੫੦੬੬੨

[ਵੈਦ ਗੁਰਮੁਖੀ
ਨਿਦਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ]

— ਰਾਮਜੀਦਾਸ ਸਰਿਤ

1909 ਈ.

ਮੁਲਕਸ਼ਿਮਦੁਨਯਾਂ ਕਾ ਏਕ ਹੈ ।
ਸਭ ਕਾ ਸਹਾਰਾ ਏਕ ਹੈ ॥

੧ ੳ

ਕੋਸ਼ ਗੁਰਮੁਖੀ

ਜ਼ਬਾਨ ਮਲਾਈ

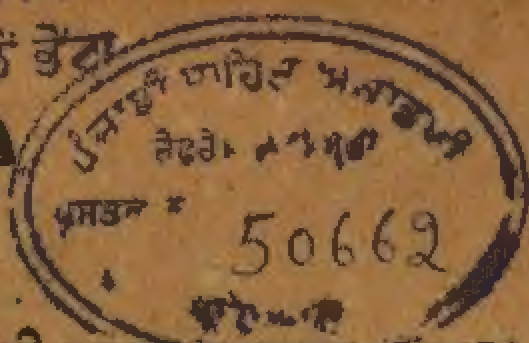
ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੁਖਤਸਿਰ ਹਾਲਾਤ
ਜਜ਼ੀਰਾ ਨੁਮਾ ਮਲਾਯਾ, ਨੀਦਰ ਲੈਂਡਜ਼ ਇੰਡੀਯਾ
ਜਜ਼ੀਰਾ ਖੋਰਨੀਯੂ ਲੁਗਾਤ ਜ਼ਬਾਨ ਮਲਾਈ, ਬੋਲ ਚਾਲ
ਮਲਾਈ ਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਾਲਾਤ ਦਰਜ ਹੈਂ
ਜਿਸਨੂੰ ਕਿ

ਖ਼ਾਦਮ ਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਸੈਹਗਲ ਨੇ

ਨੌਵਾਰਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ
ਕਲਮ ਬੰਦ ਕੀਤਾ
ਸੰਨ ੧੯੦੯ ਈ:

ਆਰਯਾ ਸੰਮਤ ੧੯੭੨੯੪੯੦੧੦

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਪ੍ਰੇਸ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਛਪੀ



ਓਮ

ਵਿਸ਼੍ਵਾਨੀ ਦੇਵ ਸਵਿਤ੍ਰ ਦੁਰੇਤਾਨੀ ਪ੍ਰਾ ਸੁਭ ਯਦ ਭਦ੍ਰਮ
ਤਨਯਾ ਸੁਭ ॥

ਅਰਥ–ਸਰਬ ਲੋਕ ਲੋਕਾਂਤ੍ਰ ਨੂੰ ਰਚਨੇ ਵਾਲੇ ਅਤੇ
ਬ ਦਾ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪਾਕ ਜ਼ਾਤ
ਸੁਖ ਤੇ ਆਰਾਮ ਦੇ ਦੇਨ ਵਾਲੇ ਅਜ੍ਰ ਅਮ੍ਰ ਤੇ ਗੈਰ
ਦ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਤੁਸੀ ਆਪਨੀ ਬੜੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਤੇ ਖਾਸ
ਬਤ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਤਰਾਂ ਦੇ ਔਗਨਾ ਨੂੰ ਜਿਨਾਂ ਦੇ
ਨਾਲ ਅਸੀ ਤਿਨਾਂ ਕਿਸਮਾ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਅਸਰਾਂ ਤੋ ਅਲਗ
ਹੀ ਰਹਿ ਸਕਤੇ ॥ ਹਟਾਦੇਵੋ ॥ ਤੇਇਹਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਓਹ ਹਮੇਸ਼ਾ
ਹਿਨ ਵਾਲੇ ਚੰਗੇ ਗੁਨ ਤੇ ਸੁਖ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦਾਨ ਕਰੋ ॥ ਕਿ
ਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾਲ ਸਾਨੂ ਕਿਸੇ ਤਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ
ਲੇਸ ਯਾ ਦੁਖ ਜ਼ਰਾ ਨਾ ਸਤਾ ਸਕੇ ॥ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀ ਕਿਸੇ ਦੇਸ
ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੋਵੀਯੇ ॥ ਹੇ ਸਚੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੁਝ
ਜ਼ੀਜ ਤੇ ਤੁਛ ਜੀਵ ਨੂ ਏਸ ਲਾਇਕ ਕਰੋ ॥ ਕਿ ਇਸ
ਜੇਹੀ ਕਤਾਬ ਨੂੰ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਵਿਘਨ ਯਾਂ ਕਸ਼੍ਟ ਦੇ
ਕਰ ਸਕਾਂ ॥ ਓਮ ਸ਼ਮ ॥

ਦਾਸ–ਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਸਹਿਗਲ ॥

॥ ਦੀਬਾਚਾ ॥

ਇਸਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮਲਾਈ ਜੁਬਾਨ ਦੇ ਲਫਜ਼ ਜਿਹਨਾਂ
ਪੰਜਾਬੀ ਜੁਬਾਨ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਜਾਹਿਰ ਕਰਕੇ
ਇਸ ਖਾਦਮ ਮੁਸੰਨਫ ਦਾ ਖਾਸ ਮਕਸਦ ਹੈ ॥ ਕਲਮ ਸਿਆਰ
ਤੇਖਾਸਕਰ ਕਾਗ਼ਜ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਾਂ ॥ ਏਨਾਂ ਜਤਲਾ ਦੇਣ
ਠੀਕ ਤੇ ਮੁਨਾਸਬ ਹੋਵੇਗਾ ॥ ਕਿ ਏਹ ਕਤਾਬ ਸਿਰਫ ਆਪ ॥
ਓਹਨਾ ਦੇਸੀ ਨਾ ਵਾਕਫ ਭਾਈਆਂ ਦੀ ਅਸਾਨੀ ਵਾਸਤੇ ਜੋ
ਮਲਾਈ ਜ਼ਬਾਨ ਨਾ ਜਾਨਦੇ ਹੋਨ ॥ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ
ਹੈ ॥ ਖਾਸ ਤਰਹਾਂ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਜਾਨ ਕਰਕੇ ਮੈ ਯਕੀਨ ਕਰਾਂ
ਨਾ ਕਿ ਏਹ ਕਤਾਬ ਰਬ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਏਸ ਤਰਾਂ ਮਲ
ਪਹਲੀ ਕਤਾਬ ਛਪੀ ਹੋਈ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇ ਗੀ ॥ ਏਹ ਤਾਬਿਅ
ਦਾਰ ਏਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵਕਤਤੋਂ ਪਹਲਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ
ਰਾਇ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨਾ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀ ਸਮਝਦਾ ॥ ਬਲਕਿ
ਨੂ ਅਪਨੇ ਬਜੁਰਗ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਇਨਸਾ
ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਛਡਨਾ ਹੀ ਫਖਰ ਦਾ ਬਾਇਸ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ।
ਵਿਚ ਸ਼ਕ ਨਹੀ ॥ ਕਿ ਰੋਮਨ ਅੰਗਰੇਜੀ ਵਿਚ ਮਲਾਈ
ਦੀਆਂ ਰੰਦ ਇਕ ਲੋਗਾਂਤਾ ਵਗੈਰਾ ਮਿਲ ਦੀਆਂ ਨੇ ॥ ਮਗ
ਜੁਬਾਨਨੂੰ ਗੈਰ ਜੁਬਾਨਵਿਚ ਮੁਤਾਲਿਆ ਕਰਨਾ ॥ ਹਕੀਕ
ਇਕ ਹਦੂਰਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾ

ਜਾਂਦੇ ਹੈਨ॥ ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਜਾਹਿਰ ਨੇ॥ ਜਿਸਮ ਦੀ
ਤੇ ਦਮਾਗ ਦੀ ਤਾਕਤ ਕੰਮ ਹੋਨ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਇਲਮ
ਲਿਆਕਤ ਦੇ ਘਟ ਹੋਨ ਦੇ ਸਬਬ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂ
ਹਰਜ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਨਾ ਕਰਦਾ॥ ਲੇਕਿਨ ਮੇਰੇ ਆਪਨੇ ਥੋੜੇ ਜੇਹੇ
ਬੇ ਤੇ ਚੰਦ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਕਹਿਨ ਸੁਨਨ ਨੇ ਮੁਝ
ਸਾਰ ਨੂ ਆਖਰ ਕਾਰ ਇਸ ਬਾਤ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ॥
ਸ ਤਰਾ ਮਮਕਿਨ ਹੋਵੇ॥ ਟੁਟੇ ਫੁਟੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ
ਅ॥ ਇਸ ਕਮ ਨੂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਹਦ ਤਕ ਪੂਰਾ ਕਰਾਂ॥ ਪਸ
ਸ਼ਤਾਂ ਦੇ ਬੈਤਾਂ॥ ੧॥ ਹਿਮਤੇ ਮਰਦਾਂ ਮਦਦੇ ਖੁਦਾ॥ ੨॥
ਕਲੇ ਨੇਸਤ ਕਿ ਆਸਾਂ ਨਸ਼ਿਦੂ॥ ਮਰਦ ਬਾਯਦ ਕੇ
ਆਸਾਂ ਨਸ਼ਿਦ॥ ਖਾਸ ਕਰ ਪਹਲੇ ਬੈਂਤ ਦੇ ਮਤਲਬ ਨੂ
ਸਾਮਨੇ ਰਖਦਾ ਹੋਯਾ ਆਪਨੀ ਖਾਸ ਮੁਰਾਦ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨਾ
॥ ਮਲਾਇਈ ਜੁਬਾਨ ਸਾਰੇ ਜਜ਼ੀਰਾ ਨੁਮਾ ਮਲਾਯਾ ਜਿਹਦਾ
ਤੇ ਖਾਸ ਹਿਸਾ॥ ਸਟਰੇਟਸ ਸੈਟਲਮੈਂਟਸ ਕੈਹਲਾਂਦਾ
ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਮਜਮਾ ਉਲ ਜਜ਼ਾਇਰ ਹਿੰਦ, ਬੋਰਨੀਓ,
ਵਕ ਵਗੈਰਾ ਵਿਚ ਭੀ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ॥ ਲੇਕਿਨ ਜਾਹੂਰੁ
ਹਜ਼ ੨ ਜਗਾਂ ਖਾਸ਼ ੨ ਲਫਜ਼ਾ ਵਿਚ ਫਰਕ ਭੀ ਹੈ॥ ਲੇਕਿਨ
ਫਰਕ ਉਸ ਫਰਕ ਤੋ ਜਿਆਦਾ ਨਹੀ ਜੋ ਲਾਹੌਰ, ਰਾਵਲ-
ਡੀ, ਯਾ ਜੇਹਲਮ, ਡੇਰਾਜਾਤ, ਮੁਲਤਾਨ ਤੇ ਝੰਗ ਵਗੈਰਾ
ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਯਾ ਜੋ ਫਰਕ ਪੰਜਾਬੀ
ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਅਗਰ ਫਰਕ ਹੋਵੇ

ਭੀਤੋਇਸਨਾਲ ਮੈਨੂੰਕੋਈਵਾਸਤਾਨਹੀਂ । ਕਿਉਂਕਿਮੇਰਾ
ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰ ਜਜ਼ੀਰਾ ਨਮਾਇ ਮਿਲਾਇਆ ਤੇ ਏਸਦੇ
ਦਿਆਂ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ ॥

ਖਾਦਮ, ਆਰ, ਡੀ, ਸੈਹਗਲ ॥

—o—

ਪਹਿਲਾ ਬਾਬ

ਬੱਰੇ ਆਜ਼ਿਮ ਏਸ਼ੀਆਵਿਚਮਿਲਾਇਆ* ਇਕ ਬਹੁਤ
ੀ ਛੋਟਾ ਜ਼ਮੀਨਦਾ ਟੁਕੜਾ ਹੈ ॥ ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਅਜ
ਤਕ ਏਹ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਤੇ ਕੋਈ ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਖ਼ੁਦ ਮੁਖ਼ਤਿਆਰ
ਰਾਜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ॥ ਬਲਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੇਈ ਰਿਆਸਤਾਂ
ਸਾਨ, ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਹਾਕਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨ ਯਾ ਰਾਜਾ
ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਵਖਰੇ २ ਸਨ, ਹੁਨ ਵੀ ਚੰਦ ਇਕ ਰਿਆਸਤਾਂ
ਜਿਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੋ ਖੁਦ ਮੁਖ਼ਤਿਆਰਨੇ। ਨਾਮ ਦੇ ਤੌਰ ਹੈਨ,
ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਤਮਾਮ
ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਏਸ ਮੁਲਕ ਦੇ
ਬਾਹਿਰਲੇ ਕਨਾਰਿਆਂ ਤੇ ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ੍ਰਗਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
ਮੁਦੱਤ ਤੋਂ ਦੂਜੀਆਂ ਕੋਮਾਂ ਦਾ ਆਵਨ ਜਾਨ ਜਾਰੀ ਰਹਿਆ ਹੈ।
ਲੇਕਿਨ ਏਹਦੇ ਮੁਖਤਿਲਿਫ਼ ਅੰਦਰ ਦੇ ਹਿਸੇ ਜੇਹੜੇ ਬੜੇ
ਜ਼ਰਖੇਜ਼ਹਨ॥ ਖਾਸ ਅਰਸਾ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਓਸ ਵਕਤ ਤਕ ਬਿਲ-

---

*ਨੋਟ—ਅਸਲ ਵਿਚ ਏਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਹਮਾ ਲਾਇਆ
ਹੈ। ਯਾਨੇ ਓਹ ਮੁਲਕ ਜੋ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਕੋਹ
ਹਮਾਲੀਯਾ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਆਰੀਯ ਲੋਗਾਂ ਨੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ
ਬਹੁਤ ਮੁਦਤ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਨ ਦੀ ਵਜਾ ਨਾਲ ਹੁਣ ਏਹ
ਲਫ਼ਜ਼ ਹਮਾਲੀਯਾ ਤੋਂ ਮਲਾਇਆ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ॥

ਕੁਲ ਬੰਜਰ ਬੇਕਾਰ ਤੇ ਜੰਗਲ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਪਏ ਰਹੇ॥ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਤਾਕਿਤ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਹਦ ਤੋਂ ਬਾਹਿਰ ਰਹੇ। ਲੇਕਿਨ ਹੁਨ ਓਹੀ ਜੰਗਲ ਬਾਗ਼ ਬਨੇ ਹੋਏ ਲਹ ਲਹਾ ਰਹੇ ਹੈਨ॥ ਥੋੜੇ ਜਹੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਓਹ ਤਰੱਕੀ ਹੋਈ, ਜ ਸ਼ਾਇਦ ਮਲਾਈ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਨਸੀਬਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਔਰ ਟੀਨ ਚਾਂਦੀ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਖਾਨਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਨਾਲ ਏਹ ਮੁਲਕ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਏਹਦੀ ਤਰੱਕੀ ਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦਾ ਖਾਸ ਸਬਬ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਸਿਰਫ਼ ਵਲਾਇਤੀ ਮਿਹਨਤ ਜੋਸ਼ ਤੇ ਤਲਾਸ਼ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਮਲਾਈਯੋਂ ਦੇ ਦਮਾਗ਼ਾਂ ਤਕ ਏਹ ਗਲ ਕਿਸਤਰਾਂ ਪੌਂਹਚਦੀ। ਜਦਕਿ ਈਸ਼੍ਵਰੀ ਇੰਤਜਾਮ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਏਹ ਖ਼ੁਸ਼ ਨਸੀਬੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿਚ ਸੀ। ਏਹਨਾਂ ਧਾਤਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਹਿੰਦਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਰੇਲ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਨਾਲੋਂ ਕੁਛ ਘਟ ਨਹੀਂ॥

ਮਜ਼ਹਬ ਤੇ ਦੂਜੇ ਹਾਲ ਚਾਲ

ਮਲਾਈ ਲੋਗ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਨ ਅਰਬੀ ਦਿਨਾਂ ਦਿਹਾਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੇ ਵਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨਨ ਵਾਲੇ ਨਿਮਾਜ਼ ਰੋਜ਼ੇ ਰਖਦੇਹਨ। ਤੇ ਕੁੜੀਆਂਨੂੰ ਵੀ ਸੁਨਤੀ ਬਹਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਜ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੋਲ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਹਜ ਕਰਨਾ ਵਡਾ ਫਰਜ

ਸਮਝਦੇ ਹਨ ॥ ਏਹਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜੀ ਲੋਗ ਬਹੁਤ ਪਾਏ ਜਾਂਦ
ਹੈਨ ॥ ਏਹੜੇ ਪੈਰਾਂ ਤਾਕਨ ਹੁੜਤੇ ਲੰਬੇ ਪਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਸਿਰਤੇ
ਛੋਟੀ ਜੇਹੀ ਪਗ ਬੰਨਦੇ ਹਨ,ਏਸਨੂੰ ਓਹ ਲੋਗ ਹਜਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ
ਸਮਝਦੇਹਨ, ਦਾਹੜੀ ਤੇ ਮੁਛਾਂ ਨਹੀਂ ਕਤਰਾਂਦੇ ॥ ਆਮ ਲਬਾਸ
ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜੇਹਾ ਲਕ ਤਾਕਨ ਕੁੜਤਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕੋਟ
ਵਾਙੂੰ ਜਿਨੂੰ ਮਲਾਈ ਜੁਬਾਨ ਵਿਚ ਬਾਜੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ ਸਿਰਤੇ
ਰੋਲ ਯਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀਨਮਾ ਟੋਪੀ ਤੇ ਲਕ ਵਿਚ ਗਰਾਰਾ ਯਾਂ ਲੁੰਗੀ
ਸੂਤ ਦੀ ਯਾਂ ਰੇਸ਼ਮੀਂ ਜੇਹੜੀਆਂ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਵਿਚ ਬੰਨਦੀਆਂ ਹਨ।
ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ ॥ ਵਲਾਇਤੀ ਕਪੜੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ॥
ਰੰਗ ਏਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਣਕ ਵਾਙੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਕਦ
ਦਰਮਿਆਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਛੋਟੇ ਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ
ਮੁਛਾਂ ਮੁਨਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਅਕਸਰ ਬੜੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹੈਨ।
ਲੇਕਿਨ ਸੁਸਤ ਅਵਲ ਦਰਜੇ ਦੇ ਹਥਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਤੇ ਤਿਜਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਯਾ ਵਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਏਹਨਾਂ
ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘਟ ਹੁੰਦੇ ਹੈਨ। ਅਕਸਰ ਸਾਈਸ ਯਾ ਦਫਤਰਾਂ
ਦੇ ਅਰਦਲੀ ਯਾਂ ਬੰਗਲਿਆਂ ਤੋਂ ਘਾਹ ਲਿਆਵਨਵਾਲੇ ਨਜ਼ਰ
ਆਉਂਦੇ ਹੈਨ ਵਾਹੋ ਦਾ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਅਕਸਰ ਚੀਨਾ
ਯਾਂ ਤਾਮਿਲ ਲੋਕ ਕਰਦੇਹਨ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਆਟੇ ਵਿਚ
ਲੂਣ ਵਾਙੂੰ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦੇ ਹੈਨ ॥ ਅਮੀਰ ਲੋਗ ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ
ਮਲਾਈ ਜੁਬਾਨ ਵਿਚ ਵਾਤੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ॥ ਆਪਨੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ
ਥੋੜ੍ਹਾਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹਾਂਦੇ ਹੈਨ॥ਹੁਣ ਸਰਕਾਰਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀਦੀਮਿਹਰਬਾਨੀ

ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਜਗਹ ਵਿਚ ਮਿਸ਼ਨ ਸਕੂਲ ਕਾਇਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹੈਨ ॥ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਮਲੱਕਾ ਪੀਨਾਂਗ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਿਲਾਈ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ॥ ਲੇਕਿਨ ਜਹਾਂ ਤੀਕਨ ਮੇਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਐਸੇ ਸ਼ਖਸਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਹਿੱਸਾ ਮਿਲਾਈ ਕਹਿਲਾਉਨਦਾ ਮੁਸਤਹਿਕ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਏਹਸ਼ਹਿਰ ਪੁਰਾਨੇ ਬੰਦਰ ਗਾਹਨੇ ॥ ਔਰ ਬੜੀ ਮੁਦਤ ਤੋਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਦੂਸਰੀਆਂ ਹੋਰ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਦਰਾਸੀ ਯਾਨੇ ਤਾਮਲ ਲੋਗ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਆਏ ਹਨ ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਮਿਲਾਈ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਵਾਹ ਕੀਤੇ ਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਅਉਲਾਦ ਹੁਣ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਾਸ ਵਜਾ ਕਰਕੇ ਮਿਲਾਈ ਆਖਨਵਿਚ ਫਖ਼ਰਸਮਝਦੇ ਹਨ॥ ਹਾਲਾਂਕਿ ਓਹਨਾਦਾ ਕਹਿਨਾ ਐਸਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ॥

ਏਹਨਾਂ ਤਿਨਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੋਗਲੇ ਯਾਂ ਮਿਲੀ ਜੁਲੀ ਨਸਲ ਵਾਲੇ ਹੈਨ ॥ ਅਗਰ ਅੰਦਰ ਦੇ ਹਿਸੇਦੇ ਮਿਲਾਈਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਜਾਰਾ ਆ-ਦਮੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪੜ੍ਹਿਆਹੋਇਆ ਮੁਸ਼ਕਲਨਾਲ ਮਿਲੇਗਾ, ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਅਸਲੀ ਮਿਲਾਈ ਸਿਰਫ ਅੰਦ੍ਰ ਦੇ ਹਿਸਿਆਂ ਦੇ ਰਹਿਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਕਈ ਹਿਸਿਯਾਂ ਵਿਚ ਸਾਕੇ ਯਾਂ ਸਮਾਂਗ ਯਾਂ ਪੇਪੂਵਾ ਲੋਗ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜੇਹੜੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਬਾਹਜ਼ੇ ਨੰਗੇ ਤੇ ਬਾਹਜ਼ੇ ਚਮੜਾ ਤੇ ਖਲ ਵਗੈਰਾ ਓਹੜ ਕਰ ਗੁਜਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੈਨ। ਖ਼ਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਨਾਗਾ

ਹਿਲ ਯਾਂ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਅੰਦ੍ਰਲੇ ਹਿਸਿਯਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਦੇ ਜੁਲਦੇ ਹੈਨ। ਬੋਲੀ ਏਹਨਾਂ ਦੀ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀ, ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਕਚਾ ਗੋਸ਼ਤ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨ ॥ ਪੁਰਾਨੀ ਕਿਸਮਦੇ ਔਜਾਰ ਬਰਛਾ ਯਾਂ ਛੁਰਾ ਅਪਨੀ ਮਲਕੀਯਤ ਸਮਝ ਦੇ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰ ਰਿਯਾਸਤ ਪਾਹਾਂਗ ਵਿਚ ਏਹਨਾਂ ਦੀ ਤਹ-ਦਾਦ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ॥ ਰਿਯਾਸਤ ਪੇਰਾਕ ਦੀਆਂ ਦੂਰ ਦੀਆਂ ਲੰਮੀਯਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਭੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਿਲਾਯਾਂਦੀ ਜੁਬਾਨੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਕੇ ਲੋਗ ਆਦਮੀਯਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਵਾ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਨੰਮੀ ਵਾਲੀ ਹੈ ॥ ਮੌਸਮ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਇਕੋ ਜੇਹਾ॥ ਦਰਮਿਆਨੀ ਜਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਬਾਰਸ਼ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ॥ ਅਗਰ ਦਿਨ ਨੂ ਗਰਮੀ ਪਏ ਤਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚਾਦਰ ਦੀ ਸਰਦੀ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ॥ ਮਗਰ ਦੀਨ ਦੀ ਗਰਮੀ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ॥ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰਦ ਹਵਾ ਦਿਲ ਨੂੰ ਠੰਢਿਆਂ ਰਖਦੀ ਹੈ॥

ਖ਼ੁਰਾਕ–ਏਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖ਼ੁਰਾਕ ਚਾਵਲ ਮਛੀ ਨਾਰਯੇਲ ਦਾ ਤੇਲ ਚਾਹ ਕਾਫੀ ਤੇ ਟਾਪਿਓਕਾਹੈ। ਜਿਸਨੂ ਓਹ ਬਹੁਤ ਉਮਦਾ ਚੀਜ ਸਮਝਦੇ ਹੈਨ ਸਬਜ਼ੀ ਵਗੈਰਾ ਵੀ ਮਸਲਨ ਬੇਂਗਨ ਕਦੂ ਤੋਰੀ ਕਰੇਲਾ ਲੋਬੀਏ ਦੀਆਂ ਫਲੀਆਂ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਗੋਸਤ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤੇ ਹੜਪਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੁਧ ਦਹੀਂ ਘਿਓ ਘਟ ਖਾਂਦੇ ਹੈਨ ॥

ਰਿਹਾਇਸ਼–ਮਕਾਨ ਤਖਤਿਆਂਦੇ ਬੰਨਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨਾਂਦੇ ਛਤ ਗੋਲ ਯਾਂ ਢਲਵਾਨੁ ਅਮੂਮਨ ਘਾਸ ਯਾ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਤਿਆਂ ਨਾਲ ਛਤ ਦੇ ਨੇ ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਈ ਜੁਬਾਨ ਵਿਚ ਆਤਪ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ ਲੇਕਿਨ ਅਜ ਕਲ ਖਪਰਾਇਲ ਵੀ ਡਾਲ ਦੇ ਹਨ। ਕੋਠੇਆਂਦਾਂ ਹੇਠਲਾ ਲਕੜੀ ਦਾ ਫਰਸ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਤਾ ਤੋਂ ੨ ਤੋ ੬ ਫੁਟ ਉਚਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ॥ ਤਾਂਕਿ ਓਹ ਨੰਮੀ ਕੋਲੋਂ ਬਚਿਆ ਰਹੇ ਔਰ ਮੀਂਹਦਾ ਪਾਨੀ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜਬ ਮੀਂਹ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਿਮੀਨ ਤੇ ਪਾਨੀ ਪਾਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਲੇਕਿਨ ਜ਼ਿਮੀਨ ਵਿਚ ਜਜ਼ਬ ਕਰਨਦੀ ਤਾਕਤ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਜੋ ਫੌਰਨ ਓਹਨੂ ਖੁਸ਼ਕ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ॥ ਦੀਵਾਰਾਂ ਫਰਸ ਬਾਂਸਦੇ ਵੀ ਬਨਾ ਲੇਂਦੇ ਹਨ ਬਾਂਸਤੇ ਮੁਖਤਲਿਫ ਕਿਸਮਦੀਆਂ ਹੰਢਨਸਾਰ ਲਕੜੀਆਂ ਏਥੇ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹੈਨ ਏਹੁ ਉਚਾਈ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨਦੀ ਸਤਾ ਤੇ ਫਰਸ਼ ਦੇ ਦ੍ਰਮਿਆਂਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਬਾਹਿਰ ਬਹਿਨ ਵਾਸਤੇ ਬੜੀ ਅਛੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿਠਾਂ ਇਕ ਟੋਇਆ ਖਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਂਦਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਮਕਾਨ ਦੇ ਅੰਦ੍ਰੋਹੀ ਹਾਜਤ ਪੂਰੀ ਕਰਲੈਂਦੇ ਹੈਨ॥ ਅਗਰ ਕੋਈ ਨਦੀ ਨਾਲਾ ਕੋਲ ਹੋਵੈ ਤੇ ਓਹਦੇ ਵਿਚ ਪਿਸ਼ਾਬ ਵਗੈਰਾ ਕਰਦੇ ਹੈਨ॥

ਆਦਤਾਂ–ਜੂਵਾ ਵਾ ਅੰਨਟਾ ਖੇਲਨ ਵਾਲੇ ਨਾਚ ਤੇ ਰਾਗ

ਰੰਗ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਬੇਸ਼ਰਮ ਘੋੜੇਦੀ ਸਵਾਰੀਦੇ ਬਹੁਤ ਘਟ ਜਾਨਨ ਵਾਲੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਬੁਰੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਤੇ ਚਲਨ ਵਾਲੇ ਸੁਸਤ ਤੇ ਆਏ ਗਏ ਦੀ ਖਾਤਰ ਘਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਅਕ-ਸਰ ਚੰਡੂ ਤੇ ਅਫੀਮ ਖਾਨ ਵਾਲੇ ਨਈ ਤਲੀਮ ਦੇ ਅਸਰ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਨਦਾ ਵੀ ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬੀਜ ਬੋ ਦਿਤਾ ਹੈ ॥

ਮੇਵੇ–ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਗੰਨਾ ਕੇਲਾ ਅਨਨਾਸ ਨਰੇਲ ਕਟਾਰ ਦੁਰਯਾਨ ਨਿੰਬੂ ਮੰਗਸਤੀਨ ਰਮੋਤਨ ਅਰਿੰਡ ਖ਼ੂਬੂਜ਼ਾ ਨੌਰੰਗੀ ਔਰ ਕਈ ਕਿਸਮਦੇ ਛੋਟੇ ੨ ਗੋਲ ਫਲ ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਦਕੂ ਯਾਂ ਬਲਮ ਬੰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥

ਹੋਰਪੈਦਾਵਾਰ ਯਾਂ ਨਿਕਾਸਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾ ਬਾਂਸ, ਬੇਤ, ਚਮੜਾ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ, ਸਾਬੂਦਾਨਾ, ਕੈਹਵਾ, ਚਾਹ, ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਭੂਸਲਾ ਰੰਗ ਗੰਬੀਰ ਜੇਹੜਾ ਚੰਮ ਰੰਗਨਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ॥ ਸੁਪਾਰੀਟਾਪੀਓਕਾ ਗੌਂਦ ਬੰਜਾਵਨ ਗੌਂਦ ਕੋਪਾਲ ਜੋ ਵਾਰਨਿਸ਼ਦੇ ਕੰਮ ਆਓਂਦੀ ਹੈ ਗੌਂਦ ਡਮਰ ਯਾਣੇ ਕਚੀ ਰਾਲ ਚੀਬੋਜ਼ ਲਾਖ ਸੋਪੀ ਉਮਦਾ ਕਿਸਮ ਹਰੜ ਜਮਾਲਗੋਟਾ ਲੌਂਗ ਜੈਫਲ ਦਾਰ ਚੀਨੀ ਜਲਵੜ੍ਹੀ ਔਰ ਛੂਈ ਮੂਈ ਬੂਟੀ ਬਹੁਤ ਹੋਂਦੀਏ ॥

ਧਾਂਤਾ–ਕਚੀ ਧਾਂਤ ਟੀਨ ਚਾਂਦੀ ਤੇ ਸੋਨਾ ॥

ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ–ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨ ॥

ਹਾਥੀ, ਗੈਂਡਾ, ਸ਼ੇਰ, ਚੀਤਾ, ਜੰਗਲੀ ਸਾਂਹਡ, ਨੀਲਗਾਇ ਹਰਨ, ਸੂਵਰ, ਮੁਖਤਿਲਫ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਬੰਦਰ ਔਰ ਬਨਮਾਨਸ ਸਪ ਵੀ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ਜਿਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੌਦਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਜਹਿਰੀਲੇ ਹਨ॥ ਮਗਰ ਫਨੀਅਰ ਸਪ ਬਹੁਤਹੀ ਜਹਿਰੀਲਾ ਹੈ ਮਿਲਾਈ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ ਇਸ ਦੇ ਕਟੇ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜਨਹੀਂ ਅਜ਼ਦਹਾਇ ਅਠ ੨ ਗਜ ਲੰਮੇ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨ ॥ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਚੋਤਾ ਉਠ ਬਘਿਆੜ ਗਿਦੜ ਲੂੰਬੜੀ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦੇ॥

ਜੂਆ ਯਾ ਮੈਨ ਜੂਡੀ-ਏਸ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਰਿਆਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਜੂਆ ਖੇਲਨਾਕੋਈ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ ਜਿਸਦਾ ਜੀ ਚਾਹੇ ਪਾਜਾ ਜੂਡੀ (ਓਹ ਮਕਾਨ ਜਿਥੇ ਜੂਆ ਖੇਲਿਆ ਜਾਂਦਾਂ ਹੈ) ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਦਿਲਦੀ ਹਵਸ ਮਿਟਾਲੈ ਸ੍ਕਾਰ ਏਹਨੂੰ ਸਾਲ ਵਾਸਤੇ ਠੇਕੇ ਤੇ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ॥ ਲਖਾਂ ਰੁਪਯੇ ਆਮਦਨੀ ਵਸੂਲ ਹੋਂਦੀ ਹੈ॥ ਅਕਸਰ ਚੀਨਾਂ ਲੋਕਾਂਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਠੇਕਾਲੈਂਦੀਆਂ ਹੈਨ ॥ ਕਿਉਂਕੇ ਏਸ ਨੇਕ ਕੰਮਦਾ ਤਾਅਲਕ ਖਾਸ ਕਰ ਏਸੇ ਕੌਮ ਨਾਲਹੈ ਜੂਏ ਦੇ ਠੇਕੇ ਦਾ ਰਵਾਜੁ ਓਹਨਾ ਸਭ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇਹੜੇ ਕਾਨ ਫੀਯੂਸ਼ਸ ਦੇ ਮਹਜਬ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਨੇ ॥

ਬਾਹਰੋਂ ਆਵਨ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ-ਵਲਾਇਤ ਦੇਖਨੇਹੋਏ ਤਮਾਮ ਰੇਸ਼ਮੀ ਸੂਤ੍ਰੀ ਉਨੀਕਪੜੇ ਕੁਲਧਾਂਤ ਵ ਬਲੌਰ

ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸ਼ੀਸ਼ੇਦੇ ਸਮਾਨ ਸ਼ਰਾਬ, ਅਫੀਮ, ਚਾਵਲ, ਆਟਾ, ਘਿਓ ਆਬੂ, ਭੁਸੀਵਗੈਰਾ **ਪਹਾੜ** ਜਜੀਰਾਨਮਾ ਮਲਾਇਆ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਉਚੀ ਪਹਾੜੀ ਜਿਹਦਾ ਨਾਮ ਗੋਨੋਂਗ ਭਾਹਿਨ ਹੈ ਸਤ ਹਜਾਰ ਪੰਜ ਸੌ ਫੁਟ ਤੋਂ ਅਠ ਹਜਾਰ ਫੁਟ ਤਕਉਚੀ ਹੈ॥ ਔਰ ਛੋਟੀਆਂ ੨ ਪਹਾੜੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੈਨ ॥

ਜਜ਼ੀਰਾ ਨਮਾਇ ਮਲਾਇਆ ਦੀ ਤਕਸੀਮ ਤੇ ਆਬਾਦੀ

ਮਰਦਮ ਸ਼ਮਾਰੀ ਮਾਰਚ ਮਹੀਨਾ ਸੰਨ ੧੯੦੧

ਪੈਹਲਾ ਹਿੱਸਾ

	ਆਬਾਦੀ	ਰਕਬਾ ਮੁਰੱਬਾ ਮੀਲ
ਸਿੰਗਾਪੁਰ (ਟਾਪੂ)	੨੨੮੫੫੫	੨੧੪
ਮਲਾਕਾ	੯੫੪੮੭	੭੧੦
ਪੋਲੋ ਪਨਾਂਗ	੨੪੮੨੦੭	੧੦੬
ਪੁਰਾਵਿੰਸ ਵੈਲਜ਼ਲੀ		੨੦੦
ਡਿੰਡਿੰਗਜ਼		੧੮੪
ਕੈਲਿੰਗ ਯਾ ਕੋਕੁਸ	੫੫੦	੮
ਜਜ਼ੀਰਾ ਕਰਿਸਮਸ	੭੦੪	੩੬
ਕੁਲ	੫੭੩੫੦੩	੧੫੬੧

ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਮਜਮੂਏ ਦਾ ਨਾਂ ਮਸਟਰੇਟਸ ਸੈਟਲਮੈਂਟਸ ਯਾ ਆਬਨਾਏ ਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਹਨ॥ ਏਹ ਜਜ਼ੀਰਾ ਨੁਮਾ ਮਲਾਯਾ ਦੇ ਪਛਮੀ ਕਨਾਰੇ ਤੇ ਵਾਕਯਾ ਨੇ॥

ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ

	ਆਬਾਦੀ	ਰਕਬਾ ਮੁਰੱਬਾ ਮੀਲ
ਪੇਰਾਕ	੩੨੯੬੬੯੫	੭੯੪੯
ਸੇਲੰਗੋਰ	੧੬੮੭੮੬	੩੫੦੦
ਨਗਰੀ ਸਮਬੀਲਾਨ ਸੁੰਗੇ ਉਜੰਗ (ਉਜਾਂਗ	੯੬੦੨੮	੩੪੬੦
ਪਾਹਾਂਗ	੮੪੧੧੩	੧੪੦੦੦
ਜੋਹਰ ਔਰ ਮਯੋਰ	੨੦੦੦੦੦	੬੦੦੦
ਕੁਲ	੮੭੮੫੯੫	੩੭੯੦੯

ਪੈਹਲੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਹਿਸਿਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਆਬਾਦੀ ੧੪੫੨੦੯੮ ਹੈ ਤੇ ਰਕਬਾ ਮੁਰੱਬਾ ਮੀਲ ੩੯੪੭੦ ਹੈ॥ ਦੂਜਾ ਹਿਸਾ (ਜੋਹਰ ਦੇ ਸਵਾਏ) ਫੀਡਰੇਟਿਡ ਮਲਾਯਾ ਸਟੇਟਸ ਯਾ ਫੀਡਰੇਟਿਡ ਨੇਟਿਵ ਸਟੇਟਸ ਯਾ ਪਰੋਟੈਕਟੋਰੇਟਸ ਕੈਹਲਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਏਹਨਾਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਰਾਜਾ ਯਾ ਸੁਲਤਾਨ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਲੇਕਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਖਾਸ ਖਾਸ ਨਵੇਂ ਇਕਰਾਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪਨੀ ਆਪਨੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦਾ ਕੁਲ ਇੰਤਜ਼ਾਮ

ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ ੧੯੮੯ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਅੰਗਰੇਜੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਇਕ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ ਰੇਜ਼ੀਡੈਂਟ ਮੁਕਰਰ ਹੈ ਔਰ ਏਹਨਾਂ ਚਾਰ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟਾਂ ਉਤੇ ਇਕ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਜਰਨੈਲ ਹੈ ਜੇਹੜਾ ਕਵਾਲਾਲਮ ਪੁਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਜਰਨੈਲ ਗਵਰਨਰ ਸੰਗਾ ਪੁਰ ਦੇ ਮਾਤਹਤ ਹੈ ॥ ਏਹਨਾਂ ਚਾਰਾਂ ਰਿਆ-ਸਤਾਂ ਦਾ ਪਾਯਾ ਤਖ਼ਤ ਕਵਾਲਾਲਮ ਪੁਰ ਹੈ ਜੇਹੜਾ ਰਿਆਸਤ ਸਿਲੰਗੋਰ ਦਾ ਹਿਸਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਲਾਵਾ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਜਰਨੈਲ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਵਡੇ ਹਾਕਿਮ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਤਅੱਲਕ ਏਹਨਾਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਆਮ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਾਲ ਹੈ:- ਜੋਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਪੁਲਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਅਰਾਜ਼ੀ ਤੇ ਮਾਦਨੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਜੇਲ, ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਇਨਸਪੈਕਟਰ, ਚੀਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਆਮਲਾਤ ਦਾ ਹਾਕਿਮ ਤੇ ਬੜਾ ਡਾਕਟਰ ॥ ਏਹਨਾਂ ਵਡਿਆਂ ਦਫਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਤੇਹਤ ਸ਼ਾਖਾਂ ਹਰ ਇਕ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਪਾਯਾ ਤਖਤ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈਨ ਇਨਾਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਅਮਨ ਕਾਇਮ ਰਖਨ ਵਾਸਤੇ ਇਲਾਵਾ ਪੁਲਸ ਦੇ ਲਸ਼ਕਰ ਦੇ ਇਕ ਪਲਟਨ ਵੀ ਮੁਕਰਰ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ "ਮਲਾਈ ਸਟੇਟਸ ਗਾਈਡ" ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਸਦਾ ਹੈਡ ਕਵਾਰਟਰ ਮੁਕਾਮ ਟੇਪਿੰਗ ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਰੋਟ ਪਾਯਾ ਤਖਤ ਰਿਆਸਤ ਪੇਰਾਕ ਹੈ ॥ ਕਾਂਨਡੈਂਟ ਦਾ ਨਾਮ ਕਰਨੈਲ ਆਰ ਐਸ ਐਫ ਵਾਕਰ ਹੈ ਜਿਨਾਂ ਦਾ ਖ਼ਤਾਬ ਸੀ ਐਮ ਜੀ ਹੈ ॥

ਦੂਜਾ ਕਮਾਨਡੈਂਟ ਮੇਜਰ ,ਏ, ਐਸ, ਵੇਨਰੀਨਨ ਸਾਹਿਬ ਹੈ॥ ਪੋਲਿਸ ਵਿਚ ਮਲਾਈ, ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਪਠਾਣ,ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਸਿਖ ਵਗੈਰਾ ਹਨ ਪਲਟਨਵਿਚ ਕੋਈਮਲਾਈ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬੀ,ਹਿੰਦੂ,ਸਿਖ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਪਠਾਨ ਹਨ॥

ਰਯਾਸਤ ਜੋਹਰ ਤਕਰੀਬਨ ਖੁਦ ਮੁਖਤਯਾਰ ਹੈ॥

ਰੇਲਵੇ-ਤਕਰੀਬਨ੫੦੦ ਮੀਲ ਰੇਲ ਮਲਾਯਾਦੇਮੁਖ-ਤਲਿਫ ਹਿਸਿਆਂ ਵਿਚ ਚਲਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਹਦਾ ਬੜਾ ਹਿਸਾ ਰਯਾਸਤ ਪੇਰਾਕ ਤੇ ਸੇਲੰਗੋਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ ਰਿਆਸਤ ਪਾਹਾਂਗ ਵਿਚ ਹੁਨ ਤੀਕਰ ਕੋਈ ਰੇਲ ਨਹੀਂ॥

ਸਿੰਘਾ ਪੁਰ-ਖਤ ਅਸਤਵਾ (ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਦਵਾਲੇ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ੀ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਖਤ) ਤੋਂ ੮੦ ਮੀਲ ਹੈ॥ ਸਾਰੇ ਜਜ਼ੀਰਾ ਨੁਮਾ ਮਲਾਯਾ ਦਾ ਪਾਯਾ ਤਖਤ ਸ਼ਹਰ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਹੈ ਜੋ ਏਸੇ ਨਾਮ ਦੇ ਜਜ਼ੀਰੇ ਤੇ ਜੋ ਤਕਰੀਬਨ ੨੬ ਮੀਲ ਲੰਬਾ ਤੇ ੧੪ ਮੀਲ ਚੌੜਾ ਹੈ ਠੀਕ ਜਨੂਬ ਦੀ ਤਰਫ ਵਾਕਿਆ ਹੈ॥

ਸੂਰੂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ-ਏਹਜਜ਼ੀਰਾ੬ਫਰਵਰੀ ੧੮੧੯ ਨੂੰਸਰ ਸਟੈਮਫੋਰਡ ਰੈਫਲਜ਼ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜੋਉਸਵਕਤ ਸਮਾਟਰਾ ਦੀ ਬੈਂਕੋਲਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬਸਤੀ ਦੇ ਲਵਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਸਨ, ਜੋਹਰ ਦੇ ਮਲਾਈ ਰਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਖਾਸ ਐਹਦਨਾਮੇ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਇਹ ਐਹਦ

ਨਾਮਾ ਲਾਰਡ ਹੇਸਟਿੰਗਜ਼ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲਦੀ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਤੇ ਤਜਵੀਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ੧੯੨੩ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਇਹ ਜਜ਼ੀਰਾ ਬਰਿਟਸ਼ ਬਸਤੀ ਬੈਂਕੋਲਨ ਦੇ ਮਾਤਹਤ ਰਿਹਾ ਲੇਕਿਨ ਉਸੇ ਸਾਲ ਦੇ ਆਖੀਰ ਵਿਚ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਬੰਗਾਲ ਨੂੰ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ੧੯੨੬ ਵਿਚ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਨੂੰ ਪੀਨਾਂਗ ਤੇ ਮਲਾਕਾ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ੧੯੩੦ ਵਿਚ ਸਦਾਰਤ ਬਰਿਟਸ਼ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੀ ਪੀਨਾਂਗ ਤੋਂ ਸਿੰਗਾ ਪੁਰ ਬਦਲ ਆਈ ੧੯੬੭ ਤਕ ਇਹ ਬੰਗਾਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਮਾਤਹਤ ਰਿਹਾ ਏਸ ਦੇ ਬਾਦ ਪੀਨਾਂਗ ਵਾ ਮਲਾਕਾ ਸਮੇਤ ਕਾਲੋਨੀਅਲ ਆਫਿਸ ਦੇ ਮਾਤਹਤ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਬਾਦੀ ਤੇ ਤਜਾਰਤ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਜੋ ਤਰੱਕੀ ਸਿੰਗਾ ਪੁਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਬਿਆਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ੧੧ ਜੂਨ ੧੯੧੯ ਨੂੰ ਰੈਫਲਜ਼ ਸਾਹਿਬ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਵਲਾਇਤ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਏਸ ਜਗਹ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ੫੦੦੦ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ ਜਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਦਾਦ ਚੀਨੀ ਲੋਗਾਂ ਦੀ ਹੈ ਔਰ ਦਿਨ ਦੁਗਨੀ ਤੇ ਰਾਤ ਚੌਗੁਨੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਕਤ ਇਸ ਜਗਾਹ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਲ ਮਾਮੂਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵੀ ਡਾਲੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਰੈਫਲਜ਼ ਸਾਹਿਬਦੀ ਚਿਠੀਦੀਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਹਦਤੋਂਬੜਕੇਸਾਬਤਹੋਨਦੀਹੈ।

ਸਿੰਗਾ ਪੁਰ ਤੇ ਇਹਦੇ ਦੁਵਾਲੇ ਦੀ ਜਮੀਨ ਰੇਤਲੀ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਰੇਤ ਮੁਖਤਲਿਫ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰੰਗ ਦੀ ਹੈ ਸਫੈਦ, ਨੀਲੀ

ਤੇ ਨੂਰਖ਼ੀ ਮਾਇਲ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਚਮਕ ਪਥਰੀ ਦੇ ਰੇਜੇ ਵੀ ਨਜਰ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਏਥੋਂ ਦੀ ਜਮੀਨ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਕਿ ਅਕਸਰ ਟੀਲੇ ਤੇ ਛੋਟੀ ਪਹਾੜੀਆਂ ਵੀ ਹੈਨ ਜਿਹਨਾਂ ਉਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਨੀ ਦੇ ਨਸ਼ਾਨ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਮਾਲੂਮ ਹੋਂਦਾ ਹ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਏਥੇ ਸਮੁੰਦਰ ਸੀ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜਿੰਦਾ ਸੰਖ ਤੇ ਘੁੰਗੇ ਖੁਸ਼ਕ ਜਮੀਨ ਤੇ ਚਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਵਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਕਿਧਰੇ ੨ ਮਿਕਨਾ ਤੀਸੀ ਰੇਜੇ ਵੀ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨਸਬ ਨਾਲੋਂ ਉਚੀ ਪਹਾੜੀ ਦਾ ਨਾਂਮ ਬੁਕਤ ਤੀਮਾ ਹੈ ਜੋ ੫੦੦ ਫਿਟ ਉਚੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸਤ ਮੀਲ ਫ਼ਾਸਲੇ ਤੇ ਹੈ ਇਸ ਪਹਾੜੀ ਦਾ ਪੱਥਰ ਚਮਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਏਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ੨ ਬਲੌਰੀ ਪੱਥਰਵੀ ਮਿਲਦੇਹਨਸੰਗਾਪੁਰ ਇਕ ਬੜਾਮਸ਼ਹੂਰ ਤਜਾਰਤੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਹੈ ਜਿਥੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਤਜਾਰਤੀ ਜਹਾਜ ਲੰਗਰ ਡਾਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਏਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਹਿਸੇ ਵਿਚ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜੇਹੀ ਨਦੀ ਸੰਗਾਪੁਰ ਰਿਵਰ ਵਗਦੀ ਹੈ ॥

ਇੰਤਜ਼ਾਮ-ਏਥੋਂ ਦੇ ਵਡੇ ਹਾਕਿਮ ਦਾ ਉਹਦਾ ਗਵਰਨਰਵਾਈਸ ਐਡਮਾਏਰਲ ਤੇ ਕਮਾਂਡਰਇਨਚੀਫ ਹੈ ॥

੧੨ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੦੨ ਤੋਂ ਸਰ ਜਾਨ ਐਂਡਰਸਨ ਕੇ. ਸੀ. ਐਮ. ਜੀ ਏਸ ਉਹਦੇ ਤੇ ਹੇਨ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵਾਸਤੇ ਦੋ ਕੌਂਸਲਾਂ ਜੋ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਮਦਦ ਗਾਰ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨਮੁਕਰਰ ਹਨ ਇਕ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਕੌਂਸਲ ਦੂਜੀ ਲੈਜੀਸਲੇਟਿਵ ਕੌਂਸਲ ॥

ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਕੌਂਸਿਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ

ਪਰੇਜ਼ੀਡੈਂਟ, ਹਿਜ਼ ਐਕਸੀਲੈਂਸ ਦੀ ਗਵਰਨਰ

(੧)ਜੇਨਰਲ ਆਫੀਸਰ ਕਮਾਂਡਿੰਗ ਦੀ ਟਰੁਪਸ।
(੨) ਆਨਰੇਬਲਕਾਲੋਨੀਅਲ ਸੈਕਰੇਟਰੀ।
(੩) ਆਨਰੇਬਲ ੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਕੌਨਸਲਰ ਆਫ਼ਪਨਾਂਗ।
(੪) ਆਨਰੇਬਲ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਕੌਨਸਲਰ ਆਫਮਲਾਕਾ
(੫) ਆਨਰੇਬਲ ਅਟਾਰਨੀ ਜੈਨਰਲ।
(੬) ਆਨਰੇਬਲ ਕਾਲੋਨੀਅਲ ਟਰੇਯਰਰ।
(੭) ਆਨਰੇਬਲ ਆਡੀਟਰ ਜੈਨਰਲ।
(੮) ਆਨਰੇਬਲ ਕਾਲੋਨੀਅਲ ਇਨਜੀਨੀਅਰ।

ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਕੌਂਸਿਲ

ਪਰੈਜੀਡੈਨਟ-ਹਿਜ਼ ਐਕਸਲੈਨਸੀ ਦੀ ਗਵਰਨਰ

ਕੁਲ ਮੈਮਬਰ ੧੭-ਏਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ੮ ਤੇ ਓਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਜੋ ਅਗਜ਼ੇਕਟਿਵ ਕੌਂਸਲ ਕੇ ਮੈਮਬਰ ਨੇ ਬਾਕੀ ਦੂਸਰੇ ਬੜੇ ਅਖਤਯਾਰ ਵਾਲੇ ਸ਼ਖਸ ਨੇ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਿਮ ਨਹੀਂ ਏਨਾਂ ੬ ਮੈਮਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ੨ ਮੈਮ-ਬਰ ਚੈਮਬਰਸ ਅਫ ਕਾਮਰਸ (ਸੌਦਾਗਰਾਂ ਕੀ ਜਮਾਇਤ) ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ॥

ਸਦਰ ਅਦਾਲਤ ਯਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ

ਏਕਚੀਫਜਸਟਸ-੨ਜਜ ਕਾਨੂਨ ਦੀਵਾਨੀ ਤੇਫੌਜਦਾਰੀ ਤਕਰੀਬਨ ਤਾਜ਼ੀਰਾਤ ਹਿੰਦਤੇ ਮਜਮੂਆ ਜਾਬਤਾ ਦੀਵਾਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਨੇ ॥ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਹਰ ਤਰਾਹ ਫੌਜੀ ਇਨਤਜਾਮ ਵਿਚ ਮਹਫੂਜ ਹੈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਤੇ ਗੋਰਾ ਫੌਜ ਤੇ ਤੋਪਖਾਨਾ ਐਥੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ॥

ਤਲੀਮ--ਏਥੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਉਮਦਾ ਸਕੂਲ ਨੇ ਜਿਥੇ ਆਲਾ ਤਾਲੀਮ ਦਿਤੀਜਾਂਦੀ ਹੈ ॥

ਰੈਫਲਜ਼ ਇਨਸਟੀਟਯੂਟ--ਕਰਿਸਚਨ ਬਰਾਦਰਸ-ਐਂਗਲੋ ਚਾਈਨੀਜ ਸਕੂਲ ਤੇ ਰੈਫਲਜ ਗਰਲਜਸਕੂਲ ਮਸਹੂਰ ਨੇ ॥

ਸੜਕੇਂ--ਸਾਫ ਨੇ ਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਗੈਸ ਦੀ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ॥

ਪਨੀ--ਜਿਨੀ ਅਫਰਾਤ ਸਾਫ ਤੇ ਉਮਦਾ ਪਾਨੀ ਦੀ। ਪਨਾਂਗ ਪੇਰਾਕ ਤੇ ਸਲੰਗੋਰ ਵਗੈਰਾ ਵਿਚ ਹੈ ਏਥੇ ਨਹੀਂ ਪਾਨੀ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਦਰਮੇਆਨਾ ਦਰਜਾ ਦੀ ਹੈ ਦੁਧ ਵਗੈਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹਿਨਦੁਸਤਾਨੀ ਲੋਗ ਵੇਚਦੇ ਨੇ ॥

ਵੇਖਨ ਦੇ ਲਾਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਅਮਾਰਤਾਂ

ਗਵਰਮੈਨਟ ਹਾਊਸ-ਗਵਰਮੈਨਟ ਦੇ ਦਫਤਰ-ਪੁਲਸ ਦੀਆਂ ਬਾਰਕਾਂ ਮਜਸਟਰੇਟੀ ਕਚੈਹਰੀਆਂ-ਡਾਕਖਾਨਾ-ਲਾਇਬ-ਰੇਰੀ ਤੇ ਅਜਾਇਬ ਘਰ- ਟਾਊਨਹਾਲ, ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਵ ਸੰਗਾਈ ਬੰਕ, ਤੇ ਚਾਰਟਰਡ ਬੈਂਕ, ਇਕ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਲਬ ਵੀ ਹੈ, ਸਮੁਨਦਰੀ ਰੁਖ਼ ਵਲ ਕਿਲੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸਰ ਸਟੈਬਫੋਰਡ ਰੈਫਲਜ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਕ ਸੋਹਨਾ ਬੁਤ ਤ੍ਰਾਂਬੇ ਤੇ ਟੀਨ ਦੀ ਧਾਤ ਦਾ ਗਡਯਾ ਹੋਯਾ ਹੈ ਏਹਨਾਂ ਅਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਮੁਕਾਮਾਂ ਦਾ ਵੇਖਨਾ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਸਬੱਬ ਹੈ, ਬੋਟੈਨੀਕਲ ਗਾਰਡੰਜ਼ (ਸਰਕਾਰੀ ਬਾਗ਼) ਵਾਕਯਾ ਤੰਗਲੈਨ, ਈਸਪਲੈਂਡ (ਕਿਲੇ ਦੇ ਸਾਮਨੇ ਦਾ ਮੈਦਾਨ) ਅਮਪਾਊਨਡਿੰਗ ਰੈਜ਼ਰਵਾਇਰ (ਵਾਟਰਵਰਕਸ) ਵਾਕਯਾ ਥਾਮਸਨਰੋਡ, ਤੰਜੋਨਗ ਪਗਾਰਾ ਡਾਕਕੰਪਨੀ ਦੇ ਗੋਦਈਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਗੋਦਾਮ ਵਗੈਰਾ॥ ਏਥੇ ਇਕ ਬੜਾ ਪਰਾਟਿਸਟੈਨਟ ਗਿਰਜਾ ਸੈਨਟ ਐਨਡਰੀਓ ਕੇਥੇਡਰੇਲ ਹੈ ਜੋ ੧੮੬੧ ਵਿਚ ਬਨਾਯਾ ਗਿਆਸੀ॥

ਅਖਬਾਰ—ਏਸ ਸ਼ੇਹਰ ਵਿਚ ੩ ਅੰਗਰੇਜੀ ਅਖ-ਬਾਰ ੨ ਚੀਨੀ ਤੇ ੨ ਮਲਾਈ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਨਿਕਲਦੇ ਨੇ ਏਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਏਹ ਨੇ॥

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ

(੧) ਸੰਗਾਪੁਰ ਫਿਰੀ ਪਰੈਸ ਐਂਡ ਮਰਕੈਂਟਾਈਲ ਐਡਵਰਟਾਈਜ਼ਰ } ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਤੇ ਹਫਤਾਵਾਰ
(੨) ਦੀ ਸਟਰੇਟਸ ਟਾਈਮਸ } ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਤੇ ਹਫਤਾਵਾਰ
(੩) ਦੀ ਗਵਰਮੈਂਟ ਗਜ਼ਟ ਹਫਤਾਵਾਰ

ਮਲਾਈ

(੧) ਜਾਵੀ ਪੀਰਾਨਾ ਕਹੁਨ
(੨) ਬੈਂਤੰਗ ਤੀਮੂਰ

ਚੀਨੀ

(੧) ਲਤਪਾਉ } ਰੋਜ਼ਾਨਾ
(੨) ਸੈਗੀਪਾਉ } ਰੋਜ਼ਾਨਾ

ਬੈਂਕ-(੧) ਚਾਰਟਰਡ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇਨਡੀਆ ਆਸਟ-ਰੇਲੀਆ ਐਂਡ ਚਾਈਨਾ (੨) ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਸੰਘਾਈ ਬੈਂਕਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (੩) ਬੈਂਕ ਆਫ ਚਾਇਨਾ ਐਨਡ ਜਾਪਾਨ ॥

ਏਥੇ ਹਰ ਇਕ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੋਗ ਅਮੂਮਨ ਤੇ ਤਜਾਰਤੀ ਲੋਗ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਆਬਾਦ ਨੇ ॥ ਸੰਗਾਪੁਰ ਤੇ ਲੰਡਨ ਦਾ ਦਰਮੇਆਨੀ ਫਾਸਲਾ ੯੭੦੦ ਸਮੁਨਦਰੀ ਮੀਲ ਹੈ ਔਰ ਏਹ ਫਾਸਲਾ ੨੫ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਫਰ ਹੈ ॥

ਮਲਾਕਾ

ਖਤ ਅਸਤਵਾ ਤੋਂ ੧੦੦ਮੀਲ

ਏਹ ਮੁਕਾਮ ਜਜ਼ੀਰਾ ਨਮਾ ਮਲਾਯਾ ਦੇ ਪਛਮੀ ਕਨਾਰੇ ਤੇ ਵਾਕਯਾ ਹੈ, ੧੫੧੧ ਵਿਚ ਪੁਰਤਗੇਜ਼ ਲੋਗਾਂ ਨੇ ਏਸ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਔਰ ਮੁਦਤ ਤਾਕਨ ਜਜ਼ੀਰਾ ਨਮਾ ਮਲਾਯਾ ਦਾ ਪਾਯਾ ਤਖਤ ਤੇ ਬੜਾ ਮਸਹੂਰ ਤਜਾਰਤੀ ਬੰਦਰਗਾਰ ਰੈਹਾ ਤੇ ਜਿਥੇ ਗੈਰ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਸੌਦਾਗਰ ਲੋਗਾਂ ਦੀ ਆਵਨ ਜਾਨ ਬਹੁਤ ਰਹੀ ਲੇਕਿਨ ਏਹ ਹਾਲ ਉਸੇ ਵਕਤ ਤਕ ਰੇਹਾ ਜਦ ਤਕ ਕੇ ਪਨਾਂਗ ਤੇ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਵਿਚ ਰੌਨਕੰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ ਜਦ ਤੋਂ ਪਿਨਾਂਗ ਤੇ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਨੇ ਆਪਨੇ ਉਚੇ ਸਤਾਰੇ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਤੇ ਬਲੰਦ ਕੀਤਾ ਮਲਾਕਾ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਜਗਹ ਸਮਜੀ ਜਾਨ ਲਗੀ ਔਰ ਤਜਾਰਤ ਦੇ ਲੇਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਘਟਦਾ ਗਿਆ ਜ਼ਰਾਇਤੀ ਹਾਲਤ ਏਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਹੁਨ ਵੀ ਸਰਸਬਜ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੈ ॥ ਏਸ ਅਲਾਕੇ ਦੀ ਲੰਬਾ-ਈ ੪੨ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਤੇ ਚੌੜਾਈ ੯ ਮੀਲ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ੨੫ ਮੀਲ ਤਕ ਹੈ ਜਮੀਨ ਏਥੋਂ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਬਾਜ਼ੀ ਜਗਾਹ ਪਹਾੜੀ ਔਰ ਅਕਸਰ ਬਰਾਬਰ ਵੀ ਹੈ ਸਬ ਨਾਲੋਂ ਉਚੀ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਬਲੰਦੀ ੧੯੨੯ ਫੁਟ ਹੈ ਏਥੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਟੀਨ ਲੋਹੇ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ਵੀ ਸੀ॥

੧੯੫੭-੧੯੫੯ ਵਿਚ ਏਥ ਤਕਰੀਬਨ ੧੫੦੦ ਔਨਸ ਯਾ ੪੬ $\frac{੨}{੯}$ ਸੇਰ ਪਕੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਵਰੇ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਸੀ ਲੇਕਿਨ

ਏਸ ਦੇ ਬਾਦ ਜ਼ਯਾਦਾ ਖਰਚ ਤੇ ਥੋੜੇ ਫਾਇਦੇ ਦੇ ਸਬਬ ਏਸ ਧਾਤ ਦੇ ਕਮ ਨੂੰ ਛਡ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਹੁਨ ਵੀ ਯਕੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੇ ਏਸ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਸੋਨਾ ਤੇ ਟੀਨ ਕਾਫੀ ਮੌਜੂਦ ਹੇ ੧੭੮੩ ਵਿਚ ਏਥੇ ਮਾਦਨੀ ਕਾਨਾਂ ਦਾ ਕਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਯਾ ਲੇਕਿਨ ੧੯੫੯ ਵਿਚ ਛੋਡ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ॥

ਆਬੋ ਹਵਾ--ਪਾਨੀ ਮਾਮੂਲੀ, ਹਵਾ ਅਕਸਰ ਨਮੀ ਵਾਲੀ ਹੈ ॥

ਪੈਹਲਾਂ ਏਸ ਥਾਂ ਦੇ ਲੋਗਾਂ ਨੇ ਏਸ ਜਗਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇਆਂ ਦੇ ਦਖਲ ਤੋਂ ਮਾਹਫੂਜ਼ ਰਖਨ ਵਾਸਤੇ ਯੂਰਪ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਨਾਲ ਬੜੀ ਲੜਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਦੇ ਵਿਚ ਕਈ ਗੋਰੇ ਮਰਗਏ ਉਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਹੁਨ ਤਕ ਐਥੇ ਮੌਜੂਦ ਨੇ ॥

ਜਾਨਵਰ--ਜਿਨਾਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਜਜੀਰਾ ਨਮਾ ਮਲਾਯਾ ਦੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ ਓਹ ਸਬ ਇਸ ਜਗਾਹ ਮਲਾਕਾ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਪਰਿੰਦੇ ਵੀ ॥

ਇਨਤਜਾਮ-ਵਡਾ ਅਫਸਰ ਇਕ ਰੈਜੀਡੈਂਟ ਕੌਂਸਲਰ ਹੈ ਜੋ ਗਵਰਨਰ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਦੇ ਮਾਤੈਹਤ ਹੈ ॥

ਸੂਰੂ ਦੇ ਤਵਾਰੀਖੀ ਵਾਕਿਆਤ-੧੫੧੧ ਤੋਂ ੧੬੪੦ ਤਕ ਏਹ ਜਗਾਹ ਪੁਰਤਗੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਰਹੀ ਲੇਕਿਨ ਏਸ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਡਚ ਲੋਗਾਂਨੇ ਪੁਰਤਗੇਜ਼ਾਂ

ਕੋਲੋਂ ਖੋ ਲਈ ॥ ੧੭੯੫ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਸਲੂਕ ਨਾਲ ਜੋ ਡਚਾਂ ਨੇ ਪੁਰਤਗੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਏਸ ਜਗਾਹ ਨੂੰ ਡਚਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੈਕੇ ਆਪਨੇ ਅਖਤਿਆਰ ਵਿਚ ਕਰ ਲਿਆ ਲੇਕਨ ਏਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰਿਟਸ਼ ਬਸਤੀ ਬੈਂਕੋਲਨ ਏਸ ਦੇ ਇਵਜ਼ ਡਚਾਂਨੂੰ ਦੇਨੀਪੈਈ-ਮਲਾਕਾ ਵਾ ਪੇਨਾਂਗਦਾ ਦਰਮੇਅਨੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਫਾਸਲਾ ਕਰੀਬਨ ੨੪ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥

ਵੇਖਨ ਦੇ ਲਾਇਕ ਜਗਾਹ

(੧) ਪੁਰਾਨਾ ਕਿਲਾ ਇਸ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਵਡੇ ਪੁਰਾਨੇ ਹਥਯਾਰ ਵੀ ਰਖੇ ਹੋਏ ਨੇ ॥

(੨) ਮੁਕਾਮ ਆਯਰ ਪਾਨਸ ਵਿਚ ਗਰਮ ਪਾਨੀ ਦਾ ਚਿਸ਼ਮਾ ਜੋ ਸ਼ੈਹਰ ਤੋਂ ਕਰੀਬਨ੧੫ਮੀਲ ਦੂਰ ਹੈ ॥

(੩) ਪੁਰਤਗੇਜ਼ੀ ਗਿਰਜਾ ਵਾਕਯਾ ਬੁੱਗਾਰਾਯਾ, ਏਹ ਗਿਰਜਾ ੧੬੦੦ ਵਿਚ ਬਨਯਾ ਸੀ ॥

(੪) ਮਕਾਮ ਸੈਹਲੇਰਗਾਜਾ-ਏਥੇ ਉਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਪਾਹੀਆਂ ਦੀਆਂਕਬਰਾਂ ਵੀ ਹੈਨ ਜੋਨੈਂਾਗ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਏਥੇ ਮੋਏ ਸਨ ਏਥੋਂ ਦਾ ਬੈਂਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ॥

ਜਜ਼ੀਰਾ ਪਿਨਾਂਗ

(ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਤੋਂ ਕਰੀਬਨ ੪੯ਘੰਟੇ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਫਰ)

ਏਸ ਜਗਾਹ ਦਾ ਪੈਹਲਾ ਨਾਂ ਪਰਿਨਸ ਆਫ ਵੇਲਸ਼ ਆਈ-

ਲੈਨਡ (ਜਜ਼ੀਰਾ ਪਰਿਨਸ ਆਫ ਵੇਲਜ਼)ਹੈ ਮਲਾਈ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਲਫ਼ਜ ਪਿਨਾਂਗ ਦੇ ਮੈਹਨੇ ਸੁਪਾਰੀ ਦੇ ਹੋਨ ਦੀ ਜਗਾਹ ਹੈ ਚੁਨਾਂਚੇ ਸੁਪਾਰੀ ਨੂੰ ਤੂਆ ਪਿਨਾਂਗ ਕੈਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਏਹ ਮੁਕਾਮ ਜਜ਼ੀਰਾ ਨਮਾ ਮਲਾਯਾ ਦੇ ਮਗ਼ਰਬ ਦੇ ਕਨਾਰੇ ਤੇ ਵਾਕਯਾ ਹੈ ਏਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ੧੫ ਮੀਲ ਤੇ ਚੌੜਾਈ ੯ ਮੀਲ ਹੈ, ਏਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲ ਦੇ ਕਨਾਰੇ ਤੇ ਜੋ ਇਲਾਕਾ ਆਬਾਦ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਪਰਾਵਿੰਸ ਵੇਲਜ਼ਲੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪਾਨੀ ਦਾ ਹਿਸਾ ਜੋ ਪਿਨਾਂਗ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨੂੰ ਪਰਾਵਿੰਸ ਵੈਲਜਲੀ ਦੇ ਕਨਾਰੇ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ੨ ਮੀਲ ਤੋਂ ੧੦ ਮੀਲ ਤਕ ਚੌੜਾ ਹੈ ॥

ਬਸਤੀ ਪਿਨਾਂਗ ਦਾ ਵਸਤੀ ਹਿਸਾ ਜੋ ਖਾਸ ਸ਼ਹਰ ਪਿਨਾਂਗ ਕੈਹਲਾਣ ਦਾ ਮੁਸਤਾਹਿਕ ਹੈ ਜਾਰਜ ਟਾਊਨ ਕੈਹਲਾਂਦਾ ਹੈ ॥

ਤਾਰੀਖ਼ੀ ਹਾਲ—ਪਿੰਨਾਂਗ ਅਸਲ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਕਡਾ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਸੀ (ਏਹ ਹੁਨ ਤਕ ਖੁਦ ਮੁਖ਼ਤਿਆਰ ਰਿਆਸਤ ਹੈ, ਤੇ ਪਿਨਾਂਗ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੈ। ਏਸਦੀ ਹਦ ਸਯਾਮ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ) ਜਿਸਨੇ ੧੧ ਅਗਸਤ ੧੭੮੬ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁਕਾਮ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨੀ ਨੂੰ (ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਪਤਾਨ ਲਾਈਟ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ) ਈਸਟ ਇੰਡੀਯਾ ਕੰਪਨੀ (ਗਵਰਮਿੰਟ ਇੰਡੀਯਾ) ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਾ ਕੀਤਾ ॥ ਔਰ ਏਸੇ ਤਰਹ ਏਸਤੋਂ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਪਿਛੋਂ ਯਾਨੇ ੧੮੦੦ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਕਡਾ ਨੇ ਪਰਾਉਂਸ ਵੈਲਜ਼ਲੀ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਵੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥ ੧੭੮੬ ਵਿਚ

ਜਦੋਂ ਜਜ਼ੀਰਾ ਅੰਡਮਾਨ (ਕਾਲਾ ਪਾਨੀ) ਦੀ ਆਬ ਹਵਾ ਆਪਨੇ ਆਪ ਦਲਦਲਾਂ ਤੇ ਸੰਘਨੇ ਦਰਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਇਕਦਮ ਵਿਗੜ ਗਈ ਸੀ ॥ ਤੇ ਉਮਰ ਦੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਓਥੇ ਭੇਜਨਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਓਸ ਵਕਤ ਇਹ ਹੀ ਪਿਨਾਂਗਸੀ ਜਿਸਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਤੇ ਹੋਰ ਉਮਰ ਦੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ॥ ਬੀਮਾਰੀ ਫੈਲਨੇ ਦੇ ਵਕਤ ਤਕਰੀਬਨ ੭੦੦ ਕੈਦੀ ਜੋ ਅੰਡਮਾਨ ਵਿਚ ਸਨ ਪਿਨਾਂਗ ਰਵਾਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ॥ ੧੮੫੭ ਯਾਨੇ ਗਦਰ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਥੋੜੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤਕ ਅਮੂਮਨ ਕੈਦੀ ਪਿਨਾਂਗ ਦਾ ਦਾਨਾ ਪਾਨੀ ਖਾਂਦੇ ਰਹੇ ॥ ਔਰ ਅਕਸਰਾਂ ਨੂੰ ਓਥੋਂ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਓਸ ਵਕਤ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਛੋਟੀ ਜੇਹੀ ਬਸਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ ॥ ਚੁਨਾਂਚੇ ਏਸ ਵਕਤ ਤਕ ਕਈ ਕੈਦੀਆਂ (ਕੁਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਹਿਸਿਆਂ ਯਾਨੇ ਪਰੈਜ਼ੀਡੰਸੀ ਬੰਗਾਲ ਬੰਬਈ ਤੇ ਮਦਰਾਸ) ਦਿਆਂ ਔਲਾਦਾਂ ਪਿਨਾਂਗ ਤੇ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਨੇ ॥ ੧੮੦੫ ਵਿਚ ਪਿਨਾਂਗ ਵਿਚ ਬੰਬਈ ਤੇ ਮਦਰਾਸ ਵਾਂਕਨ ਈਸਟ ਇੰਡੀਯਾ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਇਕ ਅਲਗ ਪਰੈਜ਼ੀਡੰਸੀ ਕਾਇਮ ਹੋਈ ੧੮੨੬ ਵਿਚ ਪਿਨਾਂਗ ਮਲਾਕਾ ਤੇ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਮਿਲਾਏ ਗਏ ੧੮੨੯ ਵਿਚਪਿਨਾਂਗ ਰੇਜ਼ੀਡੰਸੀ ਦੇ ਓਹਦੇਤੋਂ ਗਿਰਾਯਾਗਿਆ ॥ ੧੮੩੦ ਵਿਚ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਦਾਰਲਖ਼ਲਫ਼ਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਜ਼ੀਰਾ ਨੁਮਾਏ ਮਲਾਯਾ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਹੀ ਮੁਕਾਮ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਬੜਾ ਅਰੂਜ ਸੀ ॥ ਅਗਰਚੇ ਏਸ ਵਕਤ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਨੂੰ ਕਿਤਨਾ ਹੀ ਵਡਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਖ਼ਿਆਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ

ਪਨਾਂਗ ਹੁਨ ਵੀ ਵੈਸਾਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਤਜਾਰਤ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਵਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹੇਗਾ ॥ ਸਾਰੇ ਜਹਾਜ਼ ਜੋ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼ ਮੁਕਾਮਾਂ (ਕਲਕੱਤਾ, ਬੰਬਈ, ਮਦਰਾਸ, ਕੋਲਮਬੂ, ਰੰਗੂਨ, ਅਦਨ ਵਗ਼ੈਰਾ) ਤੋਂ ਚੀਨ,ਜਾਪਾਨ ਵਗ਼ੈਰਾ ਜਾਂਦੇ ਨੇ । ਪਹਿਲੇ ਏਥੋਂ ਗੁਜ਼ਰਕੇ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਅਲਾਕਾ ਸੁਮਾਟਰਾ ਦਾ ਤਜਾਰਤੀ ਤਅੱਲੁਕ ਸਿਰਫ਼ ਪਿਨਾਂਗ ਹੀ ਦੀ ਜ਼ਾਤ ਨਾਲ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਅੱਛਾ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਤੇ ਬਾ ਮੌਕਾ ਹੈ ਅਮਾਰਤਾਂ ਤੇ ਮਕਾਨ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਫੈਸ਼ਨ ਦੇ ਨੇ ॥

ਮੌਸਮ—ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਮਾਰਚ ਤਾਕਨ ਮੌਸਮ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਫ ਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਲੇਕਨ ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ ਅਕਤੂਬਰ ਤਕ ਥੋੜਾ ਬਰਸਾਤ ਦਾ ਮੌਸਮ ॥ ਏਥੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਗਰਮੀ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸਰ ਤੇ ਨਾ ਬਰਸਾਤ ਯਾ ਸਰਦੀ ਦਾ ਆਮ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਸਮ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕੋ ਜੇਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਦਿਨਦੀ ਗਰਮੀ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਰਾਤਦੀ ਠੰਡ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ॥ ਹਵਾ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਨਮੀ ਦਾਰ ਪਾਨੀ ਨਿਹਾਇਤ ਉਮਦਾ ਠੰਡਾ ਏਸ ਜਗਹ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਜਿਟੀ ਜਿਥੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲ ਉਤਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੇਖਨ ਦੇ ਲਾਇਕ ਬਨ ਰਹੀ ਹੈ ਸੁਪਾਰੀ ਏਸ ਜਗਹ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ, ਜਾਇਫ਼ਲ, ਸਾਬੂਦਾਨਾ, ਸੁਪਾਰੀ ਏਥੋਂ ਹਿੰਦੁ-ਸਤਾਨ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ॥ ਬਾਂਸ ਭੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਮ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਬਜ਼ੀ ਤੇ ਮੇਵੇ ਤੇ ਨਾਰਯਲ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ॥ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ

ਸੂਰ, ਬੰਦਰ, ਬਿੱਲੀ ਬਹੁਤ ਨੇ ॥ ਪਿਨਾਂਗ ਦਾ ਸ਼ੁਮਾਲੀ ਹਿੱਸਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਹਾੜੀ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਕਿਸਮ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦਰਖ਼ਤਾਂ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਯਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ॥

ਇੰਤਜ਼ਾਮ—ਏਥੋਂ ਦਾ ਵਡਾ ਹਾਕਮ ਇਕ ਰੇਜ਼ੀਡੈਂਟ ਕੌਂਸਲਰ ਹੈ ਜੋ ਗਵਰਨਰ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਦੇ ਮਾਤਹਤ ਹੈ ॥

ਅਖ਼ਬਾਰਾਤ—ਦੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਬਨਾਮ ਪਿਨਾਂਗ ਗਜ਼ਟ ਤੇ ਸਟਰੇਟਸ ਇਕੋ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਨੇ ਤੇ ਇਕ ਮਲਾਈ ਅਖ਼ਬਾਰ ॥

ਬੈਂਕ—(੧) ਚਾਰਟਰਡ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਯਾ ਅਸਟਰੇਲੀਯਾ ਵ ਚਾਇਨਾ। (੨) ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਸ਼ੰਘਾਈ ਬੈਂਕਿੰਗ ਕਾਰ ਪੁਰੇਸ਼ਨ ॥

ਪਹਾੜ—ਪਿਨਾਂਗ ਦੀ ਉੱਚੀ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਬਲੰਦੀ ੨੭੨੪ ਫੁਟ ਹੈ ॥

ਦੇਖਨ ਲਾਇਕ ਮੁਕਾਮ

ਵਾਟਰ ਫ਼ਾਲ ਗਾਰਡਨ, ਵਾਟਰ ਫ਼ਾਲ, ਪਹਾੜੀ ਪਿਨਾਂਗ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ, ਕਿਲਾ, ਡਾਕਖ਼ਾਨਾ, ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ ॥

੧੨ ਅਗਸਤ ੧੯੦੪ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਪਿਨਾਂਗ ਦਾ ਇਕ ਸੌ ਉਨੀਸਵਾਂ ਸਾਲਾਨਾ ਜਲਸਾ ਮਨਾਯਾ ਗਿਆ ॥

ਪਰਾਉਂਨਸ ਵੈਲਜ਼ਲੀ—ਯੇਹ ਇਲਾਕਾ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਸਾਥ ਸਾਥ ੪੫ ਮੀਲ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਤਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਯਾ ਹੈ ਚੌੜਾਈ ਤਕਰੀਬਨ ਅਠ ਮੀਲ, ਏਥੇ ਚਾਵਲ, ਗੰਨਾਂ, ਤੇ ਟਾਪਯੁਕਾ (ਜਿਦਾ ਆਰਾ ਬਨਦਾ ਹੈ) ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ॥ ਏਥੇ ਚੰਦ ਏਕ ਖੰਡ ਦੇ ਕਾਰਖ਼ਾਨੇ ਵੀ ਹੈਂ ॥ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਡਿਸਟਰਿਕਟ ਦੇ ਮਾਤਹਤ ਹੈ ॥ ਏਥੋਂ ਦੀ ਸਬ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਪਹਾੜੀ ੧੭੮੭ ਫ਼ੁਟ ਉੱਚੀ ਹੈ ॥

ਡਿੰਡਿੰਗਿਜ਼——ਏਹ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜੇਹੀ ਜਗਹ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਟਾਪੂਆਂ ਦੇ ਮਜਮੂਏ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਾਕਨ ਮਗ਼ਰਬੀ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਰਿਆਸਤ ਪੇਰਾਕ ਦੀ ਹਦ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੈ,ਲੰਬਾਈ ਤਕਰੀਬਨ ੨੨ ਮੀਲ ਚੌੜਾਈ ਕਰੀਬਨ ੧੦ ਮੀਲ ॥ ਏਥੋਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵਾਂ ਤੇ ਇਕ ਡਿਸਟਰਿਕਟਅਫ਼ਸਰ ਦੇ ਮਾਤਹਤ ਹੈ ਏਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਬੰਦਰਗਾਹ ਲਮੂਤ ਹੈ ॥ ਔਰ ਇਹਨਾਂ ਛੋਟੇ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵਡਾ ਜਜ਼ੀਰਾ ਪਲੋ ਪਾਂਗਕੌਰ ਹੈ ॥

ਜਜ਼ੀਰਾ ਕੇਲੰਗ ਯਾ ਕੋਕੋਸ

ਏਹ ਇਕ ਪਹਾੜੀ (ਮੋਂਗਾਦੀ ਪਹਾੜੀ) ਜਜ਼ੀਰਾ ਬਹਰ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਹੈ ॥ ਸੇਲੋਨ ਤੋਂ ਅਸਟਰੇਲਿਯਾ ਜਾਨ ਦੇ

ਰਸਤੇ ਤੇ ਹੈ ੧੯੦੬ ਵਿਚ ਸਟਰੇਟਸ ਸੈਟਲਮੈਂਟਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਜਜ਼ੀਰਾ ਕਰਿਸਮਸ—ਏਹ ਭੀ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਜਜ਼ੀਰਾ ਪਿਨਾਂਗ ਦੇ ਨਾਲ ਤਅੱਲੁਕ ਰਖਦਾ ਹੈ॥

ਰਿਆਸਤ ਪੇਰਾਕ

ਏਹ ਰਿਆਸਤ ਜਜ਼ੀਰਾ ਨਮਾਏ ਮਲਾਯਾ ਦੇ ਮਗ਼ਰਬੀ ਕਿਨਾਰੇ ਉਤੇ ਵਾਕਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਮਾਲਦੀ ਤਰਫ਼ ਰਿਆਸਤਕਿਡਾ, ਜਨੂਬ ਵਲ ਰਿਆਸਤ ਸੇਲੰਗੋਰ, ਏਹ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਵਾਕਾ ਹੈ, ਬੜੀ ਸਰਸਬਜ਼ ਹੈ, ਸੈਂਕੋਨਾ, ਕਾਹਵਾ, ਚਾਹ ਵਗੈਰਾ ਬਹੁਤ ਪੈਦਾਹੋਨ ਲਗਪਏ ਨੇ, ਏਸ ਰਿਆਸਤਵਿਚ ਕਈ ਏਕ ਛੋਟੀ ਛੋਟੀ ਨਦੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸੇਰਾਬ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਏਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦਰਯਾਇ ਪੇਰਾਕ ਵਡਾ ਹੈ, ਏਹ ਦਰਯਾ ਜਨੂਬ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਬਹਿੰਦਾ ਹੋਯਾ ਆਬਨਾਇ ਮਲਾਕਾ ਵਿਚ ਮਗ਼ਰਬ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਜਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਇਹ ਦਰਯਾ ਅਪਨੇ ਦਹਾਨੇ ਤੋਂ ਚਾਲੀਸ ਮੀਲ ਦੇ ਫ਼ਾਸਲੇ ਤਾਕਨ ਜਹਾਜ਼ ਚਲਾਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਤੀਨ ਸਦ ਸੇ ਚਾਰ ਸਦਟਨ ਤਕ ਬੋਝ ਉਠਾਨ ਵਾਲੇ ਜਹਾਜ਼ ਚਲ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਕਰੀਬਨ ੧੨੫ ਮੀਲ ਮਾਲ ਵਾਲੀ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੈ, ਏਸ ਦਰਯਾ ਦਾ ਉਪਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਚਟਾਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਯਾ ਤੇ ਬੜੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬਹਿੰਦਾ

ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਏਸੇ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਤੇ ਟਿਲੇ ਏਦੇ ਵਿਚ ਚਲ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਏਸ ਦਰਯਾ ਦੀਆਂ ੩ ਵਡੀਆਂ ਸ਼ਾਖ਼ਾਂ ਨੇ। ਕਿਨਤਾ, ਬਟਾਂਗ ਪਡਾਂਗ, ਤੇ ਪੁਲਸ, ਏਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚ ਮਾਲ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਵਿਖਾਈ ਦੇਂਦੀਆਂ ਨੇ॥ ਏਹ ਸ਼ਾਖ਼ਾਂ ਅਕਸਰ ਉਚੇ ਮੁਕਾਮਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਜਨੂਬ ਮਘਰਬ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਦਰਯਾਇ ਪੈਰਾਕ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ॥

ਆਬ ਹਵਾ--ਨਿਹਾਇਤ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਦੇਨ ਵਾਲੀ ਬਰਸਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਸਮ ਨਹੀਂ, ਅਕਸਰ ਬਰਸਾਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਵੀ ਸਤੰਬਰ, ਅਕਤੂਬਰ, ਨਵੰਬਰ, ਦਸੰਬਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਰਸਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥ ਤੇ ਫ਼ਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਜੂਨ ਜੂਲਾਈ ਕਦਰੇ ਖ਼ੁਸ਼ਕ॥ ਗਰਮੀ, ਖ਼ੁਸ਼ਕੀ ਤੇ ਠੰਡ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਰਾਤ ਦੀ ਠੰਡ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਚਾਦਰ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ॥ ਏਹ ਰਿਆਸਤ ਸਬ ਤਰਾਂ ਆਬਾਦ ਤੇ ਸਰਸਬਜ਼ਹੈ, ਏਸ ਦੀ ਆਬਾਦੀ, ਸਰਸਬਜ਼ੀ ਤੇ ਤਰਕੀ ਦਾ ਹੋਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਏਸਦੀਆਂ ਟੀਨ ਦੀਆਂ ਕਾਨਾਂ ਤੇ ਹੈ, ਜਗਹ ਬਜਗਹ ਟੀਨਦੀਆਂ ਕਾਨਾਂ ਖੋਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ॥ ਧਾਤ ਜਿਹਨੂੰ ਟੀਨ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇ ਮਲਾਈ ਜ਼ੁਬਾਨ ਵਿਚ ਬੀਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਖ਼ਾਲੀ ਟੀਨਹੀ ਨਹੀਂ,ਬਲਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਪਾਯਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਏਸ ਧਾਤ ਨੂੰ ਪਿੰਗਰਾ ਕੇ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਬੜੀ ਬੜੀ ਇਟਾਂ ਤਿਯਾਰ ਕਰਕੇ ਵਲੈਤ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ॥ ਏਨਾਂ ਕਾਨਾਂ ਦੇ ਖੋਦਨੇ ਦਾ

ਕੰਮ ਸਿਰਫ ਚੀਨੀ ਲੋਗ ਹੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜੋ ਤਮਾਮ ਜਜ਼ੀਰਾ ਨਮਾਏ ਮਲਾਯਾ ਤੇ ਖ਼ਾਸਕਰ ਏਨਾਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਅ ਖਰਾਂ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਮਲਾਈ, ਤਾਮਲ ਤੇ ਹੋਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਲੋਗਾਂ ਨੂੰ ਏਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦੀ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਐਸਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਮਾਨਤ ਵੀ ਹੈ। ਏਸ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਲਾਰੋਟ ਤੇ ਕਿਨਤਾ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਡੇ ਗਿਨੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਵੰਗੀਆਂ ਕਾਨਾਂ ਏਨਾ ਦੋਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਨੇ। ਏਥੋਂ ਦਾ ਟੀਨ ਬੜਾ ਸੁਛੇਦੀ ਮਾਹਿਲ ਤੇ ਕੁਲ ਜਜ਼ੀਰਾ ਨਮਾ ਮਲਾਯਾ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਕਾਹਵਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਏਸ ਦੇ ਪਾਯਾ ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਨਾਂ ਟੈਪੰਗ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਬਰੇਟਸ਼ ਰੈਜ਼ੀਡੰਟ ਸਾਹਿਬ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਬਾਕੀ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫਤਰ ਭੀ ਏਥੇ ਹੀ ਨੇ। ਏਸ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਹਿਜ਼ਹਾਈਨੈਸ ਏਦਰਸ ਮਾਰਸੈਡਲ ਆਜ਼ਮ ਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਸੀ, ਐਮ, ਜੀ, ਹੈ ਮੁਕਾਮ *ਕਵਾਲਾ ਕੌਨਸਾ ਲਾਰਵਡ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ॥ ਕਵਾਲਾ ਕੁਨਸਾ ਟਪੰਗ ਤੋਂ ੨੩ ਮੀਲ ਰੇਲ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਏਹ ਜਗਾਹ ਦਰਿਯਾਏ ਪੇਰਾਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਵਾਕਾ ਹੈ॥ ਏਸ ਹਿੱਸਾ ਵਿਚ ਹੁਨ ਤਕ ਕਿਧਰੇ ਕਿਧਰੇ ਸ਼ੇਰ ਬਬਰ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ॥ ਔਰ ਕਦੀ ਕਦੀ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ॥ ਇਲਾਕਾ ਕਿਨਤਾ ਦੇ ਵਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਂ ਬਾਤੂ ਗਾਜਾ ਹੈ॥

---

*ਅਸਲ ਵਿਚ ਏਹ ਨਾਮ ਕਵਾਲਾ ਕਾਂਗ ਸਰ ਹੈ॥

ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਬੜੇ ਹਾਥੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇਸਨ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਜੰਗਲ ਆਬਾਦ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ੋਲ ਦੇ ਇੰਜਨਾਂ ਦੀ ਸੀਟੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੁਨਾਈ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਏਹ ਜਾਨਵਰ ਭੀ ਆਪਨੀ ਪੁਰਾਨੀ ਜਗਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ੂਰ ਦੂਰ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਏਸੇ ਹਿਸੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਮੁਕਾਮ ਏਪੂਆ, ਚੇਮੂਰ, ਅਤੇ ਪਾਡਿੰਗ ਰੰਗੀਸ (ਜਿਸਨੂੰ ਆਮ ਜੁਬਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾੜਾ ਰੰਗਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ) ਵਿਚ ਸੰਗ ਮਤਮਰ ਦੀਆਂ ਕਾਨਾਂ ਹੈਨ। ਕੁਝ ਮੁਦਤ ਤਕ ਇਕ ਵਲੈਤੀ ਕੰਪਨੀ (ਪੈਰਾਕ ਮਾਰਬਲ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟਿਡ) ਜਿਸਦਾ ਵਡਾ ਦਫ਼ਤ੍ਰ ਏਪੂ ਵਿਚ ਸੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਅਤੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਤਖ਼ਤੇ ਏਸ ਪਥਰ ਦੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਵਲੈਤ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਲੇਕਿਨ ਹੁਨ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਬਰਸ ਤੋਂ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਬੰਦਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਵਜਹ ਕਰਕੇ। ਉਮੈਦ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਥੋੜੇ ਚਿਰਤਕ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਫੇਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇਗੀ। ਏਹ ਸੰਗ ਮਰਮਰ ਕੁਝ ਵਧਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕੇ ਮਾਮੂਲੀ। ਇਥੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਜਗਹ ਗਰਮ ਪਾਨੀ ਦੇ ਚਸ਼ਮੇ ਭੀ ਹਨ॥

ਏਹ ਰਿਆਸਤ ਤੇ ਰਿਆਸਤ ਸੇਲੰਗੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਚੰਗੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕੇ ਬੈਲ ਗਡੀ ਤੇ ਘੋੜੇ ਗਡੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਹਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ ਜਿਨਤੋਂ ਏਹ ਵਡਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੁਧ ਵਗੈਰਾ ਭੀ ਏਹੀ ਲੋਕ ਵੇਚਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਵਗੈਰਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਅਖ਼ਬਾਰ—ਦੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਸਿਵਾਏ ਗਵਰਮੈਂਟਗੈਜ਼ਟ ਦੇ ਏਸ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ (੧) ਇਕ ਟੀਪਿੰਗ ਵਿਚ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਪੇਰਾਕ ਪਾਇਓਨੀਅਰ ਹੈ (੨) ਏਪੂ ਵਿਚ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ਼ ਮਲਾਇਆ ਹੈ। ਟੀਪਿੰਗ ਅਤੇ ਏਪੂ ਵਿਚ ਚਾਟਰਡ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਅਸਟਰੇਲੀਆ, ਤੇ ਚਾਈਨਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖ਼ਾਂ ਭੀ ਹਨ। ਬਾਤੂਗਾਜਾ ਤੋਂ ਇਕ ਮਲਾਈ ਅਖ਼ਬਾਰ ਭੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ॥

ਰਿਆਸਤ ਸੈਲੰਗੋਰ

ਇਸ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਉਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਰਿਆਸਤ ਪੇਰਾਕ, ਦੱਖਨ ਵਿੱਚ ਨਿਗਰੀ ਸੰਮਬੀਲਾਨ ਤੇ ਸੁੰਗੇ ਉਜਾਂਗ, ਪੂਰਬ ਵਲ ਪਾਹਾਂਗ ਤੇ ਨਿਗਰੀ ਸੰਬੀਲਾਨ ਪੱਛਮ ਵਲ ਆਬਨਾ ਮਲਾਕਾ। ਏਥੋਂ ਦੇ ਪਾਦਸ਼ਾਹ "ਹਿਜ਼ ਹਾਈਨੈਸ ਸੁਲੈਮਾਨ ਇਬਨੁਲ ਮਰਹੂਮ ਰਾਜਾ ਮੂਸਾ" ਹਨ। ਅਤੇ ਕੁਆਲਾ ਸੇਗਟ ਵਿਚ ਰੈਂਹਦੇ ਹਨ। ਏਹ ਰਿਆਸਤ ਛੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਹੋਈ ਹੈ। (੧) ਕੁਆਲਾਲਮਪੁਰ, ਏਹ ਮੁਕਾਮ ਏਸ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਦਾਰੁਲਖ਼ਲਾਫ਼ਾਹੈ॥ਜਿਥੇ ਇਸਦਾ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ਰੇਜ਼ੀਡੈਂਟ ਰੈਂਹਦਾ ਹੈ। ਫੈਡਰੇਟਿਡ ਮਲਾਯਾ ਸਟੇਟਸ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਏਹੀ ਹੈ ਜਿਸਤਰਾਂ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਲਿਖਚੁਕੇ ਹਾਂ ਟੀਨ ਦੀਆਂ ਖਾਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। (੨) ਦੂਸਰਾ ਕਲਾਂਗ ਏਹ ਬੰਦਰਗਾਹ ਹੈ। ਸਿੰਗਾ ਪੁਰ ਵਗੈਰਾ ਤੋਂ ਮਾਲ ਏਥੇ ਹੀ ਆਕੇ

ਉਤ੍ਰਦਾ ਹੈ। (੩) ਕੁਆਲਾ ਲੰਗਟ ਏਹ ਇਕ ਬੜਾ ਜ਼ਰੈਤੀ ਮੁਕਾਮ ਹੈ ਸੁਲਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਸਲੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ਦੀ ਜਗਹ ਏਹੀ ਹੈ (੪) ਕੁਆਲਾ ਸਲੇਂਗੋਰ ਏਹ ਦੋਂਵੇ ਜ਼ਿਲੇ ਟੀਨ ਦੀਆਂ ਕਾਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਹਰ ਇਕ ਜ਼ਿਲਾ ਇਕ ਯੂਰਪੀਨ ਡਿਸਟਰਿਕਟ ਅਫਸਰ ਦੇ ਮਾਤੈਹਤ ਹੈ ਜਿਨਾਂਦੇ ਮਾਤੈਹਤ ਨੇਟਿਵ ਪੰਘੋਲੂ (ਮਲਾਈ ਨੰਬਰਦਾਰ) ਆਮ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਲਈ ਕਾਫੀ ਮਦਦ ਦੇਂਦੇ ਹਨ॥

ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ—ਟੀਨ, ਚਮੜਾ, ਟਾਪੀਓਕਾ ਬੇਦ ਔਰ ਰਬੜ॥

ਤਜਾਰਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ—ਅਫ਼ੀਮ, ਨਿਮਕ, ਖੁਸ਼ਕ ਮੱਛੀ, ਚਾਵਲ, ਤੇਲ, ਤੰਬਾਕੂ ਚਾਹ, ਸ਼ਰਾਬ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਲਾਇਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਪੜਾ ਵਗੈਰਾ॥ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਸੰਨ ੧੯੦੫ ਤੋਂ ਸਿਵਾਇ ਟੀਨ, ਅਫੀਮ, ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਮਸੂਲ ਨਹੀਂ ਏਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਕਾਹਵਾ, ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ, ਗੰਨਾ, ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਗਰਮ ਪਾਨੀ ਦੇ ਚਸ਼ਮੇ ਵੀ ਹੈਨ। ਕੁਆਲਾਲਮਪੁਰ ਵਿਚ ਟੀਨ ਦੀ ਕੱਚੀ ਧਾਂਤ ਪਿਘਲਾਨ ਦੇ ੨ ਤਿੰਨ ਵਡੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਹਨ॥

ਆਬੋ ਹਵਾ—ਦਰਮਿਆਨੀ ਤੇ ਮੋਹਤਦਿਲ ਹੈ॥

ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੇ ਬੰਕ—ਕੁਆਲਾਲਮਪੁਰ ਵਿਚ ਸਿਵਾਇ ਗਵਰਮੈਂਟ ਗੈਜ਼ਟ ਦੇ ਇਕ ਅੰਗੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰ ਮਲਾਯਾ ਨਾਮ

ਦੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਏਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਖ਼ ਚਾਟਰਡ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਸਟਰੇਲੀਆ ਵ ਚਾਈਨਾ ਦੀ ਭੀ ਹੈ ॥

ਰਿਆਸਤ ਨਿਗਰੀ ਸੰਬੀਲਾਨ ਸੋਂਗੇ ਉਜਾਂਗ

ਨਿਗਰੀ ਸੰਬੀਲਾਨ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮੈਹਨੇ ਮਜਮੂਆ ਨੌ ਰਿਆਸਤਹਾਇ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾਹੈ ਕਿਸੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਏਹ ਇ-ਲਾਕਾ ਨੌ ਰਿਆਸਤਾਂ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਲੇਕਨ ਹੁਨ ਏਸ ਵੇਲੇ ਸਿਰਫ਼ ਸਤ ਹਨ। ਜੈ ਹੋਲ ੧ ਬਮਤਨ ੨ ਸਰੀ ਮੁਨਾਨਤੀ ੩ ਜਮਪੋਲ ੪ ਰਮਬਾਊ ੫ ਸੁੰਗੇ ਉਜਾਂਗ ੬ ਜਿਲੀਬੂ ੭ ਏਹ ਸਤ ਮੁਕਾਮ ਜਜ਼ੀਰਾ ਨੁਮਾ ਮਲਾਯਾ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਿਸੇ ਕੋਹ-ਲਾਂਨੇ ਦੇ ਮੁਸਤਹਕ ਹਨ। ਨਿਗਰੀ ਸੰਬੀਲਾਨ ਦੇ ਸੁਮਾਲ ਮਸ਼ਰਕ ਵਿਚ ਰਿਆਸਤਪਾਹਾਂਗਮਗਰਬ ਵਿਚ ਮਲਾਕਾ ਜਨੂਬ ਵਿਚ ਰਿਆਸਤ ਜੋਹਰ ਪਹਿਲੇਪਹਿਲ ਪੰਜਮੁਕਾਮ ੧੯੯੨ ਈ: ਵਿਚ ਸਰਫ਼ਰੇਂਡਰਕ ਵੇਲਡ ਸਾਹਿਬਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਵਿਚ ਸਨ। ਔਰ ਸ਼ਰਾਇਤ ਨਾਮਾ ੧੩ ਜੋਲਾਈ ੧੯੯੯ ਇਕ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਆਖਰ ਦੋ ਮਕਾਮ ੧੯੯੫ ਵਿਚ। ਦਾਰੁਲਖ਼ਲਾਫੇ ਦਾ ਨਾਮ । ਸਰਮ ਬਾਨ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਾਹਿਬ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਦਫਤ੍ਰ ਭੀ ਏਥੇ ਹੀ ਹਨ। ਏਥੋਂ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਹਿਜ਼ਹਾਈਨੈਸ ਤੁਨਕੂ ਮੁਹੰਮਦ ਸੀ, ਐਮ, ਜੀ ਤੁਨਕੂਹ ਅਨਤਾਹ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ

ਹੈ । ਯੋਗ ਡੀ ਪਰਤੂਆਨ ਬੂਸਾਰ ਨਗਰੀ ਸਮਬੀਲਾਨ, ਪੋਰਟ ਡਿਸਕਨ (ਜੋ ਇਕ ਜ਼ਿਲਾ ਤੇ ਰੇਲਵੇ ਅਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ) ਸਰਮ ਬਾਨ ਦੇ ਜਨੂਬ ਮਗ਼ਰਬ ਵਿਚ ਆਬਨਾਇ ਮਲਾਕਾ ਪਰ ਇਕ ਬੰਦਰਗਾਹ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਰੇਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਕੇ ਸਰਮ ਬਾਨ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦੀ ਹੋਈ ਕੁਆਲਾਲਮਪੁਰ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨਦੇਨਾਲਮੁਕਾਮ ਕੰਜਾਂਗ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਆਲਾਲਮਪੁਰਤੋਂਤਕਰੀਬਨ੨੨ ਮੀਲਤੇ ਹੈ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਏਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਕ ਦਰਯਾ ਭੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦਰਯਾ ਲਿੰਗੀ ਹੈ । ਇਹਨਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਭੀ ਅਕਸਰ ਟੀਨ ਦੀਆਂ ਕਾਨਾਂ ਹਨ। ਕਾਹਵੇ ਦੀ ਪੈਦਾ ਵਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੈ। ਆਬੋਹਵਾ ਦਰਮੀਆਨੀ ਮੋਹਤਦਿਲ ਹੈ ॥

ਰਿਆਸਤ ਪਾਹਾਂਗ

ਏਹ ਰਿਆਸਤ ਹੱਦ ਤ੍ਰਿੰਗਾਨੂ ਅਤੇ ਰਿਆਸਤ ਜੌਹਰ ਦੇ ਦਰ-ਮਿਆਨ ਵਾਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਜ਼ੀਰਾ ਨੁਮਾ ਮਲਾਯਾ ਦੀ ਮਸ਼ਰਕੀ ਹੱਦ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਸ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਦਾਰੁਲਖ-ਲਾਫ਼ੇ ਦਾ ਨਾਮ ਪੈਕਨ ਹੈ। ਲੇਕਨ ਦਫ਼ਤਰ ਵਗੈਰਾ ਕੁਆਲਾ ਲਿਪਸ ਵਿਚਹਨ ਜਿਥੇਕਿ ਬ੍ਰਿਟਸ਼ਰੇਜ਼ੀਡੈਂਟਕਾਇਮ ਹਨ ਏਥੇ ਇਕ ਦਰਯਾ ਬਨਾਮ ਦਰਯਾਇ ਪਾਹਾਂਗ ਭੀ ਵਗਦਾ ਹੈ। ਏਸ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਸੋਨੇ ਤੇ ਟੀਨ ਦੀਆਂ ਕਾਨਾਂ ਬਹੁਤ ਹਨ । ਆਬੋਹਵਾ ਨਾਕਸ। ਰਿਆਸਤ ਪਾਹਾਂਗ ਪਹਾੜੀ ਮੁਕਾਮਾਂ ਵਿਚੋਂ

ਹੈ। ਹਿਜ਼ਹਾਈਨੈਸ ਐਹਮਦ ਮੁਅਜ਼ਮ ਸ਼ਾਹ ਇਬਨ ਮਰਹੂਮ ਅਲੀ ਕੇ, ਸੀ, ਐਮ, ਜੀ ਏਥੋਂ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨ ਹਨ।

ਰਿਆਸਤ ਜੌਹਰ

ਏਹ ਇਕ ਖੁਦ ਮੁਖਤਾਰ ਰਿਆਸਤ ਜਜ਼ੀਰਾ ਨੁਮਾ ਮਲਾਯਾ ਦੇ ਜਨੂਬ ਵਿਚ ਵਾਕਿਆ ਹੈ। ਲੇਕਨ ਬਾਹਰ ਦੇ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਤੇ ਅਮਨ ਲਈ ਬ੍ਰਿਟਸ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਹੈ ਇਸਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਇਬਰਾਹੀਮ ਕੇ, ਸੀ, ਐਮ, ਜੀ ਇਬਨੁਲ ਮਰਹੂਮ ਸੁਲਤਾਨ ਅਬੂਬਕਰ ਹੈ। ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਸੰਨ ਵਿਲਾਦਤ ੧੮੭੩ ਈਸਵੀ, ਤੇ ਸੰਨ ਤਖਤ ਨਸ਼ੀਨੀ ੨ ਨਵੰਬਰ ੧੮੯੫ ਈਸਵੀ ਹੈ ਤੇ ਦੋ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀ ਹਨ ਇਕ ਮਲਾਈ ਤੇ ਇਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਏਹ ਰਿਆਸਤ ਜਜ਼ੀਰਾ ਸੰਗਾਪੁਰ ਦੇ ਸ਼ੁਮਾਲ ਮਸ਼ਰੱਕ ਵਿਚ ਹੈ। ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸੰਗਾਪੁਰ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ੧੪ ਮੀਲ ਦੇ ਫ਼ਾਸਲੇ ਤੇ ਵਾਕਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਰਸਤੇ ਦਾ ਹੁਨ ਰੇਲ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸਫ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਹਿਕਮਤ ਤੇ ਤਅੱਲਕ ਨੇ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਕਾਯਾਂ ਪਲਟ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਯੂਰਪੀਨ ਫੈਸ਼ਨ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਹਰ ਜਗਹ ਨਜ਼ਰ ਆਂਵਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਦਾਰੁ-ਲਖ਼ਲਾਫ਼ੇ ਦਾ ਨਾਮ ਜੌਹਰ ਬਾਰੂ (ਜੌਹਰ ਨੌ) ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਨਵੀਂ ਵਸਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਜੌਹਰ ਲਾਮਾ (ਜੌਹਰ ਪੁਰਾਨਾ) ਸੀ। ਓਹ ਆਬਨਾਈ ਹਿੱਸਾ ਜੋ ਜਜ਼ੀਰਾ ਸੰਗਾਪੁਰ ਤੇ ਰਿਆਸਤ

ਜੌਹਰ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਜੁਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਅਗਨ-ਬੋਟਾਂ ਨਾਲ ਸਜਿਆ ਅਕਸਰ ਨਜ਼ਰ ਆਂਵਦਾ ਹੈ। ਕੁਲ ਆਬਾਦੀ ਦੋ ਲਖ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ⅔ ਹਿੱਸਾ ਚੀਨੀ ਲੋਕ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਮਲਾਈ ਤੇ ਜਾਵਾਨੀ ਲੋਕ ਹੱਨ । ਆਮਕਾਰ ਦੋਕਾਨਦਾਰੀ ਤੇ ਸੌਦਾਗਰੀ ਵਗੈਰਾ ਚੀਨੀ ਸੌਦਾਗਰਾਂ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਵਿਚ ਲੋਹਾ, ਟੀਨ, ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਸੋਨਾ ਭੀ ਹੈ । ਲੇਕਨ ਕਾਨਾਂ ਖੋਦਨ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਅਜੇ ਤਕ ਏਥੇ ਨਹੀਂ ਹੋਯਾ। ਸਾਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਮਲਾਈ ਆਹਲਾ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਚਾਰ ਆਹਲਾ ਉਹਦਿਆਂ ਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬਾਨ ਹੀ ਕਾਇਮ ਹਨ । (੧) ਓਹਦਾ ਮੋਤੀਯਨ ਸੁਪ੍ਰੈਂਟੈਂਡੈਂਟ (ਬਹਿਰੀ ਸੁਪ੍ਰੈਂਟੈਂਡੈਂਟ) (੨) ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਆਫ਼ ਦੀ ਜੌਹਰ ਫੋਰਸ, (ਲਸ਼ਕਰ ਜੌਹਰ ਦਾ ਕਮਾਨੀਅਰ) (੩) ਪੋਸਟ ਮਾਸਟਰ ਜਨਰਲ (੪) ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਡੀਕਲ ਆਫ਼ੀਸਰ, ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਤਮਾਮ ਮਾਤੈਹਤ ਡਾਕਟਰ ਭੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਹਨ ਕੋਈ ਦੂਸਰੀ ਕੌਮ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਮੈਹਕਮੇ ਵਿਚ ਮਲਾਈ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਹੀਂ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਹਿੰਮਤ ਦੇ ਸਬਬ ਏਥੇ ਸਾਬੂਦਾਨਾ, ਤਮਾਕੂ, ਕਾਹਵਾ, ਚਾਹ, ਅਤੇ ਕੋਕੋ ਭੀ ਪੈਦਾ ਹੋਨ ਲਗ ਪਿਆ ਹੈ ॥

ਨੀਦਰਲੈਂਡਜ਼ ਇੰਡੀਆਂ, ਮਕਬੂਜ਼ਾਤ ਡਚ

ਏਸ਼ਯਾਈ ਮਕਬੂਜ਼ਾਤ ਡੱਚ ਜੋ ਮਜਮਾਉਲ ਜਜ਼ਾਇਰ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਵਾਕਿਆ ਹਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੈਂ। ਲੇਕਿਨ ਏਹਨਾਂ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਏਹ ਹਨ (੧) *ਸੋਮਾਟਰਾ ਸਮੇਤ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਦੇ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਦੇ (੨) ਮਜਮਉਲ ਜਜ਼ਾਇਰ ਬਨਤੰਗ ਯਾ ਮਜਮਉਲ ਜਜ਼ਾਇਰ ਰੀਅਵ (ਮਲਾਈ ਜਬਾਨ ਵਿਚ ਬਨਤੰਗਦੇ ਮੈਹਨੇ "ਸਤਾਰਾ" ਲਫ਼ਜ਼ ਰੀਅਵ ਯਾ ਰਾਅਵ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਹੈ) (੩) ਮਜਮਾਉਲ ਜਜ਼ਾਇਰ ਲੰਗਾ। (੪) ਜਜ਼ੀਰਾ ਕਰੀਮੂ (੫) ਤਮਬੀਲਾਨ (੬) ਆਨਮਬਾਸ (੭) ਜਜ਼ਾਇਰ ਨਾਟੂਈਨਾ (੮) ਜਜ਼ਾਇਰ ਬੰਕਾ ਵ ਬਿਲਟਨ (੯) ਜਾਵਾ ਮੁਡੀਰਾ (੧੦) ਜਨੂਬੀ ਹਿੱਸਾ ਬੋਰਨੀਉ (੧੧) ਸਲੀਬਸ (੧੨) ਓਹ ਤਮਾਮ ਜਜ਼ੀਰੇ ਛੋਟੇ ਜੋ ਜਾਵਾ ਤੇ ਬੋਰਨੀਊ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਵਾਕਿਆ ਹਨ। ਸਿਵਾਇ ਜਜ਼ੀਰਾ ਤੀਮੂਰ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਹਿਸੇ ਦੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤੀਮੂਰ ਦਿਲੀ ਹੈ। ਏਹਨਾਂ ਕੁਲ ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਹੱਦ ਪਛਮ ਨਿਯੋਗਨੀ ਤਕ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਏਹਨਾਂ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂਡਾ ਭੀ ਕੈਂਹਦੇ ਹਨ। ਏਹਨਾਂ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਵਾਏ ਯੂਰਪੀਨ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਭੀ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਜੇਹਾ ਕਿ ਹਾਫ਼ ਕਾਸਟ (ਯੋਰੇਸ਼ਨ) ਆਰਮਨੀ ਲੋਗ, ਜਾਪਾਨੀ, ਲੇਕਨ ਏਹਨਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰੀਬਨ ਦੂਸਰੀ ਕੌਮਾਂ ਯੂਰਪੀਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਤਮਾਮ ਅਸਲੀ ਰਹਿਨ ਵਾਲੇ (ਜਾਵਾਨੀ

---

*ਸੋਮੈਤਰਾ ਦਾ ਬਿਗੜਿਆ ਹ।

ਮਲਾਈ) ਗੈਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਰਹਿਨ ਵਾਲਿਆਂ ਸਮੇਤ (ਚਿਨੀ ਕਿਲੰਗ (*ਤਾਮਿਲ ਵ ਮਦਰਾਸੀ) ਅਰਬੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਖਾਸਕਰ ਪੰਜਾਬੀ, ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਹਬਸ਼ੀ, ਮੂਰਜ਼) ਇਕ ਜੁਮਲੇ ਵਿਚ ਗਿਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਅਬਾਦੀ ਚੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਕੰਮ ਵਗੈਰਾ ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਾਵਾ ਤੇ ਮਡੀਰਾ ਬੜੇ ਬੜੇ ਭਾਰੀ ਮੁਕਾਮ ਹਨ। ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਅਰਬੀ ਤੇ ਹਬਸ਼ੀ ਲੋਗ ਬਹੁਤ ਨਜ਼ਰ ਆਂਵਦੇ ਹਨ। ਜਾਵਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਦੇ ਦੋ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਛੋਟਿਆਂ †ਬਾਲੀ ਵ ਲੋਮਬੋਕ ਵਿਚ ਪੁਰਾਨੇ ਆਰਯਾ ਲੋਕ ਭੀ ਹੁਨ ਤਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ॥

ਅਰਬੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਲੋਕ ਸੌਦਾਗਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਰੀਬਨ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਚੀਨੀ ਕੁਲੀ ਸੋਮਾਟਰਾ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਜੋ ਤਮਾਕੂ ਦੇ ਖੇਤ ਤੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਹਨ ਓਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਚੀਨੀ ਵੰਕਾ ਵ ਬਲਟਾਨ ਵਿਚ ਟੀਨ ਦੀਆਂ ਖਾਨਾਂ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਪੇਟ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਏਸ ਜਗਾਹ ਦੇ ਰਹਿਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲੀ ਲੋਕ ਜੰਗਲ ਦੀ ਸਫਾਈ ਤੇ ਜਮੀਨਾਂ ਦੇ ਪੁਟਨ ਤੇ ਗੋਡਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ॥

---

*ਤਾਮਲ ਵ ਮਦਰਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਲੰਗ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
†ਬਾਲੀ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਜਾਵਾ ਖੁਰਦ ਭੀ ਹੈ॥

ਤਾਰੀਖ਼ੀ ਵਾਕਿਆਤ ਵ ਹਾਲਾਤ

੧੬੦੦ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਡੱਚ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪੈਰ ਏਹਨਾਂ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਯਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਕਤ ਏਥੇ ਪੁਰਤਗੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਦਖ਼ਲ ਭੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਡੱਚਾਂ ਨ ਅਪਨੀ ਤਾਕਤ ਵਧਾਨ ਲਈ ਤੇ ਸੁਖਤਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ "ਦੀ ਡੱਚ ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਕੰਪਨੀ" ੧੬੦੨ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਈ। ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲੇ ਏਹ ਲੋਕ ਸੌਦਾਗਰੀ ਤਰੀਕਾ ਜਿਹਾਕਿ ਯੂਰਪੀਨਾਂ ਦਾ ਅਜ ਤਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਏਹਨਾਂ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਏ ਲੇਕਿਨ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਪੂਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਕੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਧਰ ਉਧਰ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ ਬਲਕਿ ਦੂਰ ਦੂਰ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿਸਿਆਂ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਵੀ ਕਰਲਈ। ਏਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਜਾਵਾ ਅਤੇ ਮੌਲੂਕਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਫਤੇਹ ਕਰਲਿਆ। ਏਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਨਾ ਪਹਿਲਾ ਮੁਕਾਮ ਪਨਾਹ (ਕਿਲਾ) ਸ਼ਹਿਰ ਬਿਨਤਾਮ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ। ਇਸਦੇ ਬਾਦ ਜਕਾਤਰਾ (ਏਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਔਰ ਜਗਾਤਰਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਏਹ ਮੁਕਾਮ ਬੜਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰੈਹ ਚੁਕਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਜੇ, ਪੀ, ਕੌਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਕਿਲਾ ੧੬੧੯ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬਨਾਯਾ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਨਾਮ

ਬਟਾਵੀਯਾ ਰਖਿਆ। ਏਹ ਬਟਾਵੀਯਾ ਮੁਕਾਮ ਏਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਡੱਚ ਜਜ਼ੀਰੇਆਂ ਦਾ ਤਖਤ ਹਕੂਮਤ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਮੁੱਦਤ ਤਕ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਇਕਬਾਲ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ੋਰ ਵਿਚ ਰਿਹਾ। ਮਗਰ ਅਖ਼ੀਰ ਜੇਹਾ ਕਿ ਕਹਾਵਤ ਹੇ "ਹਰ ਕਮਾਲੇ ਰਾਜ਼ਵਾਲੇ" ਘਟਦੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋਨ ਲਗ ਪਏ। ਏਸਦਾ ਸਬਬ ਸ਼ਾਇਦ ਸਰਮਾਏ ਦੀ ਕਮੀ ਸੀ। ਜਦ ਤਕ ਖਜ਼ਾਨਾ ਪੁਰ ਸੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਬਗੈਰ ਸੋਚੇ ਅਨਾਧੁੰਦ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਰਖਿਆ। ਜਦ ਮਾਲੂਮ ਹੋਯਾ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦਿਨ ਬਦਿਨ ਖਰਚੋਂ ਜ਼ੇਰ ਬਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਆਖਰ ਕਾਰ ੧੮੦੦ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਸਟੇਟਸ ਜਨਰਲ ਨੇ ਇਸ ਜਮਾਇਤ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਤਮਾਮ ਇੰਤਜਾਮ ਆਪਨੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਸ ਮੋਹਲਤ ਵਿਚ ਬਰਟਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਭੀ ਫ਼ਰਾਂਸ ਤੇ ਨੀਦਰ ਲੈਂਡਜ਼ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਡਚ ਵਸਤੀਆਂ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਅਪਨੇ ਇਖਤਯਾਰ ਵਿਚ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੰਨ ੧੮੦੨ ਈਸਵੀ ਦੇ ਅਹਿਦਨਾਮਾ (ਜੋ ਮੁਕਾਮ ਏਮਨਜ਼ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ) ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਵਸਤੀ ਸੇਲੂਨ ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਲਾਕਾ ਡੱਚ ਕੀਪ ਆਫ਼ ਗੁਡਹੋਪ (ਰਾਸ ਉਮੈਦ) ਤਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ) ਦੇ ਬਾਕੀ ਕੁਲ ਵਸਤੀਆਂ ਬਟਾਵੀਅਨ ਸਲਤਨਤ ਜਮਹੂਰੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਲੇਕਨ ਇਸਦੇ ਥੋੜੀ ਮੁੱਦਤ ਬਾਦ ਇਕ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਲੜਾਈ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਤੇ ਡੱਚ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡੱਚਾਂ ਨੂੰ ਆਪਨੀਆਂ ਕੁਲ ਵਸਤੀਆਂ

ਛਡਨੀਆਂ ਪਈਆਂ । ਸੰਨ ੧੮੧੬ ਵਿਚ ਨਿਪੋਲੀਯਨ ਬੂਨਾ ਪਾਰਟ ਦੀ ਸ਼ਕਸਤ ਦੇ ਬਾਦ ਏਹਨਾਂ ਵਸਤੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਬੜਾ ਹਿੱਸਾ ਫੇਰ ਬਟਾਵੀਅਨ ਸਲਤਨਤ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਅਹਿਦ ਨਾਮਾ ਲੰਡਨ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ੧੭ ਮਾਰਚ ਸੰਨ ੧੮੨੪ ਈਸਵੀ ਜਦਕਿ ਮਲਾਕਾ (ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਲਾਕਾ ਡੱਚ ਵਿਚ ਸੀ) ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬਸਤੀ ਇਨਕੋਲੀ-ਅਨ (ਜੋ ਸੋਮਾਟਰਾ ਵਿਚ ਹੈ) ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਈ । ਹਰ-ਤਰਹ ਦਾ ਅਰਾਮ ਹੋਗਿਆ ॥

ਇੰਤਜ਼ਾਮ—ਨੀਦਰ ਲੇਂਡਜ਼ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਮਲਕਾ ਨੀਦਰ ਲੇਂਡਜ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਇਕ ਗਵਰ-ਨਰ ਜਰਨਲ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਅਮਲ ਵਿਚ ਆਗਿਆ ਹੈ ਏਸ ਗਵਰਨਰ ਜਰਨਲ ਦੇ ਮਾਤੈਹਤ ਹੋਰ ਕਿਤਨੇਹੀ ਹਾਕਮ ਹਨ ਏਹਨਾਂ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਰਹਿਨਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਭੀ ਕੁਲਅਖ਼ਤਿਆਰ ਬਰਾਏ ਨਾਮ ਦੇਕਰ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਦਾ ਕੰਮ ਲਿਆਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਐਸੇ ਉਹਦੇ ਦਾਰਾਂ ਦਾ ਖ਼ਤਾਬ "*ਵੀਡੋਨੋ" ਹੈ (ਏਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਬਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਲਫ਼ਜ਼ ਹੈ । ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਬਟਾਵੀਯਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਔਰ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਮੁਕਾਮ ਬਟਾਵੀਯਾ, ਸਮਾਰਿੰਗ, ਸੋਰਾਬੀਆ, ਪਡਾਂਗ ਔਰ ਮਕਾਸਰ ਵਿਚ ਹੈਜ਼ੀਡੈਨਸ਼ਲਕੋਰਟ ਸਿਵਾਇ ਮਕਾਸਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਤਮਾਮ

*ਅਸਲ ਵਿਦਾਵਾਨ ਯਾ ਵਿਦਵਾਨੋ ਹੈ ॥

ਰੈਜ਼ੀਡੈਨਸੀਓਂ ਵਿਚ। ਕੋਰਟਸ ਆਫ ਜਸਟਿਸ ਦੇਸੀਆਂ ਲਈ ਕੁਲ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਅਤੇ ਰੈਜ਼ੀਡੈਨਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਹਨ। ਏਹਨਾਂ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਮੁਖਤਲਿਫ ਨਾਮ ਹਨ ਜਿਹਾਕੁ ਲੈਂਡ ਰਾਅਦ, ਰਾਤਪ, ਪ੍ਰੈਆਤਨ ਵਗੈਰਾ॥

ਆਬਹਵਾ—ਪਾਨੀ ਕਰੀਬਨ ਉਮਦਾ ਹਵਾ ਮਰਤੂਬ ਲੇਕਨ ਬੜੇ ਬੜੇ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਹਵਾ ਕੁਛ ਖੁਸ਼ਕ ਹੈ । ਏਹਨਾਂ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਦੇ ਬਾਜੇ ੨ ਪਹਾੜੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੇ ਇਤਨੀ ਸਰਦੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਨੀ ਜਮ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਰਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਮੌਸਮ ਨਹੀ। ਮੈਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਗਰਮੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਏਹਨਾਂ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬੜੀ ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਹੈ। ਅਤੇ ਫਸਲ ਵਗੈਰਾ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅੱਛੀ ਹੈ। ਜਾਵਾ ਔਰ ਮਦੋਰਾ ਵਿਚ ਚਾਵਲ ਅਤੇ ਧਾਂਜ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਏਥੋਂ ਹੋਰ ਦੇਸਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਵਿਕਨ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਕਈ ਭੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਲੇਕਨ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਜਾਵਾ ਸੋਮਾਟਰਾ, ਬਾਲੀ ਤੇ ਸਲੀਬਸ ਵਿਚ ਕਾਹਵਾ (ਕਾਫ਼ੀ) ਬੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚਾਹ, ਚੀਨੀ (ਖੰਡ) ਜਾਵਾ ਤੋਂ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਲੀ ਤੇ ਸੁਫੈਦ ਗੋਲ ਮਿਰਚ ਲੰਪੋਂਗਦੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ (ਜੋ ਸੋਮਾਟਰਾ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹਨ) ਵਿਚ ਬੇ ਓੜਕ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦਾਰਚੀਨੀ ਤੇ ਤਮਾਕੂ ਜਾਵਾ ਵ ਸੋਮਾਟਰਾ ਵਿਚ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਏਹਨਾਂ ਦੇ

ਜਗਾਹਾਂ ਵਿਚ ਤਮਾਕੂ ਦੇ ਖੇਤ ਬਹੁਤ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ...ਫਲ ਮੌਲੁਕਸ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਮੁਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥

ਮਗਬੀਰ—ਸੋਮਾਟਰਾ ਵ ਰੀਅਵ (ਰਾਉਵ) ਦੀ ਜਿਨਸ ਨਕਾਸ ਹੈ ਕਈ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਬੂਦਾਨਾ ਤੇ ਨੀਲ ਭੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਮ ਕੋਪਾਲ, ਗਮ ਡਾਮਰ, ਸਨਕੋਨਾ, ਕੋਪਰਾ, ਅਤੇ ਰੂੰ ਭੀ ਏਥੋਂ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੋਰਨੀਊ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਹੀਰੇ ਅਤੇ ਪਲ-ਟੀਨਮ ਧਾਤ ਭੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋਨਾ ਬੋਰਨੀਊ, ਸੋਮਾਟਰਾ, ਸਲੀ-ਬਸ ਅਰ ਤੇਮੂਰ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਚਾਂਦੀ ਲੋਹਾ ਤਾਂਬਾ, ਟੀਨ ਜਿਸਤ, ਕੋਲਾ, ਪੱਥਰ, ਸੰਗ ਮਰਮਰ, ਮਿਟੀ ਦਾ ਤੇਲ, ਖਾਸਕਰ ਜਾਵਾ, ਬੋਰਨੀਊ ਤੇ ਸੋਮਾਟਰਾ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੋਮਾਟਰਾ ਵਿਚ ਬਾਬੂ (ਛੋਟੇ ਕਦ ਦੇ ਘੋੜੇ) ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਤੇ ਚਾਲਾਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਏਥੋਂ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਖਾਸਕਰ ਦਜ਼ੀਰਾ ਨੁਮਾ ਮਲਾਯਾ ਵਿਚ ਏਹੀ ਬਾਬੂ ਗੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਵਾਰੀ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਏਹਨਾਂ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਪੂਰੇ ਤੌਰ ਪਰ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ॥ ਗਰਜ਼ ਕੇ ਜੋ ਚਾਹੇ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ॥ ਜਾਵਾ ਵਿਚ ਅੰਬ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥

ਇਲਾਕਾ ਸੁਮਾਟਰਾ—ਜਜ਼ੀਰਾ ਸੁਮਾਟਰਾ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕਿਨਾਰੇ ਵਲ ਦਿਲੀ (ਮੈਦਾਨ) ਬੜਾ ਮੁਕਾਮ ਹੈ। ਦਿਲੀ ਅਤੇ

ਪੀਨਾਂਗ ਦੇ ਵਿਚਪਾਰ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਲਾ ਚਲਦਾ ਰੈਹਦਾ ਹੈ ਦਿਲੀਵਿਚ ਤੰਮਾਕੂਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਬਹੁਤਹੈ। ਮੁਕਾਮ ਲਾਂਗਟ ਵਿਚੋਂ ਮਿਟੀ ਦਾ ਤੇਲਵੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੇ ਜੋ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਤੇ ਪੀਨਾਂਗ ਨੂੰ ਆਂਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਸਿਆਮ ਤੇ ਜਾਵਾ ਨੂੰ ਸਿੰਗਾ ਪੁਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥

ਏਥੋਂ ਦਾ ਜਿਮੀਂਦਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕੁਲ ਯੂਰਪੀਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੁਲੀ ਚੀਨੀ ਤੇ ਜਾਵਾਨੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਹਰ ਇਕ ਯੂਰਪੀਨ ਖ਼ਾਹ ਸੌਦਾਗਰ ਹੋਵੇ ਖਾਹ ਨੌਕਰ ਆਪਨੀ ਥਾਂ ਹਾਕਮ ਬਨਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ ਚਾਹੇ ਸਜਾਦੇ ਜਿਸਨੂੰ ਚਾਹੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਦੇ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਬੋਰਾਏ ਨਾਮ ਹਨ, ਨਾਲਸ਼ ਪਰਚੇ ਲਈ ਲਿਖਨ ਪੜ੍ਹਤ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਜਬਾਨੀ ਫ਼ਰਯਾਦ ਤੇ ਫੈਸਲਾ॥ ਇਨਸਾਫ ਦਾ ਏਹ ਹਾਲ ਹੈਂ ਕਿ ਅੰਧ ਨਗਰੀ ਬੇਬਾਦ ਰਾਜਾ। ਟਕੇ ਸੇਰ ਭਾਜੀ ਟਕੇ ਸੇਰ ਖਾਜਾ। ਇਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੰਪਨੀ ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਡੇਲੀ ਮੈਟਸ ਚੇਪਿਜ ਹੇ ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਬੜੀ ਜ਼ਰਾਇਤੀ ਕੰਪਨੀ ਗਿਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ॥

ਆਬਾਦੀ—ਕੋਈ ਠੀਕ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ—ਲੇਕਿਨ ਬਾਜ਼ੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਸੁਮਾਟਰਾ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਕਰੀਬਨ ੫੦ ਲੱਖ ਪੜ੍ਹਹਨ ਵਿਚ ਆਈ ਹੇ॥

ਬੈਂਕ—ਮੁਕਾਮ ਦਿਲੀ ਵਿਚ ਦੋ ਬੈਂਕ ਭੀ ਹਨ। ਇਕ ਚਾਟਰਡ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆਂ, ਅਸਟਰੇਲੀਆ ਵ ਚਾਈਨਾ।

ਦੂਸਰਾ ਨੀਡਰ ਲੈਂਡਜ਼ ਹੋਂਡਲ ਮਪਰੀਸੀ ॥

ਜਜ਼ੀਰਾ ਬੋਰਨੀਉ

ਕੁਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਏਹ ਜਜ਼ੀਰਾ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਦੂਸਰੇ ਨੰਬਰ ਪਰ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਅੱਵਲ ਜਜ਼ੀਰਾ ਅਸਟਰੇਲੀਆ, ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਏਹ। ਇਸਦੀ ਲੰਬਾਈ ਕਰੀਬਨ ੭੫੦ ਮੀਲ ਅਤੇ ਚੌੜਾਈ ੬੦੦ ਮੀਲ ਹੈ ਦਰਮਿਆਨੀ ਚੌੜਾਈ ੩੫੦ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਅੰਦਰਲ ਹਿਸਿਆਂ ਵਿਚ ਹੁਨ ਵੀ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਜੰਗਲ ਹਨ ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਆਵਨ ਜਾਨ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਮੀਨ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਰਖ਼ੇਜ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਦਲਦਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ੧੫੨੬ਈ: ਵਿਚ ਪੁਰਤਗੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਜਜ਼ੀਰੇ ਨੂੰ ਮਲੂਮ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸਪਾਨੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਡੱਚ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਾਹਿਲ ਦੇ ਕੁਛ ਕੁਛ ਹਿਸਿਆਂ ਪਰ ਆਪਨੀ ਬਸਤੀਆਂ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਲੇਕਨ ਏਹਨਾਂ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਥੋੜੇ ਹੀ ਚਿਰ ਤਕ ਰਹੀ। ਜਨੂਬ ਮਗ਼ਰਬੀ ਹਿਸੇ ਪਰ ਡੱਚ ਲੋਕ ਦਾਵਾ ਰਖਦੇਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਾਹਿਲੀ ਇਲਾਕੇ ਤੇ ਏਹਨਾਂਦੀਆਂ ਆਬਾਦੀਆਂ ਭੀ ਹਨ। ਸ਼ੁਮਾਲ ਅਤੇ ਸ਼ੁਮਾਲ ਮਸ਼ਰਕੀ ਸਾਹਿਲ ਪਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਨਾਰਥ ਬੋਰਨੀਊ ਕੰਪਨੀ ਸੁਲਤਾਨ ਬਰੂਨੀ ਔਰ ਰਾਜਾ ਸਰਾਵਕ ਦਾ ਹੱਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਆਬਾਦੀਆਂ ਸਮੇਤ ਹੈ।

ਏਹ ਇਲਾਕਾ "ਬੋਰਨੀਊ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਪ੍ਰੋਟੈਕਟਿਵਰੇਟ" ਕਹਿ-ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਸੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਟ ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹਨ। ਪੈਦਾਵਾਰ ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ। ਏਥੇ ਚੀਨੀ ਲੋਕ ਕਈ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੋਂ ਆਬਾਦ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਬਜਾਰਤੀ ਕੰਮ ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ॥

ਆਮ ਤੌਰ ਪਰ ਏਹ ਮੁਲਕ ਅਜੇ ਜੰਗਲ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚਹੈ। ਏਥੋਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਵਸਨੀਕ ਮਲਾਈ ਕੌਮ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਵੈਸੇ ਹੀ ਸੁਸਤ ਤੇ ਬੇਹੁਨਰ ਹਨ ॥

ਸਰਾਵਕ

ਏਹ ਰਕਬਾ ਕਰੀਬਨ ੫੦੦੦੦ ਮੀਲ ਮੁਰੱਬਾ ਹੈ। ਆਬਾਦੀ ਕਬੀਰਨ ਪੰਜ ਲੱਖ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੁਖ਼ਤ-ਲਿਫ਼ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਆਬਾਦ ਹਨ। ਏਹ ਮੁਕਾਮ ਬੋਰਨੀਊ ਦੇ ਸ਼ੁਮਾਲ ਮਗ਼ਰਬੀ ਕਿਨਾਰੇ ਪਰ ਵਾਕਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਤਨੇ ਦਰੀਯਾ ਵਗ਼ੈਰਾ ਜਹਾਜ਼ ਚੱਲਨ ਦੇ ਲਾਇਕ ਵਗਦੇ ਹਨ। ਕਰੀਬਨ ੪੦੦ ਮੀਲ ਕੋਸਟ ਲਾਈਨ ਹੈ। ਓਹ ਇਲਾਕਾ (ਜ਼ਿਲਾ) ਜੋ ਤੰਜੋਂਗ ਦਾਤੂ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਦਰਯਾ ਸਮਾਹਰਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ (ਦਾਖ਼ਲਾ) ਤਕ ਫੈਲਦਾ ਹੈ ੧੮੪੨ ਈ: ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨ ਬਰੂਨੀ ਤੋਂ ਸਰ ਜੇਮਜ਼ ਬ੍ਰੋਕਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜੋ ਸ਼੍ਰਾਵਕ ਦੇ ਰਾਜਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਏ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਗਵਰਨ ਮੈਂਟ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ੧੮੬੧ ਈ: ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨ ਬਰੂਨੀ

ਨੇ ਓਹਨਾ ਤਮਾਮ ਦਰਯਾਵਾਂ ਤੇ ਜਮੀਨਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਜੋ ਦਰਯਾ ਸਮਾਹਰਨ ਤੋਂ ਕੰਡੂਰੋਂਗ ਪਾਂਇਟ ਤਕ ਫੈਲਦੇ ਹਨ ਸਰਕਾਰਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਇਸਦੇ ਬਾਦ ਭੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਦਿਤੇ। ੧੮੮੨ ਈ: ਵਿਚ ਇਕ ਸੌ ਮੀਲ ਕੋਸਟ ਲਾਈਨ ਤੇ ਓਹ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਜੋ ਦਰਯਾ ਕੰਡੂਰੋਂਗ ਪਾਇੰਟ ਅਤੇ ਦਰਯਾ ਬਾਰਾਮ ਦੇ ਦਰਮਿਯਾਨ ਵਾਕਿਆ ਹਨ, ਸਮੇਤ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਕੋਸਟ ਲਾਈਨ ਦੇ ਜੋ ਦਰਯਾ ਬਾਰਾਮ ਦੇ ਸ਼ੁਮਾਲ ਮਸ਼ਰਕ ਦੀ ਤਰਫ ਹੈ। ੧੮੮੫ ਈ: ਵਿਚ ਦਰਯਾ ਤੋਰਸਨਜੋ ਦਹਾਨਾ ਦਰਯਾ ਬਰੂਨੀ ਦੇ ਸ਼ੁਮਾਲ ਵਿਚ ਹੈ। ੧੮੮੮ ਈ: ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰੋਟੈਕਟਿਵ ਰੇਟ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ। ੧੮੯੦ ਈ: ਵਿਚ ਰਾਜਾ * ਨੇ ਮਲਬਾਂਗ ਪਰ ਕਬਜਾ ਕਰਲਿਆ ਜਿਸਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਹਿਜਮੈਜਿਸਟੀਜ਼ ਗਵਰਮੈਂਟ ਨੇ ਅਗਸਤ ੧੮੯੧ ਈ: ਵਿਚ ਕੀਤੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹਿਜ਼ਹਾਈਨੈਸ ਸਰ ਚਾਰਲਸ ਜਾਨਸਨ ਬਰੋਕ (ਏਹ ਰਾਜਾ ਸਰਜੈਮਸ ਬਰੋਕ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਹੈ) ਜੀ, ਸੀ, ਐਮ, ਜੀ, ਗ੍ਰੈਂਡ ਆਫੀਸਰ ਆਫਕਰਾਊਨ ਆਫ ਇਟਲੀਹੈ, ਏਹ ਰਾਜਾ ੩ ਜੂਨ ਸਨ ੧੮੨੯ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਯਾ ਤੇ ੧੮੬੮ ਵਿਚ ਗੱਦੀ ਪਰ ਬੈਠਾ ਅਤੇ ੧੮੬੯ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਰਾਨੀ ਮਾਰਗਾ ਰੇਟ ਡੀਵਿੰਡਟ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕੀਤੀ। ਇਸਦਾ ਜਾਇਜ਼ਵਾਰਸਚਾਰਲਸਵਾਈਨਰ ਬਰੋਕ ੨੬ ਸਤੰਬਰ ੧੮੭੪ ਈ: ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋਯਾ।

---

* ਸਰ ਜੈਮਜ਼ ਬਰੋਕ ਸਾਹਿਬ

ਪੈਦਾਵਾਰ-ਹੀਰਾ, ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ, ਸੁਰਮਾ, ਪਾਰਾ, ਪੱਥਰ ਦਾ ਕੋਲਾ, ਇੰਡੀਯਾ ਰਬੜ, ਬੇਦ ਬਾਰੀਕ ਵ ਮੋਟਾ, ਕਾਫੂਰ, ਮੋਮ, ਸਾਬੂਦਾਨਾ, ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਔਰ ਗੰਭੀਰ।

ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਸਬੇ-ਏਹ ਹਨ ਕੋਚੰਗ ਜੋ ਸਰਾਵਕ ਦਾ ਦਾਰੁਲਖ਼ਲਾਫਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰਯਾ ਸਰਾਵਕ ਪਰ ਦਹਾਨੇ ਤੋਂ ਕਰੀਬਨ ੨੩ ਮੀਲ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਵਾਕਿਆ ਹੈ (੨) ਕਲੋਡ ਟਾਊਨ ਜੋ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਸਬਾ ਕਿਲੇ ਸਮੇਤ ਦਰਯਾ ਬਾਰਾਮ ਪਰ ਵਾਕਿਆ ਹੈ। (੩) ਬਿਨਤੋਲੂ ਜੋ ਦਰਯਾ ਬਿਨਤੋਲੂ ਦੇ ਦਹਾਨੇ ਪਰ ਹੈ-ਏਹ ਮੁਕਾਮ ਸਾਬੂਦਾਨੇ ਦੇ ਸਬਬ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। (੪) ਮੋਕਾ। (੫) ਔਯਾ। (੬) ਮਾਤੂ-ਏਹਨਾਂ ਤਿਨਾਂ ਮੁਕਾਮਾਂ ਦਾ ਸਾਬੂਦਾਨਾ ਭੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਅਤੇ ਏਹ ਸ਼ੈਹਰ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਨਾਮ ਦੇ ਦਰਯਾਵਾਂ ਤੇ ਵਾਕਿਆ ਹਨ। (੭) ਸੀਬੂ। (੮) ਕਨੋਵਟ। (੯) ਕਾਤਪ। (੧੦) ਸੀਮੰਜਨ ਏਥੇ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕੋਲੇ ਦੀ ਖਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭੀ ਕਈ ਇਕ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਜੈਸਾਕਿ ਰੋਜਾਂਗ, ਕਾਬੋਂਗ, ਸ੍ਰੀਬਸ, ਸਮਾਂਗ ਗੰਗ, ਵਗੈਰਾ ਮੁਕਾਮ ਹਨ ॥

ਆਬੋਹਵਾ—ਦਰਮਿਆਨੀ।

ਬਰਿਟਿਸ਼ ਨਾਰਥ ਬੋਰਨੀਊ

ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਪੈਹਲਾ ਨਾਮ ਸਾਬਾ ਸੀ ਜੋ ਜਜ਼ੀਰਾ ਬੋਰਨੀਊ

ਦੀ ਸ਼ੁਮਾਲੀ ਹਦ ਪਰ ਵਾਕਿਆ ਹੈ॥ ਤਕਰੀਬਨ-੫੦੦ ਮੀਲ ਕੋਸਟ ਲਾਈਨ, ਕੁਲ ਆਬਾਦੀ ੧੯੦੦੦੦, ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰ ਚੀਨੀ ਲੋਗ, ਏਥੇ ਇਕ ਬੜਾ ਉਚਾ ਪਹਾੜ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਕਨਾ ਬਾਲੂ ਹੈ ੧੩੬੯੯ ਫੁਟ ਉਚਾ ਹੈ, ਮਗ਼ਰਬੀ ਕਿਨਾਰੇ ਪਰ ਇਕ ਬੜਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਦਰਯਾ ਬਨਾਮ ਪਾਡਸ ਹੈ ਮਸ਼ਰਕੀ ਸਾਹਲ ਪਰ ਬੜੇ ਦਰਯਾ ਕਨਾਬਾਤੰਗਨ, ਲਾਬਕ, ਸਬੋਕੂ, ਸੂਗੁਤ, ਸਿਗਮਾ ਹਨ॥

ਮਸ਼ਹੂਰ ਬੰਦਰਗਾਹ ਏਹ ਹਨ

ਮਗ਼ਰਬੀ ਸਾਹਲ ਪਰ ਬੰਦ੍ਰਗਾਹ ਗਯਾ ਸ਼ੁਮਾਲੀ ਪਰ ਕੁਦਤ, ਮਸ਼ਰਕੀ ਪਰ ਸੰਡਾਕਾਨ ਜੋ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬੋਰਨੀਊ ਦਾ ਦਾਰੁਲ ਖਲਾਫ਼ਾ ਹੈ॥

ਆਬੋ ਹਵਾ ਤੇ ਮੌਸਮ—ਦਿਨ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਗਰਮੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਲੇਕਨ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੰਬਲ ਦੀ ਸਰਦੀ ਮੱਛਰ ਵਗੈਰਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਬਹੁਤ ਘਟ ਹੈ। ਏਥੇ ਹਵਾਈ ਤੂਫ਼ਾਨ ਤੇ ਭੂੰਚਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਆਂਵਦੇ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਿੱਸੇ ਮਛੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਏਥੋਂ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇਸਾਂ ਨੂੰ (ਖੁਸ਼ਕ ਕਰਕੇ ਯਾਂ ਲੂਨ ਪਾਕੇ) ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ॥

ਏਥੋਂ ਦੀ ਆਮ ਸੌਦਾਗਰੀ ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਨਾਲ ਹੈ ਲਕੜੀਮਕਾਨ ਬਨਾਵਨ ਲਈ ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਨੂੰ ਖ਼ਾਸ ਏਥੋਂ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਏਹਨਾਂ ਮੁਕਾਮਾਂ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਆਮਦ

ਰਫਤ ਗਹਿਰੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਹਾਥੀ, ਗੇਂਡਾ, ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਰਨ, ਜੰਗਲੀ ਪਸ਼ੂ ਸਾਹਨ, ਭੈਂਸਾ, ਸੂਰ ਅਤੇ ਰਿਛ ਵਗੈਰਾ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪੁਰਾਨੇ ਅਯਦਹਾ ੨੫ ਫੁਟ ਤਕ ਦੇ ਲੰਬੇ ਅਕਸਰ ਨਜ਼ਰ ਆਂਵਦੇ ਹਨ, ਲੇਕਨ ਦੂਸਰੇ ਜਹਿਰੀ ਸੱਪ ਬਹੁਤ ਘਟ ਹਨ॥

ਸੰਡਾ ਕਾਨ ਇਕ ਉਮਦਾ ਅਤੇ ਰੌਨਕ ਵਾਲਾ ਬੰਦਰ ਗਾਹ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਏਹ ਹਨ, ਕਪੜਾ, ਚਾਵਲ, ਹਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਬਲੌਰੀ, ਵਲੈਤੀ ਤੇ ਧਾਂਤੀ ਸਾਮਾਨ, ਅਫ਼ੀਮ, ਚੀਨ ਦਾ ਤਮਾਕੂ, ਦੀਵਾ ਸਲਾਈ ਦੀ ਡਬੀਆਂ, ਬਿਸਕੁਟ, ਤੇਲ, ਖੰਡ ਵਗੈਰਾ॥ ਸਰਾਵਕ ਦੀ ਤਰਾਂ ਏਥੋਂ ਵੀ ਏਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਏਹ ਅਲਾਕਾ ੧੮੬੮ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨ ਬਰੂਨੀ ਤੇ ਸੁਲੂ ਤੋਂ ਕੁਛ ਸਲਾਨਾ ਦੇਨਾ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਥ ਆਇਆ, ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਸੰਨ ੧੮੮੧ ਈ: ਤੋਂ ਇਸਦਾ ਕੁਲ ਇਖ਼ਤਯਾਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਨਾਰਥ ਬੋਰਨੀਓ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਡਾਇ- ਰੈਕਟਰ ਯਾਨੇ ਚੇਅਰ ਮੈਨ, ਵਾਈਸ ਚੇਅਰ ਮੈਨ, ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀ ਵ ਮੇਮਬਰਾਨ ਆਹਲਾ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਦਫਤਰ ਨੰਬਰ ੧੫ ਲੀਡਨ ਹਾਲ ਸਟਰੀਟ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਕ ਗਵਰਨਰ ਤੇ ਕਮਾਂਡਰ ਇਨ ਚੀਫ਼ ਭੀ ਹੈ। ਸੰਡਾ ਕਾਨ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ੧੦੦੦੦ ਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਇਕ ਡਿਪਟੀ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਇਖਤਯਾਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ

ਨਾਮ ਹਿਜ਼ਆਨਰ ਈ, ਪੀ, ਗੋਰੀ ਟੀਜ਼ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਅਫਸਰ ਇਸਦੇ ਮਾਤੈਹਤ ਹਨ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬੋਰਨੀਊ ਦੀ ਸਾਰੀ ਲੰਬਾਈ ਚੌੜਾਈ ੩੧੧੦੬ ਮੀਲ ਹੈ॥ ੧੮੮੮ ਵਿਚ ਇਕ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼-ਪ੍ਰੋਟੈਕਟਿਵਰੇਟ ਕਾਇਮ ਹੋਈ॥

ਲਾਬੂਨ ਯਾ ਲਾਬਾਨ

ਏਹ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਏਸ਼ਯਾਈ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬਸਤੀ ੧੮੪੬ ਈ: ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨ ਬਰੂਨੀ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲੀ, ਲੇਕਿਨ ਇਸਤੇ ਠੀਕਠੀਕ ਕਬਜ਼ਾ੧੮੪੮ਈ: ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਏਹ ਬਸਤੀ ਬੋਰਨੀਊ ਦੇ ਸ਼ੁਮਾਲ ਮਗ਼ਰਬੀ ਕਿਨਾਰੇ ਪਰ ਵਾਕਿਆ ਹੈ ਇਸਦੀ ਲੰਬਾਈ ਚੌੜਾਈ ੩੦$\frac{1}{8}$ ਮੁਰੱਬਾ ਮੀਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਹਲ ਬੋਰਨੀਊ ਤੋਂ ਕਰੀਬਨ ੬ ਮੀਲ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਪਰ ਹੈ। ਏਹ ਕੋਈ ਬੜਾ ਤਿਜਾਰਤੀ ਮੁਕਾਮ ਨਹੀਂ। ਪਹਿਲੇ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਕੁਛ ਮੁੱਦਤ ਤਕ ਏਹ ਇਕ ਭਾਰੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਲੇਕਨ ਹੁਨ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਜੈਸੀ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਨਸ ਵਗੈਰਾ ਮੁਕਾਮ ਬਰੂਨੀ ਤੋਂ ਏਥੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਏਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਕਾਰਖ਼ਾਨੇ ਸਾਬੂਦਾਨੇ ਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੋਂ ਕੱਚੇ ਸਾਬੂਦਾਨੇ ਦਾ ਮੈਦਾ (ਆਟਾ) ਬਨਕੇ ਵਿਕਨ ਲਈ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ੧੮੯੯ ਈ: ਤੋਂ ਇਸਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਇਮਪੀਰੀਅਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਨਾਰਥ ਬੋਰਨੀਊ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਇਖਤਯਾਰ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੋਯਾ ਹੈ। ਆਬਾਦੀ

ਕਰੀਬਨ ੭੦੦੦ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਨਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਦੂਸਰੇ ਨੰ: ਤੇ ਮਲਾਈ, ਕੁਲ ਤਜਾਰਤੀ ਕੰਮ ਕਾਜ ਚੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਈਸਟਰਨ ਐਕਸ-ਟੈਨਸ਼ਨ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ਼ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਸਟਾਫ਼ ਏਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਏਥੇ ਕੋਲੇ ਦੀਆਂ ਖਾਨਾਂ ਭੀ ਹਨ ਜਿਥੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੋਲਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ॥

ਇੰਤਜ਼ਾਮ–ਮੁਦਤ ਤਕ ਏਥੋਂ ਦਾ ਕੁਲ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਡਿਪਟੀ ਗਵਰਨਰ ਮੁਕੀਮੀ ਸੈਂਡਾਕਾਨ ਦੇ ਮਾਤੈਹਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਗਰ ੨ ਜਨਵਰੀ ੧੯੦੬ ਨੂੰ ਏਹ ਬਸਤੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਨਾਰਥ ਬੋਰਨੀਊ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਤੈਹਤੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਗਵਰਨਰ ਸਟਰੀ-ਟਸ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਮੁਕੀਮੀ ਸੰਗਾਪੁਰ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆਈ। ਅਤੇ ਇਸ ਬਸਤੀ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਦੇ ਲਈ ਮਿਸਟਰ ਮੈਕ ਆਰਥਰ ਸਾਹਿਬ ਚੁਨੇ ਗਏ, ਜਿਨਾਂ ਦਾ ਉਹਦਾ ਡਿਪਟੀ ਅਤੇ ਚੀਫ਼ ਜੱਜ ਮੁਕਰਰ ਹੋਯਾ, ਇਤਨੀ ਮੁਦਤ ਦੇ ਬਾਦ ਹੁਨ ਏਥੋਂ ਦੇ ਆਸਾਰ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਨ ਲਗੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਯੋਰਪੀਨ ਇਸਤਕਲਾਲ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਨੂੰ ॥

ਆਬੋਹਵਾ–ਮਾਮੂਲੀ॥

ਨੋਟ

ਜਮੀਨੇ ਚਮਨ ਗੁਲ ਖਿਲਾਤੀ ਹੈ ਕਿਆ ਕਿਆ,
ਬਦਲਤਾ ਹੈ ਰੰਗ ਆਸਮਾਂ ਕੈਸੇ ਕੈਸੇ ।

ਹੁਨ ਦੀ ਮਲਾਈ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਖਿਚੜੀ ਹੋਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਸ਼ੁਬਹ ਨਹੀਂ ਜੋ ਚਾਹੇ ਥੋੜੀ ਜੇਹੀ ਮੇਹਨਤ ਨਾਲ ਅਜ਼ਮਾ ਕੇ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਲਫ਼ਜ਼ ਜਿਨਾਂ ਦੀ ਤੈਦਾਦ ਕਰੀਬਨ ਅੱਧ ਤੋਂ ਘਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਚੀਨੀ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ, ਪੁਰਤਗੇਜ਼ੀ, ਡਚੀ ਵਗੈਰਾ ਇਲਾਵਾ ਜ਼ਬਾਨ ਅਰਬੀ ਵ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਅਰਬੀ ਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਜਬਾਨਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲਫਜ ਦਿਨ ਬਦਿਨ ਇਸ ਜਬਾਨ ਵਿਚ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ ਲੇਕਨ ਅਫਸੋਸ ਤਾਂ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਏਹਨਾਂ ਅਰਬੀ ਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਯਾ ਅਸਰ ਸਿਰਫ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਮਲਾਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚਹੀ ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਆਮ ਮਲਾਈ ਲੋਕ ਘਟ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਹੁਨ ਕੁਦਰਤੀ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਜ਼ੀਰਨੁਮਾ ਮਲਾਯਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਦ ਤੋਂ ਕਿ ਇਹ ਆਬਾਦ ਹੋਯਾ ਹੈ ਕੋਈ ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਜਬਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਜੋ ਕਿ ਬਾਕੀ ਗੈਰ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ਼ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਜਿਸ ਜਬਾਨ ਨਾਲ ਮਲਾਈ ਕਦੀਮੀ ਲੋਕ ਆਪਨੇ ਕਾਰਬਾਰ ਨੂੰ ਬਖੂਬੀ ਭੁਗਤਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹੋਨ ਜ਼ਰਾ ਗੌਰ ਤੇ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਬਾਦ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰੀ ਦਖ਼ਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਏਥੇ ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਜ਼ਬਾਨ ਸੀ। ਔਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਨੀ ਚਾਹੀਏ ਕਿਉਂਕੇ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਇਲਮੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਓਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁਨਯਾਵੀ ਕੰਮ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਪੂਰੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਗੈਰ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਲਫਜ, ਖਾਸ ਕਰ ਅਰਬੀ

ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਲਫਜ਼ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵਕਤ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਮਿਲਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ, ਜਦ ਤੋਂ ਕਿ ਅਰਬੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪੈਰਓਥੇ ਪਿਆ,ਇਸਗਲਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚਕਿ ਇਸ ਖਿਚੜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਕੇਹੜੀ ਅਸਲੀਜ਼ਬਾਨ ਏਸ ਕਿਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਬੇਇਖ਼ਤਯਾਰ ਬੇਤਅੱਸਬ ਸਾਫ ਤੌਰ ਪਰ ਏਹ ਕੈਹਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਆਹਲਾ ਅਤੇ ਬੇ ਨੁਕਸ ਜ਼ਬਾਨ ਯਾ ਖੁਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਯਾ ਉਸਦੀ ਬੇਟੀ ਖਾਲਸ ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ ਭਾਸ਼ਾਹੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਇਸਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹਟਾਉਨ ਦੀਆਂ ਹੱਦੋਂ ਵਧਕੇ ਕੋਸ਼ਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮਗਰ ਫੇਰ ਭੀ ਏਸ ਪਾਕ ਜ਼ੁਬਾਨ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਅਪਨਾ ਬੀਜ ਨਾਸ ਨਾ ਹੋਨ ਦਿਤਾ। ਕਿਉਂਕੇ ਹੁਨ ਤਕ ਮਲਾਈ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਹਿਸਾ ਪਾਯਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਲਫਜ਼ ਜਿਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਆਂਵਦੀ ਹੈ ਫੈਹਰਿਸਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਏਥੇ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਜਿਸਤੋਂ ਸਾਫ ਸਾਫ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਏਹ ਮੁਲਕ ਭੀ ਆਰਜ, ਯਾ ਆਰਯ ਭੂਮੀ, ਯਾ ਧਰਤੀ ਕਹਿਲਾਵਨ ਦਾ ਫ਼ਖਰ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਏਹ ਕੌਮ ਸਿਰਫ਼ ਜਜ਼ੀਰਾਨੁਮਾ ਮਲਾਯਾ ਦੀ ਹੱਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲਕੇ ਤਮਾਮ ਹਿੰਦੀ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹਕੂਮਤ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਸਬੂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਵਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਦੋ ਛੋਟੇ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਬਨਾਮ ਬਾਲੀ ਅਤੇ ਲੋਮਬੋਕ ਵਿਚ ਹੁਨ ਤਕ

ਕਦੀਮੀ ਆਰਯ ਆਬਾਦ ਹਨ। ਸਿਵਾਇ ਉਸਦੇ ਬਟਾਵੀਯਾ ਅਤੇ ਜਾਵਾ ਦੀ ਬੋਲੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਪੁਰਾਨੇ ਬੁਢੇ ਮਲਾਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਜਿਨਾਂ ਨਾਲ ਕਿ ਬਾਤ ਚੀਤ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਮੌਕਿਆ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਮਾਲੂਮ ਹੋਯਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਏਹ ਮੁਲਕ ਖਾਲਸ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਪੁਰ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਮਤੈਹਤ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸਤੋਂ ਬਾਦ ਏਹ ਮਜ਼ਹਬ ਫੈਲਿਆ ਇਸ ਹਿਸੇ ਵਿਚ ਹੁਨ ਤਕ ਕਈ ਹੋਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਭੀ ਏਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕੌਮ ਦੇ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੇਕਨ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਬਿਯਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ॥

ਵਾਹ ਰੇ ਦੇਵ ਬਾਨੀ ਅਤੇ ਆਰਯ ਜਾਤੀ ਤੂੰ ਕੇਹੜਾ ਹਿੱਸਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਅਪਨੀ ਹਕੂਮਤ ਤੇ ਮਹਫੂਜ਼ਨਾ ਰਖਿਆ। ਮਗਰ ਤੇਰਾ ਏਹ ਜਾਹੋ ਜਲਾਲ ਅਤੇ ਇਜ਼ਤੋ ਅਜ਼ਮਤ ਸਿਰਫ ਤੇਰੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉੱਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸਬਬ ਹੀ ਸੀ॥

ਅਫ਼ਸੋਸ! ਐ ਆਰਯ ਜਾਤੀ ਜਦ ਤੋਂ ਤੇਰਿਆਂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪੈਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਤੂੰ ਭੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੀ ਗਈ। ਏਹ ਦਾਸ ਰਾਤ ਦਿਨ ਸਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਮਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇਰੇ ਇਸ ਹਾਲ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਤਾਕੇ ਆਮ ਰਹਿਮ ਤਰਸ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਬੀਜ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਨ ਹੋਵੇ॥

ਐ ਬੇਜ਼ਬਾਨ ਜਾਨਵਰੋ ਤੁਸੀ ਭੀ ਐਸੀ ਹੀ ਦੁਆ ਮੰਗੋ ਤਾਕੇ ਬੇਕਸੂਰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਗਰਦਨਾਂ ਤੇ ਛੁਰੀਆਂ ਫਿਰਨੀਆਂ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਨ।

ਦਾਸ

ਆਰ, ਡੀ, ਸੈਹਗਲ

ਫੈਹਰਿਸਤ ਓਹਨਾਂ ਚੰਦ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਯਾ ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ ਦੇ ਮਲਾਈ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ॥

ਮਲਾਈ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਲਫ਼ਜ਼	ਮੈਹਨੇ ਯਾ ਮਤਲਬ
ਬਨਤਾਰਾ ਯਾ ਆਬਨਤਾਰਾ	ਅਫ਼ਸਰ ਕੋਰਟ
ਉਗਮਾ	ਮਜ਼ਹਬ
ਅਕਸਰਾ ਯਾ ਅਕਸ਼ਰਾ	ਹਰਫ਼ (ਅੱਖਰ)
ਅਲਪਾ (ਅਲਪਗਤਾ) ਜੋਹਗੜ ਕਰਲੂਪਾ ਹੋਗਿਆ ਹੈ	ਗ਼ਫ਼ਲਤ, ਭੂਲ
ਅੰਗ ਗੋਟਾ	ਅੰਗ–ਜਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ
ਅੰਗਕਾ ਯਾ ਅੰਗਾ	ਹਿੰਦਸਾ, ਨੰਬਰ
ਅੰਗਕਾਰਾ	ਨੁਖ਼ਜ਼, ਕੀਨਾ, ਹੰਕਾਰ
ਆਕਾਸਾ ਯਾ ਅੰਗਕਾਸਾ	ਆਸਮਾਨ, ਆਕਾਸ਼
ਅੰਗਸਾ ਯਾ ਹੰਸਾ	ਰਾਜਹੰਸ
ਇੰਨਜਾ ਅਨਨਿਆਯਾ	ਜ਼ੁਲਮ
ਅਨੀਕਾ	ਤਮਾਮ ਕਿਸਮ ਕੇ

ਅਨਤਾਰਾ ਯਾ ਅੰਤਰਾ	ਦਰਮਿਯਾਨ,ਮਾਬੈਨ
ਅੰਗਰਹ (ਅਨੋਗਰਹ)	ਦਯਾ, ਬਖ਼ਸ਼ਸ਼
ਆਰਤੀ, ਊਰਤੀ (ਅਸਲ ਅਰਥ)	ਮਤਲਬ, ਮੈਹਨੇ
ਆਸਾ	ਉਮੈਦ
ਆਤੁ (ਅਸਲ ਅਥਵਾ)	ਯਾ
ਆਵਨ, ਯਾ ਆਵਾਨ	ਬਾਦਲ
ਬਾਹਯਾ,(ਅਸਲ ਭਯਾ, ਭੈ)	ਡਰ, ਖ਼ਤਰਾ
ਬਾਲਾਤੰਤਰਾ, ਬਾਲਾ	ਲਸ਼ਕਰ
ਬੰਗਸਾ (ਅਸਲ ਬਨਸਾ)	ਕੌਮ, ਜਾਤ, ਬਨਸ
ਬੰਗਸਾਵਨ	ਬਨਸਾਵਾਨ, ਸ਼ਰੀਫ਼
ਬੋ	ਬੂ
ਬੀਦਹਾ, ਬੇਦਾ	ਫ਼ਰਕ, ਤਮੀਜ਼, ਭੇਦ
ਭਾਗੀਯਾ	ਖ਼ੁਸ਼ ਕਿਸਮਤੀ
ਭਾਗੀ	ਹਿੱਸਾ
ਭਾਸਾ	ਜ਼ਬਾਨ,ਬੋਲੀ
ਬੇ ਆਸਾ, ਵੇਅਸਾ	ਆਦੀ
ਬੀਡਨ, ਬੇਦਨ	ਦਾਈਆ, ਵਿਦਿਨ
ਬੀਜਾ, ਬੀਜਕ	ਅਕਲਮੰਦ, ਹੋਸ਼ਯਾਰ
ਬਿਨਾਸਾ, ਵਿਨਾਸਾ	ਤਬਾਹੀ, ਬਰਬਾਦੀ

ਭੰਡਾਰਾ ਯਾ ਭੰਡਾਰੀ	ਮਲਾਈਆਂ ਵਿਚ ਏਹ ਇਕ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਖ਼ਿਤਾਬ ਗਿਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਮੈਹਨੇ ਮਾਲਕ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਹਨ
ਰਿਤਾ, ਚੀਤਾ	ਚਿਤ, ਤੁਰੰਗ, ਖ਼ਿਆਲਾਤ
ਚਕਰਾਵਾਲਾ	ਅਜਰਾਮ ਫ਼ਲਕੀ
ਚਰਿਤਯਾ, ਚਰਿਤਰਾ	ਕਿਸਾ ਕਹਾਨੀ
ਚੂਕਾ	ਸਿਰਕਾ (ਤੁਰਸ਼ ਅਰਕ)
ਦਿਕਸਨਾ, ਦਖਸ਼ਨਾ	ਜਨੂਬ, ਦੱਖਨ
ਡਲੀਮਾ	ਅਨਾਰ
ਦਾਤੂ	(ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ) ਰਈਸ ਯਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਖਤਾਬ
ਡਯਾ, ਦਾਯਾ	ਜਰੀਯਾ ਤਜਵੀਜ਼
ਡਰਹਾਕਾ, ਦਰਹਾਕਾ	ਧੜਾਕਾ ਬਗ਼ਾਵਤ
ਬੀਸਾ, ਯਾ ਬਿਸਾ	ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ, ਬਿਸਵਾਲਾ
ਡਰਮਾ, ਦਰਮਾ, ਧਰਮਾ	ਖ਼ੈਰਾਤ, ਪੁਨ
ਦਰਮਾਵਾਨ, ਡਰਮਾਵਾਨ	ਸਖੀ, ਫ਼ਯਾਜ਼
ਦੇਸਾ, ਡੇਸਾ	ਮੁਲਕ, ਦੇਸ
ਮਾਸਾ, ਦੇਵਾਸਾ	ਵਕਤ, ਅਰਸਾ, ਜ਼ਮਾਨਾ
ਏਵਾ ਯਾ, ਦੇਵਤਾ	ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹਿੰਦੂਉਂ ਕਾ

ਦੀਨਾ	ਗਰੀਬ, ਬਦਨਸੀਬ, ਦੀਨ
ਡੰਡਾ	ਜੁਰਮਾਨਾ, ਡੰਡ
ਬਨੀਜਾਰਾ ਯਾ ਮਨੀਯਾਰਾ	ਵਨਜ ਬਯੋਪਾਰ
ਬਾਢਾ,	ਪੜ੍ਹਨਾ, ਵਾਢਨਾ
ਬ੍ਰਹਮਨ	ਬਰਮਨ
ਬਰਮਾ ਯਾ ਬ੍ਰਹਮਾ	ਦੇਵਤਾ
ਬਿਸਤਾਰੀ ਯਾ ਵਿਸਤਾਰੀ	ਹਲੀਮ, ਅਛੀ ਖਸਲਤ ਵਾਲਾ
ਬੁਦੀ ਯਾ ਬੁਧੀ, ਬੋਦੀ	ਅਕਲ ਹਿਕਮਤ, ਬੁਧੀ
ਬੁਧੀਮਾਨ	ਦਾਨਾ ਅਕਲ ਮੰਦ
ਭੂਮੀ ਯਾ ਭੂਮੀ	ਲਾਲ, ਮਿਰਚ
ਚਾਹੀਯਾ	ਰੌਸ਼ਨ, ਮੁਨੱਵਰ
ਚਾਰਾ	ਵਜ਼ਹ, ਤਰੀਕਾ
ਚਾਰੀ	ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨਾ
ਚਾਤੁਰ	ਸ਼ਤਰੰਜ ਯਾ ਖੇਲ ਸ਼ਤਰੰਜ, ਬਾਕੀ ਸ਼ਤ੍ਰੰਜ ਵਿਚ ਜੋ ਪਿਆਦੇ ਅਤੇ ਮੋਹਰੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਏਹ ਹਨ, ਰਾਜਾ, ਮੰਤ੍ਰੀ, ਗਾਜਾ, (ਫੀਲ) ਕੁਡਾ (ਅਸਪ) ਤੀਰ (ਸ਼ਾਹੀਮਹਲ, ਕਿਲਾ) ਬੇਡਕ, (ਮੋਹਰਾ)

ਚਿਦਰਾ (ਅਸਲ ਛਿਦਰਾ)	ਨੁਕਸ, ਖਿਲਾਫ਼
ਚਿਨਤਾ	ਫਿਕਰ, ਉਦਾਸੀ ਗ਼ਮ
ਦੂਪਾ	ਧੂਪ, ਲੁਬਾਨ, ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਧੂਪ
ਦੁਸੜਾ, ਦੁਸ਼ਟਾ	ਝੂਠਾ, ਤਕਲੀਫ ਦੇਹ ਦੁਸ਼ਟ
ਗਾਜਾ	ਹਾਥੀ, ਗਜ
ਸਿੰਘਾ	ਸ਼ੇਰ
ਸਿਕਸਾ ਯਾ ਸੀਕਸਾ	ਸਜ਼ਾ ਦੇਨਾ, ਤੰਬੀਹ ਕਰਨਾ ਸਿਖਯਾ ਦੇਨਾ
ਗੰਟਾ	ਘੜਯਾਲ, ਘੰਟਾ
ਗਰਗਾਜੀ	ਆਰੀ, ਆਰਾ
ਗਮਪੀਤਾ, ਗਮਪਤਾ	ਸ਼ੋਰ, ਗੁਲ
ਗੋਮਬਾਲਾ, ਗੁਮਬਾਲਾ	ਗਡਰਯਾ, ਚਰਵਾਹਾ
ਗ੍ਰਹਨਾਂ	ਗ੍ਰਹਨ
ਦੂਸ਼ਾ	ਗੁਨਾਹ, ਕਸੂਰ, ਜੁਰਮ ਦੋਸ਼
ਡਰੀਤਾ, ਦਰੀਤਾ	ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ
ਡੂਕਾ, ਯਾ, ਡੁਕਾ (ਦੂਕਾ)	ਦੁਖ, ਗ਼ਮ, ਤਕਲੀਫ਼, ਅਫ਼ਸੋਸ
ਗੁਲਾ	ਸ਼ਕਰ ਚੀਨੀ
ਗਲਪ	ਅੰਧੇਰਾ, ਤਾਰੀਕੀ
ਗੂਨਾ, ਗੁਨਾ	ਫ਼ਾਇਦਾ, ਨਫ਼ਾ, (ਅਸਲ ਗੁਨ)
ਗਰੂ, ਗੁਰੂ	ਉਸਤਾਦ

ਹੰਤ੍ਰੁ, ਹਨ ਤ੍ਰੁ,	ਹੰਤ੍ਰੂ, ਭੂਤ, ਜਿੰਨ ਪ੍ਰੇਤ ਹਾਨੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ
ਜਿਯਾਂਗ, ਹਾਰੀ	ਦਿਨ, ਦਿਨ ਕੀ ਰੌਸ਼ਨੀ
ਹਸਤਾ	ਹੱਥ, ਘਾ, ਅੱਧਾ ਗਜ਼
ਹਾਤੀ	ਹਿਰਦਹ, ਦਿਲ
ਹਰਗਾ	ਅਰਗਾ, ਦਾਮ, ਮੋਲ ਕੀਮਤ
ਹਰਤਾ	ਜਾਇਦਾਦ, ਸਾਮਾਨ
ਹੀਨਾ	ਹੀਨ, ਕਮਜ਼ੋਰ, ਆਜਜ਼ ਨਿਰਬਲ
ਜਾਗਾ	ਨਿਗਹ ਬਾਨੀ ਕਰਨਾ
ਜਾਝੀ	ਜਦੀ, ਪੈਦਾ ਹੋਨਾ, ਮੌਜੂਦ ਹੋਨਾ, ਵਾਕਿਆ ਹੋਨਾ (ਜਦੀ)
ਜਾਜ ਹਨ	ਜ਼ਿਲਾ, ਇਲਾਕਾ
ਜਾਲਾ	ਜਾਲ, ਦਾਮ, ਫਾਹੀ
ਜਾਂਜੀ, ਪਰ ਜਾਂਜੀ	ਇਕਰਾਰ, ਐਹਦਨਾਮਾ ਠੇਕਾ
ਜੈਤਨ, ਜਨਤਨ	ਨਰ, ਮੁੱਜ਼ਕਰ
ਜਸਾ	ਜਸ, ਯਸ਼ ਨੇਕਨਾਮੀ ਨੇਕ, ਫਲ
ਜਾਤੀ	ਠਾਕ, ਅਸਲ, ਜ਼ਾਤ

ਜਯਾ	ਜੈ, ਫਤਹ
ਜਲਮਾ	ਜਨਮਾ,ਔਤਾਰ,ਔਤਾਰ ਲੈਨਾ
ਜੀਵਾ	ਰੂਹ ਜੀਵ ਆਤਮਾ
ਜੰਤਰਾ	ਇੰਜਨ, ਮਸ਼ੀਨ
ਜੋੜੂ	ਜੋੜਾ
ਜੂਡੀ	ਜੂਆ
ਜੋਗਾ	ਨੀਜ਼, ਭੀ
ਜੂਟਾ	ਦਸਲਾਖ ੧੦੦੦੦੦੦
ਕਾਚਾ	ਸ਼ੀਸ਼ਾ, ਬਲੌਰ
ਕਾਲਾ	ਵਕਤ, ਜ਼ਮਾਨਾ, ਕਾਲ
ਕਸਤੂਰੀ	ਮੁਸ਼ਕ-ਨਾਫ਼ਾ
ਕਾਯਾ	ਦੌਲਤਮੰਦ-ਮੱਤਮੂਲ
ਕਿਰਜਾ	ਕਾਮ-ਫੇਹਲ
ਕਰਾਨਾ	ਕਿਉਂਕੇ-ਬਸਬਬ-ਕਾਰਨ
ਕਰੂਗਾ-ਕਲਰੁਗਾ	ਰਿਸ਼ਤਾਦਾਰੀ-ਰਿਸ਼ਤਾਦਾਰ
ਕੋਲਮ	ਝੀਲ-ਤਾਲਾਬ
ਕੋਤਾ-ਕੋਟਾ	ਕਿਲਾ-ਗੜ੍ਹ-ਮੋਰਚਾ-ਕੋਟ
ਕੋਤੂਰ	ਗਲੀਜ਼-ਮੈਲਾ-ਗੰਦਾ ਗਿਲਾਜ਼ਤ-ਗੰਦਕੀ ਮੈਲ ਕੋਥਰ
ਕਰੰਡਾ	ਕਫ਼ਨ

ਗਿਤੀ–ਕਿਡੀ–ਕੋਤੀ	ਇਕ ਲਾਖ
ਕੁਆਸਾ–ਕੋਆਸਾ	ਮੁਖਤਾਰਕਾਰਸਰਬਰਾਹਏਜੰਟ
ਕੁੰਚੀ	ਕੁਲੀਦ–ਕੁੰਜੀ–ਵਾ–ਤਾਲਾ
ਕੁਰੀਨਾ	ਕਰੁਣਾ, ਇਨਾਇਤ, ਫਜ਼ਲ
ਕੁਸਤਾ	ਕੁਸ਼ਟ, ਕੋਹੜ, ਜਜ਼ਾਮ
ਲਾਭਾ	ਲਾਭ, ਨਫ਼ਾ, ਫ਼ਾਇਦਾ
ਲਖਮਨਾ (ਅਸਲ ਲਕਸ਼ਮਨਾ)	ਬਹਿਰੀ ਸਰਦਾਰ, ਬਹਿਰੀ ਅਫ਼ਸਰ ਆਹਲਾ
ਲਕਸਾ	ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ੧੦੦੦
ਲਾਆ	ਪੁਰਾਨਾ, ਕਦੀਮ
ਹਲੋਭਾ–ਲੋਭਾ	ਲਾਲਚ, ਲੋਭ, ਤਮਹ
ਮਾਢੂ	ਮਧੂ, ਸ਼ੋਹਿਦ
ਮਹਾ	ਅਜ਼ੀਮ, ਕਲਾਂ, ਬੜਾ ਜੈਸੇ ਮਹਾਉਸਾਰ (ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਅਜ਼ੀਮ "ਮਹਾਰਾਜਾ" ਬੜਾ ਰਾਜਾ, ਮਹਾ ਤੇਂਗੀ ਬੜਾ ਊਂਚਾ, ਮਹਾ ਕੋਆਸਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ
ਮਕੋਟਾ–ਮੁਕਟਾ	ਤਾਜ
ਮਾਨੀਕਮ–ਮਾਨੀ ਕਮ	ਲਾਲ, ਜਵਾਹਰਾਤ
ਮੁਨੀਸਾ	ਮਨੁਸ਼, ਇਨਸਾਨ, ਹੈਵਾਨ ਨਾਤਕ

ਮਾਸਾ	ਵਕਤ, ਕਾਲ, ਜ਼ਮਾਨਾ
ਮਾਸ	ਸੋਨਾ, ਧਾਤ, ਤਿਲਾ
ਮਰਡੂ	ਨਰਮ,ਹਲੀਮ,ਨਾਜ਼ਕ ਸ਼ੀਰੀਂ
ਮਨਤਰੀ	ਵਜ਼ੀਰ, ਮਨਤਰੀ
ਮੂਲਾ	ਮੂਲ, ਆਗ਼ਾਜ਼, ਸ਼ੁਰੂ, ਅਸਲ
ਮੂਲੀਯਾ	ਆਹਲਾ, ਜਲੀਲ
ਮੂਰਕਾ	ਗ਼ਜ਼ਬ, ਨਾਰਾਜ਼ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ
ਨਾਡੀ	ਨਬਜ਼, ਨਾੜੀ
ਨਾਗਾ	ਕਾਲਾ ਨਾਗ, ਮਹੀਬ ਸਾਂਪ ਅਯਦਹਾ
ਨਾਮਾ	ਨਾਮ, ਸ਼ੋਹਰਤ
ਨਗਰੀ	ਮੁਲਕ, ਇਲਾਕਾ, ਸ਼ਹਿਰ ਕਸਬਾ, ਦੇਸ, ਨਗਰ
ਨੀਲਾ	ਨੀਲ
ਨਰਾਚਾ	ਤਰਾਜ਼ੂ
ਨਰਾਕਾ	ਨਰਕ,ਦੋਜ਼ਖ਼
ਨਿਸਚਾਯਾ	ਨਿਸਚਾ, ਠੀਕ, ਯਕੀਨੀ
ਸੁਰਗਾ, ਸੁਰਗਾ	ਸੁਰਗ, ਬਹਿਸ਼ਤ
ਊਂਤਾ, ਊਂਟਾ	ਊਂਟ, ਸ਼ੁਤਰ
ਪਲਾ, ਫਲਾ	ਇਵਜ਼, ਫਲ
ਪਾਕਸਾ, ਪਕਸਾ	ਮਜਨੂਰ ਕਰਨਾ ਅਸਲ ਪਕਸ਼

ਪੰਡਤਾ	ਆਲਮ, ਫ਼ਾਜ਼ਲ (ਇਲਾਕਾ ਜਾਵਾ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਇਸਤੇ-ਮਾਲ ਕਰਤੇ ਹੈਂ)
ਪਾਪਾ	ਗ਼ਰੀਬ, ਮੁਫ਼ਲਸ
ਪੁਰਬਾ ਕਾਲਾ	ਪੂਰਬਕਾਲ, ਕਦੀਮ ਜ਼ਮਾਨਾ
ਪਰਚਾਯਾ	ਯਕੀਨ ਕਰਨਾ, ਏਤਬਾਰ ਕਰਨਾ
ਪ੍ਰਕਾਰਾ	ਚੀਜ਼, ਸ਼ੈ, ਮੁਆਮਲਾ, ਮਜ਼ਮੂਨ, ਅਹਿਵਾਲ,
ਪਰਕਾਸ਼ਾ	ਦਲੇਰ, ਬਹਾਦਰ, ਸ਼ੁਜਾ
ਪਰਮੇਸਰੀ	ਰਾਨੀ, ਮਲਕਾ, ਬੇਗਮ
ਪਰਮੈ	ਖ਼ੂਬ ਸੂਰਤ
ਪਰਮਾਤਾ	ਮੋਤੀ, ਜਵਾਹਰ
ਪਰਨਾਮਾ	ਪੂਰਾ, ਤਮਾਮ (ਲੇਕਿਨ ਅਮੂਮਨ ਯਿਹ ਕਲਮਾ ਚਾਂਦ ਕੇ ਲੀਏ ਇਸਤੇ-ਮਾਲ ਕੀਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਮਸਲਨ ਬੁਲਣ ਪਰ-ਨਾਮਾ ਪੂਰਾ ਚਾਂਦ)
ਪਤਾਮਾ, ਯੰਗ, ਪ੍ਰਤਾਮਾ	ਪਹਿਲਾ, ਅੱਵਲ
ਕਾਯੂ ਚੰਦਨਾ	ਸੰਦਲ, ਚੰਦਨ
ਪੂਰਵੀਰਾ	ਬਹਾਦਾਰਾਨਾ, ਦਲੇਰਾਨਾ

ਪਕਰਿਤੀ	ਮਜ਼ਾਜ, ਚਾਲਚਲਨ ਖ਼ਾਸਾ, ਤਬੀਯਤ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ
ਪੰਜਾਰਾ	ਕੈਦਖਾਨਾ, ਜੇਹਲ (ਅਸਲ ਪਿੰਜਰਾ)
ਪਸਾਕਾ, ਪੁਸਾਕਾ	ਮੋਰਾਸ, ਵਿਰਾਸਤ, ਤਰਕਾ
ਇਸਤ੍ਰੀ	ਬੇਗਮ, ਔਰਤ, ਜ਼ੌਜਾ ਲਫ਼ਜ ਬੇਨੀ ਭੀ ਜੌਜ਼ਾ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਆਤਾ ਹੈ, ਲੇਕਨ ਲਫ਼ਜ਼ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਮੁਅਜਜ਼ ਹੈ
ਆਸਤਾਨਾ, ਅਸਤਾਨਾ	ਮਹੱਲ, ਸ਼ਾਹੀਮਹੱਲ, ਅਸਥਾਨ
ਪਤਾ, ਪਟਾ	ਖ਼ਾਕਾ, ਨਕਸ਼ਾ
ਪਤਰਾਨਾ	ਮਸਨਦ, ਤਖ਼ਤ, ਗੱਦੀ
ਪਤ੍ਰੀ	ਟਾਂਕਾ
ਪੁਆਸਾ	ਰੋਜ਼ਾ, ਬ੍ਰਤ
ਪੂਜਾ	ਰਸੂਮ ਮਜ਼ਹਬੀ ਅਦਾ ਕਰਨਾ
ਪੂਜੀ	ਤਾਰੀਫ਼, ਸਿਫ਼ਤ, ਤਾਰੀਫ਼ ਵਸਫ਼ ਕਰਨਾ
ਪੁਸਤਕਾ	ਜੰਤ੍ਰ, ਮੰਤ੍ਰ ਯਾ ਜਾਦੂਕੀ ਕਿਤਾਬ
ਪੁਤ੍ਰਾ	ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ
ਪੁਤ੍ਰੀ	ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ
ਰਾਹਸੀਯਾ	ਭੇਦ

ਰਾਜਾ	ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਰਾਜਾ
ਰਾਜਾ ਮੂਡਾ	ਵਾਰਿਸ ਤਖ਼ਤ
ਰਾਜਾਪਰਮਪ੍ਰਅਨ(ਪੁਰਮਪੁਨ)	ਰਾਣੀ, ਮਲਕਾ
ਰਾਜਿਨ	ਹੁਸ਼ਯਾਰ, ਜ਼ਹੀਨ, ਦਾਨਾ
ਰਾਕਸਾਸਾ	ਰਾਖ਼ਸ਼, ਦੇਵ, ਭੂਤ
ਰਾਸਾ	ਰਸ, ਜ਼ਾਇਕਾ, ਸ੍ਵਾਦ ਲੈਨਾ
ਰਾਸਾਈ	ਮਹਸੂਸਕਰਨਾ ਮਾਲੂਮਕਰਨਾ
ਰਾਥਾ	ਰਥ, ਗਾਡੀ
ਰਤਨਾ	ਜਵਾਹਰਾਤ
ਰੈਥਾਨਾ	ਜਵਾਬ ਮਜ਼ਮੂਨ, ਬਿਯਾਨ
ਰੋਮਾ	ਜਿਸਮ ਕੇ ਬਾਲਾ, ਰੋਮ
ਰੂਪਾ	ਸ਼ਕਲ, ਸੂਰਤ, ਰੂਪ
ਸਹਯਾ, ਸਾਹਯਾ	ਮੈਂ, ਗੁਲਾਮ
ਸਕਿਸੀ	ਗਵਾਹ, ਸਾਕਸ਼ੀ
ਸਕਤੀ ਯਾ ਸਾਕਿਤੀ	ਕੁਦਰਤੀ ਤਾਕਤ, ਸ਼ਕਤੀ
ਸਾਮਾ	ਵੁਹੀ, ਵੈਸਾ ਹੀ, ਮੁਸ਼ਾਬਾ ਬਰਾਬਰ
ਸੰਗਕਾ	ਕਿਆਸ ਖਿਆਲ
ਸਾਸਤ੍ਰਦਾਨ	ਨਜੂਮੀ
ਸੁਡਾਰਾ, ਸੋਡਾਰਾ	ਭੈਨ, ਭਾਈ, ਰਿਸ਼ਤਾਦਾਰ ਸੰਮਬੰਧੀ, ਸੁਦਾਰਾ

ਸ਼ਾਦਰਹਾਨਾ, ਸਾਭਰਹਾਨਾ	ਸਾਧਾਰਨ, ਦਰਮਯਾਨਾ, ਮੁਤਵਸਤ ਔਸਤ
ਸਭਯਾ ਕਾਲਾ, ਸਦਾਯਾ ਕਾਲਾ	ਸਦਾਕਾਲ, ਹਮੇਸ਼ਾ, ਮੁਤਵਾਤ੍ਰ
ਸਰਥਾ, ਸਰਵਾ	ਸਾਮਾਨ, ਬਰਤਨ, ਵਗੈਰਾ
ਸੇਵਾ,	ਕਰਾਯਾ ਇਵਜ਼ ਹੱਕ ਖਿਦਮਤ
ਸਗਾਲਾ	ਤਮਾਮ ਟੋਟਲ, ਜੁਮਲਾ
ਸਗਾਰਾ,	ਜਲਦੀ, ਤੇਜ਼ੀ, ਤੇਜ
ਸਜਾਹਤਰਾ	ਅਮਨ, ਚੈਨ
ਸਲੋਕਾ	ਨਜਮ ਸ਼ੇਹਰ, ਸ਼ਲੋਕ
ਸਮਸਤਾ	ਕੁਲ, ਤਮਾਮ
ਸਮੂਆ, ਸੁਮਾਂ	ਤਮਾਮ
ਸੰਪੂਰਨ,	ਮੁਕੰਮਲ, ਤਮਾਤ
ਸੂਰੀ	ਦੇਰੀ ਕਰਨਾ, ਚੁਰਾਨਾ
ਸੈਂਭਾਵਾ	ਸ਼ੇਰਾ
ਸੰਧੀ	ਜੋੜ, ਆਦਮੀ ਦੇ ਜੋੜ
ਸੰਗਸਾਰਾ	ਤਕਲੀਫ਼, ਦੁਖ, (ਸੰਸਾਰਾ)
(੧) ਸੰਜਾ ਕਾਲਾ (੨) ਸੰਜੀਆ ਕਾਲਾ	ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਵਕਤ ਨੂੰ ਮਲਾਈ ਲੋਕ ਸੰਜੀਆ ਕਾਲਾ ਬੋਲਦੇ ਹੈਨ
ਸੰਜਾਤਾ	ਹਥਯਾਰ
ਸੰਤੋਸਾ	ਸੁਖ, ਚੈਨ, ਦਿਲ ਜਮਈ ਸੰਤੋਸ਼,

ਸੈਨ ਭਯਾਸ਼ਾ	ਹਮੇਸ਼ਾ, ਮੁਦਾਮ,ਲਗਾਤਾਰ
ਸਿਰੀ ਸਰੀ	ਚਮਕ ਦਮਕ, ਸ਼ਾਨ ਸ਼ੌਕਤ
ਸਰੀ ਗਾਲਾ	ਗੀਦੜ, ਸ਼ਗਾਲ
ਸਤੁਯਾ	ਨਿਮਕਹਲਾਲੀ, ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ
ਬਕਤੀ	ਭਗਤੀਵਫ਼ਾਦਾਰੀਤਾਬੇਆਦਾਰੀ
ਸ਼ਤਯਾਵਾਨ	ਨਿਮਕ ਹਲਾਲ, ਵਫ਼ਾਦਾਰ
ਸਤਰਾ, ਸੂਤਰਾ	ਰੇਸ਼ਮ
ਸਤਰੂ	ਦੁਸ਼ਮਨ, ਸ਼ਤਰੂ
ਸੁਆਮੀ	ਸ਼ੌਹਰ, ਖਾਵੰਦ
ਸੋਅਰਾ	ਸੁਰ, ਆਵਾਜ਼
ਸੂਕਾ	ਖੁਸ਼ੀ, ਸੁਖ, ਫਰਹਤ ਖੁਸ਼, ਸੁਖੀ
ਸੂਲਾ, ਸੁਲਾ	ਸੀਖ, ਸੂਲੀ
ਸੁੰਡਾਲ	ਬਦਕਾਰ ਔਰਤ, ਚੰਡਾਲ ਭੜਵਾਇਣ
ਸੁਨਯੀਨ, ਸੂਈਨ	ਗੈਰ ਆਬਾਦ, ਵੈਰਾਨਾ, ਸਨਸਾਨ ਜੰਗਲ
ਤਪਾ	ਤਪ ਕਰਨਾ, ਰਿਆਜ਼ਤ
ਤ੍ਰਿਤਾਪੀ, ਤਾਪੀ, ਤਪੀ	ਨੀਜ਼,ਮਗਰ, ਲੇਕਨ
ਤਲਾਗਾ	ਤਾਲਾਬ, ਛੋਟੀ ਝੀਲ
ਤਮਬਾਗਾ	ਪੀਤਲ, ਤਾਂਬਾ
ਤੰਗਗਾਲਾ	ਹਲ, ਹਲ ਜੋਤਨਾ

ਫ਼ੌਜ, ਲਸ਼ਕਰ	ਊਤਰਾ
ਜਵਾਨੀ, ਜਵਾਨ ਆਦਮੀ ਯੋਬਨ	ਤੁਰੌਨਾ
ਉਸੀਵਕਤ	ਤਤਕਾਲਾ
ਮਾਨਿੰਦ, ਮੁਸ਼ਾਬਾ	ਉਮਪਾਮਾ, ਉਪਮਾ
ਖਰਾਜ, ਮਾਸੂਲ, ਮਾਲੀਯਾ	ਊਪਤੀ, ਉਪਤੀ
ਸਬਬ, ਜ਼ਰੀਯਾ, ਉਪਾਉ	ਉਪਾਯਾ
ਲਗਾਤਾਰ, ਕੋਸ਼ਸ਼, ਉਤਸਾਹ	ਉਸਾਹਾ
ਅਰਸਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਉਮਰ	ਉਸਿਯਾ
ਨਿਹਾਇਤ ਆਹਲਾ, ਉਤਮ	ਊਤਾਮਾ, ਊਤਮਾ
ਸੁਮਾਲ, ਉਤਰ	ਉਤਾਰਾ
ਸ਼ੱਕ, ਬੇਕਰਾਰੀ, ਫਿਕਰ	ਵਾਸ਼ੰਗਕਾ
ਰੰਗ ਕਿਸਮ ਵਰਨ	ਵਰਨਾ
ਖਬਰ ਇਤਲਾਹ	ਵਰਤਾ
ਜਾਇਜ਼, ਮੁਨਾਸਬ	ਯੋਗਯ, ਯੋਗਯਾ
ਹੋਸ਼ਯਾਰ, ਹੁਨਰ ਮੰਦ ਹਿਕਮਤੀ, ਦਾਨਾ, ਅਕਲ ਮੰਦ	ਪਾਂਡੇ, ਪੰਡੇ
ਮੁਕਦਮਾ	ਬਿਚਾਰਾ, ਵਿਚਾਰਾ ਬੇਚਾਰਾ
ਆਦਮੀ ਕੇ ਖੈਂਚਨੇਵਾਲੀ ਗਾੜੀ ਰਥ	ਜਿਨ ਰਿਕਸ਼ਾ, ਰਿਕਸ਼ਾ
ਸਿਰ, ਚੋਟੀ, ਸਰਦਾਰ	ਕਪਾਲਾ

ਅਡੀ ਪਤੀ	ਨੰਬਰਦਾਰ, ਮੇਟ, ਜਾਵਾਨੀ ਲੋਗੋਂ ਕਾ ਖ਼ਤਾਬ
ਅਡੀ ਰਾਜਾ, ਡੀਰਾਜਾ	ਮਲਾਇਏ ਲੋਗੋਂ ਕਾ ਖਤਾਬ
ਤੰਗ ਭੋਗ	ਖੋਪਰੀ
ਸੁਚੀ	ਪਾਕਸਾਫ਼, ਨਿਰਮਲ
ਸੂੜਾ	ਬਸ, ਕਾਫ਼ੀ, ਤਮਾਮ ਹੋਗਯਾ, ਪੂਰਾ ਹੋਗਯਾ, ਸਿਧਾਯਾ
ਉਦਪਾ, ਊਪਾ	ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਾ ਪੈਸਾ
ਪ੍ਰੀਕਸਾ	ਇਮਤਿਹਾਨ ਕਰਨਾ, ਇਮ-ਤਿਹਾਨ ਤਜਰਬਾ, ਪ੍ਰੀਖਸ਼ਾ
ਆਸਾ	ਉਮੈਦ
ਗਮਪਾ, ਭੂਮੀ	ਭੁਚਾਲ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੰਪਾ ਯਾਨੇ ਕਾਂਪਨਾ
ਅਪਾਰਾ	ਹਿਕਮਤ, ਅਜ਼ਮਤ
ਆਨੂ	ਫਲਾਂ
ਬਾਹੂ	ਕੰਧਾ, ਮੋਂਢਾ, ਬਾਜ਼ੂ
ਗਾਗਾ, ਕਾਗਾ	ਕੱਵਾ (ਪ੍ਰਿੰਦਾ)
ਰਾਮਹ, ਰਾਮਾ	ਮੈਹਰਮਰਾਜ਼ (ਛੋਤੀ)

———

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਲਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਹੀ ਬਲਕੇ ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ ਤੋਂ ਭੀ ਮੈਨੂੰ ਮਸ ਨਹੀ ਲੇਕਨ ਜੋ ਲਫ਼ਜ਼ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਫਹਿਰਿਸਤ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ ਉਹ ਐਸੇ ਅਸਾਨ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਹਿੰਦਸਤਾਨੀ ਭੀ ਓਹਨਾ ਨੂ ਬਖੂਬੀ ਸਮਝ ਸਕਤਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਲਾਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀਡਿਕਸ਼ਨਰੀਆਂ ਵਿਚ ਏਹਨਾਂਲਫਜਾਂ ਦੇ ਰੂਟ(ਮਖ਼ਰਜ) ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਜ਼ਬਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਵਰਤਯਾ ਹੈ! ਮੇਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜ਼ਬਾਨ ਯਾਨੇ ਮਲਾਈ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਭੀ ਹੁਨ ਤਕ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਲੇਕਨ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਕਲਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਬਦਲ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਫੇਰ ਭੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜੇ ਹੋਏ ਅਜੇ ਭੀ ਜਰੂਰ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਖਾਦਮ

ਆਰ-ਡੀ-ਸੈਹਗਲ

ਫਹਿਰਿਸਤ ਚੰਦ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜੋ ਹਰਰੋਜ਼ ਬੋਲ ਚਾਲ ਵਿਚ ਆਂਵਦੇ ਹਨ।

ਦੂਸਰਾ ਬਾਬ

ਉਰਦੂ	ਮਲਾਈ
ਨਹੀਂ	ਤਾਡਾ, ਟੀਡਾ, ਤੀਡਾ
ਹਾਂ	ਯਾ
ਯੇਹ	ਈਨੀ, ਇਯਨੀ, ਇਨੀ
ਵੋਹ	ਈਤੂ, ਇਯਤੂ
ਯਹਾਂ ਆਓ	ਮਾਰੀ ਸੀਨੀ
ਚਲੇ ਜਾਓ	ਪਿਗੀ
ਜਲਦੀ ਕਰੋ	ਲਕਸ
ਇਸਕੋ ਉਠਾਓ	ਅੰਗਕਤ ਈਨੀ
ਇਸਕੋ ਲੇਜਾਓ	ਬਾਵਾ ਪਿਗੀ ਈਨੀ
ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ, ਮੁਜ਼ਾਇਕਾ ਨਹੀਂ	ਤੀਡਾ ਆਪਾ
ਮੁਝੇ ਦੋ	ਕਾਸੀ ਸਮਾ ਸਾਹਯਾ
ਮੁਝੇ ਕੁਛ ਔਰ ਦੋ	ਕਾਸੀ ਲਿਗੀ, ਸਮਾ ਸਾਹਯਾ
ਮੈਂ ਔਰ ਨਹੀਂ ਮਾਂਗਤਾ	ਸਹਯਾ ਤਮਾਉਂ ਲਿਗੀ

ਆਪ ਕਿਆ ਚਾਹਤੇ ਹੋ	ਹੰਗ ਆਪਾ ਮਾਓਂ ਆਪਾ ਲੂ ਮਾਓਂ ਲੂ ਮਾਓਂ ਆਪਾ ਆਪਾ ਅਨਕਾਓ ਮਾਓਂ ਅਨਕਾਓਂ ਮਾਓਂ ਆਪਾ
ਬਸ ਏਹਕਾਫ਼ੀ ਹੈ	ਸੋਡਾ, ਢੁਕੂਪ
ਗਾੜੀ ਬੁਲਾਓ	ਪਾਂਗੋ ਕਰੀਤਾ
ਗਾੜੀ ਚਲਾਓ	ਜਾਲਨ ਕਰੀਤਾ ਹਾਲਾਓ ਕਰੀਤਾ
ਖ਼ਬਰਦਾਰਹੋ, ਹੋਸ਼ਆਰ ਹੋ	ਜਾਗਾ ਬਾਣੀ ਬਾਈ
ਠਹਿਰ ਜਾਓ, ਠਹਿਰੋ	ਬਰੰਤੀ
ਜ਼ਰਾ ਸਬਰ ਕਰੋ, ਜ਼ਰਾ ਠਹਿਰੋ	ਨਨਤੀ ਸਿਕੀ
ਆਪਕੀ ਮੇਹਬਾਨੀ	ਤਰੀਮਾ ਕਾਸੀ
ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਬਨਾਓ	ਬੂਅਤ ਲਕਸ ਸਕਾਲੀ
ਜਵਾਬਕਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰੋ	ਨਨੜੀ ਜਵਾਬ
ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੈ	ਤਾਡਾ ਜਵਾਬ
ਵਾਪਸ ਜਾਓ	ਪੋਲਾਂਗ ਉਲਾਂਗ
ਉਸਕੋ ਮੇਰਾ ਸਲਾਮ ਕਹੋ	ਕਾਸੀ ਤਾਬਿਆ ਸਮਾਡੀਆ
ਸਲਾਮ, ਬੰਦਗੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ	ਤਾਬਿਆ, ਤਾਬੇ
ਕਿਆ ਹਾਲ ਹੈ, ਕਿਆ ਖ਼ਬੂਹੈ,	ਆਪਾ ਖਬੂ, ਖ਼ਬੂ ਆਪਾ
ਠੀਕ ਕਿਆ ਹੈ	ਆਪਾ ਈਨੀ

ਮਲਾਈ ਮੇਂ ਇਸਕਾ ਕਿਆ ਨਾਮ ਹੈ।	ਆਪਾ ਨਾਮਾ ਇਨੀ ਭਾਸਾ ਮਲਾਈਓ ਅਪਾ ਨਾਮਾ ਇਨੀਡਾਲਮ ਭਾਸਾ ਮਲਾਈਓ
ਆਪ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਜਾਨਤੇ ਹੋ	ਲੂਤਾਓ ਚਕਥ ਅੰਗ੍ਰੀਸ ਲੂਤਾਓ ਚਕਥ ਉਰੰਗ ਪੌਤੇ*ਲੂਹੰਗ ਤਾਓ ਚਕਥ ਅੰਗ੍ਰਸਕਾ
ਚਰਾਗ਼ ਮੇਂ ਤੇਲ ਡਾਲਦੋ	ਤਾਰੋ ਮਿਯਾਂ ਡਾਲਮ ਪਲੀਤਾ
ਚਰਾਗ ਜਲਾਦੋ	ਪਾਸੰਗ ਪਲੀਤਾ
ਚਰਾਗ ਬੁਝਾ ਦੋ	ਪਾਤਮ ਪਲੀਤਾ
ਆਗ ਜਲਾਦੋ	ਪਾਸਗ ਆਪੀ
ਏਕ ਰਕਸ਼ਾ ਬੁਲਾਓ	ਪਾਂਗੇ ਸਾਤੋ ਜਨ ਰਕਸ਼ਾ ਬਾਵਾ ਸਾਤੋ † ਜਿਨਰਕਸ਼ਾ

* ਲਫ਼ਜ਼ ਲੂ, ਤੋਂ ਹੰਗ ਚੇਗਾਹੈ॥

ਨੋਟ†ਜਿਨ ਰਖਸ਼ਾ ਕੀ ਜਗਹ (੧) ਬਨਛਾ (੨) ਕਰੀਤਾ, ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਯਾ ਸਿਰਫ਼ ਰਖਸ਼ਾ ਭੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਮਗਰ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਜਿਨ ਰਕਸ਼ਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕੇ ਏਹ ਦੋਵੇਂ ਚੀਨੀਲਫ਼ਜ਼ ਹਨ। ਮਲਾਯਾ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਡੀ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਆਮ ਰਵਾਜ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਡੀ ਚੀਨ ਦੀ ਬਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਸਲਈ ਇਸਨੂੰ ਕਰੀਤਾ ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਭੀ(ਦੇਖੋ ਸਫ਼ਾ੭੭)

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਦੁਪਹੀਯਾ ਹਲਕੀਫੁਲਕੀ ਅਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਮਾਮੂਲੀ ਆਦਮੀ ਬਖੂਬੀ ਬੈਠ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਗੱਡੀ ਦੇ ਖਿਚਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸਿਰਫ਼ ਚੀਨੀ ਲੋਕ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਘੋੜੇ ਦੀ ਤਰਹ ਇਸ ਗਡੀ ਨੂੰ ਖਿਚਦੇ ਹਨ। ਨਵੇਂ ਆਦਮੀ ਲਈ ਇਸ ਗੱਡੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਇਕ ਅਜੀਬ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਡੀ ਦਾ ਰਵਾਜ ਸਿਮਲਾ (ਪੰਜਾਬ) ਵਿਚ ਭੀ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਚੀਨ ਵਿਚ ਇਸ ਗਡੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਤੇ ਲਖਾਂ ਦੀ ਉਦਰ ਪੂਰਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਪਨੀ ਗੱਡੀ ਅੱਗੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਜਗਾ ਆਦਮੀ ਜੋਂਦਾ ਹੈ ॥ ਸਿਵਾ ਇਸਤੋਂ ਏਹ ਭੀ ਹੈ ਕਿ ਇਲਾਵਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹਰ ਇਕ ਛੋਟਾ ਬੜਾ ਜੋ ਚਾਹੇ ਇਸ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬੈਠਕੇ ਮਜ਼ੇ ਉਡਾਏ । ਕਿਉਂ ਕੇ ਇਹ ਲੋਕ ਚੀਨੀ ਗੱਡੀ ਖਿਚਨ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਨਾ ਬੜਾ ਹਛਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।



ਮਲਾਈ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਲਫ਼ਜ਼ ਜਨਾਬ, ਸਾਹਿਬ, ਯਾ ਮਿਸਟਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰਹ ਪਰ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦੇ ਹਨ॥

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਵ ਸ਼ਰੀਫ਼, ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਵਗੈਰਾ ਲਈ ਤੁ ਆਨ॥

ਮਦਰਾਸੀ ਯਾਨੇ ਕਲੰਗੋਂ ਲਈ, ਨਾਨਾ ਆਯਾ, ਮਲਾਈ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਲੋਕਾਂ (ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼) ਲਈ ਇੰਚੇ ਇਨ ਚੇ॥

ਇਜ਼ਤ ਦਾਰ ਚੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ, ਤੁੱਕੇ, ਤੁੱਕੀ ਮਾਮੂਲੀ ਚੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜੋ ਜਜ਼ੀਰਾ ਨੁਮਾਇ ਮਲਾਯਾ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਹੋਨ, ਬਾਬਾ, ਬਾਵਾ॥

ਉਰਦੂ	ਮਲਾਈ
ਗਿਨਤੀ ਯਾਨੇ ਸ਼ੁਮਾਰ ਅੰਕਾਂ ਦਾ	ਅੰਗਕਾ, ਅੰਗਾ, ਕੀਰਾ ਹੀਤੁਵੰਗ (ਹੀਤੋਂਗ)
੧	ਸਾਤੂ, ਸਾ
੨	ਦੋਆ
੩	ਤੀਗਾ
੪	ਅਮਪਾ, ਅਮਪਤ

੫	ਲੀਮਾ
੬	ਅਨਮ, ਆਨਮ
੭	ਤ੍ਰਜੋ, ਤ੍ਰਜੋ
੮	ਲਾਪਨ, ਡੀ ਲਾਪਨ
੯	ਸਮਬੀਲਾਨ, ਸਮਬੀਲਨ
੧੦	ਸਪਲੋ, ਸਾਪਲੋ
੧੧	ਸਾਬਲਾਸ, ਸਬਲਾਸ
੧੨	ਦੁਆਬਲਾਸ
੧੩	ਤੀਗਾ ਬਲਾਸ
੧੪	ਅਮਪਾਬਲਾਸ
੧੫	ਲੀਮਾ ਬਲਾਸ
੧੬	ਅਨਮ ਬਲਾਸ
੧੭	ਤ੍ਰਜੋ ਬਲਾਸ
੧੮	ਲਾਪਨ ਬਲਾਸ
੧੯	ਸੰਬੀਲਾਨ ਬਲਾਸ
੨੦	ਦੁਆਪੁਲੋ
੨੧	ਦੁਆ ਪੁਲੋ ਸਾਤੂ
੨੨	ਦੁਆ ਪੁਲੋ ਦੁਆ
੨੩	ਦੁਆ ਪੁਲੋ ਤੀਗਾ
੨੪	ਦੁਆ ਪੁਲੋ ਅਮਪਾ
੨੫	ਦੁਆ ਪੁਲੋ ਲੀਮਾ
੨੬	ਦੁਆ ਪਲੋ ਆਨਮ

੨੭	ਦੂਆ ਪੂਲੋ ਤੂਜੋ
੨੮	ਦੂਆ ਪੂਲੋ ਲਾਪਨ
੨੯	ਦੂਆ ਪੂਲੋ ਸੰਬੀ ਲਾਨ
੩੦	ਤੀਗਾ ਪੂਲੋ
੩੧	ਤੀਗਾ ਪੂਲੋ ਸਾਤੂ

ਬਾਕੀ ਏਸੇ ਤਰਹ ਖਾਨੇ ਅਮਪਾ ਪੂਲੋ ੪੦ ਲੀਮਾ ਪੂਲੋ ੫੦ ਆਨਮ ਪੂਲੋ ੬੦ ਤੂਜੋ ਪੂਲੋ ੭੦ ਲਾਪਨ ਪੂਲੋ ੮੦ ਸਮਬੀਲਾਨ ਪੂਲੋ ੯੦ ਸਭ ਦੇ ਅਗੇ ਦੋਆ, ਤੀਗਾ, ਅਮਪਾ, ਲੀਮਾ, ਆਨਮ, ਤੂਜੋ, ਲਾਪਨ, ਸਮਬੀਲਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਕੇ ਸਮਬੀਲਾਨ ਪੂਲੋ ਸਮਬੀਲਾਨ ੯੯ ਪਰ ਪਹੁੰਚੋ ॥

ਉਰਦੂ ਗਿਨਤੀ	ਮਲਾਈ ਅੰਗਕਾ
੧੦੦ ਸੈ	ਸਾਰਾ ਤੂਸ, ਸਰਾਤੂਸ, ਸਰਾਤੂਸ,
੧੦੦੦ ਹਜ਼ਾਰ	ਸਾਰੀਬੂ, ਰੀਬੂ
੧੦੦੦੦ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ	ਮਾਲਕਸਾ, ਲਕਸਾ
੧੦੦੦੦੦ ਇਕ ਲੱਖ	ਸਾਪੂਲੋਲਕਸਾ, ਸਾਕੇਤੀ ਸਗੇਤੀ
੧੦੦੦੦੦੦ ਦਸ ਲੱਖ	ਸਾਜੁਟਾ, ਸਾਜੂਟਾ,
੧੦੦੦੦੦੦੦ ਕਰੋੜ	ਸਾਪੂਲੋ ਜੁਟਾ, ਕਰੋੜ
ਇਕਾਈ	ਸਾ ਆਸਾ
ਦਹਾਈ	ਪੂਲੋ

ਸੈਂਕੜਾ	ਰਾਬੂਸ, ਗਾਬੂਸ
ਹਜ਼ਾਰ	ਰੀਬੋ, ਰੇਬੋ
ਪਹਿਲਾ	ਪਰਤਾਮਾ
ਦੂਸਰਾ	ਯੰਗ ਕਾ ਦੂਆ *
ਤੀਸਰਾ	ਯੰਗ ਕਾ ਤੀਗਾ
ਚੌਥਾ	ਯੰਗ ਕਾ ਅਮਪਾ
ਇਸੇ ਤਰਹ ਦਸਵੇਂ ਤਕ ਸਮਝੋ	ਯੰਗ ਕਾ ਸਾਪੂਲੋ
ਲਾਖਵਾਂ	ਯੰਗ ਕਾ ਸਾ ਪੂਨੋ
ਦਫਾ	ਕਾਲੀ
ਏਕ ਦਫਾ	ਸਾ ਕਾਲੀ
ਦੋ ਦਫਾ	ਦੂਆ ਕਾਲੀ

ਇਸੀ ਤਰਹ ਲਾਖ ਦਫਾ ਤਕ (ਯਾਨੇ ਸਾ ਪੂਲੋ ਲਕਸਾ ਕਾਲੀ) ਸਮਝੋ (ਅਦਦ ਦੇ ਪਿਛੇ "ਕਾਲੀ" ਲਗਾਓ)

ਇਕ	ਸਾਤੂ, ਸਾ
ਸਵਾ	ਸਾਤੂ, ਸਾ ਤੂ, ਸੁਕੋ
ਡੇਢ	ਸਾਤੂ ਸਤੀਂਗਾ
ਪੌਨੇ ਦੋ	ਸਾਤੂ ਤੀਗਾ ਸੁਕੋ
ਦੋ	ਦੂਆ
ਚੌਥਾਈ	ਸੁਕੋ

* ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੰਕ ਦੇ "ਪਹਿਲੇ ਯੰਗਕਾ" ਲਗਾਓ। (ਸਿਰਫ਼ "ਯੰਗ" ਲਗਾਨਾ ਭੀ ਠੀਕ ਹੈ।

ਅੱਧਾ	ਤੀਂਗਾ, ਸਤੀਂਗਾ
ਤੀਨ ਚੌਥਾਈ	ਤੀਗਾ ਸੁਕੋ
ਇਕ ਤਿਹਾਈ	ਸਾਂਪਰ ਤੀਗਾ
ਦੋ ਤਿਹਾਈ	ਦੂਆ ਤੀਗਾ

ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ

(ੳ) ਆਮ ਲੋਕ ਵਾਹਿਦ ਹਾਜ਼ਰ, ਜਮਾ ਹਾਜ਼ਰ ਲਈ ਲਫ਼ਜ਼ "ਲੂ" ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਲੇਕਨ ਏਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਬੜਾ ਹਕੀਰ ਹੈ। ਅਲਬਤਾ ਚੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਹੋ ਸਕੇ ਏਸਨੂੰ ਛੱਡਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਜਾਏ ਇਸ ਲਫ਼ਜ਼ ਦੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਹੰਗ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੋਵੇ।

(ਅ) ਬਰ ਔਰ ਕਨ ਇਲਾਮਤ ਮਸਦਰ ਹੈਂ। ਬਰ ਲਫ਼ਜ਼ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਨ ਪਿਛੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਬਰ ਜਾਂਜੀ (ਇਕਰਾਰ ਕਰਨਾ, ਵਾਹਦਾ ਕਰਨਾ) ਮਿਮ ਬਿਲਾ ਕਨ (ਆਧਾ ਕਰਨਾ) ਕੁਲਵਾਰ ਕਨ (ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ)

(ੲ) (ਇਲਾਮਤ ਮੁਸਬਤ) ਯਾ ਆਡਾ, ਬੁਲੇ, ਯਾਲਾ।

(ਸ) (ਇਲਾਮਤ ਮਨਫ਼ੀ ਯਾ ਨਫ਼ੀ) ਤਾ-ਤਾਡਾ-ਤੀਡਾ, ਤੁਯਾਡਾ ਬੁਕੁਨ।

(ਹ) ਜਾਂਗਨ-ਤੋਸਾ-ਇਲਾਮਤ ਨਹੀ ਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦਸਰੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੈਸੇ

"ਜਾਂਗਨ ਗਲਾਹ ਗਲਾਹ,, "ਜਾਂਗਨ ਤਰਤਾ ਦਾ,,
(ਮਤਹੱਸੋ) ਤੋਸਾ ਗਾਡੋ (ਮਤ ਲੜੋ)

(ਕ) ਮਲਾਈ ਜ਼ਬਾਨ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਬਾਜ਼ੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਹਰਫ਼ ਕ, ਤ, ਰ, ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਮਗਰ ਬੋਲਨ ਵਿਚ ਏਹ ਹਰਫ ਯਾ ਤਾਂ ਹਲਕ ਵਿਚ ਅਵਾਜ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਯਾ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਖ਼ਾਲੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੈਸੇ "ਬਾਲੀਕ" ਬਾਲੇ ਵਾਪਸ ਹੋਨਾ ਯਾ ਕਰਨਾ) "ਸਾਕੀਤ" ਸਾਕੀ (ਬੀਮਾਰ) "ਤੀਤੂਰ,, ਤੀਡੋ (ਸੌਨਾ) ਵਗੈਰਾ।

ਤਜ਼ਕੀਰ ਵ ਤਾਨੀਸ— ਇਨਸਾਨੀ ਤਜ਼ਕੀਰ (ਮੁਜ਼ਕਰ) ਦੀ ਨਸ਼ਾਨੀ "ਸਾਕੀ ਲਾਕੀ" ਯਾਨੇ ਜੇਤਨ ਔਰ ਤਾਨੀਸ (ਮੁਵੰਨਸ) ਕੀ "*ਪੁਰੁਮ ਪੁਨ" ਹੈ, ਪਸ਼ੂ ਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਮੁਜਕਰ ਦੀ ਜੰਤਨ ਅਤੇ ਮੁਵੰਨਸ ਦੀ ਬਤੀਨਾ ਹੈ ਲਫ਼ਜ਼ ਅੰਨਾ ਦੇ ਮਹਿਨੇ ਬਚੇ ਦੇ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਵਿਚ ਮੁਜੱਕਰ ਮੁਵੰਨਸ ਦਾ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਫ਼ਜ਼ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਫਜ "ਪੁਰੁਮ ਪੁਨ ਲਗਾਨ (ਯਾਨੇ ਅੰਨਾ ਪੁਰੁਮ ਪੁਨ) ਲੜਕੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਜੇਤਨ ਯਾ ਲਾਕੀ ਲਾਕੀ ਲਗਾਨ ਨਾਲ (ਜੈਸੇ ਅੱਨਾ ਜੰਤਨ ਯਾ ਅੱਨਾ ਲਾਕੀ ਲਾਕੀ) ਲੜਕਾ ਸਮਝਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਨਸਾਨੀ ਹਾਲਤ ਨਾਲ ਤਅੱਲਕ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ॥

---

*ਪੁਰਵੁਮ ਪੁਨ

ਹੈਵਾਨ ਯਾ ਜਾਨਵਰਾਂ ਲਈ ਇਸ ਤਰਹ ਯਾਦ ਰਖਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲੀ ਨਾਮ ਜਾਨਦਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਅੱਨਾ ਲਗਾਨ ਨਾਲ ਬਚਾ ਸਮਝਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਅੱਨਾ ਲੰਬੂ (ਗਊ ਦਾ ਬੱਚਾ) ਅਨਾ ਕਰਬੂ (ਭੈਂਸ ਦਾ ਬੱਚਾ) ਅੱਨਾ ਕੁੱਡਾ (ਘੋੜੀ ਦਾ ਬੱਚਾ)। ਜੇਕਰ ਮੁਵੰਨਸ ਮੁਜ਼ੱਕਰ ਦਾ ਭੇਦ ਖੋਲਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅੱਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਜਾਨਦਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਬਤੀਨਾ ਦਾ ਲਗਾਨ ਨਾਲ ਮੁਵੰਨਸ ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਜੰਤਨ ਲਗਾਨ ਨਾਲ ਮੁਜ਼ੱਕਰ। ਜੈਸੇ ਬਤੀਨਾ ਅੱਨਾ ਕਰਬੂ (ਕੱਟੀ) ਬਤੀਨਾ ਅੱਨਾ ਕੁੱਡਾ (ਵਛੇਰੀ) ਜੰਤਨ ਅੱਨਾਲਮਬੂ(ਬਛੜਾ) ਜੰਤਨ ਅੱਨਾ ਰੂਸਾ) ਹਰਨੋਟਾ ਵਗੈਰਾ॥

ਇਕ ਵਚਨ ਬਹੁਵਚਨ, ਇਕ ਵਚਨ ਤੋਂ ਬਹੁ ਵਚਨ ਇਸਤਰਹ ਬਨ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਚਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਯਾ ਤਾਂ ਨਾਮ ਅੰਕ ਦਾ ਜੋ ਖਾਸ ਗਿਨਤੀ ਦਾ ਹੋਵੇ ਲਗਾਓ। ਜੈਸੇ ੯ ਆਦਮੀ "ਲਾਪਨ ਔਰੰਗ" ਪੰਜ ਸੌ ਊਠ "ਲੀਮਾ ਊਤੁਸ ਊਂਟਾ" ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਗਧੇ "ਸਾਲਕਸਾ ਕਲਡੇ" ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਗਿਨਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਾ ਹੋਵੇ ਬਲਕੇ ਬੇਹਿਸਾਬਹੋਨਤਾਂਉਸਨਾਮਯਾਗਿਨਤੀਦੇਸ਼ਪਹਿਲੇ ਲਫ਼ਜ਼ "ਬਾਯਾਂ ਬਾਯਾਂ" ਲਗਾਓ। ਜੈਸੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਹਾਥੀ "ਬਾਯਾਂ ਬਾਯਾਂ ਗਾਜਾ" ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਪਰਿੰਦੇ "ਬਾਯਾਂ ਬਾਯਾਂ ਬੋਰੰਗ" ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਔਜ਼ਾਰ "ਬਾਯਾਂ ਬਾਯਾਂ ਪਰਕਾਕਸ" ਸਿਰਫ਼ ਲਫ਼ਜ਼ ਬਾਯਾਂ ਭੀ ਮਤਲਬ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ॥

ਤਨਕੀਰੀ ਇਲਾਮਤਾਂ— ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾ, ਯਾਂ ਸਾਤੂ, ਹੈ ਜੋ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜੈਸੇ "ਸਾ, ਯਾਂ ਸਾਤੂ ਐਰਿਗ" (ਕੋਈ ਯਾ ਇਕ ਆਦਮੀ) "ਸਾ, ਯਾਂ ਸਾਤੂ ਆਨਜਿੰਗ" (ਇਕ ਯਾ ਕੋਈ ਕੁਤ) "ਸਾ, ਯਾਂ ਸਾਤੂ ਬਾਰਿਗ" (ਕੋਈ ਯਾ ਇਕ ਚੀਜ਼) ਲੇਕਨ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਤਰਹ ਪਰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ ਵਾਜਬ ਹੈ :-

੧-ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਓਹੀ ਲਫ਼ਜ਼ ਸਾਤੂ ਯਾਂ ਸਾ,

੨-ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਯਾ ਪਾਨੀ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਲਈ "ਸਾ ਈਕੋਰ" (ਈਕੋਰ ਦਾ ਅਰਥ ਦੁਮ ਯਾ ਪੂੰਛ ਹੈ)

੩-ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗੋਲ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ "ਸਾਬੀਜੀ" (ਬੀਜੀ, ਨਗ ਦਾਨਾ, ਥਾਨ) ॥

੪-ਦਰਖ਼ਤਾਂ ਲਈ, ਸਾਬਾਤੰਗ।

੫-ਹਰਕਿਸਮ ਦੇ ਔਜ਼ਾਰ, ਹਥਯਾਰ, ਬੰਦੂਕ, ਵਗੈਰਾ ਲਈ "ਸਾ ਪੁਚੂ" ਇਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਖ਼ਤ ਯਾ ਚਿਠੀ ਲਈ ਭੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥

੬-ਬਾਹਜ਼ੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ (ਜੈਸਾ ਕਿ ਚਾਕੂ, ਕਲਮ ਵਗੈਰਾ) "ਸਾ ਬੀਲਾ" ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਲੇਕਨ ਹੁਨ ਇਸਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਬਹੁਤ ਘਟ ਹੈ ॥

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਮਲਾਈ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਸਤੈਮਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਲਫ਼ਜ਼ ਮਲਾਈ	ਮਹਿਨੇ
ਪਾਂਡੇ ਯਾ ਪੰਡੇ ਬਾਯਾਂ ਪਾਂਡੇ	ਹੁਸ਼ਯਾਰ, ਚਾਲਾਕ, ਹੁਨਰਮੰਦ, ਹਿਕਮਤੀ, ਅਕਲਮੰਦ, ਤੇਜ਼ ਫ਼ਹਿਮ, ਦਾਨਾ, ਗ਼ਰਜ਼ੇਕਿ ਹਰ ਆਹਲਾ ਸਿਫ਼ਤ ਲਈ ਲਫ਼ਜ਼ ਪਾਂਡੇ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੋਲ ਚਾਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਬਾਂਯਾਂ ਪਾਂਡੇ ਲਾ) ਯਾਨੇ ਬੜਾ ਹੁਨਰਮੰਦਹੈ॥
ਬੂਸੋ	ਆਮ ਤੌਰ ਪਰ ਏਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਖ਼ਰਾਬ, ਬਦਮਾਸ਼, ਗੰਦਾ, ਬਦ ਤਮੀਜ਼, ਬੇ ਸ਼ਰਮ, ਬਦ ਖ਼ੁਲਕ, ਬੇ ਰਹਿਮ, ਬੁਰਾ ਯਾ ਖ਼ਰਾਬੀ ਗੰਦਕੀ, ਮੈਲ, ਬਦ ਤਮੀਜ਼ੀ, ਬਦਮਾਸ਼ੀ, ਬੇਸ਼ਰਮੀ, ਬਦਖ਼ੁਲਕੀ, ਬੇਰਹਿਮੀ, ਤੇ ਬੁਰਾਈ ਵਗ਼ੈਰਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ॥
ਬਾਗੁਸ ਯਾ ਬਗੁਸ, ਬਾਂਯਾਂ ਬਾਗੁਸ, ਬਾਗੁਸ ਸਗਾਲੀ	ਖ਼ੂਬ, ਸ਼ਾਬਾਸ਼, ਵਾਹ ਵਾਹ, ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ, ਅੱਛਾ ਉਮਦਾ, ਨਫ਼ੀਸ, ਆਹਲਾ, ਜੈਸਾਕਿ (ਬਾਂਯਾਂ ਬਾਗੁਸ ਲਾ) ਯਹ ਬਹੁਤ ਖ਼ੂਬ ਹੈ॥

ਚਲਾਕਾ, ਵਾਲਾਕਾ — ਸ਼ਰੀਰ, ਨਾਲਾਇਕ, ਬਹਾਨਾ ਸਾਜ, ਮਕਾਰ, ਫ਼ਿਤਨਾ ਅੰਗੇਜ਼, ਬਦ ਨਸੀਬ, ਇਹ ਬੜੀ ਹਿਕਾਰਤ ਦਾ ਲਫ਼ਜ਼ ਹੈ ॥

ਔਰਿਗ ਡੀ_ — ਧੋਖੇ ਬਾਜ਼ ਜਾਲਸਾਜ਼

ਸੂਡਾ, ਸੂਡਾ ਹਾਬਸ — ਹੂਆ, ਹੋਗਿਆ, ਖ਼ਤਮ, ਖ਼ਾਤਮਾ, ਬਸ, ਤਮਾਮ, ਜੈਸੇ ਸਕਾਰਾਂ ਸੂਡਾ, ਅਬ ਤਮਾਮ ਯਾ ਬਸ ਹੋਗਿਆ ॥

ਪੀਂਆਂ — ਇਲਾਮਤ ਇਜ਼ਾਫ਼ਤ-ਜਿਸ ਦੇ ਮਹਿਨੇ ਕਾ, ਕੇ, ਕੀ, ਵਾਲਾ, ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਲਫ਼ਜ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗਾਯਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੈਸੇ " ਸਹਯਾ ਪੀਂ ਆਂ" ਮੇਰਾ, ਮੇਰੇ ਵਾਲਾ, "ਕੀਤਾ ਪੀਂ ਆਂ" ਹਮਾਰਾ, "ਡਿਯਾ ਪੀਂਆਂ" ਉਸਕਾ ਯਾ ਉਨਕਾ

ਪੀ ਆਂ, ਪੂਯਾਂ — "ਡਿਯਾ ਪੂਰੁਮ ਪੁਨ ਪੀ ਆਂ" ਉਸ ਔਰਤ ਕਾ "ਡਿਯਾ ਪੁਰੁਮ ਪੀ ਆਂ" ਉਸ ਮਰਦ ਕਾ "ਡਿਯਾ ਬੋਡਾ ਪੀ ਆਂ" ਉਸ ਲੜਕੇ ਕਾ " ਅਨਕਾਓ ਪੀ ਆਂ' "ਲੂ ਪੀ ਆਂ,, ਤੁਮਾਰਾ ਆਪਕਾ, ਤੇਰਾ,

ਏਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਦੂਸਰੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ ਆਕੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਤੇ ਬੜਾਈ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੈਸੇ "ਰੂਮਾ ਬੁਸਾਰ,, ਬੜੀ ਇਮਾਰਤ "ਕਾਯੂ ਬੁਸਾਰ,, ਬੜੀ

ਬੁਸਾਰ	ਲਕੜੀ, ਸ਼ਤੀਰ "ਭਾਰੀ ਬੁਸਾਰ,, ਈਦ ਤਿਉਹਾਰ, "ਔਰੰਗ ਬੁਸਾਰ,, ਬੜਾ ਆਦਮੀ, ਮੁਅਜਜ਼ ਸ਼ਖ਼ਸ਼, "ਹਾਤੀ ਬੁਸਾਰ,, ਬੜਾ ਦਿਲ ਯਾਨੇ ਮਗਰੂਰ ॥
ਕਿਚੀ ਕੀਚੀ ਕਿਚਲ	ਏਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਛੁਟਾਈ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੇ ਜੈਸੇ "ਇਨੀ ਔਰੰਗ ਕਿਚੀ ਲਾ,, ਯਿਹ ਆਦਮੀ ਛੋਟਾ ਹੈ "ਬਾਵਾ ਕਾਪੂ ਕਿਚੀ,, ਛੋਟੀ ਲਕੜੀ ਯਾ ਲਕੜੀਆਂ ਲਾਓ, "ਈਤੂ ਬਾਤੂ ਆਤਾ ਕਿਚੀ,, ਵੂਹ ਪਥਰ ਛੋਟਾ ਹੈ ॥
ਸਾਮਾ ਸਾ	ਲਫ਼ਜ਼ ਸਾਮਾ ਕਿਸੇ ਨਾਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਲਗਾਨ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੈਸੇ "ਸਾਮਾ ਹਰਗਾ,, ਬਰਾਬਰ ਕੀਮਤ "ਸਾਮਾ ਸਾਮਾ,, ਏਕ ਜੈਸਾ, ਬਾਜ਼ੇ ਵਕਤ ਲਫ਼ਜ਼ ਸਾ ਭੀ ਏਸੇ ਤਰਹ ਦਾ ਮਤਲਬ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਜੈਸੇ "ਸਾ ਰੂਪਾ,, ਹਮ ਸ਼ਕਲ ਹੋਣਾ ॥

—o—

ਬਾਬ ਤੀਸਰਾ

ਕੋਸ਼

ਉਰਦੂ	ਮਲਾਈ
ਅਬ	ਸੈਕਾਰਾਂ, ਸਕਾਰਾਂ, ੈਕਾਰੰਗ,
ਉਬਾਲਨਾ	ਰੁਬੁਸ
ਆਬ ਪਾਸ਼ੀ ਕਰਨਾ	ਸੈਰਮ, ਰਿੰਜਸ, ਪਰਚੇ
ਅਬਰ	ਆਵਾਨ, ਆਵਨ
ਅਬਰੂ	ਕੈ ਲੰਗ
ਅਬ ਤੁਕ, ਤਾ ਹਾਲ	ਸੰਮਪੈ, ਸੈਕਾਰਾਂ
ਅਬ ਤੁਕ ਨਹੀਂ	ਬੁਲੁਮ, ਬੁਲੂਮ
ਅਬ ਸੇ ਪਹਿਲੇ	ਸਲਾਮਾਈਨੀ* ਸਲਾਮਾਇਨੀ
ਅਬਲਕ	ਬਲਾਂਗ
ਆਬਨਾਏ	ਸਲਤ, ਸਲਾਤ
ਆਬਨੂਸ ਕੀ ਲਕੜੀ	ਕਾਯੂਆਰੰਗ
ਅਭੀ, ਐਨ ਇਸ ਵਕਤ	ਸਾਇਤ ਈਨੀ, ਸਾਬੰਤਰ ਈਨੀ, ਸੈਕਾਰਾਂ ਈਨੀ,
ਅਭੀ (ਗੁਜ਼ਸ਼ਤਾ)	ਤਾਡੀ
ਆਪ (ਤੁਮ, ਤੂ)	ਲੂ, ਹੰਗ, ਕਾਉ, ਕਾਮੂ, ਅੰਗਕਾਓ

* ਇਨੀ (ਈ ਨੀ) ਤੇ ਇਨੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ।

ਆਪਕਾ, ਆਪਕੀ, ਆਪਕੇ, ਤੁਮਾਰਾ, ਤੁਮਾਰੀ, ਤੁਮਾਰੇ, ਤੇਰਾ, ਤੇਰੀ, ਤੇਰੇ,	ਲੂ ਪਿਯਾਂ, ਹੰਗ ਪਿਯਾਂ, ਅੰਗਕਾਓ ਪੀ ਆਂ*
ਉਤਰ (ਸ਼ੁਮਾਲ)	ਓਤਾਰਾ, ਉਤਾਰਾ
ਉਤਰਨਾ	ਤੁਰੂਨ, ਤੋਰੂਨ
ਆਤਸ਼ਕ (ਬੀਮਾਰੀ)	ਸਾਕੀ, ਪੁਰੂਮ ਪੁਨ
ਇਤਫਾਕ	ਦਾਮੇ
ਇਤਫ਼ਾਕ ਕਰਨਾ, ਸਾਜ਼ਸ਼ ਕਰਨਾ	ਪਾਕਤ, ਫਾਕਤ
ਇਤਫਾਕ ਕਰਨਾ ਦੋਸਤੀ ਕਰਨਾ, ਸੁਲਹ ਕਰਨਾ	ਬਰਦਾਮੇ, ਦਾਮੇਕਨ
ਇਤਨਾ, ਇਤਨੇ	ਸਾ ਬਰਾਪਾ, ਸਾ ਬਾਂਯਾਂ
ਉਤਨਾ, ਉਤਨੇ	ਸਾਕੀ ਅਨ, ਸਿਕੀ ਅਨ
ਇਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ	ਸਲਾਮਾ
ਆਟਾ (ਆਰਦ)	ਤੁਪੰ, ਤੂਪੰਗ
ਆਠ (੮)	ਲਾਪਨ
ਉਠਨਾ	ਬਾਂਗਕੇ, ਬਾਂਗਕਤ, ਬਾਂਗੁਨ, ਬਾਂਗਨ
ਉਠਾਨਾ	ਅੰਗਕਤ ਕਨ

*ਪਿਯਾਂ ਤੇ ਪੀ ਆਂ ਲਫ਼ਜ਼ ਇਕ ਹੀ ਹੈ, ਕਈ ਲੋਕ ਪੁਯਾਂ ਭੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਉਠਾ ਲੇਜਾਨਾ	ਅੰਗਕੁਤ, ਅੰਗਕੂਤ
ਆਠਵਾਂ	ਯੋਗ ਲਾਪਨ
ਆਜ (ਇਮਰੋਜ਼)	ਹਾਰੀ ਈਨੀ, ਹਾਰੀ ਇਨੀ
ਇਜਾਜ਼ਤ	ਮੋਹੂਨਾ ਇਜ਼ਨ
ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਨਾ	ਬਿਯਾਰ, ਬਰੀ ਇਜ਼ਨ
ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੇਨਾ	ਬਰਮੂਹੂਨਾ ਮਿਨਤਾ ਇਜ਼ਨ, ਮਿਨਤਾ ਛੁਟੀ
ਅਜਨਬੀ ਸ਼ਖ਼ਸ	ਔਰੇਗ ਡਾਗਿੰਗ ਔਰੰਗ ਆਸੀਗੀ
ਆਚਾਰ	ਜੀਰੋ, ਆਚਾਰ
ਅਚਾਨਕ	ਤੀਬਾ ਤੀਬਾ
ਅੱਛਾ	ਦਾਈ, ਬਾਹੂਸ
ਅੱਛਾ ਜਨਾਬ (ਹੁਕਮ ਕੇ ਜਵਾਬ ਮੇਂ)	ਬਾਈਲਾਤੂਆਂ
ਉਛਲਨਾ (ਕੂਦਨਾ)	ਲੋਮਪਤ
ਇਹਤਯਾਤ ਕਰਨਾ	ਜਾਗਾ
ਇਹਸਾਨ ਕਰਨਾ	ਤਲੁੰ, ਤੁਲ ਲੁੰਗ
ਐਹਵਾਲ (ਹਾਲ)	ਹਾਲ ਐਹਵਾਲ ਖ਼ਬਰਹਾਲ
ਅਖ਼ਬਾਰ	ਸੂਰਤ ਖ਼ਬਰ, ਕਰਤਾਸ ਖ਼ਬਰ, ਅਖ਼ਬਾਰ
ਇਖ਼ਤਯਾਰ	ਕੁਆਸਾ

ਇਖਤਯਾਰ ਦੇਨਾ	ਥਿਰੀ ਕੁਆਸਾ
ਅਦਾ ਕਰਨਾ	ਬਾਇਰ
ਅਦਬ	ਹੁਰਮਤ
ਅਦਬ ਕਰਨਾ	ਹੁਰਮਤ ਕਨ
ਅਦਰਕ (ਅਧਰਕ)	ਹਲਯਾ, ਹਾਲਯਾ
ਆਦਮੀ, (ਇਨਸਾਨ)	ਔਰੰਗ, ਮੁਨਿੱਸਯਾ
ਅਦਨਾ	ਕੋਰਾਂਗ, ਬਾਈ
ਆਧਾ	ਤਿੰਗਾ, ਸਤਿੰਗਾ
ਆਧਾ ਕਰਨਾ	ਮਿਮ ਬਲਾਹ ਕਨ
ਉਧਾਰ(ਕਰਜ਼)	ਹੁਤੰਗ
ਉਧਾਰ ਦੇਨਾ(ਨਕਦੀ ਵਗੈਰਾ)	ਬਾਗੀ ਪਿੰਜਮ, ਥਿਰੀ ਪਿੰਜਮ
ਉਧਾਰ ਦੇਨਾ (ਕੋਈਚੀਜ਼ ਵਗੈਰਾ)	ਪਿੰਜਮ ਕਨ
ਉਧਾਰ ਲੇਨਾ	ਪਿੰਜਮ, ਮਨਤਾ ਪਿੰਜਮ
ਇਧਰ	ਸੀਨੀ, ਡੀ ਸੀਨੀ
ਇਧਰ ਆਓ	ਮਾਰੀ ਸੀਨੀ
ਉਧਰ	ਸਾਨਾ, ਡੀ ਸੀਤੂ, ਡੀਸਾਨਾ
ਉਧਰ ਜਾਓ	ਪਿਗੀ ਸਾਨਾ
ਇਰਾਦਾ	ਕਾਹਿੰਡਾ
ਇਰਾਦਾ ਕਰਨਾ	ਹਿੰਡਾ
ਆਰਾਸਤਾ ਕਰਨਾ	ਆਤੁਰ ਕਨ, ਮੀਂਗਾਤੁਰ
ਆਰਾਮ ਪਾਨਾ (ਬੀਮਾਰੀਸੇ)	ਸੈਂਬੁਹ, ਆਫ਼ੀਯਤ

ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ	ਥਰਥਾਰੀਂਗ
ਇਰਦ ਗਿਰਦ	ਕਿਲੀਲਿੰਗ
ਅਰਘਵਾਨੀ ਰੰਗ	ਊਂਗੋ
ਅਰਿੰਡ (ਅਰਿੰਡ ਕਾ ਦਰਖਤ)	ਜਾਗਾ
ਆਰਾ (ਆਰੀ)	ਗਰਗਾਜੀ
ਊਂਗਨਾ	ਤਰਬੰਗ, ਤਰਬਾਂਗ
ਆਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਕਰਨਾ	ਦੂਥਾ, ਪਰੀਕਸਾ
ਆਸਾਨ	ਸਿਨਾਂਗ
ਅਸਬਾਬ	ਥਾਰੰਗ
ਉਸ ਪਰ	ਸੋਤਲਾ, ਸਤੀਲਾ ਸੂਡਾ ਈਤੂ, ਲਾਨਤਸ, ਲਾਲੂ
ਉਸਤਰਾ	ਪਿਓਂਦੁਕਰ, ਪੀਸੋ, ਚੋਕਰ
ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇਨਾ	ਸਰਾਹ ਕਨ
ਇਸਤੇ ਮਾਲ ਕਰਨਾ	ਪਾਕੇ
ਇਸ ਤਰਹ	ਬਗੀਨੀ, ਡਨਿਕੀਆਨ ਈਨੀ
ਉਸਕਾ ਇਸਕਾ	ਡਿਯਾ ਪੀਆਂ *
ਇਸਕੇ ਬਾਦ (ਪੀਛੇ)	ਬਲਾ ਕੰਗ
ਆਸਮਾਨ	ਲਾਂਗੀ, ਲਾਂਗੀਤ
ਇਸਵਾਸਤੇ	ਸਥਬਈਤੂ ਕਰਾਨਾ ਈਤੂ

* "ਇਸਕਾ" ਕੇਲੀਏ ਈਨੀ ਪੀਆਂ ਭੀ ਆ ਸਕਤਾ ਹੈ॥

ਉਸਵਕਤ	ਆਸਾ ਈਤੂ, ਤਾ ਕਾਲਾ ਈਤੂ ਕਾਤੀਕਾ ਈਤੂ, ਵਕਤੂ ਏਤੂ
ਉਸੀ ਵਕਤ ਸੇ (ਤਬਸੇ)	ਸਾਮਿੰਜਾ, ਡਰੀਪਡਾ ਵਕਤੂ
ਅੱਸੀ (੮੦)	ਲਾਪਨ ਪੂਲੋ
ਇਸ਼ਾਰਾ	ਇਸ਼ਾਰਾ, ਇਸ਼ਾਰਤ
ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਹਾਥ ਵਗੈਰਾ ਸੇ	ਲਾਮਬੇ
ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਆਂਖੋਂ ਸੇ	ਬਰੀ ਇਸ਼ਾਰਤ ਮਾਤਾ
ਇਸ਼ਤਹਾਰ,	ਕਨ, ਯਾਤਾ ਅਨ
ਇਸ਼ਤਹਾਰ ਦੇਨਾ	ਮਿਨ ਯਾ ਤਾਕਨ
ਅਸਤਬਲ ਘੋੜੋਂ ਕਾ	ਬੰਗਸਾਲ ਕੁਡਾ
ਅਸਤਬਲ ਮੁਵੇਸ਼ੀ	ਕੰਡਾਂਗ, ਕੋਂਡੋਂਗ
ਅਸਲ	ਮੂਲਾ, ਅਸਲ
ਇਤਲਾ	ਖਬਰ, ਵਰਤਾ
ਇਤਲਾ ਦੇਨਾ	ਮਿਨ ਯਾਤਾਕਨ, ਆਦੂਮ
ਇਹਤਬਾਰ	ਪਰਚਾਯਾ, ਕਾਪਰਚਿਯਾ
ਇਹਤਬਾਰ ਕਰਨਾ	ਪਰਚਾਯਾ
ਇਹਤਰਾਜ਼ ਕਰਨਾ	ਮਲਾਵਨ
ਉਫ਼ਕ	ਕਾਕੀ ਲਾਂਗੀ ਕਾਕੀ ਲਾਂਗੀਤ
ਆਫ਼ੀਸਰ, ਅਫ਼ਸਰ	ਪੀਗਾਵੇ, ਪਿਗਾਵੇ
ਅਫਸੋਸ ਕਰਨਾ	ਚਿੰਤਾ, ਸਾਈਂਗ

ਇਕਰਾਰ ਕਰਨਾ	ਬਰਜਾਂਜੀ, ਜਾਂਜੀ
ਇਕਰਾਰ ਨਾਮਾ	ਪਰਜਾਂਜੀ ਅਨ,ਜਾਂਜੀ
ਇਕੱਠਾ	ਸਾਮਾ ਸਾਮਾ, ਸਰਤਾ
ਇਕਠਾ ਕਰਨਾ	ਕੁਮਪੁਲ
ਆਮ	ਬੁ ਆਪੂਹ, ਬੂ ਆਮੰਗਾ
ਅਮਾਨ,	ਅਮਾਨਤ, ਅਮਾਨਤ ਕਨ
ਅਮਾਨਤ ਮੇਂ ਰਖਨਾ	ਪਤਾਰਵਹ
ਇਮਤਹਾਨ ਕਰਨਾ	ਪ੍ਰੀਕਸਾ
ਅਮਰੂਦ (ਫਲ)	ਜਾਮਬੂ, ਜਾਮਬੂ ਬੀਜੀ
ਇਮਲੀ (ਤਮਰਹਿੰਦੀ)	ਆਸਮ ਜਾਵਾ
ਅਮਨ ਵ ਅਰਾਮ	ਸੈਂਤੋਸਾ
ਉਮੈਦ	ਹਾਰਪ, ਆਸਾ
ਉਮੈਦ ਕਰਨਾ	ਮੀਂਗ ਹਾਰਪ
ਆਨ	ਮਾਰੀ, ਵਾਤਿੰਗ
ਅਨਾਰ	ਬੂਆ ਡਲੀਮਾ
ਆਂਤ, ਅੰਤੜੀਆਂ	ਤੂਾਲੀ ਪਰਵਤ
ਇਨਤਖਾਬ ਕਰਨਾ, ਪਸੰਦ ਕਰਨਾ, ਚੁਨਨਾ	ਪੀਲਾਕਨ, ਪੀਲੇਕਨ
ਇਨਤਜਾਰੀ ਕਰਨਾ	ਨਨਿਤੀ, ਮੀ ਨਨਿਤੀ ਤੋਂਗੂ, ਤੁੰਗੂ
ਇੰਤਜਾਮ ਕਰਨਾ	ਮਿਨ ਜਾਗਾ

ਇੰਜਨ	ਜੰੜ੍ਹਾ, ਪਸਾਵਤ ਇੰਜਨ
ਇੰਜਨ ਚਲਾਨਾ	ਜਾਲਨ ਕਨ ਪਸਾਵਤ ਜਾਲਨ ਪਸਾਵਤ
ਇੰਜਨ ਠੈਹਰਾਨਾ	ਬਰੇਤੀ ਪਸਾਵਤ ਬਰੈਤੀ ਕਨ ਪਸਾਵਤ
ਅੰਦਰ (ਅਰਸਾ ਵ ਜਗਾਹ ਕੇ ਲੀਏ)	ਡਾਲਮ, ਡੀ ਡਾਲਮ
ਅੰਦਰ ਜਾਨਾ	ਮਾਸੂ
ਅੰਦਰ ਜਾਨੇ ਦੇਨਾ	ਬਰੀ ਮਾਸੂ
ਅੰਦਰ ਰਖਨਾ	ਮਾਸੂਕਨ
ਅੰਧਾ	ਬੁਤਾ
ਆਂਧੀ	ਰੀਬੂ, ਰੀਬੂਤ
ਅੰਧੇਰਾ	ਗਲਪ
ਅੰਡਾ	ਤੂਲਰ, ਤੋਲਰ
ਇਨਸਾਫ਼	ਨਿਆ, ਨਿਆਏ
ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ	ਨਿਆਏ ਕਨ ਮੀਂਗ ਹੁਕਮ ਕਨ
ਇਨਆਮ (ਇਵਜ਼)	ਊਪਾ
ਇਨਕਾ, ਉਨਕਾ	ਡਿਯਾ ਪਿਆਂ, ਡਿਯਾ ਪੀਆਂ
ਇਨਕਾਰ	ਇਨਕਾਰ
ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ	ਮੁਨਕਿਰ, ਇਨਕਾਰ ਕਨ

ਆਂਖ	ਮਾਤਾ
ਆਂਖ ਕਾ ਦਰਦ	ਸਾਕੀ ਮਾਤਾ
ਆਂਖ ਬੰਦ ਕਰਨਾਂ	ਤੂਤਪ, ਮਾਤਾ
ਆਂਖ ਖੋਲਨਾ	ਲੂਕਾ ਮਾਤਾ
ਅੰਗੜਾਨਾ	ਮੀਂਗ ਊਅਪ, ਮੀਂਗੂ ਅਪ
ਉਂਗਲੀ	ਜਾਰੀ
ਉਂਗਲੀ ਪਾਊਂ ਕੀ	ਜਾਰੀ ਕਾਕੀ
ਅੰਗੂਠਾ	ਈਬੂ ਜਾਰੀ
ਅੰਗੂਠੀ	ਚਿਨ ਚਿਨ
ਆਂਸੂ	ਆਇਰ ਮਾਤਾ
ਅਨਨਾਸ (ਅਨਾਨਾਸ ਫਲ)	ਅਨਾਨਾਸ
ਆਵਾਰਾ	ਔਰਾਂਬਗਸਤ, ਬੰਗਸਤ
ਆਵਾਜ਼	ਬੂਯੀਂ, ਬੂਈਂ
ਊਪਰ	ਆਤਸ ਅਤਸ
ਊਪਰ ਜਾਨਾਂ	ਨਾਇ
ਊਦਾਸ	ਦੂਕਾ ਚਿਤਾ, ਮੂਰਮ
ਔਰ	ਡਾਨ
ਔਰ ਕਿਤਨੇ	ਬਰਾਪਾ ਲਿਗੀ ਲਿਗੀ ਬਰਾਪਾ
ਔਰ ਕਿਆ	ਆਪਾ ਲਿਗੀ, ਲਿਗੀ ਆਪਾ
ਔਜ਼ਾਰ	ਪਰਕਾਕਸ
ਓਸ, (ਸ਼ਬਨਮ)	ਅਮਬੂਨ, ਮਬੂਨ

ਉਸਤਾਦ	ਗੁਰੂ
ਓਲਾ	ਊਜਨ ਬਾਤੂ, ਰਮਬੂਨ
ਊਂਚਾ	ਤਿੰਗੀ, ਤੀਂਗੀ
ਊਂਚਾਈ	ਕਾਤਿੰਗੀ ਅਨ
ਅੰਜਾਮ, ਆਖ਼ੀਰ	ਕਾਸੂਡਾਹਨ, ਆਖ਼ੀਰ
ਅੰਗੂਰ	ਬੂਆ ਅੰਗੂਰ
ਆਹਮਾਰਨਾ	ਮਿੰਗਾਲੋਹ, ਮੀਂਗਾ ਲੋਹ
ਆਹਿਸਤਾ	ਪਲਾਨ, ਪਰਲਾਹਨ
ਆਹਿਸਤਾ, ਆਹਿਸਤਾ	ਪਲਾਨ ਪਲਾਨ ਪਰਲਾਹਨ, ਪਰਲਾਹਨ
ਐਤਵਾਰ	ਹਾਰੀ ਆਰਦ, ਹਾਰੀ ਮਿੰਗੂ
ਈਜਾਦ ਕਰਨਾ	ਜਾਡੀਕਨ
ਏੜੀ	ਤੂਮੀ
ਐਸਾ, ਐਸੀ, ਐਸੇ	ਸਪਿਰਤੀ, ਸਰੂਪਾ
ਏਕ	ਸਾਤੂ, ਸਾ
ਏਕ ਕਾ ਆਧਾ	ਸਤਿੰਗਾ, ਸਾਤਿੰਗਾ
ਏਕ ਦਫ਼ਾ	ਸਕਾਲੀ, ਸਾਕਾਲੀ
ਏਕ ਮੁਵਾਫ਼ਕ	ਸਰੂਪਾ, ਸਾਮਾ ਜੂਗਾ
ਏਲਚੀ	ਉਤੂਸਨ
ਈਮਾਨ, ਏਹਤਕਾਦ	ਈਮਾਨ, ਬਿਸ਼ਵਾਸ
ਈਮਾਨਦਾਰ	ਹਾਰਾਪਨ, ਕਾਪਰ ਚਾਅਨ
ਈਂਟ	ਬਾਤਾ, ਬਾਤੂ ਤਾਨਾ

ਬ

ਬਾਬਤ	ਡਰੀ ਪਡਾ, ਡਰੀ ਸਬਬ
ਬਾਪ	ਬਾਪਾ
ਬਾਤ (ਮਾਮਲਾ)	ਪਰਕਾਰਾ, ਹਾਲ, ਖਬਰੀ
ਬਾਤ ਕਰਨਾ	ਕਾਤਾ, ਚਕਪ, ਬਰਕਾਤਾ
ਬਾਦਾਮ	ਕਤਾਪੰਗ, ਲੂਸ਼ / ਬਾਦਾਮ
ਬਾਦਾਮ ਰੌਗਨ	ਮਿਯਾਨ*ਬਾਦਾਮ
ਬਾਦਲ	ਆਵਾਨ, ਆਵਨ
ਬਾਦਸ਼ਾਹ	ਰਾਜਾ
ਬਾਦਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ	ਅੱਨਾ ਰਾਜਾ, ਪੁਤਰਾ
ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਜ਼ਾਦੀ	ਰਾਜਾ ਪੁਰੁਮਪੁਨ / ਤੂਆਨ ਪੁਤ੍ਰੀ / ਪੁਤ੍ਰੀ
ਬਾਤਸ਼ਾਹੀ	ਕਰਾਜਾ ਅਨ
ਬਾਦੀ, ਬਾਈ, ਬੀਮਾਰੀ	ਸਾਕੀ ਸਿੰਡਾਵਾ
ਬਾਰੂਦ	ਊਬਤ ਸਨਾਪੰਗ / ਊਬਤ ਬਦੀਲ
ਬਾਰੀਕ (ਮਹੀਨ)	ਪਿਨਸ, ਹਾਲੂਸ
ਬਾਜ਼ੂ	ਲਿੰਗਨ

* ਮਿਯਾਂ ਯਾ ਮੀਆਂ ।

ਬਾਸੀ	ਬੂਸੂ
ਬਾਗ਼	ਕੁਬੁਨ
ਬਾਗ਼ਬਾਨ	ਤੁਕੰਗ, ਕੁਬੁਨ
ਬਾਗ (ਰਾਸ)	ਰਾਸ
ਬਾਲ ਸਿਰਕੇ	ਰਮਬੁਤ,
ਬਾਲ ਬਦਨ ਕੇ	ਬੂਲੋ ਰੋਮਾ, ਬੁਲੂਰੋਮਾ
ਬਿਲਕੁਲ	ਬਲਾਕਾ
ਬਾਲਟੀ	ਤਿੰਮਬਾ, ਤੀਮਬਾ
ਬਾਲੀ ਕਾਨ ਕੀ	ਕਰਾਬੂ
ਬਾਂਸ	ਬੂਲੋਹ, ਬੂਲੋਹ
ਬਾਂਟਾ	ਭਾਗੀ ਕਨ.
ਬਾਂਧਨਾ	ਈਕਤ
ਬਾਂਧਨਾ (ਜਾਨਵਰ ਯਾ ਕਿਸ਼ਤੀ ਕਾ)	ਤਾਮਬਤ ਕਨ
ਬਾਵਰਚੀ	ਤੁਕੰਗ ਮਾਸਾ ਜੌਰੂ ਮਾਸਾ
ਬਾਵਰਚੀ ਖਾਨਾ	ਤਮਪਾ ਮਾਸਾ, ਡਾਪਰ
ਬਾਹਰ	ਲੂਆਰ, ਕੁਲੂਆਰ, ਕੁਲਵਾਰ
ਬਾਯਾਂ (ਖੱਬਾ)	ਕੀਰੀ
ਬਤਾਨਾ (ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨਾ)	ਤੈਜ਼ਕਨ, ਤਰਾਂਗਕਨ
ਬੱਤੀ (ਦੀਵਟ)	ਸੁਮਬੂ
ਬੱਤੀ ਮੋਮ ਕੀ	ਲੀਲਿਨ ਭੀਅਨ

ਬਟਨ	ਕਾਨਵੰਗ ਬਟਨ
ਬਿਜਲੀ	ਕੋਲਤ
ਬਿਜਲੀ ਕੀ ਕੜਕ	ਗੁਨਤੁਰ, ਗਰੋਹ
ਬੁਝਾਨਾ (ਰੌਸ਼ਨੀ ਯਾ ਆਗ ਕਾ)	ਪਾਡਮ ਕਨ
ਬੁਝਾਨਾ ਪਿਆਸ ਕਾ	ਪੋਆਸ ਮੀਨੋਮ
ਬਚਾਨਾ (ਹਮਾਯਤ ਕਰਨਾ)	ਲੀਂਡੁਵੰਗਕਨ ਸਲਾਮਤ ਕਨ
ਬਚਾਨਾ (ਬਚਤ ਕਰਨਾ)	ਸਿਮਪਨ
ਬੱਚਾ	ਅੱਨਾ
ਬਿੱਛੂ (ਅਕਰਬ)	ਕਾਲਾ ਜੇਂਗਕਿੰਗ
ਬਹਸ ਕਰਨਾ	ਬਰ ਬਚਾਰਾ
ਬੁਖਾਰ	ਡਮਮ
ਬੁਖਾਰ ਜਾੜੇ ਕਾ	ਡਮਮ ਕੋਰਾ
ਬਦਬੂ	ਬਾਓ ਬੂਸੋ
ਬਦ ਖੁਲਕ	ਕਾਸਰ
ਬਦਕਾਰ	ਜਾਹਤ
ਬਦਲਨਾ	ਔਬਾਤੁਕੁਰ
ਬਦਲੀ (ਇਵਜ਼ੀ)	ਗਨਤੀ
ਅਦਲ ਬਦਲ	ਤੁਕੁਰ
ਬਦਲਾ	ਬਾਲਸ
ਬਦਮੁਆਸ਼	ਜਾਹਤ
ਬਦਨ, ਜਿਸਮ, ਸਰੀਰ	ਬਡਨ, ਤੁਬੋਹ, ਬਾਡਨ

ਬਦਹਜ਼ਮੀ	ਪਨਯਾਕਿਤ, ਤਾ ਹਜਮ
ਬੁੱਧਵਾਰ	ਹਾਰੀ ਰਾਬੂ, ਹਾਰੀ ਭੀਗਾ
ਬਰਾਬਰ	ਸਾਮਾ
ਬੱਰੇ ਆਜ਼ਮ	ਬਿਨਵਾ, ਬਨਵਾ
ਬਰਛਾ	ਲਿਮਬੰਗ
ਬਰਫ਼ੀ	ਤੈਬਾ
ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ	ਤਾਹਨ, ਤਰਤੰਗੋਂਗ
ਬਰਸਾਤ, ਬਰਸਾਤ ਬਰਸਨਾ	ਹੂਜਨ, ਊਜਨ
ਬੁਰਸ਼	ਬੁਰੁਸ
ਬਰਫ (ਬਨਾਵਟੀ)	ਆਯੁਰ ਬਾਤੂ
ਬਰਫ਼ (ਕੁਦਰਤੀ)	ਸਲਜ
ਬੁਰਕਾ	ਤਡੁੰਗ ਮੂਕਾ
ਬੜਾ	ਬੁਸਾਰ
ਬੜਾ ਰਾਹ (ਸ਼ਾਹ ਰਾਹ)	ਜਾਲਨ ਰਾਯਾ
ਬੜ੍ਹਈ (ਤਰਖਾਨ)	ਤਰੰਗ ਕਾਯੂ
ਬਸ	ਸੂਡਹਾ ਚੁਕੁਪ
ਬਿਸਤਰਾ (ਬਛੌਣਾ)	{ ਤੀਕਰ ਬਨਤਲ ਕਾਮਾਨ ਤੀਡੂ
ਬਤਖ	ਈ ਤੇ, ਈਤੇ
ਬਿਕਾਊ (ਫਰੋਖ਼ਤ)	ਜੇ ਆਲਨ
ਬੱਕਰਾ (ਜਾਨਵਰ)	ਕਮਬਿੰਗ ਜਨਤਨ
ਬੱਕਰੀ	ਕਮਬਿੰਗ, ਕਮਬੀਂਗ

ਬਲਾਨਾ	ਪਾਂਗੇ, ਪਾਂਗਿਲ
ਬਲਗਮ (ਕਫ਼)	ਡਾਹਾ
ਬਿੱਲੀ	ਕੂਚਿੰਗ
ਬਨਾਨਾ, ਕਰਨਾ	ਬੂਅਤ ਕਨ ਜਡੀਕਨ
ਬਨਾਨਾ (ਮਕਾਨ ਵਗੈਰਾ)	ਬੂਅਤ ਰੂਮਾ ਇਕਤ ਰੂਮਾ ਬਾਂਕਾਨ ਕਨ ਰੂਮਾ
ਬਨਾਨੇ ਵਾਲਾ	ਤੁਕੰਗ
ਬਾਂਦਰ	ਮੂੰ ਯੀ; ਮੂਈ
ਬਾਂਦਰ ਬਨਮਾਂਸ	ਮਾਊਸ, ਔਰੰਗ ਊਤਨ
ਬੰਦ ਕਰਨਾ	ਤੂਤਪ, ਤੂਤਪ ਕਨ ਕਾਤੂਪ
ਬੰਦਰਗ਼ਾਹ	ਕਿਰੀ
ਬੰਦਗੀ	ਤਾਬੇਆ, ਸਲਾਮ, ਤਾਬੇ
ਬੰਦੂਕ	ਸਨਾਪੰਗ
ਬੰਦੂਕ ਵਗੈਰਾ ਚਲਾਨਾ	ਤਿੰਬਾ, ਮੀ ਤਿਮਬਾ ਪਾਸੰਗ ਬਦੀਲ
ਬੰਦੂਕ ਭਰਨਾ	ਈਸੀ ਸਿਨਾਪਿੰਗ
ਬੁਨਨਾ (ਕਪੜਾ ਵ[illegible]ਰਾ)	ਤਿਨੂੰਨ
ਬੂ (ਗੰਧ)	ਬਾਓ
ਬੋਤਲ	ਬਾਟਲ, ਬੋਤਲ, ਕਾਭਾ

ਬੂ ਦਾਰ	ਬਰਬਾਓ
ਬੋਨਾ (ਬੀਜ ਵਗੈਰਾ)	{ ਮਨਾ ਬੂ, ਤਾਨਮ ਬੀਜੀ ਮਨਾ ਬੂਰ }
ਬੂਢਾ	ਤੋ ਆ
ਬੋਝ	ਤੋਗ ਰੋਂਗਲੇ
ਬੋਲਨਾ	ਕਾਤਾ, ਬਰਕਾਤਾ, ਚਕਪ
ਭਾਰੀ (ਵਜ਼ਨੀ)	ਬਰਾਤ
ਭਾਗਨਾ	ਲਾਰੀ
ਭਾਈ ਬੰਦ (ਸੰਬੰਧੀ)	ਸੋਡਾਰਾ
ਭਾਈ ਬੜਾ	ਆਦੰਗ
ਭਾਈ ਛੋਟਾ	ਆਡੇ, ਆਡੀਕ
ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ	ਬਾਯਾਂ, ਬਾਂ ਯਾਂ
ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਅੱਛਾ	ਲਿਬਸੇ ਬਾਈ
ਬਹੁਤ ਹੀ ਅੱਛਾ (ਬੇਹਤਰੀਨ)	ਯੰਗ ਬਾਈ ਸਕਾਲੀ
ਕਤੀਜਾਂ	ਅੱਨਾ ਸੋਡਾਰਾ
ਭਤੀਜੀ	ਅੱਨਾ ਸੋਡਾ ਪ੍ਰਰੁਮ ਪੁਨ
ਭਰਨਾ (ਪੁਰ ਕਰਨਾ)	ਈ ਸੀ ਕਨ, ਏਰੀ ਕਨ
ਭਰਾ ਹੂਆ (ਪੁਰ)	ਪੂਨੂ
ਬਹਿਰਾ (ਡੋਰਾ)	ਪੈਕਾ
ਭਰੋਸਾ ਰਖਨਾ	ਹਾਰਪ ਕਪਾਡਾ
ਭਿੜ (ਜ਼ੰਬੂਰ)	ਤਾਬੋ ਆਨ
ਬਹਿਸ਼ਤ (ਸੁਰਗ)	ਸੁਰਗਾ, ਸ਼ੁਰਗਾ

ਬਹਿਸ਼ਤੀ (ਮਾਸ਼ਕੀ)	ਤਕੰਗ ਆਬਰ
ਬੈਹਨਾ (ਜੈਸੇ ਪਾਨੀ)	ਆਲੀਰ, ਮੀਂਗ ਆਲੀਰ ਡੂਬੁਰ
ਭੂਰਾ ਰੰਗ	ਈਤਮ ਮਾਈਨਸ ਕਲਾਬੂ ਪੇਰਾਂਗ
ਭੂਸੀ	ਆਬੂ
ਭੂਕਾ (ਭੁਖਾ)	ਲਾਪਰ
ਭੂੰਚਾਲ	ਗਮਪਾ ਬੂਮੀ
ਭੌਂਕਨਾ (ਕੁਤੇ ਵਗੈਰਾ ਕਾ)	ਸਾਲਾ ਮਿਨਯਾਲਾ, ਸਾਲਕ
ਬੁਨਯਾਦ ਮਕਾਨ ਕੀ	ਕਾਕੀ ਰੂਮਾ
ਭੂਲ ਗਲਤੀ	ਸੀਲਪ
ਭੁਲਨਾ	ਲੂਪਾ
ਭੀ (ਨੀਜ਼)	ਜੂਗਾ, ਪੁਨ
ਭੇਜਨਾ	ਅਨਤਰ, ਕੀਰੇਮ ਕਨ ਮਿੰਗ ਅੰਤਰ
ਭੇਦ	ਰਾਹਸੀਆ
ਭੇੜ (ਭੇੜੀ ਦੁੰਬੀ)	ਬੀਰੀ, ਬੀਰੀ
ਭੇੜੀਆ	ਆਂਜਿੰਗ ਹੂਤਨ ਆਂਜਿੰਗ ਹਨਤੂ
ਭਿਗੋਨਾ (ਤਰ ਕਰਨਾ)	ਬਾਸਾ ਕਨ
ਭੀਗਾ ਹੂਆ (ਤਰ)	ਬਾਸਾ, ਬਾਸਹ
ਬਹਿਨ (ਹਮਸ਼ੀਰਾ)	ਸੋਡਾਰਾ ਪੁਰੁਮਪੁਨ

ਭੇਂਸ (ਗਾਓ ਮੇਸ਼)	{ ਕੁਰਬੂ ਸੁਸੂ ਕੁਰਬੂ ਬਤੀਨਾ
ਭੈਂਸਾ	ਕੁਰਬੂ, ਕੁਰਬੂ ਜੰਤਨ ਜਨ
ਬੇ ਅਦਬ	ਕਾਸਰ
ਬਿਆਜ (ਸੂਦ)	ਬੁੰਗਾਵਿੰਗ
ਬਿਯਾਨ	ਪਰਕਾ ਤਾਅਨ
ਬਿਯਾਨ ਕਰਨਾ	ਖ਼ਬਰ ਕਨ
ਬੇਟਾ	ਅਨਾ ਜੰਤਨ
ਬੇਟੀ	ਅਨਾ ਟੂਰੁਮ ਪੁਨ
ਬੈਠਨਾ	ਡੂਡੋ
ਬੀਚ (ਮਾਬੈਨ)	ਅੰਤਾਰਹ, ਅੰਤਰਾ
ਬੀਚ (ਦਰਮਿਯਾਨ ਨਿਸਫ਼, ਵੁਸਤ }	ਤੇਗਾ
ਬੇਚਨਾ(ਫ਼ਰੋਖ਼ਤ ਕਰਨਾ)	ਜੂਅਲ, ਜੂਆਲ
ਬੇਚਨੇ ਵਾਲਾ	ਅਰੰਗ ਯੰਗ ਜੂਅਲ
ਬੇਰਹਿਮ, ਬੇਰਹਿਮੀ	ਬੰਗੀਸ, ਬਿੰਗਸ
ਬੇੜੀ (ਜੌਲਾਨ)	ਰਨੇਤ ਕਾਂਙ ਕਾਂਗ
ਬੀਸ ਗੁਨਾ	ਕੂਆ ਪੂਲੋ
ਬੇ ਗੁਨਾਹ	ਤਿਯਾਡਾ ਬਰਸਾਲਾ
ਬੇ ਜ਼ਾਇਕਾ	ਭਾਵਰ
ਬੇ ਸਲੀਕਾ	ਤਿਯਾਡਾ ਦਰਮਤ
ਬੇ ਫ਼ਾਇਦਾ	ਤਿਯਾਡਾ ਬਰਗੂਨਾ

ਬੇ ਸ਼ੁਮਾਰ	ਤ੍ਰਿਯਾਡਾ ਤਰ ਥੀਲੰਗ ਥਾਂਯਾਂ ਥਾਂਯਾਂ ਤਾਡਾ ਕੀਰਾ
ਬੈਲ	ਲੰਬੂ ਜਸਨ ਲੰਬੂ ਜੰਤਨ
ਬੈਲਗਾੜੀ	ਕਰੀਤਾ ਲੰਬੂ, ਲੰਬੂ ਕਰੀਤਾ
ਬੈਲਗਾੜੀ ਹਾਂਕਨਾ	ਹਾਲਾਓ ਕਰੀਤਾ
ਬੀਮਾਰ	ਸਾਕੀ, ਸਾਕੀਤ
ਬੀਮਾਰ ਹੋਨਾ	ਜਾਤੂ ਸਾਕੀ ਕਿਨ ਸਾਕੀ
ਬੀਮਾਰੀ	ਪਨਯਾ ਕਿਤ, ਪਨ ਯਾਕਿਤ
ਬੀਮਾਰੀ (ਮੁਤਅੱਦੀ)	ਜੰਗਕਿਤ, ਜੰਗਕੀਤ
ਬੈਂਗਨ (ਸਬਜ਼ੀ)	ਤੁਰੇਂਗ, ਤੁਰੰਗ
ਬੈਪਾਰ ਕਰਨਾ	ਮਿਨਯਾਗਾ, ਬਰਨਯਾਗਾ
ਬੇਵਹ ਔਰਤ	ਜੰਡਾ, ਪੁਰਮ ਪੁਨ ਜੰਡਾ, ਬਾਲੂ
ਬੇਵਹ ਮਰਦ	ਜੰਡਾ, ਔਰੰਗ ਜੰਡਾ, ਬਾਲੂ
ਬੇਹੋਸ਼, ਬੇਹੋਸ਼ਹੋਨਾ	ਪੀਂਗਸਾਂ, ਪਿੰਗਸਾਂ

ਪੇ

ਪਾਜਾਮਾ	ਸਲਵਾਰ
ਪਾਰਾ	ਰਕਸਾ, ਰਿਕਸਾ
ਪਾਰ ਹੋਨਾ	ਮਨੀ ਬਰਾਂਗ
ਪਾਸ ਹੋਨਾ, ਕਬਜ਼ੇ ਮੇਂ ਹੋਨਾ	ਬਰਾਵੁਲੀਯਾ, ਆਡਾ
ਪਾਗਲ	ਗੀਲਾ

ਪਾਨੀ	ਆਇਰ
ਪਾਨੀ ਗਰਮ	ਆਇਰ ਪਾਨਸ
ਪਾਨੀ ਸਰਦ	ਆਇਰ ਸੁਜੂ
ਪਾਨੀ ਸਾਫ਼	ਆਇਰ ਜਰਨਾ
ਪਾਨੀ ਮੈਲਾ	ਆਇਰ ਕੋਤੁਰ
ਪਾਨੀ ਤਾਜ਼ਾ	ਆਇਰ ਤਾਵਰ
ਪਾਨੀ ਨਿਮਕੀਨ	ਆਇਰ ਮਾਸੀਨ ਆਇਰ ਪਾਯੂ
ਪਾਨੀ ਅੱਛਾ	ਆਇਰ ਥਾਈ
ਪਾਨੀ ਬਾਰਾਨੀ	ਆਇਰ ਹੁਜਨ
ਪਾਨੀ ਕਾ ਉਤਾਰ	ਆਇਰ ਸੁਰੂਤ
ਪਾਨੀ ਕਾ ਚੜ੍ਹਾਉ	ਆਇਰ ਪਾਸੰਗ
ਪਾਂਚਵਾਂ	ਨੀਗਲੀਮਾ
ਪਾਂਉ	ਕਾਕੀ
ਪੱਤਾ ਦਰਖਤ ਕਾ	ਛਾਉਂ ਕਾਯੂ
ਪੱਤਾ (ਕਾਗ਼ਜ਼ ਕਾ ਵਰਕ)	ਸਾਹੋ ਨੇ
ਪਤਾ ਨਿਸ਼ਾਨ	ਇਲਾਮਤ
ਪੱਥਰ	ਬਾਤੂ
ਪਚਾਸ	ਲੀਮਾ ਪੁਲੋ
ਪੱਛਮ	ਥਾਗਤ,
ਪਛਤਾਨਾ	ਸੈਸਲ, ਮਿਨਸੈਸਲ, ਤੋਬਾ
ਪਰ (ਉਪਰ)	ਆਤੂਸ, ਡੀਆਤੂਸ

ਪਰ (ਵਾਲ, ਖੰਭ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ)	ਬੂਲ੍ਹ, ਬੂਲ੍ਹ,
ਪਰ (ਬਜ਼ੂ ਯਾ ਪੰਖ)	ਸਾਈਪ
ਪੁਰਾਨਾ	ਲੀਮਾ, ਤੂਆ
ਪੜਦਾ (ਨਕਾਬ)	ਕਾਇਨ ਤੂਫ਼ੈਂਗ ਕਪਾਲਾ, ਮਿਹਰਗੂ
ਪੜਦਾ (ਦਰਵਜ਼ਾ ਯਾ ਖਿੜਕੀ ਕਾ)	ਤਿਰਾਏ, ਤਿਰਾਈ
ਪਰਸੋਂ (ਜੋ ਗੁਜ਼ਰਗਿਆ)	ਕੁਮਾਰੀਯਾਂ ਡੂਲੋ
ਪਰਸੋਂ (ਆਉਨ ਵਾਲਾ)	ਲੂਸਾ
ਪਰਿੰਦ (ਪੰਛੀ)	ਬੂਰੂੰਗ, ਬੁਰੋਂਗ
ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ	ਤੀਡਾ ਆਪਾ
ਪੜ੍ਹਨਾ	ਬਾਚਾ, ਮਮ ਬਾਚਾ
ਪਿਸਤਾਨ	ਸੂਸੂ, ਸੂ ਸੂ
ਪਸਤ ਕੱਦ	ਪੰਡੇ
ਪਿੱਸੂ	ਕੁਤੂ ਆਨਜੀਂਗ ਆਨਜਿੰਗ)
ਪਸੀਨਾ	ਪੁਲੂਹ, ਪੁਲੋਂ
ਪਸੀਨਾ ਆਨਾ	ਬਰ ਪੁਲੋ
ਪੱਕਾ (ਮੇਵਾ ਯਾ ਖਾਨਾ)	ਮਾਸਾ
ਪਕਾਨਾ (ਰੋਟੀ ਵਗੈਰਾ)	ਪਿਰੀਗ ਕਨ
ਪਕੜਨਾ	ਤੰਗ ਕਪ

ਪਗੜੀ	ਸਰ ਬਨ
ਪੂਲ ਬੜਾ	ਜਮਬਾਤਨ
ਪੂਲ ਛੋਟਾ	ਤਾਤੀ
ਪੰਜਾ	ਕੂਕੂ, ਕੂ ਕੂ
ਪਿਨਸਲ	ਪਤਲੋਥ, ਪਿਨਸਲ
ਪੱਖਾ ਛੋਟਾ (ਹੱਥਦਾ)	ਕਿਪਿਸ, ਕੀ ਪਿਸ
ਪੱਖਾ ਵੱਡਾ (ਛੱਤ ਵਿਚ ਲਗਾਉਨ ਵਾਲਾ)	ਪੰਖਾ, ਪੰਕਾ
ਪੱਖਾ ਕਰਨਾ	ਕੀ ਪਿਸਕਨ, ਪੰਖਾ ਕਨ
ਪਨੀਰ	ਕੀਜੂ
ਪੂਛਨਾ (ਦਰਯਾਫ਼ਤ ਕਰਨਾ)	ਤਾਂਯਾਂ, ਤਾਂ, ਯਾਂ
ਪੂਰਬ	ਤੀਮੂਰ, ਤੀਮੁਰ
ਪੂੰਝਨਾ (ਝਾੜਨਾ)	ਸਾਪੂਕਨ
ਪੋਚਨਾ	ਸਮਪੈ
ਪੌਨੇ, ਪੌਨਾ	ਤੀਗਾ ਸੁਕੂ
ਪੌਨੇ ਦੋ	ਸਾਤੂ ਤੀਗਾ ਸੁਕੂ
ਫਾਟਕ	ਪਿਨਤੂ ਕਰਬਾਂਗ
ਪਹਾੜ	ਗੂਨੋਂਗ
ਪਾੜਨਾ	ਕੋਯਾ, ਕੋਯਾਕਨ
ਪਹਾੜੀ	ਬੁਕੇ, ਬੋਕਤ
ਪਹਾੜੀ ਕਾ ਦਾਮਨ	ਕਾਕੀ ਬੁਕੇ

ਫਾਂਸੀ	{ ਕਾਯੂ ਪੰਗ, ਗਨਤੋਂਗ, ਗਨਤਵੰਗ ਕਾਯੂ ਗੁਨਤੰਗ
ਫਾਂਸੀ ਦੇਣਾ	ਥਰ ਗਨਤੋਂਤਗ ਕਨ
ਪਛਾਨਨਾ	ਕਨਲ
ਫਿਰ	ਲਿਗੀ ਸਕਾਲੀ
ਪਹਿਲਾ, ਪਹਿਲੀ	ਪਰਤਾਮਾ, ਯੰਗ ਮਲਾ ਮੂਲਾ
ਪਹਿਲੂ (ਬਗਲ)	ਸਥਲਾ
ਪਹਿਲੇ ਤੋਂ	ਮੂਲਾ, ਮੂਲਾ
ਪਹਿਲੋ ਪਹਿਲ	ਪਰਤਾਮਾ ਤਾਮਾ
ਪਹਿਨਨਾ	ਪਾਕੇ
ਫੋੜਾ	ਥਾਰਾ
ਫੂਕ ਮਾਰਨਾ ਮੂਹ ਨਾਲ	ਤੀਉਪ, ਹਮਬੂਸ
ਫੂਲ	ਬੁੰਗਾ
ਫੂਲਨਾ (ਖਿਲਨਾ)	ਬਰਬੁੰਗਾ
ਪੱਯਾ (ਚੱਕਰ)	ਰੋਡਾ
ਪੱਯਾ ਫੇਰਨਾ	ਪੇਤਰ ਰੋਡਾ
ਫੇਫਰਾ	ਪਾਰੂ ਪਾਰੂ
ਫੈਂਕਨਾ	ਲੋਂਤਰ, ਲੀਮਪਰ, ਲੋਤਰ
ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ	ਕਾਸੀਯਾ
ਪਿਆਜ਼ (ਗੰਢਾ)	ਬਾਵੰਗ
ਪਿਯਾਸ	ਡਾਹਾਗਾ, ਹਾਉਸ
ਪਿਆਸਾ	ਥਰਡਾ ਹਾਗਾ, ਹਾਊਸ,

ਪਿਆਲਾ (ਕਟੋਰਾ)	ਮਿੰਗਕੋ, ਚਾਵਨ, ਪਿਆਲਾ ਬੰਗ ਕੋ
ਪੀਪਾ	ਤੋਂਗ
ਪੀਤਲ	ਤੁਮਾਗਾ, ਤੁਮਬਾਗਾ
ਪੇਟ	ਪਰਵਤ
ਪੇਟ ਕਾ ਦਰਦ	ਸਾਕੀ ਪਰਵਤ
ਪੇਟ ਭਰ ਗਿਆ ਰੱਜ ਗਿਆ	ਪਰਵਤ ਕਿਨਜੋਂਗ ਪਰਵਤ ਪੂਨੋ
ਪਿਠ	ਬਲਾਕਿੰਗ
ਪੇਟੀ (ਕਮਰਬੰਦ)	ਤਾਲੀ ਪਿੰਗ ਰੀਗ ਈਕਤ ਪਿੰਗ ਰੀਗ
ਪੇਟੀ (ਸੰਦੂਕ)	ਪੇਟੀ ਬਕਸ
ਪੇਰਸ਼	ਬੁਆਂਗ ਆਇਰ ਡਾਰਾ
ਪੀਛੇ	ਕੰਮੜੀ ਅਨ, ਬਲਾਕਿੰਗ
ਪੀਛੇਆਨਾ	ਤੁਰੋਤ, ਤੋ`ਤ
ਪੀਛੇ ਜਾਨਾ	ਈਕੋਤ
ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ, ਕਮਾਨਾ	ਚਾਰੀਮਾਕਨ, ਮਿਨ ਚਾਰੀਕਨ
ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਮੌਜੂਦ ਕਰਨਾ, ਈਜਾਦ ਕਰਨਾ	ਜਾਡੀਕਨ
ਪੈਦਾ ਹੋਨਾ	ਜਾਡੀ, ਮਿਨਜਾਡੀ
ਪੈਦਾਇਸ਼	ਕਜਾਡੀ ਅਨ
ਪੈਦਲ ਚਲਨਾ	ਜਾਲਨ ਕਰਕੀ

ਪੀਸਨਾ	ਕੀਸਰ, ਕੀਸਰ ਕਨ
ਪੇਸਾਵਾਰ (ਦੌਲਤ ਮੰਦ)	ਕਾਦਾ
ਪੇਸ਼ਾਬ	ਆਇਰ ਕਿਨ ਢਿੰਗ
ਪੇਸ਼ਾਨੀ (ਮਾਥਾ)	ਝਾਹੀ
ਪਸ਼ਗੀ (ਸ਼ਾਈ)	ਢਿੰਗ੍ਰਾਮ
ਪੀਲਾ (ਜ਼ਰਦ)	ਕੋਨੀਂਗ, ਕੋਨੀ
ਪੀਨਾ	ਮੀਨੋਮ, ਮੀਨੁਮ

ਤ

ਤਾਪ (ਬੁਖਾਰ)	ਡਮੰਮ
ਤਾਪ ਦਿਕ	ਡਮੰਸ਼ ਕਪੀ ਆਲ
ਤਾਜ	ਮਹਿਕੋਟਾ, ਮੁਕਟਾ
ਤਾਰ (ਲੋਹੇ ਕੀ)	ਤਾਲੀਂ ਬੀਸੀ, ਤਾਲੀ ਕਾਵਤ
ਤਾਰ ਪੀਤਲ ਕੀ	ਤਾਲੀ ਤੈਮਬਾਗਾ
ਤਾਰ ਤਾਂਬੇ ਕੀ	ਤਾਲੀ ਤੈਂਮਬਾਗਾ ਮੀਰਹ
ਤਾਰ ਬਰਕੀ	ਕਾਵਤ ਵਾਵੇ
ਤਾਰ ਭੇਜਨਾ	ਪੂਕੁਲ ਕਾਵਤ ਪੂਕੁਲ ਟੈਲੇਗ੍ਰਾਫ਼
ਤਾਰ ਕੀ ਖਬਰ	ਖਬਰਾਂ ਕਾਵਤ ਪਰ ਖਬਰਾਂ ਕਾਵਤ
ਤਾਰੀਖ	ਹਾਰੀ ਬੁਲਨ
ਤਾਰੀਕੀ	ਗਲਪ, ਕਲਮ ਕਾਬੂਤ

ਤਾਜ਼ਾ	ਬਾਰੂ
ਤਾਲਾ (ਜੰਦਰਾ)	ਕੰਚੀ, ਈਬੂ ਕੁੰਚੀ
ਤਾਲਾ ਲਗਾਨਾ	ਕੰਚੀ ਕਨ
ਤਾਲੀ ਬਜਾਨਾ	ਤੇਪੋਹ, ਤੀਪੂ
ਤਾਂਬਾ	ਤਮਬਾਗਾਮੀਰਾ
ਤਬ	ਤਾ ਕਾਲਾ ਈਤੂ ਕਾਤੀਕਾ ਈਤੂ ਵਕਤੂ ਈਤੂ
ਤਜਰਬਾ	ਕਾਦੋਬ ਅਨ ਕਢੂਬਾਅਨ ਪਰੀਕਸਾ
ਤਜਰਬਾ ਕਰਨਾ	ਪਰੀਕਸਾ ਕਨ ਦੇਬਾ
ਤਖ਼ਤਾ, ਤਖ਼ਤੀ	ਪਾਪਨ
ਤੁਖ਼ਮ	ਖਿਨਾ, ਬੀਜੀ
ਤੁਖਮ ਲਗਾਨਾ	ਮਨਾ ਬੂ, ਮਨਾ ਬੂਰ ਤਾਨਮ ਬੀਜੀ
ਤਰਾਜ਼ੂ (ਤਰੱਕੜੀ)	ਤੀਮਾਬਾਂਗਨ, ਤੀਮਬੰਗ ਨਰਾਚਾ, ਰਾਦੰਗ *
ਤਰਬਜ਼	ਬੂਆਮਾਂਡੇ ਲੀਕੀ ਬੂ ਆਮਾਂਡ ਲੀਕੀ

*ਏਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਚੀਨੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦਾ ਹੈ ਓਹ ਲੋਕ ਰਾਦੰਗ ਬੋਲਦੇ ਹੈਂ

ਤਰਜਮਾ ਕਰਨਾ ਲਿਖਕਰ	ਸਾਲਿਨ ਕਾ ਤਾਲਮ ਭਾਸਾ
ਤਰਜਮਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਬਾਨੀ	ਬਿਰੀ ਹਰਤੀ, ਬਿਰੀ ਆਰਤੀ
ਤਰਜਮਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ (ਜ਼ਬਾਨੀ)	ਦੂਭਾਸੀਆ ਜੈਰੂ ਭਾਸਾ
ਤਰਸਖਾਨਾ	ਸਾਈਂਗਕਨ, ਬਲਾਸਕਨ
ਤੁਰਸ਼	ਮਾਸਮ
ਤਰਕਾਰੀ	ਸਾਇਰ, ਸਾਫੁਰ
ਤਸਵੀਰ	ਗਾਮਬਰ
ਤਾਦਾਦ	ਬਰਾਪਾ, ਬੀਲਾਂਗਨ ਬਰਾਪਾ, ਬਾਂਯਾਂ, ਬਾਂਬਾਂ
ਤਕ, ਤਲਕ	ਹੀਂਗਾ ਸਮਪੇ, ਹੀਂਗਾ
ਤਕਰਾਰ ਕਰਨਾ	ਪਰਬਨਤਾਹਨ
ਤਕਲੀਫ਼ ਦੇਨਾ	ਸੂਸਾ ਕਨ
ਤਿਲ (ਖਾਲ)	ਤਾਹੀ ਲਾਲਤ
ਤਿਲ (ਕੱਲਾ)	ਲਿੰਗਾ
ਤਲਾ (ਤਲਵਾ ਪਾਂਉਂਕਾ)	ਤਾਪਾਕਾਨੀ
ਤਲਾਈ	ਤੀਲਮ
ਤਲਨਾ (ਭੂਨਨਾ)	ਗੋਰੀਂਗ
ਤਲਵਾਰ	ਪਡੰਗ
ਤਲਵਾਰ ਕਾ ਮਿਯਾਨ	ਸਾਰੋਂਗ ਪਡੰਗ

ਤੁਮ, ਤੂ	ਲੂ, ਹਿੰਗ, ਕਾਓ ਕ਼ਾਮੂ, ਅੰਗਕਾਓ
ਤਮਾਸ਼ਾ (ਨੁਮਾਇਸ਼	ਪਰ ਤੰਜੂ ਅਨ, ਤੰਜੂ ਅਨ
ਤਮਾਸ਼ਾ (ਖੇਲ)	ਮੈਨ, ਮੇਨਸੈਨ
ਤੁਮਾਰਾ, ਤੁਮਾਰੀ, ਤੁਮਾਰੇ, ਤੇਰਾ, ਤੇਰੀ, ਤੇਰੇ	ਲੂਮੀਆਂ, ਹਿੰਗਪੀਆਂ ਅੰਗਕਾਓ ਪੀਆਂ
ਤਮਾਕੂ	ਤਮਾਕੂ (ਹੁਕ਼ੂ)
ਤਨਖਾਹ	ਗਾਜ਼ੀ
ਤਨਖਾਹ ਦੇਨਾ	ਬਾਯਰ ਗਾਜ਼ੀ
ਤਨਖਾਹ ਲੇਨਾ	ਡਾਪਟ ਗਾਜ਼ੀ ਅਮਖੇਗਾਜ਼ੀ
ਤੰਦਰੁਸਤ, ਤੰਦਰੁਸਤੀ	ਨਯਅਮਨ, ਸੇਹਤ
ਤੰਗ (ਰਾਹ, ਕੱਪੜਾ ਵਗੈਰਾ)	ਸਿਮਪਤ
ਤਨੂਰ	ਡਾਪੇਰ
ਤੋਪ	ਮਰੀਅਮ, ਮਰਯਮ
ਤੋੜਨਾ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਨਾ	ਪਿਰਾ, ਪਿੱਰਹ
ਤੋੜਨਾ (ਅਹਿਦ ਯਾ ਕਰਾਰ)	ਮੁਨਕਿਰ
ਤੋੜਨ(ਫੂਲ ਯਾ ਮੇਵਾ ਵਗੈਰਾ)	ਪੈੜੇ, ਪੈਤੀਕ
ਤੋਸ਼ਦਾਨ	ਕਿਰਪਣੀ
ਤੋਲਨਾ	ਤੀਮਬਾਂਗ ਤੀਮਬੰਗ

ਤੋਲਨੇ ਕੇ ਬਾਟ	{ ਥਾਤੂ ਤੀਮਥਾਂਗਨ ਦੂਆ ਤੀਮਥਾਂਗਨ
ਤਿਹਾਈ	ਸਾਪਰ ਤੀਗਾ
ਥਾ, ਥੇ, ਥੀ	ਸੂਡਾ
ਥਾਲੀ (ਰਕਾਬੀ)	ਪਿੰਗਗਨ, ਪਿਰਿੰਗ,
ਥਕ ਜਾਨਾ	ਲੈਤੇ, ਪਨ ਯਿਤ
ਥਨ (ਅਸਥਾਨ)	ਸੂਸੂ, ਸੂਸੂ
ਤਿਉਹਾਰ, ਈਦ	ਹਾਰੀ ਰਾਗਾ, ਹਾਰੀ ਬੁਸਾਰ
ਥੋੜਾ	ਸਿਕੀ, ਸਡੀਕਤ
ਥੂਕ (ਲੁਆਬ) ਥੂਕਨਾ	ਲੂਡਾ
ਤਿਯਾਰ ਕਰਨਾ	ਸਿਯਾਪ ਕਨ, ਸਭਯਾ ਕਨ
ਤੀਰ	ਅੱਨਾ ਪਾਨਾ
ਤੈਰਨਾ	ਬਰਨੰਗ, ਥਰਨਾਂਗ
ਤੇਜ਼ (ਫੁਰਤੀਲਾ)	ਲਾਜੂ, ਛਰਾਸ
ਤੇਜ਼ [ਜੈਸੇ ਚਾਕੂ ਵਗੈਰਾ]	ਤਾਜਮ
ਤੇਜ਼ ਕਰਨਾ	ਤਾਜਮ ਕਨ, ਆਸਾ ਕਨ
ਤੀਸ ੩੦	ਤੀਗਾ ਪੂਲੋ
ਤੀਸਰਾ ੩	ਯਿਗਤੀਗਾ, ਕਾਤੀਗਾ
ਤੇਲ	ਮਿਯਾਂ, ਮੀਆਂ
ਤੇਲ ਤਿਲ	ਮਿਯਾਂ ਲਿੰਗਾ
ਤੇਲ ਸਰਸੋਂ	ਮਿਯਾਂ ਕੁੜ, ਮਿਯਾਂ ਸਾਵੀ

ਤੇਲ ਨਾਰਯੇਲ	ਮਿਯਾਂ ਕਲਾਪਾ, ਮਿਯਾਂ ਨਿਯੋਰ
ਤੇਲ ਅਰਿੰਡ	ਮਿਯਾਂ ਜ਼ਾਰਾ
ਤੇਲ ਮਿਟੀ	ਮਿਯਾਂ ਤਾਨਾ ਮਿਯਾਂ ਗਾਸ
ਤੀਨ	ਤੀਗ਼ਾ
ਤੀਨ ਚੌਥਾਈ	ਤੀਗਾਸੂਕੂ

(ਟ)

ਟਾਂਗ	ਬੀ ਤ੍ਰਿਸ ਕਾਕੀ, ਬਿਨ ਤ੍ਰਿਸ
ਟਪਕਨਾ (ਗਿਰਨਾ)	ਜਾਤੂ
ਟਖ਼ਨਾ	ਮਾਤਾ ਕਾਕੀ
ਟੋਪੀ ਥੜੀ	ਟੋਪੀ
ਟੋਕਰੀ	ਬਾਕੂਲ, ਬਾਕੋਲਾ
ਠੱਗ	ਪਨੀ ਪੂ, ਐਰੰਗ ਤੀਪੂ
ਠਗਨਾ	ਤੀਪ, ਤੀ ਪੂ
ਠੱਗੀ	ਤੀਪੂ ਡਾਯਾ
ਠੈਹਰਨਾ (ਇੰਤਜ਼ਾਰੀ ਕਰਨਾ)	ਨਨਤੀ, ਨਨਤੀ ਕਨ ਮਨਾ ਨਨਤੀ
ਠੈਹਰਨਾ (ਰੈਹਣਾ)	ਤਿੰਗਲ
ਠੋਡੀ	ਡਾਗੂ, ਦਾਰੂ
ਠੋਂਕਨਾ	ਪੂਕੂਲ, ਪੂਕਲ
ਠੀਕ (ਦਰੁਸਤ)	ਬਿਨਾਰ ਬੂਤਲ

ਠੀਕ (ਸਾੜ੍ਹ)	ਨਿਯਾਤਾ, ਤੁਰਾਂਗ
ਣੇਹੜਾ	ਥੀਂਗਕੋ, ਥੀਂਗ ਕੋ
ਟੀਕਾ (ਟੀਕਾ ਲਗਨਾ ਯਾ ਲਗਵਾਨਾ)	ਤਾਨਮ ਚਾਰਰ
ਟੀਨ (ਧਾਤ)	ਤੀਮਾ ਪੋਤੇ

(ਸੇ)

ਸਾਬਤ	ਸੂਡਾ ਤਰਾਂਗ, ਸੇਹ
ਸਾਬਤ ਕਦਮ	ਭੀਤਪ
ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ	ਤਰਾਂਗ ਕਨ, ਨਿਯਾਤਾ ਕਨ
ਸਬੂਤ	ਕਤਰਾਂਗਨ ਕਨਿਆਤਾ ਅਨ

(ਜੀਮ)

ਜਪ ਕਰਨਾ (ਬੰਦਗੀ) ਕਰਨਾ	ਸਮਾਧੂ, ਬਰਸਮਬਾਈਂਗ, ਅਮਬਾ, ਮਮਬੂਜੀ
ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ	ਮੂਲਾਈ
ਜਾਸੂਸ (ਆਮ)	ਪਨ ਯੂਲੋ, ਸੌਲੋ
ਜਾਸੂਸ(ਗੈਰ ਮੁਲਕ ਕਾ ਮੁਖਬਰ)	ਕਾਕਪ
ਜਾਗਨਾ	ਜਾਗਾ
ਜਾਨ (ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹਯਾਤ)	ਜੀਵਾ, ਨਯਾਵਾ, ਹਯਾਤ
ਜਾਨਾ	ਪਿਗੀ, ਪਰਿਗੀ

ਜਾਨਬ (ਫ਼ਰੀਕ)	ਪੀਹਾ
ਜਾਨਬ (ਤਰਫ਼, ਰੁਖ਼)	ਸਬਲਾ
ਜਾਨਨਾ ਮਾਲੂਮ ਕਰਨਾ	ਤਾਓ, ਤਾਰੂ
ਜਾਨਨਾ (ਕਿਸੀ ਸ਼ਖ਼ਸ ਕੋ)	ਕਨਲ
ਜਾਨਵਰ	ਬਿਨਾਤੰਗ
ਜਾਇ ਜ਼ਰੂਰ, ਪਖਾਨਾ, ਟੱਟੀ	ਜਾਮਬਨ
ਜਾਇ ਜਰੂਰ ਜਾਨਾ	ਬੇਰਾ, ਬੇਆਂਗ ਬੇਰਾ
ਜਬ	ਮਾਨਾ ਕਾਲਾ, ਆਪਾ ਕਾਲਾ, ਆਪਾ ਬੀਲਾ ਬੀਲਾ
ਜਬਕੇ	ਸਾਲਾਮਾ, ਡਾਲਮ
ਜਿਤਾਨਾ (ਹਦੈਤ ਕਰਨਾ)	ਮਿਨਗਾਜਰ, ਆਜਰ
ਜਤਾਨਾ (ਯਾਦ ਦਿਲਾਨਾ)	ਬਰੋ ਇੰਗਤ, ਇੰਗਤ ਕਨ, ਇੰਗਤ, ਇੰਗਨ
ਜਿਤਨਾ, ਜਿਤਨੇ, ਜਿਸਕਦਰ	ਸਾ ਬਾਂਯਾਂ
ਜਰਾਬ ਮੋਜ਼ੇ	ਸਾਰੋਂ ਗ ਕਾਕੀ
ਜੁਰਮਾਨਾ	ਡੂੰਡਾ
ਜੜ	ਆਕਰ
ਜਜ਼ੀਰਾ	ਪੂਲੋ
ਜਜ਼ੀਰਾ ਨਮਾ	ਹੁਜੋਂਗ ਤਾਨਾ
ਜਸਤ, ਜਸਤਾ (ਧਾਤ)	ਤੀਮਾ ਸਾਰੀ
ਜਗਾਨਾ	ਬਾਂਗੁਨ, ਗਰਾਕ ਕਨ

ਜੁਗਨੂ	ਕਿਲੀਪ, ਕਿਲੀਪ
ਜਲਾਨਾ	{ ਪਾਸੇਗ ਆਪੀ, ਲੀਕਤ ਆਪੀ ਬਾਕਰ
ਜਲਦੀ	ਲਕਸ, ਲਾਜੂ, ਗੋਪੂਹ
ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ	ਲਕਸ ਲਕਸ
ਜਲਦੀ ਕਰਨਾ	ਲਕਸਕਨ, ਸਗੋਰਾਕਨ
ਜਮਾ ਕਰਨਾ (ਜੈਸੇ ਇਲਮ ਹਸਾਬ ਮੇਂ, ਮਿਲਾਨਾ, ਜੋੜਨਾ) }	ਜੁਮਲਾ ਕਨ
ਜਮਾ ਕਰਨਾ (ਅਕੱਠਾ ਯਾ ਵਸੂਲ ਕਰਨਾ }	ਕੁਮ ਪੂਲ
ਜਮਾ ਹੋਨਾ	ਬਰ ਕੁਮਪੁਲ, ਕੁਮਪੂਲਨ
ਜਿੰਨ (ਭੂਤ, ਬਲਾ)	ਹਿੰਣੂ, ਹਨ ਤੂ
ਜਨਾਬ	ਤ੍ਰੋਂ ਆਨ
ਜਨਤਰੀ	ਤ਼ਕਵੀਮ
ਜੰਗ	ਪਰਾਂਗ
ਜੰਗ ਕਰਨਾ	{ ਬਰ ਪਰਾਂਗ ਬਰ ਕਲਧੀ
ਜੰਗਲ	ਹੁਤਨ, ਕੁਤਨ, ਜੰਗਲ
ਜੋ	ਫਗ
ਜੌ (ਗੱਲਾ)	ਬਰਾਸ ਬਲਾਂਡਾ
ਜਵਾਬ	ਜਵਾਬ

ਜਵਾਬ ਦੇਨਾ	ਕਾਸੀ ਜਵਾਬ, ਸਾਹੂਤ, ਸਾਹੂਤ
ਜੂਆ	ਜੂਡੀ, ਮੈਨ ਜੂਡੀ
ਜੂਆਖੇਲਨਾ	ਬਰਜੂਡੀ, ਮੈਨ ਜੂਡੀ
ਜੂਵਾਰ (ਮਕਈ)	ਜਾਗੋਂਗ
ਜਵਾਨ, ਜਵਾਨੀ	ਮੂਡਾ
ਜਵਾਨ ਆਦਮੀ	ਓਹਿਰਾ ਮੂਡਾ
ਜਵਾਂਹਰ, ਜਵਾਹਰਾਤ	ਰਤਨਾ, ਰਕਨਾ
ਜੂਤਾ (ਜੂਤੀ)	ਕਾਸੂਤ, ਕਾਸੂਤ, ਸਪਾਤੂ
ਜੋੜ [ਬੰਦ] ਉਂਗਲੀ ਯਾ ਲਕੜੀ ਕੇ	ਬੁਕੂ
ਜੋੜ [ਏ ਆਂਦਮੀ ਦੇ]	ਸੰਡੀ
ਜੋੜਾ	ਜੂਡੋ ੧, ਪਾਸੰਗ ੨ ਕਲਾਮੀਨ ੨ ਜੋੜੀ ੪
ਜੋੜਾ [ਜੋ ਦੋ ਬਚੇ ਅਕੱਠੇ ਪੈਦਾ ਹੋਂ ਤਵਾਮ]	ਅੱਨਾ ਕੰਮਬਰ ਅੱਨਾ ਕੰਮਬਾਰ
ਜੋੜਨਾ	ਸਾਮਬੋਂਗ ਕਨ ਉਬੋਂਗ ਕਨ
ਜੂੰ [ਜੋ ਸਿਰ ਮੇਂ ਪੜਤੀ ਹੈ	ਕੂਤੂ
ਜੋਂਕ [ਜਲਮ]	ਪਾਰਾ, ਪਾਰਤ

---

੧ ਆਦਮੀਆਂ ਲਈ | ੨ ਆਮ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ
੨ ਜਾਨਵਰਾਂ ਲਈ | ੪ ਸਿਰਫ ਘੋੜਿਆਂ ਲਈ

ਝੀ ਕੁਛ	ਬਾਰਿੰਗ ਆਪਾ
ਝਾੜ [ਦਰਖ਼ਤ]	ਪੋਕੋ
ਝਾੜਨਾ	ਸਾਪੂ, ਗੋਸੋ
ਝਾੜੂ	ਪਨ ਯਾਪੂ, ਸਾਪੂ
ਜਹਾਜ਼ [ਰੋਬੀ]	ਕਪਲ, ਕਾਪਲ
ਜਹਾਜ਼ ਦੁਖਾਨੀ	ਕਪਲ ਆਪੀ
ਜਹਾਜ਼ ਲੜਾਈ ਵਾਲਾ [ਮੈਨ ਆਫਵਾਰ]	ਕਪਲ ਪਰਾਂਫ਼
ਜਹਾਨ [ਦੁਨੀਆ]	ਆਲਮ ਦੁਨੀਆਂ
ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ	ਮਾਨਾ ਮਾਨਾ
ਝੜਨਾ [ਜੈਸੇ ਫੂਲ ਮੇਵਹ ਪੱਤੇ ਖਵਾਲ ਵਗੈਰਾ]	ਨੂ ਰੋਹ
ਝਗੜਨਾ	ਬਰਥਨਭ੍ਰਾ
ਝੂਡ	ਸਾਕ੍ਰਾਵਾਨ, ਸਾਪੂਆਕ
ਝੂਠ	ਬੋਹੋਂਗ
ਝੂਠਾ	ਪਮ ਬੋਹੋਂਗ
ਝੂਠ ਬੋਲਨਾ	ਮਮ ਬੋਹੋਂਗ
ਜੇਬ [ਪਾਕਟ]	ਕੇਰੇ, ਸਾਨੂ
ਜੀਭ [ਜ਼ਬਾਨ]	ਲੋਡਾ
ਜੀਤਨਾ	ਮਿਨੰਗ, ਮੀਨੰਗ
ਜੀਤਨੇ ਵਾਲਾ	ਯੋਗ ਮਿਨੰਗ

ਜੈਸਾ	ਸਪ੍ਰਿਤੀ
ਜੈਸਾ ਪਹਿਲੇ ਥਾ ਪੇਸ਼ਤਰ	ਸਾਮ੍ਹੂਲਾ
ਜੀਨਾ	ਹੀਡੋਪ, ਹੋਡੁਪ

ਚੇ

ਚਾਬੁਕ	ਛਾਬੁਕ, ਚਮਤੀ
ਛਾਬੁਕ ਮਾਰਨਾ	ਖੁਕੂਲ, ਡੈਗਨ ਚਾਬੁਕ
ਛਾਬੀ	ਅੱਨਾ ਕੂੰਚੀ
ਚਾਚਾ	ਛਾਧਾ ਸੋਡਾਰਾ
ਛਾਦਰ	ਕਾਮਾਨ ਸਲੀਮੂਤ
ਚਾਰ	ਅਮਪਾ, ਅਮਪਤ
ਚਾਰ ਪਾਈ	ਤਮਪਾਦੀਡੇ
ਛਾਕੂ [ਛੁਰੀ]	ਪੀਸੂ, ਪੀਸੋਂ
ਚਾਕੂ ਕੀ ਧਾਰ	ਮਾਤ੍ਰਾ ਪੀਸੋਂ
ਛਾਲ ਚਲਨ	{ ਕਲਾਕੋ ਅਨ ਡੈਗਕਾਹ ਲਾਕੋ }
ਚਾਲੀਸ	ਅਮਪਾ ਪੂਲੋ
ਚਾਂਦ	ਬੁਲੁਨ
ਚਾਂਦ ਕੀ ਰੋਸ਼ਨੀ	ਬੁਲੁਨ ਤਰਾਂਗ
ਚਦ ਗ੍ਰਹਨ	{ ਬੁਲੁਨ ਗ੍ਰਹਨਾ, ਦੂਲੁਨ ਸਾਕੀ, ਗ੍ਰਹਨਾ ਬੁਲੁਨ, }

ਚਾਂਦ ਕਾ ਮੰਡਲ ਯਾ ਹਲਕਹ	ਕੈਂਡਾਂਗ ਬੁਲਨ
ਚਾਂਦ ਨੌ [ਨਯਾ ਚਾਂਦ]	ਸਾਹਾਰੀ ਬੁਲਨ
ਚਾਂਦ ਪੂਰਾ [ਚੌਧਵੀਂ ਕਾ]	ਬੁਲਨ ਪੁਨਾਮਾ, ਬੁਲਨ ਪੁਨੂ
ਚਾਂਦੀ	ਪੈਰਾ, ਪੈਰਾਕ
ਚਾਵਲ ਉਬਲੇਹੋਏ	ਨਾਸੀ
ਚਾਵਲ	ਬਰਾਸਾ
ਚਾਹਨਾ, [ਖਾਹਸ਼ ਕਰਨਾ]	ਹੈਂਡਾ ਮਾਓਂ ਸੂਕਾ
ਚਾਹ	ਤੀ, ਤੈ
ਚਬਾਨਾ, ਚਬਾਕਰ ਖਾਨਾ	ਮਾਹ ਮਾਹ, ਮਹ ਮਹ
ਚੁਪ ਚਾਪ ਚੁਪ ਚਾਪ ਰਹਨਾ ਚੁਪ ਚਾਪ ਰਹੋ	ਡੀਮ, ਡੀ ਅਮ
ਚਿਟਾਈ	ਤੀਕਰ
ਚਿਠੀ	ਸੂਰਤ
ਚਿਠੀ ਕਾ ਜਵਾਬ ਦੇਨਾ	ਬਾਲਸ ਸੂਰਤ
ਚਰਾਘ	ਪਲੀਤਾ
ਚਰਾਗ ਕੀ ਬਤੀ	ਸੁਮਬੂ
ਚੜ੍ਹਨਾ	ਨਾਏ
ਚੜ੍ਹਨਾ ਜਹਾਜ਼ ਪਰ	ਨਾਏ ਕਪਲ
ਚੜ੍ਹਨਾ ਦਰਖਤ ਪਰ	ਨਾਏ ਪੋਕੋ, ਪਾਂਜਤ
ਚੜ੍ਹਨਾ ਕਿਸ਼ਤੀ ਪਰ	ਨਾਏ ਸਾਮਪਾਂ ਨਾਏ ਪਰਾਹੂ

ਚੜ੍ਹਨਾ ਘੋੜੇ ਪਰ	ਨਾਏ ਕੁੱਡਾ, ਤੋਂ ਗੀਕ ਕੁੱਡਾ, ਬਰ ਕੁੜਾ
ਚਿੜੀਆ, ਪਰਿੰਦ	ਬੂਰੋਂਗ ਪੀ ਪਤ ਬੂਰੋਂਗ ਪਿਪਤ
ਚੁਗਲੀ ਖਾਨਾ	ਬੁਅਤ ਫਿਤਨਾ ਡੀ ਆਤਸ
ਚੱਕਰ (ਦਾਇਰਾ)	ਸਿਮ ਪੇ
ਚਲਨਾ	ਜਾਲਨ, ਬਰਜਾਲਨ
ਚਲਾਨਾ	ਜਾਲਨ ਕਨ
ਚਮਰਾ (ਕੜਛੀ)	ਸੀਡੋ, ਸੁਡੂ
ਚਮੜਾ	ਕੂਲੀਤ
ਚਮੜਾ ਉਖਾੜਨਾ	ਕੂਲੀਤੀ
ਚਮਗਾਦੜ	ਬੂਰੋਂਗ ਤੀਕੁਸ
ਚੁਨਨਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ	ਕੁਮਪੁਲ
ਚੁਨਨਾ (ਇੰਤਖਾਬ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਨਾ)	ਪੀਲਾ ਕਨ
ਚਣਾ (ਛੋਲਾ)	ਕਾਹੰਗ ਕੁਡਾ
ਚੂੰਗੀ ਖਾਨਾ	ਰੂਮਾ ਚੂਕੇ
ਚੌਥਾ	ਯੋਗ ਅੱਮਪਾ
ਚੌਥਾਈ	ਸੁਕੂ
ਚੋਟੀ (ਪਹਾੜ ਕੀ)	ਕਮੂੰਚਾ
ਚੋਰ	ਐਰਗਚਰੀ, ਪਨ ਚੂਰੀ

ਚੋਰੀ	ਚੋਰੀ, ਕਾਚੋਰੀਅਨ
ਚੋਰੀ ਕਰਨਾ	ਚੋਰੀ ਮਿਨ ਚੋਰੀ
ਚੌੜਾ	ਲੀਥਰ, ਲੋਆਸ
ਚੌੜਾ ਕਰਨਾ	ਲੀਥਰ ਕਨ, ਲਾਪੰਗਕਨ
ਚੌੜਾਈ	ਲੀਥਰ ਨਿਯਾ, ਲੀਥਰ
ਚੂਸਨਾ	ਈਸਪ
ਚੌਗੋਸ਼ਾ	ਅਮਪਾ ਸਾਗੀ
ਚੂਨਾ	ਕਾਪੂਰ
ਚੂਹਾ	ਤੀਜੁਸ
ਛੇ [ਛੇ]	ਆਨਮ, ਆਨਮ
ਛਾਪ [ਮੋਹਰ]	ਚਾਪ, ਮਿਤਰੇ
ਛਾਪ ਲਗਾਨਾ	ਡੁਕਨ ਛਾਪ ਮਿਤੁਰੇਕਨ
ਛਾਪ[ਮੁੰਦਰੀ]	ਚਿਨ ਚਿਨ
ਛਾਪਨਾ [ਛਾਪੇ ਮੇਂ]	ਚਾਪ ਕਨ
ਛਪਾ ਹੂਆ	ਤਰਚਾਪ
ਛਾਤੀ	ਤਾਡਾ
ਛਾਨਨੀ	ਆਯਕ, ਆਯਾ
ਛਾਨਨਾ ਕਿਸੀ ਚੀਜ਼ ਕਾ	ਤਾਪੀਸ
ਛਾਨਨਾ ਖੁਸ਼ਕ ਚੀਜ਼ ਕਾ	ਮਿੰਗਆਯਕ
ਛਿਪਾਨਾ [ਗੈਬ ਕਰਨਾ]	ਸਮਬੁਯੀਨ ਸਮਬੂਈਨ
ਛਿਪਾ ਹਆ (ਲੁਕਿਆ ਹੋਯਾ)	ਤਰ ਸਮਬੂਯੀਨ ਤਰ ਸਮਬਈਨ

ਛਿਪਨਾ (ਗੈਬ ਹੋਨਾ)	ਹੀਂਲੰਗ ਡੀਮਾੜਾ / ਲਨ੍ਹ ਨਿਯਾਪ
ਛਿਪਨਾ ਘਾਤ ਮੇਂ	ਅੱਡਾਪ, ਅੰਡਾ
ਛਪਰ	ਈਂਗਸਾਲ
ਛੱਤ	ਬੋਮਬੋਂਗ, ਬਮਬੋਂਗ
ਛੱਤਗੀਰੀ	ਲਾਂਗੀਤ ਲਾਂਗੀਤ
ਛਤਰੀ (ਛਾਤਾ)	ਪਾਯੋਂਗ
ਛਟਾ (੬)	ਐਗ ਆਨਮ
ਚਿਹਰਾ (ਮੁਖੜਾ)	ਮੂਕਾ, ਮੁਕਾ
ਛਿਲਕਾ	ਕੂਲਿਤ
ਛਿਲਕਾ ਉਤਾਰਨਾ	ਕੂਪਸ, ਕੂਪਸ
ਛੋਟਾ	ਕਿਚੀ
ਛੋੜਨਾ	ਤਿੰਗਲਕਨ
ਛੂਹਨਾ	ਮਿਨਜਾਯਤ
ਛੇਦ ਸੂਰਾਖ਼	ਲੋਬੰਗ
ਛੇਦਨਾ	ਗੇਰੇ
ਚੀਲ [ਪਰਿੰਦਾ]	ਬੂਰੋਂਗ ਲਾਂਗ
ਛੀਂਕਨਾ	ਬਰਸੀਨ
ਛੀਨਨਾ	ਰਬੁਤ, ਰਬੋਤ
ਚੀਚਕ	ਚਾਚਰ ਕਤੁਮਬੂਹਨ
ਚਿਊਂਟੀ [ਕੀੜੀ]	ਸੁਮੁਤ, ਸੁਮੂਤ
ਚੀਨੀ [ਸ਼ੱਕਰ, ਖੰਡ]	ਗੁਲਾ, ਗਲਾ

ਹੇ

ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ	ਡਪਤ, ਡਾਪਤ
ਹਾਕਮ	ਹਾਕਮ
ਹਾਲ, ਹਾਲਤ	ਹਾਲ, ਪਰੀਹਾਲ
ਹਜਾਮ	ਤੁਕੈਂਗ ਚੁਕੁਰ
ਹਜਾਮਤ	ਚੁਕੁਰ
ਹੱਦ	ਪਰੈਂਗਨ, ਸਮਪਾਭਨ
ਹਿਸਾਬ	ਕੀਰਾ ਕੀਰਾ
ਹਿੱਸਾ	ਭਾਗੀ, ਭਾਗੀ ਅਨ, ਹੂਨ
ਹਿੱਸਾ ਕਰਨਾ	ਭਾਗੀ ਕਨ
ਹੱਕ	ਬਿਨਾਰ, ਪਾਤੂਤ, ਹੱਕ
ਹਿਕਮਤ	ਉਪਾਰਾ
ਹੁਕਮ	ਸੂਰੋ, ਪਰੈਂਤਾ, ਹੁਕਮ
ਹੁਕਮ ਕਰਨਾ	ਸੂਰੋਕਨ
ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ ਕਰਨਾ	ਮਲਾਵਨ, ਇਨਕਰ, ਇਨਕਾਰ
ਹਕੂਮਤ	ਪਰਤਾ ਹਨ
ਹਕੂਮਤ ਕਰਨਾ	ਮਮਰਨਤਾ ਕਨ
ਹਕੀਮ (ਡਾਕਟਰ ਤਬੀਬ]	ਤੁਕੈਂਗ ਉੂਬਤ ਔਰੈਂਗ ਉੂਬਤ ਦੁਕਨ, ਬਮੂ, ਡਾਕਟਰ

ਹਲਕ	ਕਰੋਂਗਕੋਂਗ, ਰੰਗਕੋਂਗ
ਹਲਵਾਈ	ਤੁਕੰਗ ਮਾਨੀਸਨ
ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ	ਲਾਂਗਰ, ਲੰਗਰ, ਲਾਵਨ ਹੀਤੋਂਗ, ਥੀਲੰਗ
ਹਵਾਸ	ਰਾਸਾਹਾਤੀ
ਹਵਾਲੇ ਕਰਨਾ	ਸਰਾਹ ਕਨ ਮਨੀ ਰਾਹ ਕਨ
ਹਯਾਦਾਰ, ਹਯਾ	ਮਾਲੂ
ਹੈਵਾਨ (ਜਾਨਵਰ ਪਸ਼ੂ)	ਬਿਨਾਤੰਗ
ਹੈਵਾਨ (ਇਨਸਾਨ)	ਮੁਨੀਸਾ, ਔਰੰਗ

ਖ਼ੇ

ਖ਼ਾਤਮਾ (ਅੰਜਾਮ)	ਸੂਡਾ, ਕਾਸੂ ਡਾਹਨ ਤਮਤ
ਖ਼ਾਰਸ਼ (ਖੁਜਲੀ)	ਕੁਦੀਸ
ਖ਼ਾਲੀ (ਜਗਾ, ਮਕਾਨ ਬਰਤਨ ਯਾ ਕੋਈ ਚੀਜ਼)	ਕੋਸੰਗ
ਖ਼ਾਲੀ, (ਸਿਰਫ਼, ਫ਼ਕਤ)	ਸਹਾਜਾ, ਤੂਮਾ, ਹਾਨਯਾ
ਖ਼ਬਰ ਦੇਨਾ ਯਾ ਕਰਨਾ	ਬਰੀ ਤਾਓ, ਕਾਸੀਤਾਓ ਮਿਨਯਾ ਤਾਕਨ ਮਾਲੂਮ ਕਨ
ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਰੇਹਨਾ ਯਾ ਹੋਨਾ	ਜਾਗਾ

ਖਬਰਦਾਰ ਹੋ	ਜਾਗਾ ਬਾਈ ਬਾਈ
ਖਤਮ ਕਰਨਾ	ਹਾਬਿਸਕਨ
ਖਤਮਸ਼ੁਦ	ਸੂਡਾ ਹਾਬਿਸ
ਖੁਦਾ	ਤੂਆਂ, ਅੱਲਾ ਤਆਲਾ ਅੱਲਾ, ਤੂਹਾਨ
ਖਰਾਬ (ਬਦਮਾਸ਼)	ਜਾਹਤ
ਖਰਾਬ (ਗਲਾ, ਸੜਾ, ਬਦਬੂਦਾਰ)	ਬੂਸੋ
ਖਰਾਬਹਾਲ	ਸੂ ਸੂਹ ਹਾਤੀ
ਖਰਾਬ ਕਰਨਾ ਤਬਾਹ ਕਰਨਾ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ)	ਬਿਨਾਸਾਕਨ, ਉਂਸਾ ਕਨ (ਖਾਲੀ ਬਿਨਾਸਾ ਔਰ ਊਸਾ ਭੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ)
ਖਰਾਖ ਕਰਨਾ (ਗੀਂਦਾ ਯਾ ਮੈਲਾ ਕਰਨਾ)	ਚਮਰਕਨ, ਨਿਜਸਕਨ
ਖੁਰਾਟਾ, ਖੁਰਾਟਾ ਮਾਰਨਾ	ਡੈਂਕੁਰ, ਬਰ ਡੈਂਕੁਰ
ਖਰਚ	ਬਲਾਂਜਾ
ਖਰਚ ਕਰਨਾ	ਬਲਾਂਜਾ ਕਨ
ਖ਼ਰੀਦਾਰ	ਔਰੰਗ ਯੰਗ ਮਿਮਬਿਲੀ
ਖ਼ਰੀਦਨਾ	ਬਿਲੀ, ਬੇਲੀ
ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ	ਵੰਗ, ਤਮਪਾਵੰਗ, ਰੂਮਾਵੰਗ
ਖ਼ਸੀ (ਆਖ਼ਤਾ)	ਕਿਮਬੀਰੀ, ਕਾਸਿਮ

ਖੁਸ਼ਕ
ਖੁਸ਼ਕ ਕਰਨਾ ਧੁਪ ਮੇਂ
ਖੁਸ਼ਕ ਕਰਨਾ ਹਵਾ ਮੇਂ
ਖੁਸ਼ਕੀ (ਜ਼ਮੀਨ)
ਖਤ (ਚਿਠੀ)
ਖਤਰਾ
ਖੁਲਕ, ਖੁਲੀਕ
ਖੰਦਕ
ਖ੍ਵਾਜਾ ਸਰਾਏ (ਹੀਜੜਾ)
ਖਾਹਸ਼
ਖਾਹਸ਼ ਕਰਨਾ
ਖੂਬਸੂਰਤ
ਖੁਦ ਗਰਜ਼
ਖੁਰਾਕ (ਗਿਜ਼ਾ)
ਖੁਸ਼
ਖੁਸ਼ਬੂ (ਉਮਦਾ)
ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ
ਖੁਸ਼ ਕਰਨਾ
ਖੁਸ਼ ਹੋਨਾ
ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਕਰਨਾ
ਖੂਨ (ਲਹੂ)
ਖੂਨ ਆਲੂਦਾ

ਕਰੀਂਗ
ਜ਼ਮੋਰ
ਆਂਗਿਨ ਕਨ
ਡਾਰਤ
ਸੂਰਤ
ਬਾਹਯਾ, ਮਾਰਾ ਬਾਹਯਾ
ਸੁਪੁਨ, ਸੂਪਨ
ਪਾਰੀਤ
ਪੁਨਤੋਂਗ, ਪੁਨ ਤੁੰਗ
ਕ੍ਰਾਹਿੰਡਾ
ਹੰਡਾ
ਚਿਨਤੇ, ਬਾਗੁਸ, ਬਗੁਸ
ਲੂਬਾ
ਮਾਕਨ, ਮਾਕਨਨ
ਸੂਕਾ ਚੀਤਾ (ਚਿਤਾ)
ਬਾਊ ਵੋਆਨ, ਹਾਰੂਸ
ਵਾਂਗੀਹਾਰੂਮ
ਸੂਕਾ ਕਨ, ਬਿਰੀ ਸੂਕਾ
ਬਡਸੂਕਾ ਸੂਕਾ
ਪੂਜੀ, ਪੂਜੀਕਨ
ਡਾਰਹ
ਬਰ ਡਾਰਾ

ਖ਼ੂਨ ਕਰਨਾ	ਬੂਨੋਹ, ਬੂਨੋਹ ਕਨ
ਖ਼ੂਨ ਨਿਕਾਲਨਾ (ਫ਼ਸਦ ਕਰਨਾ)	ਕੁਲਵਾਰ ਡਾਰਹ
ਖ਼ੂਨੀ (ਕਾਤਲ)	ਪਮ ਬੂਨੋਹ
ਖ਼ੁਫ਼ਕਾਨ (ਬੀਮਾਰੀ)	ਡਬਰ
ਖ਼ਿਆਲ ਖ਼ਿਆਲਾਤ	ਪੀਕਰ, ਫੀਕਰ ਪੈਕਰਾਨ, ਫ਼ੇਕਰਾਨ

ਦਾਲ

ਦਾਖ਼ਲਕਰਨਾ(ਦਰਜਕਰਨਾ)	ਸੀ ਸਿਪਕਨ
ਦਾਖ਼ਲਕਰਨਾ(ਅੰਦਰਰਖਨਾ)	ਮਾਸੂਸਕਨ
ਦਾਖਲ ਹੋਨਾ (ਅੰਦਰ ਜਾਨਾ)	ਮਾਸੂ
ਦਾਦ (ਰਕਾਵੀ ਬੀਮਾਰੀ)	ਕੁਰਪ
ਦਾਰ ਚੀਨੀ	ਕੋਲੀਤ ਮਾਨੀਸ
ਦਾਗ(ਚੋਟਯਾਰੇਚਰਕਕਾਨਿਸ਼ਾਨ)	ਬੇਲੂਰ, ਬੇਲੂਰ
ਦਾਗ਼ (ਨਿਸ਼ਾਨ ਜ਼ਖ਼ਮ ਕਾ)	ਪਾਰੂਤ ਡਾਸ
ਦਾਗ਼ (ਨਿਸ਼ਾਨ ਲੋਹੇ ਕਾ)	ਤਾਂਨਾ ਬੀਸੀ, ਚਾਪ
ਦਾਦਾ (ਧਬਾ)	ਫ਼ੀਤੇ, ਸਾ ਤੀਤੇ
ਦਾਲ	ਕਾਹੰਗ
ਦਾਲ ਚਨਾ	ਕਾਹੰਗ ਕੁੱਡਾ
ਦਾਲ ਮਾਸ਼	ਕਾਹੰਗ ਈਤਮ
ਦਾਲ ਮੋਂਗ	ਕਾਹੰਗ ਹੀਜੂ
ਦਾਮ (ਜਾਲ)	ਜਾਲਾ, ਪੂਕਤ

ਦਾਮ (ਕੀਮਤ)	ਹਰਗਾ
ਦਾਮ ਦੇਨਾ (ਅਦਾ ਕਰਨਾ)	ਬਾਯਰ, ਬਾਯਾ
ਦਾਨਾ (ਅਕਲਮੰਦ)	ਬੁਦੀਮਾ, ਬਰਦੁਦੀ ਬਰ ਅਕਲ (ਬਾਜੇ ਲੋਕ ਬੂਦੀ ਭੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ)
ਦਾਨਾਈ	ਬੁਦੀ (ਬੂਦੀ) ਅਕਲ
ਦਾਂਤ	ਗਿਗੀ ਗੀਗੀ
ਦਾਂਤ ਉਖਾੜਨਾ	ਚਾਬੁਤ ਗਿਗੀ
ਦਾਂਤ ਕਾ ਦਰਦ	ਸਾਕੀ ਗਿਗੀ
ਦਾਇਆਂ (ਸੱਜਾ)	ਕਾਨਨ, ਕਾਨਾ
ਦੁਬਲਾ	ਨੁਰੂਸ
ਦਖ਼ਲ ਦੇਨਾ	ਮਾਸੋ ਮੂਲੂਤ
ਦਰਬਾਨ (ਚੌਕੀਦਾਰ)	ਔਰੰਗ ਜਾਗਾ
ਦਰਖਤ	ਪੋਠੋ, ਪੋਕੋ ਕਾਫੂ ਪੂਹਨ ਕਾਫੂ
ਦਰਖਤ ਕਾ ਤਨਾ	ਬਾਤੂੰਗਕਾਫੂ
ਦਰੇਖਤ ਕਾ ਪੱਤਾ	ਡਾਓਂਕਾਫੂ
ਦਰਾਜ਼ (ਮੇਜ਼ ਕੀ)	ਲਾਦੀ
ਦਰਦ (ਪੀੜ) ਦਰਦ ਕਰਨਾ ਦੁਖਨਾ	ਸਾਕੀ ਪੜੇ
ਦਰਜ਼ੀ	ਤੁਕੰਗਜਾਈ, ਦਰਜੀ
ਦਰੁਸਤ	ਬੁਤੁਲ

ਦ_ਸਤ ਕਰਨਾ	ਥੁਤੁਲਕਨ
ਦਰਮਯਾਨ	ਤਿੰਗਾ
ਦਰਮਯਾਨ(ਵਾਸਤੇਅਰਸਾਕੇ)	ਸਾਲਾਮਾ, ਭਾਲਮ
ਦਰਵਾਜ਼ਾ	ਪਿੰਤੂ,ਪਿਨ ਤੂ
ਦਰਯਾ	ਸੁੰਗੇ
ਦਰਯਾ ਕਾ ਕਨਾਰਾ	ਪਿਤੀ, ਤੀਬਿਗ
ਦਰਯਾਫ਼ਤ ਕਰਨਾ	ਪ੍ਰੀਖਸਾ ਤਾਂਯਾਂ
ਦਸ	ਸਪੂਲੋ, ਸਾਪੂਲੋ
ਦਸਵਾਂ	ਯੰਗਸਪੂਲੋ
ਦਸਤਖ਼ਤ	ਤਾਂਡਾ ਤਾਂਗਨ
ਦਸਤਖ਼ਤ ਕਰਨਾ	ਤਾਰੋ ਤਾਂਡਾ ਤਾਂਗਨ
ਦਸਤੂਰ	ਆਦਤ
ਦੁਸ਼ਮਨ	ਸਤਰੂ, ਮੂਸੂਹ
ਦੁਸ਼ਮਨੀ	ਪਰ ਸ਼ਤਰੂ ਅਨ
ਦੁਆ (ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ)	ਦੁਆ
ਦੁਆ ਮਾਂਗਨਾ	ਮਨਤਾ ਦੁਆ
ਦਾਹਵਾ (ਮੁਕਦਮਾ)	ਬਿਚਾਰਾ, ਬੇਚਾਰਾ
ਦਾਹਵਾ ਕਰਨਾ / ਨਾਲਸ਼ ਕਰਨਾ	ਬਰ ਦਾਹਵਾ / ਬੇਕਨ ਸਮਨ
ਦਹਵਾ ਕਰਨਾ (ਹੱਕ ਜਿਤਾਨਾ)	ਤਿਨਤੂ
ਦਗ਼ਾ (ਧੋਖਾ) ਦੇਨਾ	ਤੀਪੂ

ਦਫ਼ਹ (ਮਰਤਬਾ)	ਕਾਲ਼ੀ
ਦਫ਼ਨ ਕਰਨਾ	ਤਾਨਮ
ਦੁਕਾਨ	ਕਿਡੇ, ਕਿਡਾ
ਦੁਕਾਨ ਦਾਰ	{ ਔਰੰਗ ਕਿਡੇ ਔਰੰਗਬਰ ਕਿਡੇ
ਦਿਖਲਾਨਾ	ਤੂੰਜੋਕਨ
ਦੱਖਨ (ਜਨੂਬ)	ਸਿਲਾਤਨ
ਦਿਲ	ਹਾਤੀ ਜੰਡੋਂਗ
ਦਿਲਾਵਰ	ਬਰਾਨੀ
ਦਲ ਦਲ	ਪਾਘਾ
ਦਿਲਲਗੀ (ਖ਼ੁਸ਼ਹਾਲ) ਦਿਲ ਲਗੀ ਕਰਨਾ }	ਮੈਨ, ਬਰ ਮੈਨ
ਦਲੀਲ	ਬੁਦੀ ਅਕਲ
ਦਮ (ਸਾਂਸ)	ਨਫ਼ਸ ਨਿਘਾਵਾ
ਦਮ ਲੈਨਾ	ਮੁਨਫ਼ਸ
ਦੁਮ	ਈਕੁਰ, ਐਕੋਰ
ਦਮਾ (ਸਾਂਸ ਕੀ ਬਿਮਾਰੀ	ਸੇਸਾ ਡਾਡਾ
ਦਿਨ	ਹਾਰੀ
ਦਿਨ ਕੀ ਰੌਸ਼ਨੀ	ਸਿਯਾਂਗ ਹਾਰੀ
ਦੁਮਬਾ(ਗੋਸਫੰਦ)	ਬੀਰੀ ਬੀਰੀ ਜਨਤਨ
ਦੰਗਾ ਫ਼ਸਾਦ	ਗਾਡੋ, ਪਰ ਗਾਡੋਹਨ
ਦੋ(੨)	ਦੂਆ

ਦਵਾ (ਦਵਾਈ)	ਊਬਤ
ਦਵਾਤ	ਤਮਪਾ ਝਾ ਵਤ
ਦਵਾ ਖ਼ਾਨਾ	ਰੂਮਾ ਊਬਤ ਕਿਡੇ ਊਬਤ ਰੂਮਾ ਸਾਕੀ
ਦੋ ਤਿਹਾਈ	ਦੁਆ ਪਰ ਤੀਗਾ
ਦੂਧ	ਸੂਸੂ, ਸੂਸੂ
ਦੂਧ ਦੋਹਨਾ	ਪਰਾਹ ਸੂਸੂ
ਦੂਰ	ਜੈਹ, ਜੈਅ (ਜਾਓ)
ਦੂਰ ਸੇ	ਡਰੀ ਜੈਹ
ਦੋਜ਼ਖ਼ (ਨਰਕ ਜਹੰਨਮ)	ਨਰਾਕਾ, ਨਰਕਾ
ਦੋਸਤ	ਕਾਵਾਨ ਸੁਹਾਬਤ
ਦੋਸਤੀ	ਬਰਹਾਂਡੇ, ਬਰਸੋਹਬਤ
ਦੂਸਰਾ (ਦੋਇਮ)	ਯੰਗ ਦੂਆ ਯੰਗਕਾ ਦੂਆ
ਦੂਸਰਾ (ਔਰ-ਦੀਗਰ)	ਲਾਇਨ, ਲੈਨ
ਦੌਲਤ	ਕਕਾਇਨ, ਕਕਾਅਨ
ਦੋਨੋਂ	ਦੂਆ ਦੂਆ
ਧਾਗਾ	ਬਿਨਾਂਗ ਬਿਨੰਗ
ਧਾਨ (ਚਾਵਲ)	ਪਾਡੀ
ਧਕੇਲਨਾ	ਤੂਲਾ ਤੋਲਾ
ਧਮਕਾਨਾ (ਧਮਕੀ ਦੇਨਾ)	ਊਗੁਤ

ਧਨਕ (ਕੋਸ ਕੱਜ਼ਾ)	ਪਲਾਂਗੀ
ਧੂਵਾਂ	ਆਸਪ
ਧੋਬੀ	ਔਰਿਗ ਤੂਚੀ ਕਾਅਨ, ਧੂਬੀ
ਧੂਪ	ਪਾਨਸ ਮਾਤਾਹਾਰੀ ਪਾਨਸ
ਧੌਨਾ	ਤੂਚੀ ਬਾਸੋਹਕਨ
ਦੀਵਾ ਸਲਾਈ	ਕੋਰੇ ਆਪੀ, ਆਪੀ
ਦਿਆਨਤ ਦਾਰ	ਯੋਗ ਬੂਲੇ ਪਰਚਾਯਾ
ਦੀਮਕ	ਸੁਮੁਤ ਪੂਤੇ ਆਨੇ ਅਨਾਇ
ਦੀਵਾ (ਚਰਾਗ਼)	ਪਲੀਤਾ
ਦੀਵਾ ਜਲਾਨਾ	ਪਾਸੰਗ ਪਲੀਤਾ
ਦੀਵਾ ਬੁਝਾਨਾ	ਪਾਡਮ ਪਲੀਤਾ
ਦੀਵਾ ਕੀ ਬੱਤੀ	ਸੁਮਬੂ
ਦੇਰੀ ਕਰਨਾ	ਲਾਮਬਤ ਕਨ
ਦੇਸ	ਨਗਰੀ
ਦੇਖਨਾ	ਲੋਹਤ, ਡਿੰਗੋ
ਦੇਨਾ	ਕਾਸੀ, ਬਾਗੀ, ਬਿਰੀਕਨ
ਦੀਵਾਰ (ਪੱਥਰ ਯਾ ਈਂਟਕੀ)	ਡਿੰਡਿਗ ਬਾਤੂ, ਭੀਮਬੋਕ
ਦੀਵਾਰ (ਤਖ਼ਤੇ ਕੀ)	ਡਿੰਡਿਗ ਪਾਪਨ

ਡਾਲ

ਡਾੜੀ (ਰੀਸ਼)	ਜੰਗੂ, ਜੰਗੋਤ, ਜੰਗਤ

ਡਾਕੂ (ਰਾਹਜ਼ਨ)	ਪਨ ਯਾਮੂੰ
ਡਾਕੂ ਸਜਰੀ	ਪਰੈਂਮਪਾ
ਡਾਲਨਾ (ਰਖਨਾ)	ਤਾਰੋਹ, ਤੂਬੋਹ
ਡਾਮਰ (ਰਾਲ)	ਡਾਮਰ
ਡਰਨਾ	ਤਾਕੂਤ
ਡਰਾਨਾ (ਦਹਸ਼ਤ ਦੇਨਾ)	ਬਰੀ ਤਾਕੂਤ
ਡਕਾਰਨਾ, ਡਕਾਰ ਲੈਨਾ	ਬਲਾਹਾ, ਮਰਾਂਗ ਕਾਹ, ਬਲਾਹਕ
ਡੰਗ (ਕੀੜੇ ਵਗੈਰਾ ਕਾ) ਡੰਗ ਮਾਰਨਾ	ਸਿੰਗਿਤ, ਸੋਂਗਿਤ
ਡੁਬਨਾ ਡਬੋਨਾ	ਿਗਲਮ
ਡੋਰੀ	ਤਾਲੀ
ਡੋਲ (ਬਾਲਟੀ ਵਗੈਰਾ)	ਤਿਮਬਾ, ਤੋਂਗ
ਢੂਡਨਾ	ਚਾਰੀ, ਮਿਨਚਾਰੀ
ਡੇਢ	ਸਾਤੂ, ਸਤਿੰਗਾ ਸਤਿੰਗਾ ਦੂਆ

ਜ਼ਾਲ

ਜ਼ਾਤ (ਕੌਮ) ਬਨਸ	ਬਨਸਾ, ਬੰਗਸਾ ਜ਼ਾਤ
ਜ਼ਾਇਕਾ (ਸਵਾਦ) ਜ਼ਾਇਕਾ ਚਖਨਾ	ਰਾਸਾ, ਰਸਾ

ਜ਼ਰੀਆ (ਵਸੀਲਾ-ਸਬਬ)	ਉਪਾਯਾ
ਜ਼ਰੀਆ ਮਾਸ਼ (ਗੁਜ਼ਰਾਨ)	ਪਨਚਾਰੀਅਨ
ਜ਼ਰੀਆ (ਮਾਲ ਵ ਅਸਬਾਬ)	ਹਰਤਾ
ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ (ਧਿਯਾਨ ਕਰਨਾ)	ਸਬੂਤਕਨ, ਕਾਤਾ
ਜ਼ਿੰਮਾ	ਅਤਸ, ਕਾ ਅਤਸ
ਜ਼ਿੰਮਾ ਵਾਰ (ਜ਼ਿੰਮਾਵਾਰੀ)	ਜਾਮਿਨ, ਜਾਮਨ
ਜ਼ਿਹਨ (ਅਕਲ)	ਬੂਦੀ, ਅਕਲ
ਜ਼ਹੀਨ	ਬੂਦੀਮਾਨ, ਬਰਬੂਦੀ, ਬਰ ਅਕਲ

ਰੇ

ਰਾਤ	ਮਾਲਮ
ਰਾਤ ਆਜਕੀ	ਮਾਲਮ ਈਨੀ, ਮਾਲਮ ਸੇਕਾਰਾਨ
ਰਾਤ ਪਿਛਲੀ (ਕੱਲਰਾਤ)	ਮਾਲਮ ਸਾਮਾਲਮ
ਰਾਤ ਔਰ ਦਿਨ	ਸਿਯਾਂਗ ਮਾਲਮ
ਰਾਤ ਬਸਰਕਰਨਾ	ਬਰਮਾਲਮ
ਰਾਜ਼ (ਭੇਦ)	ਰਾਹਸਾ,ਰਾਹਸਯਾ
ਰਾਜ਼ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨਾ	ਮਮ ਬੁਕਾ ਰਾਹਸਜਾ
ਰਾਸਤ, (ਸੀਧਾ)	ਲੂਰੂਸ, ਲੂ ਰੋਸ
ਰਾਸਤ (ਦਾਯਾਂ)	ਕਾਨਨ

ਰਾਸਤ (ਸਚ ਠੀਕ)	ਤਿਨਤੂ, ਸੋਹ
ਰਾਸਤਾ (ਰਾਹ)	ਜਾਲਨ ਲੋਰੌਂਗ
ਰਾਸਤੀ	ਬਿਨਾਰ, ਯੰਗਬਿਨਾਰ
ਰਾਜ਼ੀ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ ਕਰਨਾ	ਸਮਬਹ
ਰਾਜ਼ੀ ਕਰਨਾ ਖੁਸ਼ ਕਰਨਾ	ਪੌਆਸਹਾਤੀਕਨ
ਰਾਜ਼ੀ (ਰਜ਼ਾਮੰਦ ਹੋਨਾ)	ਸੂਕਾ, ਕਬੂਲਕਨ
ਰਾਨ (ਜਾਂਘ)	ਪਾਹਾ
ਰਬੜ	ਰਬਰ, ਗਿਤਾ
ਰਹਿਮਕਰਨਾ	ਬਲਾਸ, ਸਾਯੰਗ ਕਾਸੀਹੁਨ
ਰੁਖਸਾਰ (ਗਾਲ)	ਪੀਪੀ
ਰੁਖਸਤ (ਛੁਟੀ)	ਚੁਟੀ, ਛੁਟੀ
ਰਸਮ, ਦਸਤੂਰ	ਰਸਮ, ਆਦਤ
ਰਸੂਮ ਮਜ਼ਬੀ	ਸਮਾਯੂੰ, ਸਮਬਾਹੰਗ
ਰਸੀ	ਤਾਲੀ
ਰਿਸ਼ਵਤ	ਸੂਆਪ
ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਨਾ	ਬਰੀ ਸੂਆਪ ਮਾਸੀ
ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੇਨਾ	ਮਾਕਨ ਸੂਆਪ
ਰੁਕ ਜਾਨਾ	ਬਰਨਤੀ
ਰਕਾਬੀ (ਥਾਲੀ)	ਪੰਗਗਨ, ਪਰੀਂਗ
ਰਖਨਾ	ਸਿਮਪਨ, ਤਾਰੋ
ਰਗ (ਨਾੜੀ)	ਉਰਤ ਤਾਰਹ
ਰਗੜਨਾ	ਗੋਸੋ, ਗੀਸੋ, ਗੋਸੋਕਨ

ਰੰਦਾ ਔਜ਼ਾਰ)	ਕੀਤਮ, ਕਤਮ
ਰੇਤੀ (ਔਜ਼ਾਰ)	ਕੀਕਿਰ
ਰੰਗ (ਜਾਨਵਰ ਯਾ ਚੀਜ਼ ਕਾ)	ਵਰਨਾ
ਰੰਗ(ਚੀਜ਼ੋਂ ਕੇ ਰੰਗਨੇਕਾ ਜੈਸੇ ਮਕਾਨ ਯਾ ਲਕੜੀ ਵਗੈਰਾ	ਰਤ
ਰੰਗ ਕਰਨਾ	ਸਾਪੂਰਤ
ਰੰਗਨਾ (ਜੈਸੇ ਚਮੜਾ ਯਾ ਬਾਲ)	ਚਲੂਪ
ਰੰਗਨੇ ਵਾਲਾ (ਰੰਗਸਾਜ਼)	ਤਕੁੰਗਰਤ
ਰਵਾਨਗੀ	ਪਨਨਿਗਲ, ਪਾਨ ਨਿਗਲ
ਰਵਾਨਾ ਹੋਨਾ	ਜਾਲਨ
ਰੂਪ (ਸ਼ਕਲ)	ਰੂਪਾ
ਰੋਟੀ	ਰੋਟੀ
ਰੋਟੀ ਵਾਲਾ (ਨਾਨਬਾਈ)	ਤੁਕੁੰਗ ਰੋਟੀ
ਰੂਹ (ਜੀਵ, ਆਤਮਾ)	ਜੀਵਆ /
ਰੋਸ਼ਨ (ਚਮਕੀਲਾ ਜ਼ਾਹਰ)	ਭਰਾਂਗ, ਨਿਯਾਤਾ
ਰੋਸ਼ਨ ਕਰਨਾ	ਭਰਾਂਗਕਨ, ਨਿਯਾਤਾਕਨ
ਰੋਸ਼ਨੀ	ਤਰਾਂਗ
ਰੋਕਨਾ (ਮਨਾ ਕਰਨਾ)	ਲਾਰੰਗਕਨ
ਰੋਕਨਾ (ਅਟਕਾਨਾ)	ਤਗਾਹ ਤਗਾਹਕਨ
ਰੋਮਾਲ	ਸਾਪੂ ਤਾਂਗਨ

ਰੋਨਾ	ਮੀਨਾਂਗੀ ਮੀਨਾਂਗੀਸ ਰਾਤਪ
ਰੂਈ	ਕਾਪਸ, ਕਾਪੋ ਕਾਖੋ, ਕਾਬੋ
ਰੂਈ ਕਾ ਧਾਗਾ	ਥਿਨਾਂਗ ਕਾਖੋ
ਰਿਹਾਈ (ਅਜ਼ਾਦੀ)	ਕਲਾਪਾਸਨ
ਰੈਹਨਾ (ਠੈਹਰਨਾ)	ਭੂਡੇ
ਰੇਹਨਾ (ਬਸਨਾ)	ਤਿੰਗਲ
ਰੇਤ	ਪਾਸਿਰ
ਰੇਸ਼ਮ	ਸੂਤਰਾ, ਸਤਰਾ
ਰੇਸ਼ਮ ਕਾ ਧਾਗਾ	ਖਿਨਾਂਗਸੂਤਰਾ
ਰੇਸ਼ਮ ਕਾ ਕੀੜਾ	ਊਲਤ ਸੂਤ੍ਰਾ
ਰੇਲ ਗਾਡ਼ੀ	ਕਰੀਤਾ ਆਪੀ
ਰੇਲਕਾ ਇੰਜਨ	ਜਨਤਰਾ ਪਸਾਵਤ ਇੰਜਨ ਕਰੀਤਾ ਆਪੀ
ਰੀਂਗਨਾ (ਰੀਂਗ ਕਰ ਚਲਨਾ ਜੈਸੇ ਸਾਂਪ	ਜਾਲਰ
ਰੇਂਗਨੇ ਵਾਲੇ ਕੀੜੇ	ਥਿਨਾ ਤੰਗ ਯੰਗ ਮਲਾਤਾ

ਜ਼

ਜ਼ਾਗ (ਕੱਵਾ, ਕਾਗ)	ਗਾਗਾ, ਕਾਗਾ
ਜ਼ਾਨੂ	ਲੂਤੂਤ
ਜ਼ਾਨੂ ਕੇ ਬਲਬੈਠਨਾ	ਬਰ ਲੂਤੂਤ
ਜ਼ਾਵਯਾ (ਗੋਸ਼ਾ)	ਧਨ ਜੂਰੂ
ਜ਼ਬਾਨ	ਲੀਡਹ
ਜ਼ਬਾਨ (ਬੋਲੀ)	ਭ੍ਾਸ਼ਾ
ਜ਼ਖ਼ਮ	ਲੂਕਾ
ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰਨਾ	ਲੂਕਾ ਕਨ, ਲੂਕਾ
ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਣਾ	ਕਿਨਾ ਲੂਕਾ
ਜ਼ਖ਼ਮੀ	ਸੂਡਾ ਲੂਕਾ, ਲੂਕਾ
ਜ਼ਰ (ਨਕਦੀ ਰੁਪੈਯਾ ਪੈਸਾ)	ਵੈਂਗ
ਜ਼ਰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ	ਬੂਆਂਗ ਵੈਂਗ
ਜ਼ਰਗਰ (ਸੁਨਾਰ)	ਭੂੰਗ ਮਾਸ
ਜ਼ੁਕਾਮ (ਨਜ਼ਲਾ)	ਸਲਾਸਮਾ
ਜ਼ਮੀਨ	ਤਾਨਾ, ਬੂਮੀ
ਜ਼ੰਜੀਰ	ਰੈਂਤੇ, ਰਨਤੇ
ਜ਼ਿੰਦਾ, ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੈਹਨਾ	ਹੀਡਪ,ਹੀਡੋਪ
ਜ਼ੋਰ	ਕੁਵਾਤ, ਕਾਕੁਵਾੜ
ਜ਼ੋਰਾਵਰ, ਤਾਕਤਵਰ	ਔਰੰਗ ਕੁਵਾਤ, ਕੁਵਾੜ
ਜ਼ੋਰਾਵਰ (ਜ਼ਬਰਦਸਤ)	ਬਰਕੁਵਾਸਾ

ਜ਼ੋਰ ਕਰਨਾ (ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ)	ਮਿੰਗਰਾਸੀ
ਜ਼ੋਰ ਕਰਨਾ (ਵਰਜ਼ਸ਼ ਕਰਨਾ)	ਢੋਬਾ ਕੁਵਾਤ
ਜ਼ਹਰ	ਗਬੂਨ
ਜ਼ਹਿਰ ਖਾਨਾ	ਮਾਕਨ ਰਾਬੂਨ
ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ	ਬੀਸਾ
ਜ਼ਿਆਦਤੀ (ਕਸਰਤ, ਬਹੁਤੀ)	ਲਮਪਾਓ
ਜ਼ਿਆਦਾ	ਲਿਬੇ, ਲਿਗੀ
ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਨਾ	ਲਮਪਾਓ
ਜ਼ੀਨ	ਪਲਾਨਾ, ਸੈਲਾ, ਜੀਨ

ਸੀਨ

ਸਾਬੂ ਦਾਨਾ	ਸਾਬੂ
ਸਾਤ (੭)	ਤੂਜੂ, ਤੂਜੂ
ਸਾਤਵਾਂ	ਧਿਗ ਤੂਜੂ
ਸਾਥ	ਸਰਤਾ, ਡਿਗਨ, ਸਾਮਾ
ਸਾਥ ਜਾਨਾ	ਸਰਤਾਈ
ਸਾਥੀ	ਕਾਵਾਨ
ਸਾਠ (੬੦)	ਆਨ ਪੋਲੋ
ਸਾਜ਼ (ਘੋੜੇ ਕਾ)	ਪਾਕਿਆਨ ਕੁਛਾ / ਪਾਕੇ ਆਨ ਕੁਛਾ
ਸਾਜ਼ਸ਼ ਕਰਨਾ	ਪਾਕਤ, ਛਾਕਤ

ਸਾਗ ਪਾਤ	ਸਾਯੁਰ, ਸਾਯੁਰ
ਸਾਗਵਾਨ [ਲਕੜੀ]	ਜਤੀ, ਕਾਯੁ ਜਾਤੀ
ਸਾਲ (ਸੰਨ)	ਤਾਹੂਨ
ਸਾਮਾਨ	ਬਾਰੰਗ,
ਸਾਮਾਨ ਬਾਂਧਨਾ	ਕਮਸਕਨ
ਸਾਹਮਨਾ (ਅਗਵਾੜਾ)	ਹਾਡਾ ਪਨ, ਲਿਪਨ
ਸਾਮਨੇ	ਡੀ ਹਾਡਪ
ਸਾਂਪ	ਊਲਰ, ਊਲਰ
ਸਾਂਪ (ਅਜ਼ਦਹਾ)	ਨਾਗਾ, ਊਲਰ ਨਾਗਾ
ਸਾਂਪ(ਛਜਲੀਦਾਰ)	ਊਲਰ ਤਡੋਂਗ,
ਸਾਪ ਜੈਹਰੀਲਾ	ਊਲਰਬੀਸਾ
ਸਾਈਸ	ਸਾਈਸ
ਸਾਯਾ	ਨਾਓਂਗ, ਬਿਯਾਂਗ
ਸਬ	ਸੁਮਾ, ਸਗਾਲਾ, ਬਲਾਕਾ
ਸਬਬ (ਬਾਇਸ)	ਸਬਬ
ਸਬਜ਼ (ਸਾਵਾ)	ਹੀਜੌ,
ਸੁਪਾਰੀ (ਛਾਲੀਆ)	ਬੂਆ ਪਿਨਾਂਗ
ਸਿਪਾਹੀ	ਮਾਤਾ ਮਾਤਾ
ਸਿਪਾਹੀ ਖੁਫ਼ੀਆ ਪੁਲੀਸ	ਮਾਤਾ ਗਲਾਪ
ਸਪੁਰਦ ਕਰਨਾ	{ ਸੁਰਾਹ ਕਨ ਮਨੀਰਹ ਕਨ
ਸੁਪਨਾ (ਖ਼ਾਬ)	ਮਿਮਪੀ

ਸੁਪਨਾ ਵੇਖਣਾ	ਥਰ ਮਿਮਪੀ, ਮਿਮਪੀ
ਸਤਾਰਾ	ਬਿਨਤੰਗ
ਸੱਤਰ (੭੦)	ਤੂਜੂ ਪੂਲੋ
ਸਤਾਨਾ	ਉਸੀਕਨ
ਸਤੂਨ (ਪੱਥਰ ਯਾ ਈਂਟ ਕਾ)	ਤਿਯਾਂਗਥਾਨੂ
ਸਤੂਨ ਚੋਬੀ	ਤ੍ਰਿਯਾਂਗਕਾਯੂ
ਸਚ	ਤਿੰਨੂ ਸਹ
ਸਭਮੁਚ	ਰੋਸੁੰਹ
ਸਚਾਈ, ਸਚਾ	ਬਿਨਾਰ, ਧੰਗ ਬਿਨਾਰ ਪਾਤੂਤ
ਸਖ਼ਤ	ਕਰਾਸ, ਤਰੀਗ
ਸਿਰ	ਕਪਾਲਾ
ਸਿਰ ਝੁਕਾਨਾ	ਅੰਗੋਹ, ਗਿਰਾਕ ਕਪਾਲਾ
ਸੁਰਖ	ਮੀਰਹ, ਮੀਰਾ
ਸਰਦਾਰ	ਕਪਾਲਾ
ਸਰਦ, ਸਰਦੀ	ਸੁਜੂ, ਸੂਜੂ
ਸਰਸੋਂ, ਰਾਈ	ਕਜੂ, ਸਾਵੀ, ਸਸਾਵੀ
ਸਿਰਕਾ ਦਰਦ	ਸਾਕੀ ਕਪਾਲਾ ਪਨੰਗ ਕਮਾਲਾ
ਸਰਕਾਰ	ਪਤੰਤਾਹਨ
ਸਿਰਕਾ	ਦੂਕਾ
ਸਿਰਹਾਨਾ	ਬਨਤਲ

ਸਜ਼ਾ	ਸੀਕਸਾ, ਸਿਕਸਾ
ਸਜ਼ਾ ਦੇਨਾ	ਸੀਕਸਾਕਨ, ਹੁਕਮ
ਸੁਸਤ	ਮਾਲਸ
ਸਸਤਾ	ਮੂਰਹ
ਸਤਰ (ਲਕੀਰ)	ਥਾਰੀਸ
ਸਫਰ (ਖੁਸ਼ਕੀ ਕਾ)	ਪਰਜਾਲਨਨ, ਜਾਲਨ
ਸਫਰ (ਦਰਯਾਈ)	ਪਲਾਈ ਰਨ
ਸੁਫੈਦ (ਚਿਟਾ)	ਪੂੜੇ, ਪੂੜੀਯਾ
ਸਕਨਾ (ਕਰ ਸਕਨਾ)	ਥੂਲੇ, ਥੂਲੀਯਾ
ਸਿੱਕਾ (ਸੀਸਾ)	ਤੀਮਾਈਤਮ
ਸਿਖਲਾਨਾ	ਆਜਰ, ਆਜਰਕਨ
ਸਲਾਮ	ਤਾਥੇ, ਸਲਾਮ
ਸਲਾਮ ਕਰਨਾ	ਥਰੀ ਸਲਾਮ
ਸੁਲਗਾਨਾ (ਆਗ)	ਪਾਸੰਗ, ਮਿਨਯਾਲਾ
ਸੁੰਮ (ਖੁਰ)	ਕੂਕੂ, ਕੂਕੂ
ਸਮਝਾਨਾ	ਮਿਗਰਤੀਕਨ
ਸਮੁੰਦਰ	ਲਾਊਤ
ਸਮੁੰਦਰ ਕਾ ਕਨਾਰਾ	ਤ੍ਰਿਲਾਪੀਊਤ
ਸੰਤਰੀ ਦਰਬਾਨ)	ਐਰੰਗ ਜਾਗਾ
ਸੰਗਮਰਮਰ	{ ਥਾਤੂ ਪੂਆਲਮ ਥਾਤੂ ਮਰਮਰ

ਸੁਨਨਾ	ਡਿੰਗਾ, ਡਿੰਗਰ, ਮਿਨ ਡਿੰਗਰ
ਸਨੀਚਰਵਾਰ	ਹਾਰੀ ਸਥਤੂ, ਹਾਰੀਆਨਮ
ਸੌ, (ਸਦ)	ਰਾਤੂਸ, ਰਾਤੂਸ
ਸਵਾ	ਸਾਤੂ, ਸਾਤ ਸੁਕੂ
ਸਿਵਾਏ	ਹਾਂਯਾਂ, ਮਲਾਇਨਕਨ
ਸੂਤ	ਬਿਨਾਂਗ, ਬਿਨੰਗ,
ਸੂਤ ਕਾਤਨ	ਪਿਨਤਾਲ, ਪਿਨਤਲ
ਸੁਤਲੀ	ਤਾਲੀ
ਸੁਤੇਲਾ ਬਾਪ	ਬਾਪਾ ਤੀਰੀ
ਸੁਤੇਲਾ ਬਚਾ	ਅੱਨਾ ਤੀਰੀ
ਸੁਤੇਲੀ ਮਾਂ	ਅੱਮਾ ਤੀਰੀ, ਮਾਂ ਤੀਰੀ
ਸੋਚਨਾ (ਫਿਕਰ ਕਰਨਾ)	ਪੀਕਰ, ਫੀਕਰ
ਸੂਦ (ਵਿਆਜ)	ਬੁੰਗਾਵਿੰਗ
ਸੌਦਾਗਰੀ	ਪਰਨਯਾਗਾਅਨ, ਮਨਯਾਗਾ
ਸੌਦਾਗਰੀ ਕਰਨਾ	ਮਨਯਾਗਾ, ਬਰਨਯਾਗਾ
ਸੂਰ (ਖੂਕ)	ਬਾਬੀ
ਸੂਰਜ	ਮਾਤਾ ਹਾਰੀ
ਸੂਰਜ ਕੀ ਕਿਰਨੇਂ	ਸੀ ਨਿਰਮਾਤਾ ਹਾਰੀ
ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਨ	ਮਾਤਾਹਾਰੀ ਗ੍ਰਹਨਾ, ਮਾਤਾਹਾਰੀ ਤਰਬੀਤ
ਸੂਰਜ ਗਰੂਬ ਹੋਨਾ	ਮਾਤਾਹਾਰੀ ਜਾਤੂ, ਮਾਤਾਹੀਮਾਸੂ

ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਨਾ	ਮਾੜਾ ਹਾਰੀ ਨਾਈ ਮਾੜਾ ਹਾਰੀ ਤਰਥੀਤ
ਸੋਜ਼ਾਕ (ਬੀਮਾਰੀ)	ਸਾਕੀ ਕਿਨਚੰਗ
ਸੂਖਾ	ਕਰਨੀਗ
ਸੋਮਵਾਰ	ਹਾਰੀ ਅਸਨੀਨ, ਹਾਰੀ ਸਾਤੂ
ਸੋਨਾ (ਧਾਤ)	ਮਾਸ
ਸੋਨਾ (ਨੀਂਦ ਕਰਨਾ)	ਟੀਡੂ, ਟੀਛਵਰ
ਸੂਈ ਸੀਨੇ ਕੀ	ਜਾਰੂਮ, ਜਾਰੂਮ
ਸੋਯਾ ਹੂਯਾ	ਤਰਟੀਨੂ
ਸਿਹਰਾ ਫੂਲੋਂ ਕਾ	ਕਰਾਂਗਨ ਬੂੰਗ
ਸੇ	ਛਰੀ, ਡਰੀ ਪਿਡਾ ਊਲੀਯਾ
ਸਿਯਾਹ	ਈਤਮ, ਹੀਤਮ
ਸਿਆਹੀਚਟਕਾਗਜ਼	ਕਰਤਾਸ ਕਮਬੰਛ
ਸਿਆਹੀ ਲਿਖਨੇਕੀ	ਡਾਵਤ ਤਿੰਤਾ
ਸੀਟੀ	ਸੀਊਲ
ਸੀਟੀ ਬਜਨਾ	ਬਰਸੀਊਲ
ਸੀਧਾ, ਸੀਧਾਕਰਨਾ	ਲੁਰੂਸ, ਲੁਰੂਸ
ਸੀੜ੍ਹੀ	ਤੰਗਾ, ਤਨਗਾ
ਸੀਨਾ	ਜਾਈ, ਮਿਨ ਜਾਈ, ਜੈ
ਸੀਂਗ	ਟੂਡੂ, ਟੈਡੂ

ਸ਼ੀਨ

ਸ਼ਾਬਾਸ (ਆਫਰੀਨ)	ਬਾਰੁਸ
ਸ਼ਾਖ (ਟੈਹਨੀ)	ਡਾਹਿੰਨ, ਚਾਬੰਗ,
ਸ਼ਾਦੀ, ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨਾ ਬਿਆਹ ਕਰਨਾ	ਕਾਵੀਨ, ਨਿਕਾਹ
ਸ਼ਾਮ	ਪਤੰਗ, ਪਤਾਂਗ
ਸ਼ਾਹਦ (ਗਵਾਹ)	ਸਾਕਸੀ
ਸ਼ਾਇਦ	ਬਾਰੰਗ ਕਾਲੀ
ਸ਼ਰਾਬ	ਸਮਸੂ
ਸ਼ਰਾਬ ਖ਼ਾਨਾ	ਪਾਜਾ ਸਮਸੂ
ਸ਼ਰਾਬੀ	ਮਾਬੂ
ਸ਼ਰਾਕਤ	ਕੂਨਸੀ, ਕੁੰਗਸੀ, ਸ਼ਰਾਕਤ
ਸ਼ਰਾਇਤ	ਪਰਜਾਂਜੀਅਨ, ਜਾਂਜੀ ਜਾਂਜੀਆਂ
ਸ਼ਰਤ ਲਗਾਨਾ	ਬਰਤਾਰੂ
ਸ਼ਰਮ	ਮਾਲੂ
ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ	ਮਾਲੂ, ਔਰੰਗ ਮਾਲੂ
ਸ਼ੁਰੂ	ਮੂਲਾ, ਪਰਮੂਲਾਅਨ
ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ	ਮੂਲਾਈ, ਬੀਕਨ
ਸ਼ਰੀਫ਼	ਔਰੰਗਾ ਬਾਈ, ਤੂ ਆਨ
ਸ਼ਰੀਫਾ (ਸੀਤਾ ਫਲ)	ਤੂ ਆਨਨਾ
ਸ਼ਰੀਕ	ਔਰੰਗ ਕੁਨਸੀ, ਔਰੰਗਕੁੰਗਸੀ

ਖ਼ਿਸਤ (ਨਿਸ਼ਾਨਾ) ਬਾਂਧਨਾ	ਨੂਜ਼, ਮਨੂਜ਼, ਤੂਜ਼
ਸ਼ੁਆਅਫ਼ਤਾਬ (ਕਿਰਨ)	ਸੀ ਨਿਗਮਾਤਾਹਾਰੀ
ਸ਼ੱਕ (ਸ਼ੁਬਹ)	ਵਾਸੰਗਕਾ, ਸ਼ੱਕ
ਸ਼ੱਕ ਸ਼ੁਬਹ ਕਰਨਾ	ਮਨਾਰੋਸ਼ਕ
ਸ਼ਕਾਇਤ ਕਰਨਾ	ਆੜੂ, ਮੀਂਗਆੜੂ
ਸ਼ੱਕਰ (ਖਾਂਡ)	ਗੁਲਾ, ਗੂਲਾ
ਸ਼ੁਕਰ,ਸ਼ੁਕਰਯਾ	ਸੁਕਰ, ਕਾਸਿਯਾ, ਪੂਜੀ
ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰ	ਕਾਨੰਗ
ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ (ਜੁਮਹ)	ਹਾਰੀਲੀਮਾ, ਹਾਰੀ ਜਮਾਇਤ
ਸ਼ੁਕਰਯਾ ਅਦਾ ਕਰਨਾ	ਤਰੀਮਾ ਕਾਸੀ
ਸ਼ਿਕਸਤ, ਸ਼ਿਕਸਤ ਦੇਨਾ	ਗਾਲਾ, ਮਿਨਗਾਲਾ, ਕਾਲਾ
ਸ਼ਿਕਲ	ਰੂਪਾ
ਸ਼ੁਮਾਲ	ਉਤਾਰਾ, ਊਤਾਰਾ
ਸ਼ੋਰ ਗੁਲ }	ਬੁਈਂ, ਬੂਯੀਂ
ਸ਼ੋਰ ਗੁਲ ਕਰਨਾ }	ਬਰਬੂਈਂ
ਸ਼ੂਮ (ਕੰਜੂਸ)	ਔਰੰਗ ਕੀਕਰ
ਸ਼ਹਿਤੀਰ	ਬਾਲਕ ਬਾਲਾ
ਸ਼ਹਿਦ	ਮਾਡੂ, ਮਡੂ, ਮਾਨੀਸ ਲਿਬਾ
ਸ਼ਹਿਦ ਕਾ ਛੱਤਾ	ਇੰਡੂ ਮਾਡੂ
ਸ਼ਹਿਦ ਕੀ ਮੱਖੀ	ਲਿਬਾ, ਲਿਬਹ
ਸ਼ਹਿਰ	ਨਗਰੀ, ਬੰਦਰ

ਸ਼ੋਹਰਤ	ਨਾਮਾ
ਸ਼ੇਖ਼ੀ ਮਾਰਨਾ	{ ਚਕਪ ਝੁਸਾਰ ਮਿਮ ਝੁਸਾਰ ਕਨ ਡੀਰੀ
ਸ਼ੇਰ	ਸਿੰਗਾ, ਜ਼ਿਘਾ
ਸ਼ੀਸ਼ਾ (ਕੱਚ)	ਕਾਢਾ
ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖਣੇ ਕਾ	ਖਿਰਮੀਨ ਮੂੜਾ

ਸੁਆਦ

ਸਾਬਰ	ਸਾਬਰ, ਸਬਰ
ਸਾਬਨ	ਸਾਬੂਨ
ਸਾਹਿਬ (ਮਾਲਕ)	ਤੋ ਆਨ
ਸਾਹਿਬਾ (ਬੇਗਮ) ਬੀਬੀ	ਇਨਵੇ, ਇਸਤ੍ਰੀ, ਸੀਟੀ
ਸਾਫ਼ (ਵਾਜ਼ਿਆ)	ਤਰਾਂਗ, ਨਿਧਾਤਾ
ਸਾਫ਼ (ਸੁਥਰਾ)	ਚਿਨਤੇ, ਚਿਨ ਤੈ
ਸਾਫ਼ ਸਾਫ਼	ਰਾਸਾਨੀਯਾ
ਸਾਫ਼ (ਉਜਲਾ) ਕਰਨਾ	ਦੂਚੀ
ਸੁਬਹ	ਪਾਗੀ
ਸੁਬਹ ਸਵੇਰੇ (ਨੂਰ ਕਾ ਤੜਕਾ) }	ਪਾਗੀ, ਪਾਗੀ ਡੀਨੀ ਹਾਰੀ
ਸਬਰ	ਸਬਰ
ਸਬਰ (ਇੰਤਜ਼ਾਰ) ਕਰਨਾ	ਨਨਤੀ, ਨਨਡੀਕਨ
ਸਬਰ (ਬਰਦਾਸ਼ਤ) ਕਰਨਾ	ਭਾਹਨ

ਸਿਹਤ (ਤੰਦਰੁਸਤੀ)	ਨਿਯਾਮਨ, ਸਿਹਤ
ਸਹੀਹ	ਬੁਤਲ
ਸਿਫਰ (ਨੁਕਤਾ)	ਸਿਫ਼ਰ, ਨੁਕਤ
ਸੁਲਹ ਕਰਨਾ	ਵਾਮੇ, ਬਰਦਾਮੇ
ਸਲਾਹ ਕਰਨਾ	ਮਸ਼ਵਰਾ, ਮਸ਼ਵਰਤ
ਸੰਦਲ	ਕਾਯੂਵਿੰਦਨਾ, ਸੰਦਲ
ਸੰਦੂਕ	ਪੇਟੀ
ਸੂਰਤ	ਰੂਪਾ

ਜ਼ੁਆਦ

ਜ਼ਾਮਨ	ਔਰੰਗ ਜ਼ਾਮਿਨ ਜ਼ਾਮਿਨ
ਜ਼ਰਬੁਲ ਮਿਸਲ	ਪਰਉਮਪਾਮਾ
ਜ਼ਰੂਰ (ਚਾਹੀਏ) } ਜ਼ਰੂਰ ਬਿਲਜ਼ਰੂਰ	ਮਸਤੀ, ਤਾਬੁਲੇ ਤੀਭਾ, ਤਿਯਾਭਾ ਬੁਲੇ ਤੀਭਾ, ਪਾਤੂਤ
ਜ਼ਰੂਰਤ	ਊਸਾ, ਹਾਜਤ
ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਣਾ	ਬਰ ਹਾਜਤ ਊਸਾ
ਜ਼ਰੂਰੀ	ਹਾਰੂਸ, ਪਾਤੂਤ
ਜ਼ਿਲਾ	ਜਾਜਹਨ, ਦਾਇਰਾ
ਜ਼ਿਆਫ਼ਤ	{ ਪਰਜਾਮੂਅਨ ਜਾਮੂ, ਅਨ
ਜ਼ਿਆਫ਼ਤ ਕਰਨਾ	ਜਾਮੂ, ਕੰਡੂਰੀ

ਤੋਏ

ਤਾਕਤ (ਜ਼ੋਰ)	ਕਾਹੂਅਤਨ, ਕੁਵਾਤ
ਤਾਕਤਵਰ	ਐਂਰਗ ਕੁਵਾਤ,ਕੁਵਾਤ
ਤਬੀਅਤ	ਤਬੀਅਤ
ਤਰਫ਼	ਸਬਲਾ, ਕਾ
ਤਾਹਨਾ ਮਾਰਨਾ	ਸਿੰਦੀਰ, ਸ਼ਿੰਡੀਰ
ਤੌਰ (ਤਰੀਕਾ)	ਚਾਰਾ, ਮਾਦਮ
ਤੌਰ (ਚਾਲ, ਵਜ਼ਾ)	ਕਲਾਕੂਅਨ
ਤੋਤਾ	ਬੂਰੁੰਗ ਨੂਰੀ
ਤੂਫਾਨ	ਰੀਬੂਤ
ਤੂਲ	ਪੰਜਾਂਗ, ਪੰਜਿੰਗ

ਜ਼ੋਏ

ਜ਼ਾਲਮ	ਐਂਰੰਗ ਅਨਨਯਾਯਾ ਐਂਰੰਗ ਅਨਨਯਾਯੇ ਯੰਗ ਅਨਨਯਾਯੇਕਨ ਐਂਰੰਗ
ਜ਼ਾਹਿਰਨ	ਡੰਗਨ ਤਰਾਂਗ
ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨਾ	ਖਬਰਕਨ, ਬਰੀਤਾਓ
ਜ਼ਾਹਰ ਹੋਨਾ	ਨੰਪਾ, ਨਮ ਪਾ

ਜ਼ੁਲਮ	ਅਨਯਾਇ ਅਨ ਨਿਯਾਯਾ
ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨਾ	ਅਨ ਨਿਯਾਯਾਕਨ

ਐਨ

ਆਦਤ	ਆਦਤ
ਆਲਮ, ਫ਼ਾਜ਼ਲ	ਬਰ ਇਲਮੂ, ਆਲਿਮ
ਅਬੂਰ ਕਰਨਾ (ਪਾਰ ਹੋਣਾ)	ਮਨੀ ਬਰਾਂਗ
ਅਜਬ, ਅਜੀਬ	ਤਰ ਚੰਗੀਗ, ਹੈਰਾਨ ਅਜਾਇਬ
ਅਦਾਵਤ	ਡਮਡਾਮ
ਅਦਦ (ਰਕਮ ਅੰਗ)	ਅੰਗਕਾ, ਅੰਗਾ
ਉਜ਼ਰ	ਨਾਹਨ, ਮਨਾਹਨ, ਉਜ਼ਰ
ਅਰਸਾ	ਕਾਲਾ, ਮਾਸਾ, ਵਕਤੂ
ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ	ਮਿਨਤਾ
ਅਰਜ਼ੀ (ਦਰਖ਼ਾਸਤ)	ਪਿਟਸ਼ਿਨ, ਪਰ ਮਿਨਤਾਅਨ
ਅਸਾ (ਡੰਡਾ, ਸੋਟਾ)	ਤੋਂਗਕਤ
ਉਕਾਬ (ਪਰਿੰਦਾ)	ਬੂਰੁੰਗ ਰਾਜਾਵਾਲੀ
ਅਕਲ (ਬੁਧੀ)	ਅਕਲ ਬੂਦੀ
ਅਕਲਮੰਦ	ਬੂਦੀ ਮਾਨ
ਇਲਾਜ	ਪਿਨਾਵਰ
ਇਲਾਤਮ	ਤਾਂਡਾ, ਇਲਾਮਤ

ਇਲਮ	ਇਲਮੂ, ਇਲਮ
ਇਮਾਰਤ	ਰੂਮਾ
ਉਮਰ	ਊਮਰ
ਅਮਲ (ਕਰਮ)	ਪਰਬੂ ਆਭਨ, ਕਿਰਜਾ
ਔਰਤ (ਆਮ)	ਪਰੁਮ ਪੁਨ
ਔਰਤ (ਜ਼ੋਰੂ)	ਬੀਨੀ, ਇਸਤ੍ਰੀ
ਓਹਦਾ (ਰੁਤਬਾ)	ਪਾਂਗਕਤ
ਅਧ ਲ ਕੁਨਬਾ	ਈਸੀ ਰੂਮਹ (ਈਸੀ)
ਈਦ	ਹਾਰੀਰਾਧਾ, ਹਾਰੀਬੁਸਾਰ
ਐਨਕ	ਖਿਰਮੀਨ ਮਾਤ੍ਰਾ

ਗ਼ੈਨ

ਗ਼ਾਫ਼ਲ	ਲਾਲੇ
ਗ਼ਾਲਬ (ਫਤੇ ਮੰਦ)	ਮਿਨੰਗ, ਯੰਗ ਮਿਨੰਗ
ਗ਼ਾਇਬ ਹੋਨਾ	ਲਨਧਾਪ, ਹੀਲੰਗ
ਗ਼ਜ਼ਾ	ਮਾਕਨ, ਮਾਕਨਨ
ਗ਼ਰੂਰ (ਹੰਕਾਰ)	ਸੁਮੂ, ਸੁਮਬੋਂਗ
ਗ਼ਰੀਬ	ਮਿਸਕੀਨ, ਮਿਸਕੀਨੀ
ਗ਼ੁਸਲ ਕਰਨ (ਨਹਾਨਾ)	ਮਾਂਡੀ
ਗ਼ੁਸਲਖ਼ਾਨਾ	ਤਮਪਾ ਮਾਂਡੀ
ਗ਼ੁੱਸਾ (ਕ੍ਰੋਧ)	ਮਾਰਹ, ਮਾਰਾ

ਗ਼ੁੱਸਾ ਕਰਨਾ	ਹਾਂਗਨ ਹਾਭੀ
ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੋਨਾ	ਹਾਂਕਤ ਹਾਤੀ
ਖ਼ਲਲਤ	ਨਾਲੇ ਅਲਪਾ
ਖ਼ਫ਼ਲਤ ਕਰਨਾ	{ ਲੂਪਾ, ਅਲਪਾਕਨ ਲਾਲੇਕਨ
ਗੁਲ	ਬੂਣੀ, ਬੂਧੀਂ
ਗੁਲਮਦਾਨਾ	ਬਰਦੂਣੀਂ
ਖ਼ਿਲਾਫ਼	ਸਾਰੋਂਗ
ਖ਼ਿਲਾਫ਼ਤ	ਕੋਤੁਰ
ਗ਼ੁਲਾਮ	ਹਮਬਾ
ਗ਼ਲਤ	ਤਾਂਡਾ ਬੁਤੁਲ, ਤੀਡਾ ਬੁਤੁਲ
ਗ਼ਲਤੀ	ਸੀਲਪ, ਸਾਲਹ
ਗ਼ਲੀਜ਼	ਚਮਰ
ਗ਼ਮ ਕਰਨਾ	ਬਰਦੂਕਾ, ਬਰਦੂਕਾ ਚੀਤਾ
ਗ਼ੌਰ ਕਰਨਾ	ਪੀਕਰ, ਫੀਕਰ ਕਨ
ਗ਼ੈਰ	ਆਸੀਂਗ
ਗ਼ੈਰ ਹਾਜ਼ਰ	ਟਾਡਾ ਹਾਜਰ
ਗ਼ੈਰ ਮੁਲਕ	ਨਗਰੀ ਆਸੀਂਗ
ਗ਼ੈਰ ਮੁਲਕ ਕਾ ਆਦਮੀ	{ ਔਰੰਗ ਡਾਗਿੰਗ ਔਰੰਗ ਆਸੀਂਗ
ਗ਼ੈਰ ਮੁਲਕ ਕੀ ਚੀਜ਼	ਬਾਰੰਗ ਨਗਰੀ ਆਸੀਂਗ

ਫ਼ੇ

ਫ਼ਾਰਗ	ਸਿਨਾਂਗ
ਫ਼ਾਲਤੂ	ਬਾਕੀ
ਫ਼ਾਇਦਾ	ਗੁਨਾ, ਉਨਤੋਂਗ, ਓਨਤੂ
ਫ਼ਾਇਦਾ ਮੰਦ	ਬਰਗੁਨਾ
ਫ਼ਤੇਹ ਕਰਨਾ	ਮਨਿੰਗ ਮੀਨਿੰਗ
ਫ਼ਤੇਹ ਮੰਦ	ਯੰਗ ਮਿਨੰਗ
ਫ਼ਿਤਨਾ, ਤੁਹਮਤ	ਫਿਤਨਾ
ਫ਼ਜਰ	ਪਾਗੀ
ਫ਼ੁਹਸ਼ ਕਲਾਮੀ ਕਰਨਾ	ਚਾਰੂਤ
ਫ਼ਰਸ਼	ਲਨਤੇ
ਫ਼ਰਜ਼	ਪਾਤੂਤ
ਫ਼ਰਜ਼ ਕਰਨਾ	ਸਾਂਗਕਾ
ਫ਼ਰਯਾਦੀ	ਆਤੂ, ਪਿੰਗ ਆਤੂ
ਫ਼ਸਾਦ (ਝਗੜਾ)	ਬਨਤਾ, ਪਰਬਨਤਾਹਨ
ਫ਼ਸਾਦ (ਬਲਵਾ)	ਫ਼ਰਾਖਾ
ਫ਼ਸਦ ਕਰਨਾ	ਕੁਲਵਾਰ ਤਾਰਹ
ਫ਼ਸੀਲ	{ ਬੀਨ ਡੰਗ ਬਾਤੂ ਡਿਡੰਗ ਬਾਤੂ

ਫ਼ਜ਼ੂਲ	ਤਾਡਾ ਬਰਗੂਨਾ ਤਿਯਾਡਾ ਮਿੰਗਾਪਾ
ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਖਰਚ	ਬੂਰੁਸ
ਫ਼ੇਅਲ (ਕੰਮ)	ਕਿਰਜਾ ਪਰਬੂਆਤਨ
ਫ਼ੇਅਲ ਕਰਨਾ	ਬੂਅਤ
ਫ਼ਿਕਰ (ਅੰਦੇਸ਼ਾ)	ਪੀਕਰਾਨ, ਫੀਕਰਾਨ, ਸਾਂਗਕਾ
ਫ਼ੁਲਾਂ	ਆਨੋ
ਫ਼ੌਜ (ਲਸ਼ਕਰ)	ਬਾਲਾ, ਲਬਕਰ, ਅਸਕਰ ਬਾਲਾ, ਤੰਤਰਾ
ਫ਼ੈਰਨ	ਸਾਬਿਤਰ ਈਨੀ ਸੈਕਾਰਾਂ ਈਨੀ
ਫ਼ੌਲਾਦ	ਬੀਸੀ ਬਾਜਾ
ਫ਼ੱਯਾਜ਼ (ਸਖ਼ੀ)	ਔਰੰਗ ਮੂਰਹ
ਫ਼ੱਯਾਜ਼ੀ (ਸਿਖ਼ਾਵਤ)	ਕਮੂਰਾਹਨ
ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਨਾ	ਸਲੀਸੇਕਨ, ਤਿਨਤੂਕਨ ਜਲਾਸਕਨ
ਫ਼ੀਲ ਮੁਰਗ	ਆਯਮ ਬਲਾਂਡਾ

ਕਾਫ਼

ਕਾਨੂਨ	ਹੁਕਮ, ਅੰਡੰਗ ਅੰਡਿਗ
ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ	ਜਾਡੀ, ਜਾਡੀਕਨ
ਕ਼ਬਜ਼ (ਬੀਮਾਰੀ)	ਸਮਬਲੀਤ

ਕਬੂਲ ਕਰਨਾ	ਤਰੀਮਾ, ਸੂਕਾ, ਮਿੰਗਆਕੋ, ਕਬੂਲਕਨ
ਕਹਿਤ (ਕਾਲ)	ਕਲਾਪਰਾਨ
ਕੱਦ	ਬੁਸਾਰੀਨਾ, ਬੁਸਾਰ
ਕਦਮ	ਲੰਗਕਾ
ਕਦੀਮ	ਲਾਮਾ
ਕਰਜ਼ (ਕਰਜ਼ਾ)	ਹੂਤੰਗ, ਊਤੰਗ ਪੰਜਮ
ਕਰਜ਼ ਅਦਾ ਕਰਨਾ	ਬਾਯਰ ਓਤੰਗ
ਕਰਜ਼ਦਾਰ	ਯੰਗ ਬਰਊਤੰਗ
ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਹੋਨਾ	ਬਰ ਊਤੰਗ
ਕਰਜ਼ ਦੇਨਾ	ਬਾਗੀ ਪਿੰਜਮ ਬਰੀ ਪਿੰਜਮ
ਕਰਜ਼ ਲੇਨਾ	ਮਿਨਤਾ ਪਿੰਜਮ
ਕਰਜ਼ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ	ਯੰਗ ਪੀ ਊਤਮ
ਕਰੀਬ (ਲਗ ਭਗ)	ਹਮਪਰ, ਡਕਭ
ਕਰੀਬ ਆਨਾ	ਡਕਾਭੀ, ਹਮਿਪਰ
ਕਿਸਮ (ਜਿਨਸ)	ਮਾਚਮ, ਜਿਨਸ
ਕਸਮ (ਸੁਗੰਦ)	ਸੁਸਪਹ, ਸੁਮਪਾ
ਕਸਮ ਖਾਨਾ	ਬਰ ਸੁਮਪਹ
ਕਸਮ ਝੂਠੀ ਖਾਨਾ	ਮਾਕਨ ਸੁਮਪਹ
ਕਸਮ ਖਿਲਾਨਾ	ਬਰੀ ਸੁਮਪਹ

ਕਸੂਰ (ਗੁਨਾਹ)	ਦੋਸਾ, ਕਾਸਾਲਾਹਨ
ਕਸੂਰ (ਗ਼ਲਤੀ)	ਸਾਲਹ, ਸਾਲਾ
ਕਸੂਰਵਾਰ (ਮੁਜਰਮ)	ਬਰ ਦੋਸਾ, ਬਰਸਾਲਾ,
ਕਤਰਹ (ਬੂੰਦ)	ਤੀਤੇ
ਕਤਰਹ ਕਤਰਹ ਗਿਰਨਾ	ਬਰ ਤੀਏ
ਕਿਲਾ	ਕੋਟਾ
ਕਲਈ	ਤੀਮਾ
ਕਲਮ	ਕਲਮ
ਕਮੀਜ਼	ਕਮੀਜ਼ਾ
ਕਾਹਵਾ	ਕੂਪੀ, ਕੂਫ਼ੀ
ਕੈ (ਉਲਟੀ)	ਮੂਤਹ, ਮੂਤਾ
ਕੈਦ ਖਾਨਾ	ਪੰਜਾਰਾ, ਜੇਹਲ
ਕੈਦ ਕਰਨਾ	ਪੰਜਾਰਾ ਕਨ, ਅੰਤਰ ਜੇਹਲ
ਕੈਦੀ	ਔਹਿਗ ਸਾਲਾ
ਕ਼ੀਮਤ	ਹਰਗਾ
ਕੀਮਤ ਮੁਕਰਰ ਕਰਨਾ	ਤਾਰੂ ਹਰਗਾ
ਕੈਂਚੀ	ਗੁੰਤੁੰਗ, ਗੁਨ ਤੁੰਗ
ਕੈਂਚੀ ਸੇ ਕਾਟਨਾ	ਗੁਨ ਤੁੰਗ ਕਨ, ਗੁਨਤੁੰਗਲਾ

ਕਾਫ਼

ਕਾ, ਕੇ, ਕੀ	ਪਿਯਾਂ, ਪੀਆਂ, ਪੁਯਾਂ
ਕਾਟਨਾ	ਪੂਤੋਂਗ, ਕਿਰਾਤ

ਕਾਰੀਗਰ	ਤੁਕਿੰਗ
ਕਾਗਜ਼	ਕਰਤਾਸ
ਕਾਗਜ਼ ਸਿਆਹੀ ਚਟ	ਕਰਤਾਸ ਕਮਥਿਗ
ਕਫੂਰ	ਕਾਪੁਰ ਬਾਰੂਸ
ਕਾਲਾ	ਈਤਮ
ਕਾਲਾ ਪਾਨੀ	ਲਾਊਤ
ਕਾਮ	ਕਿਰਜਾ, ਪਿਕਰਜਾ ਅਨ
ਕਾਮ ਬੰਦ ਕਰਨਾ	ਬਰੈਂਤੀ ਕਿਰਜਾ
ਕਾਮ ਚਲਾਨਾ	ਜਾਲਨਕਨ, ਪਿਕਰਜਾ ਅਨ ਜਾਲਨ ਕਿਰਜਾ
ਕਾਮ ਕਾ (ਮੁਫ਼ੀਦ)	ਬਰ ਗੂਨਾ
ਕਾਮ ਕਰਨਾ	ਬਕਿਰਜਾ, ਬਰ ਕਿਰਜਾ ਕਿਰਜਾ ਕਨ
ਕਾਮ ਮੇਂ ਲੇਨਾ / ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ	ਗੂਨਾ ਕਨ, ਪਾਕੇ
ਕਾਂ ਕਾਂ ਕਰਨਾ	ਕੋ ਕੋ
ਕਾਨ (ਗੋਸ਼)	ਤਲਿੰਗਾ
ਕਾਨ (ਖਾਨ)	ਲੋਮ ਬੋਂਗ, ਲੁੰਮਬੋਂਗ
ਕਾਂਪਨਾ (ਥਰਥਰਾਨਾ)	ਮਿੰਗ ਲੀਤਰ
ਕਾਂਟਾ (ਕੰਡਾ)	ਡੂਰੀ
ਕਾਂਟੇਦਾਰ	ਬਰ ਡੂਰੀ

ਕਬ	ਬੇਲਾ, ਮਾਨਾ ਕਾਲਾ ਆਪਾਕਾਲਾ
ਕਬਤਕ	ਬਰਪਾ ਲਾਮਾ
ਕਬੂਤਰ	ਮਿਰਪਾਤੀ
ਕਭੀ	ਪਰਨਹ, ਪਰਨਾ
ਕਭੀਕਭੀ	ਕਾਡਿੰਗ ਕਾਡਿੰਗ
ਕਭੀ ਨਹੀਂ	ਤਾਪਰਨਹ
ਕਪੜਾ	ਕਾਇਨ
ਕਪੜੇ ਉਤਾਰਨਾ	ਬੁਕਾ ਕਾਇਨ ਤਿੰਗਲ ਕਾਇਨ
ਕਪੜੇ ਪਹਿਨਨੇ ਕੇ ਲਿਬਾਸ	ਪਾਕੇ ਅਨ, ਕਾਇਨ
ਕਪੜੇ ਬਦਲਨਾ	ਸਾਲਿਨ ਕਾਇਨ
ਕੁੱਤਾ	ਆਂਜਿੰਗ
ਕਿਤਾਬ	ਕਿਤਾਬ, ਬੁਕੂ
ਕਿਤਨਾ, ਕਿਤਨੇ, ਕਿਤਨੀ	ਬਰਾਪਾ, ਬਰਾਪਾਬਾਂਯਾਂ
ਕਿਤਨੀ ਦਫ਼ਹ	ਬਰਾਪਾ ਕਾਲੀ
ਕਿਤਨੀ ਕੀਮਤ	ਬਰਾਪਾ ਹਰਗਾ
ਕੁਤੀਯਾ (ਕੁੱਤੀ)	ਆਂਜਿੰਗ ਬਤੀਨਹ
ਕਮਰਾ	ਬੀਲੇ
ਕਮਜ਼ੋਰ	ਕੋਰਾਂਗ ਕੁਵਾਤ
ਕਮਜ਼ੋਰੀ	ਕੀਲਮਾਹਨ, ਕਿਲਮਾਹਨ
ਕਮ ਅਕਲ	ਬੋਡੋਹ

ਕਮ ਅਕਲੀ	ਕਥੋਝੋਹਨ
ਕਮਲ	ਸਲੀਮੂਤ
ਕੁਮਲਾਨਾ	ਲਾਯੂ
ਕਿਨਾਰਾ	ਪਿਤੀ ਤੀਥਿਗ
ਕੁੰਜੀ (ਚਾਬੀ)	ਅੱਨਾ ਕੁਨਚੀ
ਕੁੰਦ (ਖੁੰਡਾ)	ਤੁਮਪੁਲ (ਕੋਰਾਂਗ ਤਾਜਮ)
ਕੰਧਾ (ਮੋਢਾ)	ਬਾਹੂ
ਕੰਨਕੱਵਾ	ਲਾਯੰਗ ਲਾਯੰਗ
ਕਨਕੱਵਾ ਉੜਾਨਾ	ਥਰਮੈਨ ਲਾਯੰਗ ਲਾਯੰਗ
ਕੈਂਚੀ	ਸੀਕਤ ਰੁਮਬੁਤ
ਕੈਂਥਾਰਾ	ਥ੍ਹਜੀਂਗ
ਕੋ (ਤਰਫ਼ ਕਿਸੀ ਸ਼ੈਹਰ ਯਾ ਜਗਹ ਕੋ)	ਕਾ
ਕੋ (ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਕੋ ਦੇਨਾ)	ਪੱਡਾ
ਕੱਵਾ	ਗਾਗਾ,ਕਾਗਹ
ਕੂਦਨਾ	ਲੋਮਪਤ
ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕਰਨਾ	ਚੋਬਾ
ਕੋਨਾ (ਅੰਦਰੂਨੀ)	ਪਨ ਜੂਰੂ
ਕੋਨਾ (ਸਿਰਾ)	ਹੂਜੋਂਗ, ਉਜੋਂਗ
ਕੋਹ (ਪਹਾੜ)	ਗੂਨੋਂਗ
ਕੋਹ ਆਤਸ਼ਫ਼ਸ਼ਾਂ ਜ੍ਵਾਲਾਮੁਖੀ ਪਹਾੜ	ਗੂਨੋਂਗ ਬਰ ਆਪੀ

ਕੋਇਲਾ ਪੱਥਰ ਕਾ	ਆਰੰਗਥਾਤੂ
ਕੋਇਲਾ ਲਕੜੀ ਕਾ	ਆਰੰਗ
ਖਾਰਾ ਪਾਨੀ	ਆਇਰ ਪਾਧੂ,ਆਇਰਮਾਸੀਨ
ਕਹਾਂ	ਮਾਨਾ
ਕਹਾਂ ਸੇ	ਡਿਰੀ ਮਾਨਾ
ਖਾਨਾ	ਮਾਕਨ
ਖਾਨਾ ਖਿਲਾਨਾ	ਥਿਰੀ ਮਾਕਨ
ਖਾਂਸੀ	ਥਾਤੂ
ਖਪਰੈਲ	ਗਿਨਤਿੰਗ, ਗੀਨ ਤਿੰਗ
ਖਟਮਲ	ਕੂਤੂ ਦੂਸੂ, ਪਿਰੇ (ਕੋਤੂ)
ਖਜੂਰ (ਖੁਰਮਾ)	ਖੁਰਮਾ
ਖੜਾ ਕਰਨਾ (ਉਠਾਨਾ)	ਅੰਗਾਤ ਕਨ, ਅੰਗਕਤ
ਖੜਾ ਕਰਨਾ (ਬਨਾਨਾ ਕਿਸੀ ਜਗਹ ਕਾ)	ਡੀਰੀਕਨ
ਖੜਾ ਹੋਨਾ	ਬਰ ਡੀਰੀ
ਖਿੜਕੀ (ਦਰੀਚਾ)	ਜੈਂਡੀਲਾ
ਕਹਿਨਾ (ਬੋਲਨਾ)	ਕਾਤਾ, ਚਕਪ
ਖੋਪਰੀ	ਤੈਂਗਕੋਰਾ
ਖੋਦਨਾ	ਗਾਲੀ
ਖੋਲਨਾ	ਬੁਕਾ, ਬੂਕਾ
ਖੇਤ (ਮੈਦਾਨ)	ਪਾਡੰਗ (ਪਾਡਾਂਗ)
ਖੇਤ (ਜ਼ਰਾਇਤ)	ਕੂਬੁਨ, ਕੇਬੁਨ

ਖੀਰਾ (ਸਬਜ਼ੀ)	ਤੀਮੂੰ
ਖੈਂਚਨਾ	ਤਾਰੋ
ਕ੍ਰਿਪਾ	ਆਪਾ
ਕੀੜਾ (ਕਿਰਮ, ਮਕੌੜਾ)	ਚਾਹੰਗ (ਖਾਚੀਂਗ)
ਕੀੜੇ ਮਕੌੜੇ (ਉੜਨੇ ਵਾਲੇ ਭੌਰ ਵਗੈਰਾ)	ਥਿਨਾਤੰਗ ਯੰਗਤਰਥਾਂਗ
ਕੈਸਾ	ਥਗੀਮਾਨਾ
ਕੇਸਰ (ਜ਼ਾਫਰਾਨ)	ਕੂਨੀਨ, ਕੂਨੀਤ
ਕੀਲ (ਮੇਖ ਲੋਹੇ ਕੀ)	ਧਾਕੂ
ਕੀਲ ਖੂੰਟੀ ਲਕੜੀ ਕੀ	ਪਾਸਾ, ਪਾਸਕ ਕਾਖੂ
ਕੇਲਾਫਲ	ਪੀਸੰਗ
ਕਿਉਂ	ਕਨਾਪਾ ਆਪਾ ਸਬਬ ਆਪਾ ਫਸਲ
ਕੀਨਹ	ਝਮਡਾਮ, ਡੰਡਾਮ

ਗਾਫ਼

ਗਾ, ਗੇ, ਗੀ	ਬੁਲੇ, ਮਾਊਂ
ਗਾਨਾ	ਨਿਆਂਯੀਂ, ਮਿਨਯਾਂਜੀਂ
ਗਾੜ੍ਹੀ	ਕਰੀਤਾ
ਗਾਲੀ, ਗਾਲੀ ਦੇਨਾ	ਮਾਕੀ
ਗਾਂਠ (ਗਿਰਹ)	ਸਿਮਪੂਲ, ਸਿਮਪੂਲ
ਗਾਉਂ (ਬਸਤੀ)	ਕਮਪੌਂਗ, ਕਮਪੂੰ

ਗਾਹ ਗਾਹ	ਕਾਡੰਗ ਕਾਡੰਗ
ਗਾਏ	ਲਮਬੂ ਬੜੀਨਾ, ਲਮਬੂ ਸੁਸੂ
ਗਠੜੀ	ਬੰਗਕਸ
ਗੰਠੀਯਾ ਬਾਈ ਬੀਮਾਰੀ	ਸਿੰਗਲ, ਸੂਲੀਯਹ
ਗਾਧਾ	ਕਲਡੋ, ਕਾਲਡੋ
ਗਧੀ	ਕਲਡੋ ਬੜੀਨਾ
ਗੱਦੀ (ਗਦੇਲਾ)	ਭੀਲਮ
ਗੁਜ਼ਰਾਨ (ਗੁਜ਼ਾਰਾ)	ਪਿਨਚਾਰੀ ਅਨ
ਗੁਜ਼ਰਨਾ (ਵਕਤ ਯਾ ਅਰਸੇ ਕਾ)	ਲਾਲੂ
ਗੁਜ਼ਰਨਾ (ਨਜ਼ਦੀਕ ਯਾ ਪਾਸ ਸੇ)	ਬਰ ਜਾਲਨ ਲਾਲੂ
ਗਿਰਾਨਾ (ਗਿਰਾਦੇਨਾ)	ਜਾਤੂ ਕਨ
ਗਿਰਦ	ਕਲੀ ਲਿੰਗ
ਗਰਦ (ਖ਼ਾਕ)	ਹਾਬੂ
ਗਰਦਨ	ਲੀਹਰ
ਗਰਮ	ਪਾਂਸ, ਹਾਂਗਤ, ਹਾਂਗਨ
ਗਰਮ ਕਰਨਾ	ਬੀਕਨ ਪਾਂਸ, ਹਾਂਗਤ ਕਨ
ਗਰਮੀ	ਪਾਂਸ, ਹਾਂਗਤ, ਹਾਂਗਨ
ਗਿਰਨਾ	ਜਾਤੂ
ਗਿਰਵੀ	ਗਾਡੂ
ਗਿਰਵੀ ਰਖਨਾ	ਗਾਡੇ ਕਨ

ਗਿਰਵੀ ਸੇ ਨਿਕਾਲਨਾ	{ ਤੀਬ੍ਰਸ ਗਾਡੇ ਤੀਬ੍ਰਸ
ਗਰਹਨ	ਗ੍ਰਹਨਾ, ਡੀਮਾਕਨ ਰੋਹ
ਗੜਹਾ	ਡੂਬੀਰ, ਲੋਬੰਗ
ਗਜ਼	ਏਲਾ, ਹੇਲਾ
ਗੁਫ਼ਤਗੂ ਕਰਨਾ	{ ਚਕਪ, ਬਰ ਚਕਪ ਕਾਤਾ
ਗਲਾ, ਹਲਕ	ਰੰਗਕੋਂਗ, ਕਰੰਗਕੋਂਗ
ਗੁਲਾਬ	ਮਾਵਰ, ਬੁੰਗਾ ਮਾਵਰ
ਗੁਲਾਬ ਕਾ ਅਰਕ	ਆਇਰ ਮਾਵਰ
ਗਿਲਾਸ	ਗਲਾਸ
ਗੱਲਾ (ਰੇਵੜ ਅੱਜੜ)	ਕਾਵਨ, ਕਾਵਨ ਬਨਾਤੰਗ
ਗੁਲਹਿਰੀ	ਤੂਪਏ
ਗੁਮ (ਖੋਹਿਆ ਹੂਆ)	ਸੂਡਾ ਹੀਲੰਗ
ਗੁਮਕਰਨਾ (ਖੋਹਨਾ)	ਹੀਲੰਗ
ਗੁਮ ਕਰਨਾ, ਛਿਪਾਨਾ	ਸਮਬੂਈਂ ਕਨ
ਗੁਮ ਹੋਨਾ	ਹੀਲੰਗ
ਗੁਮਰਾਹਹੋਨਾ ਰਸ ਭਾ ਭੂਲਨਾ	ਸੇਸਤ
ਗੱਨਾ	ਤੀਬ੍ਰ
ਗੁਨਾਹ (ਪਾਪ)	ਦੋਸਾ
ਗੁਨਾਹ ਕਰਨਾ	ਬਰ ਦੋਸਾ

ਬੀਜ (ਖ਼ਜ਼ਾਨਾਂ)	ਵੰਗ, ਰੂਮਾ ਵੰਗ, ਤਮਪਾਵੰਗ
ਗੰਜ (ਸਿਰ ਕੀ ਬੀਮਾਰੀ)	ਗੁੰਡੋਲ, ਬੋਤਾ, ਬੋਤਕ
ਗੰਦਮ, ਕਨਕ	ਗੰਦੂਮ, ਤਰੀਗੂ
ਗੰਧਕ	ਬਲੇਰੰਗ
ਗੂੰਗਾ	ਬਿਸ, ਬੀਸੂ, ਗਲੂ
ਗਿਨਨਾ	ਬੀਲੰਗ, ਬੀਲੰਗਕਨ ਮਮ ਬੀਲੰਗ
ਗੁਨਹਗਾਰ	ਬਰ ਦੋਸਾ
ਗਵਾਹ	ਸਾਕਸੀ
ਗਵਾਹੀ	ਕਾ ਸਾਕਸੀਅਨ
ਗਵਾਹੀ ਦੇਨਾ	ਬਰ ਸਾਕਸੀ
ਗੋਹਬੀ (ਸਬਜ਼ੀ)	ਕੋਬੀਸ
ਗੋਦਾਮ	ਗੁਡਾਂ, ਗੁਡਾਂਗ
ਗੋਸ਼ਤ	ਡਾਗਿੰਗ ਡਾਗੀਂਗ
ਗੋਲ	ਬੂਲਤ
ਗੋਲਾ	ਬੋਲਾ
ਗੋਲੀ ਬੰਦੂਕ ਵਗ਼ੈਰਾ ਕੀ	ਪਿਲੂਰ ਬੁਲੂਟ
ਗੋਲੀ ਦਵਾਈ ਕੀ	ਬੀਜੀ ਉਬਤ
ਘਾਤ ਮੇਂ ਰਹਿਨਾ	ਅੰਡਾ, ਅੰਡਾਪ ਆਡਾਂਗ
ਘਾਟ (ਖ਼ੁਸ਼ਕੀਪਰ ਉਤਰਨੇ ਕੀ ਜਗਹ)	ਬਾਗੁਨ, ਜਮਬਾਤਨ
ਘਾਟਾ (ਨੁਕਸਾਨ)	ਕਾ ਰੂਗੀ ਅਨ, ਰੂਗੀ

ਘਾਸ	ਰੁਮਪੁਤ
ਘ (ਮਕਾਨ)	ਰੂਮਾ
ਘਰ ਕੋ ਜਾਨਾ	ਪੋਲਾਂਗ, ਪੁਲਾਂਗ, ਬਾਲੇ
ਘਰ ਮੇਂ ਯਾ ਘਰ ਪਰ	ਡੀ ਰੂਮਾ
ਘਰ ਕਾ ਕਰਾਯਾ	ਸੇਵਾ ਰੂਮਾ
ਗਹਿਰਾ (ਡੂੰਘਾ)	ਡਾਲਮ
ਘੜਾ ਸੁਰਾਹੀ ਵਗੈਰਾ	ਬੋਯੋਂਗ
ਘੜੀ ਕਲਾਂ (ਜੋ ਦੀਵਾਰ ਵਗੈਰਾਕੇ ਸਾਥ ਰਖੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਕਲਾਕ)	ਜਾਮ
ਘੜੀ ਜੇਬੀ	ਜਾਮ ਕਿਚੀ
ਘੜੀ ਕਾ ਜ਼ੰਜੀਰ	ਰਨਤੇ ਜਾਮ
ਘੜੀ ਕੀ ਚਾਬੀ	ਕੁਨਚੀ ਜਾਮ
ਘੜੀ ਸਾਜ਼	ਤੁਕੰਗ ਜਾਮ
ਘੁਸਨਾ ਅੰਦਰ	ਮਾਸੂ
ਘੰਟਾ, ਘੜਯਾਲ, ਘੰਟੀ	ਲੋਚੰਗ, ਗਨਟਾ
ਘੰਟਾ ਬਜਾਨਾ	ਪੁਕੁਲ ਲੋਰਿੰਗ
ਘੰਟਾ (ਵਕਤ)	ਜਾਮ
ਘੋੜਾ	ਕੁਡਾ, ਕੂਡਾ
ਘੋੜਾ ਗਾੜੀ	ਕੁਡਾ ਕਰੀਤਾ, ਕਰੀਤਾ ਕੁਡਾ
ਘੋੜਾ ਗਾੜੀ ਚਲਾਨਾ	ਜਾਲਨ ਕਰੀਤਾ ਕੁਡਾ ਪਰੀਗ ਰਾਸ

ਘੋੜੀ	ਕੁਡਾ ਬਤੀਨਾ
ਘੋੜੇ ਗਾੜੀ ਕਾ ਸਾਜ਼	{ ਪਾਕੇ ਅਨ ਕੁਡਾ ਪਾਕਿਆਨ)
ਘੋੜੇ ਕੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨਾ	ਤੈਂਗੰਗ ਕੁਡਾ
ਘੋੜੇ ਕੋ ਟਹਿਲਾਨਾ ਯਾ ਫੇਰਨਾ	ਜਾਲਨ ਕਨ ਕੁਡਾ
ਘੋਂਸਲਾ (ਪਰਿੰਦ ਵਗੈਰਾ ਕਾ)	ਸਾਰੰਗ
ਘੀ	ਮਿਯਾਂ ਸਾਪੀ, ਗੀ, ਘੀ, ਮਿਯਾਂ
ਗੀਤ	{ ਨਿਯਾਂਯੀ ਅਨ ਨਿਯਾਈਂ ਅਨ ਨਿਯਾਈਂ ਸ਼ੇਨ
ਗੀਦੜ (ਸ਼ਗਾਲ)	ਸਿਰੀ ਗਾਲਾ, ਕ਼ਿਗਾਲਾ

ਲਾਮ

ਲਾਤ (ਟਾਂਗ)	ਬੀ ਤਿਸ, ਕਾਕੀ
ਲਾਤ ਮਾਰਨਾ	ਟਿੰਡਾਂਗ, ਸੀਪਾ, ਚੁਹਾਜੰਗ
ਲਾਸਾਨੀ	ਤਿਯਾਡਾ ਸਾਮਾਨਿਯਾ
ਲਾਦਨਾ	ਮੂਆਤ ਕਨ ਮੂਉਤ ਕਨ
ਲਾਸ਼ (ਇਨਸਾਨੀ)	ਮਈਤ, ਬੰਗਕੋ
ਲਾਸ਼ (ਹੈਵਾਨੀ)	ਬੰਗਕੋ
ਲਾਨਾ	ਬਾਵਾ
ਲਾਇਕ (ਕਾਬਲ)	ਪਾਂਡੇ, ਬਾਈ
ਲਬਾਸ (ਪੁਸ਼ਾਕ)	ਕਾਇਨ ਪਾਕੇ ਆਨ

ਲਪੇਟਨਾ	ਲੀਪਭ ਕਨ, ਲਿਪਭ ਕਨ
ਲਪੇਟਨਾ (ਜੈਸੇ ਘੜੀ ਯਾ ਪਾਰਸਲ)	ਬੂੰਗਗੁਸ ਕਨ
ਲਿਟਾਨਾ	ਬਾਰੀਂਗਕਨ
ਲਟਕਾਨਾ	ਗਨਤੋਂਗਕਨ ਬਰਗਨਤੋਂਗਕਨ
ਲਹਿਜ਼ਾ (ਪਲ)	ਸਾਬਨਤਰ, ਸਾਇਤ
ਲਜ਼ੀਜ਼	ਸਿਡਾਪ
ਲੜਾਈ (ਫਸਾਦ)	ਮਲਾਵਨ, ਪਰਗਾਡੂਹਨ
ਲੜਾਈ (ਜੰਗ)	ਪਰਾਂਗ
ਲੜਾਈ ਕਰਨਾ	ਬਰ ਪਰਾਂਗ, ਗਾਡੂ ਬਰ ਕਲਾਹੀ
ਲੜਕਾ	ਅੱਨਾਲਾਕੀ ਲਾਕੀ
ਲੜਕੀ	ਅੱਨਾ ਪੁਰਮ ਪੁਨ
ਲਸ਼ਕਰ	ਬਾਲਾ, ਬਾਲਾ ਤੈਂਤਰਾ, ਲਸ਼ਕਰ, ਅਸਕਰ
ਲਾਲ (ਜਵਾਹਰ)	ਬਾਤੂ ਡਲੀਮਾ, ਯਾਕੂਤ
ਲਿਫਾਫ਼ਾ	ਸਰੌਂਗ ਸੂਰਤ, ਸਾਲੂਤ
ਲਫਜ਼	ਪਰਕਾਤਾ ਹਨ
ਲਕੜੀ ਮਕਾਨ ਬਨਾਨੇ ਕੀ	ਕਾਯੂ, (ਆਮ ਤੌਰ ਪਰ ਲਕੜੀਕੋਕਾਯੂਬੋਲਦੇਹਨ
ਲਕੜੀ ਜਲਾਨੇ ਕੀ	ਕਾਯੂ ਆਪੀ

ਲਿਖਨਾ	ਤੁਲੁਸ, ਤੁਲੁਸ
ਲਿਖਨੇ ਵਾਲਾ	ਕਿਰਾਨੀ
ਲਕੀਰ (ਸਤਰ)	ਬਾਰੀਸ
ਲਗਾਮ	ਕਾਂਗ, ਲਗਾਮ
ਲਗਾਨਾ (ਪੌਦਾ ਯਾ ਦਰਖਤ ਕਾ)	ਤਾਨਮ, ਤਾਨਮਕਨ
ਲਗਾਨਾ, (ਜੋੜਨਾ)	ਊਬੋਂਗਕਨ, ਸਮਬੋਂਗਕਨ
ਲਗਾਨਾ (ਚਮੋੜਨਾ)	ਤਮਪਾਲ, ਲਕਤ
ਲਗਾਨਾ (ਮਨਸੂਬਕਰਨਾ)	ਕਿਨਾਕਨ
ਲਗਾਨਾ (ਨਿਸ਼ਾਨਾ)	ਕਿਨਾ
ਲਗਾਨਾ (ਕਾਮ ਯਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪਰ)	ਮਿੰਗ ਉਪਾਕਨ
ਲੰਬਾ (ਅਰਸਾ ਤੇ ਫਾਸਲਾ ਦੋਨੋਂ ਕੇ ਲਿਯੇ)	ਪੰਜਾਂਗ, ਪੰਜੰਗ
ਲੰਬਾ ਕਰਨਾ (ਬੜ੍ਹਾਨਾ)	ਪੰਜਾਂਗਕਨ
ਲੰਬਾਈ ਨਾਪਨਾ	ਊਕੁਰ, ਊਕੋਰ, ਤੂਕਤ
ਲਮਪ	ਲਮਪੂ, ਪਲੀਤਾ
ਲਮਪ ਕੀ ਬਤੀ	ਸੁਮਬੂ
ਲਮਪ ਕੀ ਚਿਮਨੀ	ਚੂਰੋਂਗ, ਚਿਮਨੀ, ਕਾਚਾ
ਲੰਗਰ	ਸਾਓ, ਲਾਬੋਹ
ਲੰਗਰ ਡਾਲਨਾ	ਬਰਲਾਬੋਹ
ਲੰਗੜਾ	ਚਾਪੇ, ਸੀਮਪੰਗ

ਲੋਬੀਯਾ	ਕਾਂਵੰਗ, ਕਾਂਚੰਗ ਮੀਰਾ
ਲੌਗ	ਅੰਰੰਗ ਐਂਬੰਗ, ਬਾਲਾ
ਲੋਹਾ	ਬੀਸੀ
ਲੋਹਾਰ	ਤੁਕੰਗ ਬੀਸੀ
ਲਹਿਰ (ਮੌਜ)	ਓਮਬਾ ਗਲੋਮ ਬਾਂਗ
ਲਹਿਰਾਨਾ	ਲਾਮ ਫੈਕਨ
ਲਹਸਨ	ਬ ਵੰਗ ਪੋਤੇ
ਲਿਆਕਤ	ਕਪਾਂਡੇ ਅਨ
ਲੇਪ (ਦਵਾਈ ਕਾ)	ਤਮਪਾਲ
ਲੇਪ (ਪਲਸਤਰ ਗੋਬਰੀ ਯਾ ਸਫੈਦੀ ਵਗੈਰਾ)	ਸਾਪੂਕਾਪੋਰ
ਲੇਟਨਾ (ਲੇਟ ਜਾਨਾ)	ਬਾਰੀ ਂਗ
ਲੇ ਜਾਨਾ	ਬਾਵਾ ਪਿਗੀ
ਲੇ ਜਾਨਾ (ਉਠਾਕਰ, ਸਿਰਪੀਠ ਯਾ ਕੰਧੇ ਪਰ)	ਪੀਕੁਲ, ਪਿਕੁਲ
ਲੇਕਨ	ਤਾਪੀ, ਤਤਾਪੀ, ਤਿਪੀ
ਲੇਨਾ	ਅਮਬੇ, ਅਮਬੀਲ

ਮੀਮ

ਮਾ (ਮਾਂ, ਮਾਈ, ਮਾਤਾ)	ਮਾ, ਅੰਮਾਂ, ਈਬੂ
ਮਾਰਸ	ਕੋਰੇ ਆਪੀ, ਆਪੀ ਮਾਚਸ
ਮਾਦਾ	ਬਤੀਨਾ

ਮਾਰਡਾਲਨਾ ਜਾਨ ਸੇ (ਕਤਲ ਕਰਨਾ)	ਬੁਨੋਹਕਨ, ਬੁਨੋਹ
ਮਾਰ ਡ ਲਾ ਹੁਆ	ਤਰਬੁਨੋਹ
ਮਾਰ ਡਾਲਨੇ ਵਾਲਾ ਕਾਤਲ)	ਪਮ ਬੁਨੋਹ
ਮਾਰਨਾ	ਪੁਕੁਲ, ਪੁਕੁਲ
ਮਾਰਨਾ (ਤਲਵਾਰ ਯਾ ਚਾਕੂ ਸੇ)	ਭੋਤਾ
ਮਾਰਨਾ (ਖੱਪੜ ਯਾ ਤੁਮਾਚਾ)	ਤਾਮਪਰ
ਮਾਰਨਾ ਮੁੱਕਾ ਯਾ ਮੁੱਠੀ ਸੇ	ਰੇਬੂ, ਤੁਮਬੂ
ਮਾਰਨਾ (ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਕਾ)	ਕਿਨਾ, ਕਿਨਾਕਨ
ਮਾਲਸ਼ ਕਰਨਾ (ਮਲਨਾ)	ਗੋਸੋ
ਮਾਲਕ	ਤੋਆਨ, ਨੀਗ ਅਮਪੂੰਯਾਂ
ਮਾਂਗਨਾ	ਮਿਨਤਾ, ਮਾਊਂ
ਮਾਨਨਾ ਹੁਕਮ ਕਾ	ਤੁਰਤ, ਤੁਰੂਤ, ਮੀਨੂੰਤੂ
ਮੁਤਬੰਨਾ (ਲੇਪਾਲਕ)	ਅੱਨਾ, ਅੰਗਕਤ
ਮੁਤਬੰਨਾ ਬਨਾਨਾ ਯਾ ਕਰਨਾ	ਅੰਗਕਤ ਅੱਨਾ
ਮੁਤਅੱਲਕ	ਫਸਲ ਛਰੀ ਹਾਲ
ਮਤਵਾਲਾ (ਸ਼ਰਾਬੀ)	ਮਾਬੂ
ਮੁਰਦਾ	ਮਾਤੀ
ਮੜ (ਗੱਲਾ)	ਕਾਵੰਗ ਪੁਤੇ
ਮਿਟੀ (ਖਾਕ)	ਤਾਨਹ, ਤਾਨਾ
ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ	ਮਿਗਰਾਸੀ, ਪਾਕਸਾ

ਮੁਜਰਾ ਲੈਨਾ	ਤੋਲਾ, ਪੋਤ੍ਰੰਗ, ਚਾਬੁਤ
ਮੱਛਰ	ਨਿਯਾਮੂ
ਮੱਛਰਵਾਨੀ	ਕਲਾਮਬੂ
ਮਛਲੀ	ਈਕਨ
ਮਛਲੀ ਸਮੁੰਦਰੀ (ਉਡਨ ਵਾਲੀ)	ਈਕਨ ਤਰਬਾਂਗ
ਮਾਹਸੂਲ	ਚੁਕੇ, ਹਾਸਲ
ਮਿਹਨਤ (ਮਜ਼ਦੂਰੀ)	ਕਿਰਜਾ ਬਕਿਰਜਾ ਅਨ
ਮੇਹਨਤ ਕਰਨਾ	ਬਰਕਿਰਜਾ ਬਕਿਰਜਾ
ਮੇਹਨਤੀ (ਹੁਸ਼ਯਾਰ)	ਰਾਜਿਨ
ਮੇਹਨਤੀ (ਕੁਲੀ, ਮਜੂਰ)	ਔਰੰਗ ਕੁਲੀ, ਔਰੰਗ ਉਪਾਹਨ
ਮੁਖਾਲਫ਼ ਹੋਨਾ	ਲਾਵਨ, ਮਲਾਵਨ
ਮਦਦ, ਮਦਦ ਦੇਨਾ ਯਾ ਕਰਨਾ	ਤੁਲੋਂ, ਤਲੋਂਗ, ਬਨਤੂ
ਮੁੱਦਾ ਅਲੈਹ	ਔਰੰਗਸਾਲਾ, ਸਾਲਾ
ਮੁਦਈ	ਔਰੰਗ ਆਡੂ ਪਿੰਗ ਅਡੂ
ਮੁਜ਼ੱਕਰ (ਨਰ)	ਜਨਤਨ, ਲਾਕੀ ਲਾਕੀ
ਮਸ਼ਕੂਰ	ਤਰਸਬੂਤ
ਮਸ਼ਕੂਰਾ ਬਾਲਾ	ਯੰਗਤਰ ਸਬੁਤ, ਜੀ ਆਨਸ ਈਨੀ

ਮਜ਼ਹਬ	ਉਗਾਮਾ, ਢਿਗਸਾ, ਬਨਸਾ
ਮੁਰਝਾਨਾ (ਕੁਮਲਾਨਾ)	ਲਾਯੂ
ਮਿਰਚ ਲਾਲ	ਚਾਬੈ, ਲਾਡਾ ਚੀਨਾ
ਮਿਰਚ ਸਿਆਹ	ਲਾਡਾ ਈਤਮ
ਮਰਦ	ਲਾਕੀ ਲਾਕੀ, ਔਰੰਗ ਜੰਤਨ
ਮਰਦ (ਖਾਵੰਦ)	ਸੁਾਮੀ, ਲਾਕੀ
ਮੁਰਦਾ	ਮਾਤੀ, ਮੌਯਤ
ਮਰਜ਼ੀ	ਸੂਕਾ
ਮੁਰਗ਼, ਮੁਰਗ਼ਾ	ਆਯਮ ਜਨਤਨ
ਮੁਰਗ਼ੀ	ਆਯਮ ਬਤੀਨਾ
ਮੁਰਗ਼ੀਕਾ ਬੱਚਾ	ਅੱਨਾ ਆਯਮ
ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨਾ	ਬੀਕਨ ਯੰਗ ਪਿਚਾ ਮਿਮਬਾਈਕੀ
ਮਰਨਾ (ਮਰਗਿਆ)	ਮਾਤੀ, ਸੂਡਾ ਮਾਤੀ
ਮਜ਼ਦੂਰ	ਕੂਲੀ ਔਰੰਗ ਊਪਾਹਨ
ਮਸਤੂਲ	ਤਿਯਾਂਗ ਕਪਲ
ਮਜ਼ਬੂਤ	ਤੀਗੋਹ, ਤੀਤਪ
ਮੁਸਲਮਾਨ	ਔਰੰਗ ਇਸਲਾਮ
ਮਸੂੜਾ ਦਾਂਤ ਕਾ	ਗੂਸੀ
ਮੁਸੱਲਹ (ਹਥਯਾਰਬੰਦ)	ਬਰ ਸੰਜਾਤਾ
ਮੁਸ਼ਕਲ (ਤਕਲੀਫ਼)	ਸੂਸਹ
ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਖ਼ਤ	ਪਾਯਾ ਕਿਰਾਸ

ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨਾ	ਮਸ਼ਵਰਾ, ਬਰਖਿਚਾਰਾ
ਮਸ਼ਹੂਰ	ਮਸ਼ਹੂਰ, ਮਾਲੂਮ
ਮਸਾਲਹ	ਮਸ਼ਹੂਰਕਨ, ਮਿਨਯਾਤਾ ਕਨਨ
ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ	ਰਮਪਹ, ਰਮਪਹ
ਮਜ਼ਮੂਨ (ਖ਼ਤ)	ਈਸੀ ਸੂਰਤ
ਮਤਲਬ (ਮਕਸੂਦ)	ਕਾਹਿਸ਼ਾ, ਮਕਸੂਦ, ਨੀਯਤ
ਮਤਲਬ (ਮੈਹਨੇ)	ਹਰਤੀ, ਆਰਤੀ
ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਾ	ਅਮਪੁਨਕਨ, ਮੁਆਫ਼ ਕਨ
ਮੁਆਫ਼ੀ	ਅਮਪੁਨ, ਮੁਆਫ਼
ਮੁਆਫੀ ਮਾਂਗਨਾ	ਮਿਨਤਾ ਮੁਆਫ਼
ਮੋਹਤਬਰ	ਹਾਰਾਪਨ, ਕਾ ਪਰਚਾ ਅਨ
ਮਾਲੂਮ ਕਰਨਾ	ਰਾਸਾਈ
ਮਾਲੂਮ ਕਰਨਾ [ਜਾਨਨਾ ਸਮਝਨਾ ਬੂਝਨਾ]	ਤਾਓ, ਮਿਨਗਰਿਤੀ
ਮਾਲੂਮ ਹੋਤਾ ਹੈ	ਰਾਸਾਨੋਯਾ
ਮੇਹਮਾਰ (ਰਾਜ)	ਤੁਕੰਗ ਬਾਤੂ
ਮਘਰੂਰ	ਸੋਮਬੌਂਗ, ਹਾਤੀ ਬੁਸਾਰ
ਮਗ਼ਜ਼ (ਭੇਜਾ)	ਓਤਾ, ਊਤਕ
ਮਿਕਦਾਰ	ਬਾਂਯਾਂ, ਬਾਂ, ਯਾਂ
ਮੁਕੱਦਸ (ਪਾਕ)	ਸੂਚੀ, ਕੁੱਦੂਸ
ਮੁਕੱਦਮਾ	ਬੈਚਾਗ, ਬਿਚਾਰਾ, ਦਾਹਵਾ
ਮੁਕਰਰ ਕਰਨਾ	ਤਿਨਤੂਕਨ, ਸਲੀਸੇਕਨ

ਮਕਾਨ (ਇਮਾਰਤ)	ਰੂਮਾ
ਮਕਾਨ (ਚੋਖੀ)	ਰੂਮਾ ਪਾਪਨ
ਮਕਾਨ ਪੁਖਤਾ	ਟੂਮਾਬਾਤੂ
ਮਕਾਨ [ਘਾਸ ਯਾ ਪਤੋਂ ਕਾ]	ਰੂਮਾ ਆਤਪ, ਰੂਮਾ ਰੁਮਪਤ
ਮਕਾਨ ਬਨਾਨਾ	ਬਾਂਗੁਨ ਰੂਮਾ, ਬੋਕਨ ਰੂਮਾ
ਮੁਕਰਨਾ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ)	ਮੁਨਕਿਰ, ਇਨਕਾਰ ਕਨ
ਮਕੜੀ [ਟਿੱਡੀਦਲ]	ਬਲਾਲੰਗ
ਮਕੜੀ [ਅਨਕਬੂਤ]	ਲਾਬਾ, ਲਾਬਾ
ਮਕੜੀ ਕਾ ਜਾਲਾ	ਸਾਰੰਗ ਲਾਬਾ ਲਾਬਾ
ਮਖਨ	ਮਿਨਤੀਗਾ
ਮਖੀ	ਲਾਲਤ, ਲਾਲਾ
ਮਖੀ ਸ਼ਹਿਦ ਕੀ	ਲਿਬਾ, ਲਿਬਹ
ਮਲਾਹ (ਕਿਸ਼ਤੀ ਬਾਨ)	ਅੱਨਾ ਪਰਾਹੂ,ਅੱਨਾ ਸਾਮਪਾਨ
ਮੁਲਾਹਜ਼ਾ ਕਰਨਾ	ਲਾਵਤ ਤਿੰਗੂ, ਮੇਲਾਵਤ
ਮਿਲਾਨਾਂ ਰਲਾਨਾ)	ਚਮਪੁਰ, ਚਮਪੁਰਕਨ
ਮਿਲਾਨਾ, ਜੋੜਨਾ	ਸਮਬੋਂਗ ਕਨ ਉਬੋਂਗ ਕਨ
ਮੁਲਤਵੀ ਰਖਨਾ	ਤੰਗੋਹ ਕਨ, ਗਨਤੁੰਗ ਕਨ
ਮਲਕੀਯਤ	ਹਰਤਾ
ਮੁਲਕ	ਨਗਰੀ
ਮਿਲਨਾ (ਪਾਨਾ)	ਡਾਪਤ, ਡਾਪਤ
ਮਿਲਨਾ (ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨਾ)	ਬਰ ਤੀਮੂ, ਬਰਜੁਮਪਾ ਜੁਮਪਾ
ਮਲਨਾ ਮਾਲਸ਼ਕਰਨਾ)	ਗੋਸੋ ਗੀਸੇ ਗੋਸੋਕਨ

ਮੁਮਕਨ	ਬੁਲੋ ਬੁਲੀਯਾ
ਮੁਨਾਸਬ	ਪਾਭੂਤ
ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨਾ	ਤਰੀਮਾ, ਬਿਨਾਰ ਕਨ
ਮਨਹ ਕਰਨਾ	ਲਾਰਿੰਗ, ਲਾਰਿੰਗਕਨ
ਮੰਗਲਵਾਰ	ਹਾਰੀ ਸਲਾਸਾ, ਹਾਰੀ ਦੂਆ
ਮੂੰਹ	ਮੋਲੂਤ
ਮੂੰਹ (ਚੇਹਰਾ)	ਮੂਕਾ
ਮੋਟਾ (ਇਨਸਾਨ ਯਾ ਜਾਨਵਰ ਕੇ ਲੀਏ)	ਗੁਮੂੰ, ਤਮਦੂਨ
ਮੋਟਾ(ਦੂਸਰੇ ਚੀਜ਼ੋਂ ਕੇ ਲੀਏ)	ਕਾਸਰ, ਤਬਲ, ਤਬਾਲ
ਮੋਟਾ ਕਾਗਜ਼	ਕਰਤਾਸ ਤਬਲ, ਕਰਤਾਸਤਬਾਲ
ਮੋਰ	ਣੂਰੂੰਗ ਮੀਰਕ, ਬੂਰੋਂਗ ਮੀਰਾ
ਮੋਚੀ	ਤੁਕੂੰਗ ਕਾ ਸੂਤ
ਮੂਛ (ਮੂਛੇਂ)	ਮੀਸੇ, ਕੁਮੀਸ, ਕੂਮੀਸ
ਮੌਸਮ	ਮੂਸਮ
ਮੂਲ ਲੇਨਾ	ਬਿਲੀ, ਬੇਲੀ, ਮਿਮ ਬਿਲੀ
ਮੂਲੀ ਸਬਜ਼ੀ	ਲੋਬਕ, ਸਾਇਰ ਲੋਬਾ
ਮੋਮ, ਮੋਮ ਕੀ ਬਤੀ	ਲੀਲਿਨ, ਛੀਅਨ, ਲੀਲੀ
ਮਹਿੰਗਾ	ਮਹਲ
ਮਹੀਨ (ਬਾਰੀਕ)	ਪਿਨਸ ਹਾਲੂਸ
ਮਹੀਨਾ	ਬੂਲਨ, ਬੋਲਨ

ਮਹੀਨਾ ਰਵਾਂ (ਮੌਜੂਦਾ)	ਬੁਲਨ ਈਨੀ
ਮਹੀਨਾ ਆਇੰਦਾ (ਅਗਲਾ)	ਬੁਲਨ ਵਾਤੰਗ, ਙੁਲਨ ਹਾਞਪ
ਮਹੀਨਾ ਗੁਜ਼ਸ਼ਤਾ (ਪਿਛਲਾ)	{ ਙੁਲਨ ਙਾ, ਸੁਬੁਲਨ ਲਾਲੂ, ਬੁਲ ਡੂਲੋ
ਮੀਠਾ	ਮਾ'ਨੀਸ, ਮਾ'ਨਿਸ
ਮਿਠਾਈ	ਮਾ'ਨੀਸਨ
ਮੇਖ ਲੋਹੇਕੀ	ਪਾਨੂ
ਮੇਰਾ, ਮੇਰੀ, ਮੇਰੇ	ਸਹਯਾ ਪੀਆਂ
ਮੀਰਾਸ [ਤਰਕਾ]	ਪਸਾਕਾ
ਮੇਜ਼	ਮੇਜਾ
ਮੈਲਾ [ਗੰਦਾ]	ਚਮਰ, ਕੋਭੁਰ
ਮੈਂ	ਸਹਯਾ, ਸਾਯਾ, ਆਕੂ
ਮੇਂ [ਅੰਦਰ]	ਡਾਲਮ, ਡੀ ਡਾਲਮ
ਮੈਨਾਂ [ਚਿੜੀਆ]	ਬੂਰੰਗ ਤੀਓਂਗ
ਮੇਵਹ	ਬੂਆ, ਬੂਆਹ
ਮੇਵਾਲਗਨਾ [ਫਲਨਾ]	ਬਰਬੂਆ

ਨੂਨ

ਨਾਪਨਾ [ਪੈਮਾਇਸ਼ ਕਰਨਾ]	ਸੂਕਤ, ਸੂਕਤ ਕਨ
ਨਾਟਾ [ਪਸਤ ਕਦ]	ਪੈਂਡੇ
ਨਾਚਨਾ	ਤਾਰੀ

ਨਾਰੰਗੀ	ਲੀਮੂ ਮਾਨੀਸ
ਨਾਖੁਨ	ਕੂ ਕੂ
ਨਾਰਾਜ਼, ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ	ਮਾਰਹ, ਮਾਰਾ
ਨਾਰਯਲ	ਕਲਾਪਾ, ਨਿਯੁਰ, ਨੌਂਉਰ
ਨਾਜ਼ੁਕ	ਹਾਲੂਸ
ਨਾਸੂਰ (ਫੋੜਾ)	ਪੂਰੋ, ਬੀਸੂਲ, ਬਾਰਹ
ਨਾਫ਼ (ਧੁੰਨੀ)	ਪੂਸਤ, ਪੁਸਤ
ਨਾਕ (ਥੀਨੀ)	ਹੀਡੋਂਗ
ਨਾਕ ਕੀ ਸੂਰਾਖ	ਲੁਬੰਗ ਹੀਡੋਂਗ
ਨਾਗਹਾਂ	ਤੀਬਾ ਤੀਬਾ
ਨਾਲਸ਼	ਦਾਹਵਾ, ਪਿੰਗਾਡੋਅਨ
ਨਾਲਸ਼ ਕਰਨਾ	ਬਰ ਦਾਹਵਾ, ਮਿੰਗਾਡੋ
ਨਾਲੀ (ਮੋਰੀ, ਖਾਈ)	ਪਾਰੀਤ
ਨਾਲੀ, (ਬਦਰ ਰੌਂ)	ਲੋਂਗ ਕੰਗ
ਨਾਮ	ਨਾਮਾ
ਨਾ ਮੁਮਕਨ	ਤਾਬੂਲੇ, ਤਾਬੂਲੀਯਾ
ਨਾਵਾਂ (੯)	ਪਨਗ ਸਮਬੀਲਾਨ
ਨਾਈ (ਹਜਾਮ)	ਤੁਕੰਗ ਚੁਕੁਰ
ਨਾਨ ਬਾਈ (ਰੋਟੀਵਾਲਾ)	ਤੁਕੰਗ ਮਾਸਾ, ਤੁਕੰਗ ਰੋਟੀ
ਨਬਜ਼	ਨਾਡੀ (ਨਾਡੀ)
ਨਦੀ (ਦਰਯਾ)	ਸੂਗੇ, ਸੂੰਗੇ
ਨਦੀ ਛੋਟੀ ਨਾਲਾ	ਅੱਨਾ ਸੂੰਗੇ

ਨਰ	ਜੈਂਤਨ, ਲਾਕੀ ਲਾਕੀ
ਨਿਰਾਸ (ਨਾਉਮੈਦ)	ਪ੍ਰੂਭਸ ਆਸਾ, ਪ੍ਰਭੁਸ ਆਸਾ ਨਿਰਾਸਾ
ਨਰਮ	ਲਮਙ੍ਹਭ, ਲਮਥੇ
ਨਜ਼ਦੀਕ	ਡਕਤ੍ਰ ਰਾਪਤ
ਨਸਵਾਰ	ਤਮਬਾਕੂ ਹੀਡੋਂਙ
ਨਿਸ਼ਾਨ	ਭਾਂਡਾ, ਇਲਾਮਤ
ਨਸੀਬ (ਬਖ਼ਤ)	ਨਾਸੀਬ, ਨਸੀਬ, ਨਸੀਬਾ
ਨਸੀਹਤ	ਨਾਸੀਹਤ, ਨਸੀਹਤ
ਨਸੀਹਤ ਕਰਨਾ	ਥਰੀ ਨਾਸੀਹਤ
ਨਸੀਹਤ ਲੈਨਾ	ਮਿਨਤਾ ਨਸੀਹਤ
ਨਿਗਾਹ	ਲੀਹਤਅਨ, ਲੀਹਤਨ ਪਿਮਾਂਙਿਗਨ
ਨਜ਼ਰ ਕਰਨਾ (ਵੇਖਨਾ)	ਲੀਹਤ ਤ੍ਰਿਗੋ
ਨਾਹਲ ਲਗਾਨਾ	ਪ੍ਰਕੂਲ ਬੀਸੀ, ਪ੍ਰੂਕੂਲ ਬੀਸੀ
ਨਿਫ਼ਾਕ (ਅਦਾਵਤ)	ਡਮਡਾਮ, ਡੈਡਾਮ
ਨਫਰਤ ਕਰਨਾ	ਥਿੰਰੀ, ਥਿਨਥੀ
ਨਕਦ, ਨਕਦੀ	ਵੈਗ, ਵੈਂਗੋਤਨੇ
ਨੁਕਸਾਨ, (ਹਰਜ ਮਰਜ)	ਥਿਨ ਚਾਨਾ
ਨੁਕਸਾਨ (ਖਸਾਰਾ, ਘਾਟਾ)	ਕਾਰੂਗੀਅਨ, ਰੂਗੀ
ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਨਾ ਯਾ ਕਰਨਾ	ਰੂਗੀ
ਨਕਲ ਕਰਨਾ, ਲਿਖਨਾ	ਸਾਲੀਨ, ਤੂਲੁਸ ਕਾਪੀ

ਨਿਕਾਲਨਾ (ਉਖਾੜਨਾ) ਜੈਸੇ ਜੜ੍ਹ ਵਗ਼ੈਰਾ	ਬਨ ਤਨ, ਚਾਬੂਤ
ਨਿਕਾਲਨਾ [ਜੈਸੇ ਤਲਵਾਰ ਮਿਯਾਨ ਸੇ	ਹੁਨੂਸਚਾਬੂਤ
ਨਿਕਾਲਨਾ [ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨਾ, ਬਾਹਰ ਭੇਜਨਾ ਖ਼ਾਰਜ ਕਰਨਾ, ਬਾਹਰ ਨਿਕਾਲਨਾ	ਕੂਲਵਾਰ ਕਨ
ਨਿਗਲਨਾ	ਤਿਲਨ, ਤੇਲਨ, ਤਾਲਨ
ਨਿਮਕ	ਗਾਰਮ
ਨਿਮਕੀਨ	ਮਾਸੀਨ
ਨਮੂਨਾ	ਚੂਨਤੂ, ਤੁਲਾਵਾਨ
ਨੰਗਾ	ਤਿਲੰਜੰਗ, ਤਿਲੰਜਾ
ਨੌ (੯)	ਸਿਮਬੀਲਾਨ, ਸਿਮਬੀਲਨ
ਨੱਵੇ [੯੦]	ਸਮਬੀਲਾਨ ਪੂਲੋ
ਨਿਹਾਇਤ [ਇਨ ਤਹਾ]	ਤਰਲਾਲੂ ਬਾਂ ਯਾਂ
ਨਹੀਂ	ਤਾਡਾ, ਤੀਡਾ, ਤਯਾਡਾ
ਨਾ ਕਰਸਕਨਾ ਯਾ ਨਾ ਹੋਸਕਨਾ	ਤਾ ਬੂਲੇ, ਤੀਡਾ ਬੂਲੇ
ਨਹੀਂ ਚਾਹਤਾ, ਨਹੀਂ ਮਾਂਗਤਾ	ਤਮਾਊਂ, ਤਾਮਾਊਂ
ਨਹੀਂ ਹੈ	ਤਾਡਾ, ਤਯਾਡਾ

ਨਵਾ (ਨਵਾਂ)	ਥਾਰੂ
ਨਿਮਥੂ	ਲੀਮੂ ਆਸਮ, ਲੀਮੂ ਨੀਸ
ਨੀਚਾ (ਨੀਵਾਂ)	ਰੰਡਹ
ਨੀਚੇ ਉਤਰਨਾ	ਡੁਰੂਨ
ਨੀਚੇ	ਡੋਥਾਵਹ
ਨੀਲ	ਨੀਲਾ
ਨੀਲਾ	ਥੀਰੋ
ਨੀਲਾਮ	ਲੇਲੋਂ, ਲੇਲੋਂਗ
ਨੀਲਾਮ ਕਰਨਾ	ਲੇਲੋਕਨ
ਨੀਂਦ (ਨੀਂਦ ਕਰਨਾ)	ਤੀਡੋ, ਟੀਡੋ, ਤੀਡੋਰ

ਵਾ

ਵਾਪਸ ਕਰਨਾ	ਪੋਲਾਂਗ ਕਨ, ਥਾਲੇਕਨ ਕਮਥਾਲੇ
ਵਾਪਸ ਕਰਨਾ ਨਕਦੀ ਕਾ	ਥਾਯਰ ਥਾਲੇ
ਵਾਦੀ	ਲਮਥਹ, ਲਮਥਾਹ
ਵਾਰਸ	ਯੰਗ ਥਰਾਉਲੀਆ ਪਸਾਕਾ, ਵਾਰਸ
ਵਾਸਤੇ (ਲੀਏ)	ਕਰਾਨਾ, ਆਕਨ, ਡਰੀ ਸਥਥ
ਵਾਕਫ਼ (ਮੁਲਾਕਾਤੀ)	ਕਨਾਲਨ, ਕਾਵਾਨ
ਵਾਕਫ਼ ਹਾਲ (ਮੈਹਰਮ)	ਕਿਨਲ, ਥਾਈ ਥਾਈ ਗਾਮਾ
ਵਾਕਫ਼ ਹੋਨਾ	ਜਾਡੀ ਮਿਨਜਾਡੀ

ਵਾਲਦੈਨ	{ ਅਮਾ ਬਾਪਾ, ਮਾ ਬਾਪਾ ਈਬੂ ਬਾਪਾ
ਵੈਹਸ਼ੀ (ਡੂੰਦ)	ਗਾਰਿਗ, ਗਾਂਸ ਬੂ ਅਸ
ਵਰਨਾ	ਮਿਲਾਇਨ ਕਨ, ਹਾਨਿਆ
ਵਜ਼ੀਰ	ਮਨਤਰੀ
ਵਸੂਲ ਕਰਨਾ	ਮਿਨ ਰੀਮਾ, ਤਰੀਮਾ
ਵਸੀਤ	ਵਾਸੀਤ, ਸੂਰਤ ਵਸੀਤ
ਵਸੀਤ ਕਰਨਾ	ਵਾਸੀਤ ਕਨ
ਵਾਹਦਾ	ਜਾਂਜੀ, ਪਰ ਜਾਂਜੀਅਨ
ਵਾਹਦਾ ਕਰਨਾ	ਬਰਜਾਂਜੀ, ਜਾਂਜੀ
ਵਫ਼ਾਦਾਰ	ਕਾਪਰ ਚਾਅਨ
ਵਕਤ (ਕਾਲ, ਜ਼ਮਾਨਾ)	ਕਾਲਾ, ਮਾਸਾ, ਵਕਤੂ
ਵੋਹ	ਈਤੂ
ਵਹਾਂ	ਸੀਤੂ, ਸਾਨਾ
ਵਹਾਂ ਸੇ	ਛਰੀ ਸਾਨਾ
ਵੀਰ ਵਾਰ	ਹਾਰੀ ਖਮਸ ਹਾਰੀ ਅਮਪਾ

ਹੇ

ਹਾਥ	ਤ੍ਰਾਂਗਨ
ਹਾਥ ਪਾਉਂ ਮਾਰਨਾ	ਮਲਾਵਨ
ਹਾਥੀ	ਗਾਜਾ

ਹਾਥੀ ਦਾਂਤ	ਗਾਡੀਂਗ
ਹਾਥੀ ਕਾ ਸੂੰਡ	ਬਸਾਲੇ ਗਾਜਾ
ਹਾਰ (ਮਾਲਾ)	ਆਗੂ
ਹਾਰਨਾ	ਕਾਲਹ, ਆਲਹ
ਹਾਂਡੀ (ਦੇਗਚਾ)	ਪਰੀਉਕ
ਹਾਂਡੀ (ਮਿਟੀ ਕੀ)	ਬਲਾਂਗਨ, ਬਲਾਂਗਾ
ਹਾਂਕਨਾ	ਹਾਲਾਓ, ਹਲੌ
ਹਥੌੜਾ	ਪੀ ਮੁਕੁਲ ਪੁਕੁਲ ਬੀਸੀ
ਹਥੌੜਾ ਮਾਰਨਾ	ਤੁਕੁਲ ਤੁਕੁਲ
ਹਥਯਾਰ	ਸੰਜਾਤਾ
ਹਥੇਲੀ	ਤਾਪਾ ਤਾਂਗਨ
ਹਿਚਕੀ, ਹਿਚਕੀ ਲੇਨਾ	ਸੀਡੂ, ਸਡੂ
ਹਡੀ	ਤੁਲਾਂਗ, ਤੁਲੰਗ
ਹਰ ਏਕ	ਤਿਯਾਪ ਤਿਯਾਪ ਮਾਸੀਂਗ ਮਾਸੀਂਗ
ਹਰਜਗਹ	ਰਾਤਾ ਰਾਤਾ, ਸਾਨਾ ਸੀਨੀ
ਹਰਜ ਮਰਜ (ਹਰਜਾ)	ਬਿਨ ਜਾਤਾ
ਹਰਜ ਮਰਜ ਕਰਨਾ	ਰੁਸਾ, ਰੁਸਾ ਕਨ
ਹਰ ਰੋਜ਼	ਸਾਹਾਰੀ ਹਾਰੀ ਹਾਰੀ
ਹਜ਼ਾਰ	ਰੀਬੂ, ਰੇਬੂ
ਹਸਤੀ (ਮੌਜੂਦਗੀ)	ਕਾ ਆਡਾ ਅਨ, ਆਡਾ

ਹਫਤਾ (ਸਾਤ ਦਿਨ)	ਮਿੰਗੂ, ਸਾਤੂ ਮਿੰਗੂ ਸਾਤੂ ਜਮਾਅਤ
ਹਿਲਾਨਾ	ਗੋਯਾਂਗਕਨ ਗਰਾਗ ਕਨ ਗੋਯੰਗ
ਹਿਲਾਨਾ (ਪਾਲੂ ਕਰਨਾ ਜੈਸੇ ਜੈਸੇ ਕੁੱਤਾ ਬਿਲੀ ਵਗੈਰਾ)	ਜੀਨਾਕਨ ਮਿਨ ਜੀਨਾਕਨ
ਹਿਲਾ ਹੂਆ (ਪਾਲੂ)	ਜੀਨਾ, ਜੀਂਕ
ਹਿਲਨਾ (ਹਰਕਤ ਕਰਨਾ)	ਬਰ ਗਿਰਾਕ, ਬਰ ਗਿਰਾ
ਹਲਕਾ (ਕਮ ਵਜ਼ਨ)	ਰਿੰਗਨ
ਹਮ, ਹਮਕੋ, ਹਮੇਂ	ਕੀਤਾ, ਕਾਮੀ
ਹਮਾਰਾ	ਕੀਤਾ ਪੀਯਾਂ
ਹਮੇਸ਼ਾ	ਸਲਾਲੂ, ਸਨ ਤਯਾਸਾ
ਹਿੰਦਸਾ	ਅੰਗਕਾ, ਅੰਗਾ
ਹਿੰਦੂ	ਔਰੰਗ ਹਿੰਦੂ
ਹਨਸ, ਰਾਜਹੰਸ	ਅੰਗਸਾ, ਹਨਸਾ
ਹੰਸਨਾ	ਗਿਲਾਹ ਗਿਲਾਹ, ਤਰ ਤਾਵਾ
ਹਵਾ (ਪੌਨ)	ਆਂਗਨ, ਉਡਾਰਾ
ਹਵਾ ਮੇਂ ਖੁਸ਼ਕ ਕਰਨਾ	ਆਂਗਨ ਕਨ
ਹੋ ਸਕਨਾ	ਬੂਲੇ, ਬੂਲਿਯਹ
ਹੋਸ਼ (ਅਕਲ)	ਅਕਲ, ਬੁਦੀ, ਬੁਧੀ
ਹੋਸ਼ਯਾਰ	ਪਾਂਡੇ, ਬੀਜਾ ਪੰਡੇ

ਹੋਗਯਾ	ਸੂਡਹ
ਹੋਨਾ	ਜਾਡੀ, ਮਿਨ ਜਾਡੀ
ਹੋਂਠ (ਲਬ)	ਬੀਬੀਰ, ਬੀਬਿਰ
ਹੋ, ਹੂ, ਹੈਂ	ਆਡਾ
ਹੈਜ਼ਾ (ਬੀਮਾਰੀ)	ਮੁੰਤਹ ਬੀਰਾ

ਯੇ

ਯਾ	ਆਤੂ
ਯਾਬੂ (ਟੱਟੂ)	ਕੁੱਡਾ ਕਿਦੀ
ਯਾਦ ਰਖਨਾ ਯਾ ਕਰਨਾ	ਇੰਗਤ
ਯਾਦ ਕਰਾਨਾ	ਬਿਰੀ ਇੰਗਤ
ਯਤੀਮ	ਅੱਨਾ ਪੀ ਆਤੂ, ਯਤੀਮ
ਯਕੀਨ (ਵਿਸਵਾਸ)	ਈਮਾਨ, ਬਿਸ਼ਵਾਸ
ਯਕੀਨ (ਇਤਬਾਰ)	ਪਰਚਾਯਾ, ਕਾ ਪਰਚਯਾ ਅਨ
ਯਕੀਨ ਕਰਨਾ	ਪਰਚਾਯਾ
ਯਕੀਨੀ	ਤਿਨਤੂ
ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ	ਤਾ ਤਿਨਤੂ, ਤੀਡਾ ਤਿਨਤੂ
ਯਕਾਯਕ	ਤੀਬਾ ਤੀਬਾ
ਯਕਸਾਂ (ਸ਼ਕਲ ਸੂਰਤ ਮੇਂ)	ਸਪਰਤੀ, ਸਰੂਪਾ
ਯਕਸਾਂ (ਬਰਾਬਰ)	ਸਾਮਾ
ਯ਼ਿਹ	ਈਨੀ

ਯਹਾਂ, ਯਹੀਂ	ਸੀਨੀ, ਡੀਸੀਨੀ
ਯਹਾਂ ਸੇ	ਡਰੀ ਸੀਨੀ
ਯਹਾਂ ਕੋ (ਇਸਤਰਫ਼ ਇਧਰ)	ਕਾ ਸੀਨੀ, ਕਾ ਮਾਰੀ

ਦਾਸ—ਆਰ. ਡੀ. ਸੈਗਲ

ਚੌਥਾ ਬਾਬ

ਜ਼ਰੂਰੀ ਯਾਦ ਦਾਸ਼ਤ
ਸਿੱਕਾ ਯਾਨੇ ਜ਼ਰ ਨਕਦੀ
ਸ਼ਹਿਰ ਸਿੰਗਾ ਪੁਰ ਦਾ

ਚਾਰ ਡੂਈ =	ਬਰਾਬਰ	੧ ਸੀਨ
ਢਾਈ ਸੀਨ =	,,	੧ ਵੰਗ
ਦਸ ਵੰਗ =	,,	੧ ਸੁਕੂ
ਚਾਰ ਸੁਕੂ =	,,	੧ ਰੰਗੀ ਡਾਲਰ ਚਾਂਦੀ

ਪਿਨਾਂਗ ਵ ਪ੍ਰਾਵਿਨਸ ਵੈਲਜ਼ਲੀ

ਦਸ ਡੂਈ (ਸੀਨ)	=	੧ ਕਪਾਨ (ਚਾਂਦੀ)
ਸਾਡੇ ਬਾਂਗ ,,	=	੧ ਡਾਲੀ
ਦੋ ਡਾਲੀ	=	੧ ਸੁਕੂ
ਚਾਰ ਸੁਕ	=	੧ ਰੰਗੀ (ਡਾਲਰ)

ਰਿਯਾਸਤ ਪਾਹਾਂਗ

੧ ਈਤਮ ਤੀਂਗੋਕ = ਚਾਰ ਸੀਨ (ਸੇਂਟ)
੨ ,, ,, = ਕਨਰੀ (ਜ਼ਰਬਸੋਨਾ) ਯਾ ੮ ਸੀਨ
੨ ਕਨਰੀ = ੨ ਸਾਗਾ = ੧ ਬੂਸੂ ੨੫ ਡਾਲਰ
੨ ਬੂਸੂ = ੧ ਸੂਕੂ = ੧ ਕੁਪਾਨ ਯਾ ਕੁਪੰਗ ੧/੨ ਡਾਲਰ
੩ ਕੁਪੰਗ = ੧ ਰੰਗੀ (੧ ਡਾਲਰ)
੪ ,, = ੧ ਮਾਸ (੩੩ ੧/੩ ਸੇਂਟ ੧ ਡਾਲਰ)
੧੬ ,, = ੧ ਬੁੰਗਕਲ ਪਾਹਾਂਗ

ਆਮ ਤਰਹ ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਜ਼ਰਬ ਸਿੱਕਾ ਜੋ ਵਰਤਨ ਵਿਚ ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਤੇ ਬੋਲ ਚਾਲ ਵਿਚ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰੋ।

੧੦੦ ਸੇਂਟ = ੧ ਡਾਲਰ (ਰੰਗੀ) ਸਾਤੋ ਰੰਗੀ
੧੦ ਸੇਂਟ = ੧ ਫਿਲਮ, ਕੁਪਾਨ, ਸਾਤੂ ਕੁਪਾਨ। ਬਾਜ਼ੇ ਫਿਲਮ ਬਾਜ਼ੇ ਕੁਪਾਨ ਬੋਲਦੇ ਹਨ
੨੦ ਸੇਂਟ = ੨ ਫਿਲਮ ਦੋਆ ਕੁਪਾਨ
੨੫ ਸੇਂਟ = ਸੂਕੂ ਰੰਗੀ (ਯਾ ਸਾਤੂ ਸੂਕੂ)
ਪਚਾਸ ਸੇਂਟ = ਸਤੰਗਾ ਰੰਗੀ

ਪੰਜ ਸੇਂਟੀ	ਬਰਾਬਰ	ਜਰਬ	ਚਾਂਦੀ	=)	ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ	ਕਰੀਬਨ
ਦਸ ਸੇਂਟੀ	,,	,,	,,	I)	,,	,,
ਬੀਸ ਸੇਂਟੀ	,,	,,	,,	II)	,,	,,
ਪਚਾਸ ਸੇਂਟੀ	,,	,,	,,	੧)	,,	,,

ਏਹ ਸਭ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛਲਿੰਗ ਯਾ ਸਿਲੰਗ ਭੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ "ਲੀਮਾ ਚੂਈ ਸਿਲੰਗ" ਯਾ ਲੀਮਾ ਸੇਂਟ ਸਿਲਿੰਗ ਜਿਨਾਂ ਤੋਂ ਮਤਲਬ ਪੰਜ ਸੇਂਟੀ ਹੈ ॥

ਚੂਈ ਯਾ ਸੇਂਟ ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਹੈ ॥

ਲਫ਼ਜ਼ ਸੇਂਟ ਆਮ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਲਾਕਾ ਪੈਰਾਕ ਤੇ ਸਲਿੰਗੋਰ ਵਿਚ ਸੇਂਟ ਦੀ ਜਗਹ ਚੂਈ ਭੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਲੇਕਨ ਮਲਾਕਾ ਤੇ ਸਿੰਗਾ ਪੁਰ ਵਗੈਰਾ ਵਿਚ ਚੂਈ ਨੂੰ ਚੌਥਾਈ ਸੇਂਟ ਦੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਲਿਖ ਚੁਕੇ ਹਾਂ ॥

ਡਾਲਰ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਦੋ ਰੁਪੈ ਛੇ ਆਨੇ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ ਇਕ ਰੁਪੈਆ ਛੇ ਆਨੇ ਯਾ ਇਕ ਰੁਪੈਆ ਸਤ ਆਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਖੋਟਾ (ਕਲਬ) ਡਾਲਰ	ਰਿੰਗੀ ਕੋਰਾਂਗ ਬਾਈ
ਖਰਾ ਡਾਲਰ	ਰਿੰਗੀ ਬਾਈ, ਰਿੰਗੀ ਬੁਤੁਲ
ਰੁਪੈਯਾ	ਰੁਪੈਯਾ ਬੰਗਾਲਾ
ਸੂਦ, ਬਿਆਜ	ਬੂੰਗਾਵੰਗ

ਆਮ ਤੋਲ ਦੇ ਵੱਟੇ

ਸੋਲਾ (੧੬) ਟੀਲ = ਕਾਟੀ (ਦਸ ਛਟਾਂਕ ਯਾ ੧$\frac{੧}{੩}$ ਪੌਂਡ

ਸੌ (੧੦੦) ਕਾਟੀ = ੧ ਪੁਕੁਲ (੧੩੩$\frac{੧}{੩}$ ਪੌਂਡ)

ਤਿੰਨ (੩) ਪੁਕੁਲ = ੧ ਭਾਰਾ (੪੦੦ ਪੌਂਡ)
ਚਾਲੀ (੪੦) ਪੁਕੁਲ = ੧ ਕੁਆਈਂ (੫੩੩੩ ਪੌਂਡ)

ਸੋਨਾ ਵਜ਼ਨ ਕਰਨ ਦੇ ਤੋਲ

੧੨ ਸਾਗਾ ਬਰਾਬਰ	੧ ਮਾਈਂ ਯਾ ਮਾਯਾਂ
੧੬ ਮਾਈ ਬਰਾਬਰ	੧ ਬੁੰਗਕਲ
੧੨ ਬੁੰਗਕਲ ਬਰਾਬਰ	੧ ਕਾਟੀ

ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਤੋਲ

ਚਾਰ ਪਾਓ	=	੧ ਚੂਪਾ
ਚਾਰ ਚੁਪਾ	=	੧ ਗਨ ਤੰਗ
ਦਸ ਗਨ ਤੰਗ	=	੧ ਪਾਰਾ (ਪਾੜਾ)
ਦੋ ਪਾਰਾ	=	੧ ਪੁਕੁਲ
ਚਾਲੀ ਪੁਕੁਲ	=	੧ ਕੋਆਈਂ

ਚੰਡੂ ਯਾ ਅਫ਼ੀਮ ਦੇ ਤੋਲ

ਦਸ ਹੁਨ	=	੧ ਚੀ
ਦਸ ਚੀ	=	੧ ਟੀਲ

ਖੁਸ਼ਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮਾਪ ਮਲਾਈ

ਚਾਰ ਚੁਪਾ	=	੧ ਗਨ ਤੰਗ
ਦਸ ਗਨ ਤੰਗ	=	੧ ਨਾਲੀਹ (ਨਲੇ)

ਦਸ ਨਾਲੀਹ = ੧ ਕੁਨਚਾ
ਪੰਜ ਕੁਨਚਾ = ੧ ਕੁਆਈਂ

ਕਪੜੇ ਦੀ ਪੈਮਾਇਸ਼

ਦੋ ਜੰਗਕੁਲ	=	੧ ਹਸਤਾ
ਦੋ ਹਸਤਾ	=	੧ ਹੇਲਾ (ਏਲਾ)
ਦੋ ਹੇਲਾ	=	੧ ਡਪਾ (ਡਾਪਾ)
ਬੀਸ ਕਾਧੂ	=	੧ ਕੋਡੀ (ਕੌੜੀ)

ਜਮੀਨ ਦੀ ਪੈਮਾਇਸ਼

੧੨ ਇਲਚੀ	=	੧ ਕਾਕੀ (ਫੁਟ)
੬ ਕਾਕੀ	=	੧ ਡਪਾ
੪ ਡਪਾ (ਮੁਰੱਬਾ)	=	੧ ਜਮਬਾ(੧੪੪ ਮੁਰੱਬਾ ਫੁਟ)
੧੦੦ ਜਮਬਾ	=	੧ ਪਨਜੂਰ (੧੪੪੦੦ ਫੁਟ)
੪ ਪਨਜੂਰ	=	੧ ਰੀਲੋਂਗ (੧੧/੨ ਏਕੜ

ਦਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਮ

ਸ਼ੁਮਾਲ	=	ਉਤਾਰਾ, ਓਤਾਰਾ
ਸ਼ੁਮਾਲ ਮਸ਼ਰਕ	=	ਤੀਮੂਰ ਲਾਊਤ
ਮਸ਼ਰਕ	=	ਤੀਮੂਰ (ਤੀਮੁਰ)
ਜਨੂਬ ਮਸ਼ਰਕ	=	ਤੈਂਗਕਾਰਾ
ਜਨੂਬ	=	ਸਲਾਤਨ
ਜਨੂਬ ਮਘਰਬ	=	ਬਾਰਾਤ ਡਾਯਾ
ਮਘਰਬ	=	ਬਾਰਾਤ
ਸ਼ੁਮਾਲਮਘਰਬ	=	ਬਾਰਾਤ ਲਾਊਤ

ਮਲਾਈ ਲੋਕ ਖਾਸਕਰ ਅਰਬੀ ਦਿਨ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਸਾਲ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ॥

ਮਲਾਈ ਦਿਨ

ਉਰਦੂ	ਅਰਬੀ	ਮਲਾਈ ਨਾਮ
ਐਤਵਾਰ	ਹਾਰੀ ਆਦ	ਹਾਰੀ ਮਿੰਗੋ
ਸੋਮਵਾਰ	ਹਾਰੀ ਅਸਨੀਨ	ਹਾਰੀ ਸਾਤੂ
ਮੰਗਲਵਾਰ	ਹਾਰੀ ਸਲਾਸ ਹਾਰੀ ਸਲਾਸਾ	ਹਾਰੀ ਦੂਆ
ਬੁਧਵਾਰ	ਹਾਰੀ ਰਾਬੂ ਹਾਰੀ ਅਰਬਾ	ਹਾਰੀ ਤੀਗਾ
ਵੀਰਵਾਰ,ਜੁਮੇਰਾਤ	ਹਾਰੀ ਖ਼ਮਸ	ਹਾਰੀਅਮਪਾ
ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਜੁਮਾ	ਹਾਰੀ ਜਮਾਇਤ	ਹਾਰੀ ਲੀਮਾ
ਸ਼ਨੀਚਰਵਾਰ	ਹਾਰੀ ਸਬਤੂ, ਸਬਤ	ਹਾਰੀ ਆਨਮ

ਅਰਬੀ ਯਾ ਮਲਾਈ ਮਹੀਨੇ

੧ ਮੁਹਰਮ ੩੦ ਦਿਨਕਾ	੭ ਰਜਬ ੩੦ ਦਿਨ ਕਾ
੨ ਸਫਰ ੨੯	੮ ਸ਼ਾਬਾਨ ੨੯ ,,
੩ ਰਬੀਉਲ ਅਵਲ ੩੦ ,,	੯ ਰਮਜ਼ਾਨ ੩੦ ,,
੪ ਰਬੀਉਲ ਆਖਰ ੨੯ ,,	੧੦ ਸ਼ਵਾਲ ੨੯ ,,
੫ ਜਮਾਦੀਉਲਅਵਲ੩੦,,	੧੧ ਜੀਕਾਹਦ੩੦ ,,
੬ ਜਮਾਦੀਉਲਆਖਰ੨੯,,	੧੨ਜ਼ੀਹਜ੨੯,੩੦,,

ਮੌਸਮ

ਉਰਦੂ	ਮਲਾਈ
ਮੌਸਮ ਸਰਮਾ	ਮੂਸਮ ਡਾਂਗਨ
ਮੌਸਮ ਗਰਮਾ	ਮੂਸਮ ਪਾਂਨਸ
ਮੌਸਮ ਖ਼ਿਜ਼ਾਂ	ਮੂਸਮ ਕਮਾਰੂ
ਮੌਸਮ ਬਰਸਾਤ	ਮੂਸਮ ਹੂਜਨ
ਮੌਸਮ ਬਹਾਰ	ਮੂਸਮ ਬੂੰਗਾ
ਮੌਸਮ ਮੇਵਾਜਾਤ	ਮੂਸਮ ਬੂਆ

ਰੰਗ

ਉਰਦੂ	ਮਲਾਈ
ਕਾਲਾ ਸਿਆਹ	ਈਤਮ, ਹੀਤਮ
ਨੀਲਾ	ਬੀਰੂ

ਭੂਸਲਾ	ਈਤਮ ਮਾਨੀਸ
ਸਬਜ਼	ਹੀਜੋ
ਖਾਕੀ	ਕਲਾਬੂ
ਗੁਲਾਬੀ	ਮੀਰਹ ਮੂਡਾ
ਅਰਘਵਾਨੀ	ਉਂਗੂ, ਊਂਗੂ
ਸੁਰਖ਼ (ਲਾਲ)	ਮੀਰਹ, ਮੀਰਾ
ਸਫੈਦ	ਪੂਤੇ, ਪੂਤੀਹ
ਜ਼ਰਦ	ਕੋਨੀਂਗ, ਕੋਨੀਨ

ਖਾਨ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਆਟਾ ਦਾਲ ਸਬਜ਼ੀ ਵਗ਼ੈਰਾ ॥

ਉਰਦੂ	ਮਲਾਈ
ਆਟਾ	ਤੁਪੰਗ, ਤੁਪੰਗ ਗੰਦਮ
ਚਾਵਲ	ਬਰਾਸ
ਚਾਵਲ (ਉਬਲੇ ਹੋਏ)	ਨਾਸੀ
ਘੀ	ਮਿਯਾਂ ਸਾਪੀ, ਗੀ
ਰੋਟੀ	ਰੂਟੀ
ਪਨੀਰ	ਕੀਜੂ

ਮਖਨ	ਮਿਨਤੀਗਾ
ਦੂਧ	ਸੂਸੂ, ਸੂਸੂ
ਮਲਾਈ	ਕਪਾਲਾ ਸੂਸੂ
ਤੇਲ	ਮਿਞਾਂ
ਨਿਮਕ	ਗਾਰਮ
ਮਿਰਚ ਸੁਰਖ	ਚਾਬੇ ਲਾਡਾ ਚੀਨਾ
ਮਿਰਚ ਸਿਆਹ	ਲਾਡਾ, ਲਾਡਾ ਈਤਮ
ਹਲਦੀ	ਕੂਨੀਂ, ਕੂਨੀਤ
ਧਨਯਾਂ	ਕਤੂਮਬਾ
ਆਲੂ	ਊਬੀ ਬੰਗਾਲਾ
ਪਿਆਜ਼	ਬਾਵੰਗ
ਦਾਲ	ਕਾਚੰਗ
ਦਾਲ ਮੂੰਗ	ਕਾਚੰਗ ਹੀਜੂ
ਦਾਲ ਮਾਸ਼	ਕਾਚੰਗ ਈਤਮ
ਦਾਲ ਚਣਾਂ	ਕਾਚੰਗ ਕੁੱਡਾ
ਲੋਬੀਯਾ	{ ਕਾਚੰਗ ਮੀਰਾ ਕਾਚੰਗ ਈਤਮ ਮਾਨੀਸ
ਮਟਰ	ਕਾਚੰਗ ਪੂਤੇ ਬੁਨਚਿਸ
ਮਸਾਲਹ	ਰਮਪਾ ਰਮਪਾ
ਚਾਹ	ਤੈ, ਤਿਯਾ
ਕਾਹਵਾ, (ਕੂਫ਼ੀ)	ਕੋਪੀ

ਅਧਰਕ	ਹਲਯਾ, ਹਾਲਯਾ
ਸ਼ਰਬਤ	ਆਇਰਗੁਲਾ,ਆਇਰਮਾਨੀਸ
ਸਿਰਕਾ	ਚੂਕਾ
ਧਾਨ (ਛਿਲਕੇਦਾਰ ਚਾਵਲ)	ਪਾਡੀ
ਸਾਬੂਦਾਨਾ	ਸਾਗੂ
ਸ਼ੱਕਰ (ਸੁਰਖ ਚੀਨੀ)	ਗੁਲਾਹ ਮੀਰਹ
ਚੀਨੀ ਸੁਫ਼ੈਦ (ਖੰਡ)	ਗੁਲਾ ਪੂਤੇ
ਮਲੀ	ਸਾਇਲੂਬਾ, ਲੋਬਕ
ਖੀਰਾ	ਤੀਮੂੰ
ਬੈਂਗਨ	ਤਰੋਂਗ
ਕੇਲਾ	ਪੀਸੰਗ
ਗੋਭੀ	ਕੋਬੀਸ
ਗੰਨਾ	ਤਿਬੂ, ਤੀਬੂ
ਕੱਦੂ	ਲਾਬੂ, ਲਾਬੂ ਮੀਰਹ
ਆਮ ਸਬਜ਼ੀ (ਤਰਕਾਰੀ ਸਾਗ ਵਗੈਰਾ)	ਸਾਇਰ, ਸਾਯਰ
ਮੇਵਾ, ਮੇਵਾਜਾਤ	ਬੂਆ
ਪਾਨ	ਸੀਰੇ, ਸ਼ੀਰੇ
ਚੂਨਾ (ਪਾਨ ਕੇ ਸਾਥ ਖਾਨੇ ਵਾਲਾ)	ਚੂਨਮ, ਕਾਪੂ ਸੀਰੇ, ਕਾਪੁਰ ਸੀਰੇ
ਸੁਪਾਰੀ	ਬੂਆ ਪਨਾਂਗ

ਇਲਾਚੀ	{ ਬੂਆ ਪਲਾਗ ਬੂਆ ਹਥਸ਼
ਲੌਂਗ	ਬੂਆ ਚਿੰਗਕੇਂ
ਨਾਰਯੇਲ	ਕਲਾਪਾ ਨਿਯੋਰ
ਕੱਚਾ ਫਲ	ਬੂਆ ਮੂਡਾ
ਪੱਕਾ ਫਲ	ਬੂਆ ਮਾਸਾ

ਆਹਜ਼ਾ ਆਦਮੀ ਦੇ ਜਿਸਮ ਦੇ

ਸਿਰ	ਕਪਾਲਾ
ਸਿਰਕੇ ਬਾਲ	ਰੁਮਬੁਤ
ਬਦਨ,ਜਿਸਮ	ਬਾਡਨ, ਬਡਨ, ਤੂਬੂ
ਬਦਨ ਕੇ ਬਾਲ	ਬੁਲੂ ਰਮਾ
ਆਂਖ	ਮਾਤਾ
ਆਂਖ ਕੀ ਪੁਤਲੀ	ਬੀਜੀ ਮਾਤਾ
ਪਲਕ	ਬੁਲੂ ਮਾਤਾ
ਅਬਰੂ	ਕੇਨੰਗਾ
ਅਬਰੂ ਕੇ ਬਾਲ	ਬੁਲੂ ਕੇਨੰਗ
ਚਿਹਰਾ (ਮੁਖੜਾ)	ਮੂਕਾ
ਕਾਨ	ਤਲੰਗਾ, ਤਲੰਗਾਂ
ਖੋਪਰੀ	ਤੇਂਗਕੋਰਾ
ਨਾਕ	ਹੀਡੋਂਗ
ਨਾਕ ਕੀ ਸੂਰਾਖ਼	ਲੋਬੰਗ, ਹੀਡੋਂਗ

ਰੁਖ਼ਸਾਰ	ਪੀਪੀ
ਠੋਡੀ	ਡਾਗੂ
ਡਾੜ੍ਹੀ	ਜਿਗੂ, ਜੰਗੋਤ, ਜੰਗੁਤ
ਮੂਛ	ਕੂਮੀਸ, ਮੀਸਾਈ
ਮੂੰਹ (ਦਹਾਨ)	ਮੋਲੂਤ, ਮੂਲੂਤ
ਦਾਂਤ	ਗਿਗੀ, ਗੀਗੀ
ਮਸੂੜੇ	ਗੂਸੀ
ਹਲਕ (ਗਲਾ)	ਕਰੋਂਗ ਕੋਂਗ, ਰੰਗ ਕੋਂਗ
ਗਰਦਨ	ਲੀਹਰ
ਹੋਂਟ	ਬੀ ਬੀਰ, ਬਬੀਰ
ਪੇਸ਼ਾਨੀ	ਡਾਹੀ
ਪੇਟ	ਪਰਵਤ
ਨਾਫ਼	ਪੂਸਤ
ਟਖਨਾ	ਮਾਤਾ ਕਾਕੀ
ਬਾਜ਼ੂ	ਲਿੰਗਨ
ਬਗ਼ਲ	ਕਤੁਯਾ, ਕਤੀਅਕ
ਸ਼ਾਹ ਰਗ	ਊਰਤ ਡਾਰਹ
ਪੀਠ	ਬਲਾਕੰਗ
ਖ਼ੂਨ	ਡਾਰਾ, ਡਾਰਹ
ਹੱਡੀ	ਤੁਲਾਂਗ, ਤੋਲਾਂਗ
ਦਮਾਗ਼ (ਮਗ਼ਜ਼)	ਊਤਾ, ਊਤਕ
ਸਾਂਸ (ਦਮ)	ਨਫ਼ਸ

ਛਾਤੀ	ਡਾਡਾ
ਕੋਹਨੀ	ਸੀਕੋ
ਹਾਥ	ਭਾਂਗਨ
ਉਂਗਲੀ	ਜਾਰੀ
ਨਾਖ਼ੁਨ	ਕੂਕੂ, ਕੂਕੂ ਜਾਰੋ
ਗੋਸ਼ਤ	ਡਾਗਿੰਗ
ਪਾਓਂ	ਕਾਕੀ
ਦਿਲ	ਜਨਮੋਂਗ
ਏੜੀ	ਤੂਮੀ, ਤੂਮੀਤ
ਜੋੜ ਜਿਸਮ ਦੇ	ਸੰਡੋ
ਗੁਰਦਾ	ਬੂਆ ਪਿੰਗਾਂਗ
ਜ਼ਾਨੂ	ਲੂਟੂਤ
ਟਾਂਗ	ਕਾਕੀ
ਕਲੇਜਾ	ਹਾਤੀ
ਫੇਫੜਾ	ਪਾਰੂ ਪਾਰੂ
ਪੱਠਾ (ਪਠੇ)	ਊਰਤ ਪੂਤੇ
ਹਥੇਲੀ	ਭਾਪਾ ਭਾਂਗਨ
ਪਸੀਨਾ	ਪੂਲੋਹ
ਬਲਗ਼ਮ	ਡਾਹਾ, ਡਾਹਕ
ਨਾੜੀ	ਨਾਡੀ
ਕੰਧਾ	ਬਾਹੂ
ਪੈਹਲੂ	ਸਾਬਲਾਹ, ਸਬਲਾ

ਝਮਕਾ	ਕੁਲੀਤ ਹੁਲਿਤ
ਪਾਉਂ ਕਾ ਤਲਾ	ਤਾਪਾ ਕਾਕੀ
ਥੁਕ (ਲੁਆਬ)	ਲ੍ਹਡਾ
ਆਂਸੂ	ਅ ਇਰ ਮਾਤਾ
ਰਾਨ	ਪਾਹਾ
ਅੰਗੂਠਾ ਯਾ (ਉਂਗਲੀ ਪਾਉਂ ਕੀ)	ਜਾਰੀ ਕਾਕੀ
ਕਮਰ	ਪੀਗਾਂਗ, ਪੀਂਗੀਗ

ਧਾਤਾਂ

ਪੀਤਲ	ਤਮਾਗਾ ਕੋਨੀਂਗ ਤਮਬਾਗਾ
ਤ੍ਰਾਂਬਾ	ਤ੍ਰਮਬਾਗਾ ਮੀਰਾ
ਸੋਨਾ	ਮਾਸ
ਸੋਨੇ ਵਾਲੀ ਮਿਟੀ	ਮਾਸ ਊਰੀ, ਊਰੀਮਾਸ
ਲੋਹਾ	ਬੇਸੀ
ਸੀਸਾ (ਸਿੱਕਾ)	ਤ੍ਰੀਮਾ ਈਤਮ
ਚਾਂਦੀ	ਪੇਰਾ, ਪੇਰਾਕ
ਫ਼ੌਲਾਦੀ	ਬਾਜਾ ਬੀਸੀ ਬਾਜਾ
ਟੀਨ, ਕਲਈ	ਤ੍ਰੀਮਾ, ਤ੍ਰੀਮਾ ਪੁਤੇ
ਟੀਨ ਕੀ ਕੱਚੀ ਧਾਤ	ਬੀਜੀ ਤ੍ਰੀਮਾ, ਬੀਜੀ

ਜਵਾਹਰਾਤ

ਹੀਰਾ	ਇਨਤਨ
ਜ਼ਮੁਰਦ	ਜ਼ਮੁਰਦ, ਜ਼ਮੁਰਦ
ਜਵਾਹਰ	ਪਰਤਾਮਾ, ਮਾਨੀਕਮ
ਮੋਤੀ	ਮੁਤਯਾਰਾ, ਮਾਨੀਕਮ
ਲਾਲ	ਬਾਤੂ ਡਲੀਮਾ ਮਾਨੀਕਮ
ਨੀਲਮ	ਬਾਤੂ ਨੀਲਮ, ਬਾਤੂ ਨੀਲਮਾ

ਕਾਰੀਗਰ

ਨਾਨਬਾਈ	ਤੁਕੰਗ ਮਾਸਾ, ਤੁਕੰਗਰੋਟੀ
ਹਜਾਮ	ਤੁਕੰਗ ਦੂਕਰ
ਲੋਹਾਰ	ਤੁਕੰਗ ਬੀਸੀ
ਜੋਲਾਹਾ	ਤੁਕੰਗ ਕਾਇਨ, ਤੁਕੰਗ ਤਿਨੂ
ਤਰਖਾਨ	ਤੁਕੰਗ ਕਾਯੂ
ਦਰਜ਼ੀ	ਤੁਕੰਗ ਜਾਈ ਤੁਕੰਗ ਜੈ, ਦਰਜੀ
ਹਲਵਾਈ	ਤੁਕੰਗ ਮਾਨੀਸਨ
ਬਹਿਸ਼ਤੀ, ਮਾਸ਼ਕੀ	ਤੁਕੰਗ ਆਇਰ
ਡਾਕਟਰ	ਤੁਕੰਗ ਉਬਤ, ਡਾਕਟਰ ਦੁਕੂਨ
ਸੁਨਾਰ	ਤੁਕੰਗ ਮਾਸ

ਬਾਤੂ ਦੇ ਮੈਹਨੇ ਪੱਥਰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਲਾਲ ਜਵਾਹਰ ਲਈ ਮਾਨੀਕਮ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਮੇਹਮਾਰ, ਰਾਜ ਇਟਾਂ ਬਨਾਨ ਵਾਲਾ	ਤੁਰੰਗ ਬਾਤੂ
ਗੁਵਾਲਾ (ਦੁਧ ਵੇਚਨ ਵਾਲਾ)	ਤੁਰੰਗ ਸੂਸੂ
ਰੰਗਸਾਜ਼	ਤੁਰੰਗ ਰਤ
ਮਸ਼ੀਨ ਯਾ ਇੰਜਨ ਬਨਾਨ ਵਾਲਾ	ਤੁਰੰਗ ਪਸਾਵਤ ਤੁਰੰਗ ਜੀ-ਰਾ ਤੁਰੰਗ ਇੰਜਨ
ਘੁਮਿਆਰ (ਮਿਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਬਨਾਨ ਵਲਾ)	ਤੁਰੰਗ ਤਾਨਾ, ਤੁਰੰਗ ਬਲਾਗਨ
ਗਾਡੀ ਸਾਜ਼	ਤੁਰੰਗ ਕਰੀਤਾ
ਮੋਚੀ	ਤੁਰੰਗ ਕਾਸੂਤ
ਧੋਬੀ	ਤੁਰੰਗ ਚੂਚੀ ਕਾਅਨ ਧੂਬੀ
ਘੜੀਸਾਜ਼	ਤੁਰੰਗ ਜਾਮ
ਛਾਪਨੇ ਵਾਲਾ	ਤੁਰੰਗ ਚਾਪ
ਮਾਲੀ (ਬਾਗ਼ਬਾਨ)	ਤੁਰੰਗ ਕੁੰਬਨ, ਕੇਬੁਨ ਔਰੰਗ ਕੇਬੁਨ
ਖਜ਼ਾਨਚੀ	ਤੁਰੰਗਵੰਗ

ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਰਕਤਾਂ (ਜੋਸ਼)

ਗੁੱਸਾ, ਗ਼ਜ਼ਬ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ, ਨਾਰਾਜ਼	ਮਾਰਹ, ਮਾਰਾ
ਡਰ ਖਤਰਾ	ਬਾਹਯਾਤ, ਤਾਕੂਤ

ਨਫ਼ਰਤ, ਨਾ ਪਸੰਦਗੀ	ਬਿਨਰੀ
ਖ਼ੁਸ਼ੀ, ਫਰਹਤ, ਮਰਜ਼ੀ	ਸੂਕਾ
ਮੁਹਬਤ	ਕਾਸੀਯਾ
ਰਹਿਮ, ਤਰਸ ਦਯਾ	ਕਾਸੀਯਾਹਨ
ਸ਼ਰਮ	ਮਾਲੂ
ਗ਼ਮ, ਅਫ਼ਸੋਸ	ਸੂਸਹ, ਸੁਸਾ

ਬੁਰੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ

ਧੋਖਾ ਦੇਨਾ	ਡੀਪੂ
ਕਸੂਰ ਕਰਨਾ	ਡੂਆਤ ਸਾਲਹ
ਜੂਆ ਖੇਲਨਾ	ਮੈਨ ਜੂਡੀ
ਝੂਠ ਬੋਲਨਾ	ਡੂਹੋਂਗ
ਚੁਰਾਨਾ, ਚੋਰੀ ਕਰਨਾ	ਚੂਰੀ

ਕੁਝ ਮੁਲਕ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਜੇਹਾ ਕਿ ਮਲਾਈ ਲੋਕ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ॥

ਅਸਲਨਾਮ	ਮਲਾਈਨਾਮ
ਅਫ਼ਰੀਕਾ	ਨਗਰੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ (ਨਗਰੀ ਹਬਸ਼)
ਅਮਰੀਕਾ	ਨਗਰੀ ਅਮਰੀਕਾ
ਆਸਟਰੇਲੀਯਾ	ਨਗਰੀ ਸਟਰੇਲੀਆ
ਇੰਗਲੈਂਡ (ਇੰਗਲਿਸਤਾਨ)	ਨਗਰੀ ਇੰਗਰੀਸ
ਯੂਰੋਪ	ਨਗਰੀ ਯੂਰੋਪਾ
ਫਰਾਂਸ	ਨਗਰੀ ਫ਼ਰਾਂਸੀਸ
ਜਰਮਨੀ	ਨਗਰੀਜਰਮਨ
ਹਾਲੈਂਡ, ਵਿਲੰਦੀਜ਼	ਨਗਰੀ ਬਲਾਂਡਾ
ਇਟਲੀ	ਨਗਰੀ ਇਟਲੀ
ਪੁਰਤਗਾਲ	ਨਗਰੀ ਪੁਰਤਗੇਜ਼
ਰੂਸ	ਨਗਰੀ ਰੁਸ਼ਯਾ
ਸਪੀਨ, ਹਸਪਾਨਿਯਾ	ਨਗਰੀ ਸਪਾਨੀ ਅੱਵਲ

ਅਰਬ	ਨਗਰੀ ਅਰਬ ਨਗਰੀ ਮੱਕਾ ਨਗਰੀ ਮਹਿਮਦ
ਮਲਾਯਾ	ਨਗਰੀ ਮਲਾਯੂ
ਬੋਰਨੀਯੂ	ਨਗਰੀ ਬਰੂਨੀ
ਸੀਲੋਨ	ਨਗਰੀ ਸੀਲੋਂਗ, ਸੀਲੋਨ
ਚੀਨ	ਨਗਰੀ ਚੀਨ, ਨਗਰੀ ਚੀਨਾ
ਮਿਸਰ	ਨਗਰੀ ਮਿਸਰ
ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ	ਨਗਰੀ ਹਿੰਦ, ਇੰਡੀਯਾ
ਹਿੰਦ ਇਲਾਕਾ ਬੰਬਈ	ਨਗਰੀ ਬਮਬਈ
ਹਿੰਦ ਹਾਤਾ ਮਦਰਾਸ	ਨਗਰੀ ਮਦਰਾਸ ਨਗਰੀ ਕਲਿੰਗ
ਹਿੰਦ ਹਾਤਾ ਬੰਗਾਲ	ਨਗਰੀ ਬੰਗਾਲਾ ਨਗਰੀ ਬੰਗਾਲ
ਨਗਰੀ ਬਰਮਾ ਨਗਰੀ ਰੰਗੂਨ	ਨਗਰੀ ਬਰਮਾ ਨਗਰੀਰੰਗੂਨ
ਜਾਪਾਨ	ਨਗਰੀ ਜਪੁਨ
ਜਾਵਾ	ਨਗਰੀ ਜਾਵਾ, ਤਾਨਾ ਜਾਵਾ
ਸਿਯਾਮ	ਨਗਰੀ ਸਯਾਮ
ਸੋਮਾਟਰਾ	ਪੂਲੋ ਪਰਚਾ
ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ	ਨਗਰੀਇਸਤਮਪੋਲ ਨਗਰੀ ਸਤੰਬੋਲ
ਯੂਨਾਨ	ਨਗਰੀ ਗਰੀਕਾ

ਏਹਨਾ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ

ਔਰੰਗ ਅਫਰੀਕਾ, ਹਬਸ਼ੀ
ਔਰੰਗ ਅਮਰੀਕਾ, ਔਰੰਗ ਪੂਤੇ
ਔਰੰਗ ਸਟਰੇਲੀਆ ,,
ਔਰੰਗ ਇੰਗਰਿਸ ,,
ਔਰੰਗ ਪੂਤੇ
ਔਰੰਗ ਫਰੈਂਚ ਔਰੰਗਪੂਤੇ
ਔਰੰਗ ਜਰਮਨ ,,
ਔਰੰਗ ਬਲਾਂਡਾ ਤੂਆਨ ਬਲਾਂਡਾ
ਔਰੰਗ ਅਟਾਲੀ ਅਨ ਔਰੰਗ ਪੂਤੇ
ਔਰੰਗ ਪੁਰਤਗੇਜ਼ ,,
ਔਰੰਗ ਰੂਸ਼ਯਾ ,,
ਔਰੰਗ ਸਪਾਨੀ ਅਵਲ
ਔਰੰਗ ਮਾਰਬ, ਅਰਬੀ
ਔਰੰਗ ਮਲਾਯੂ

ਔਰੰਗਸੀਲੋਨ
ਔਰੰਗ ਚੀਨ, ਔਰੰਗਚੀਨਾ
ਔਰੰਗ ਮਿਸਰ ਔਰੰਗ ਤੁਰਕ
ਔਰੰਗ ਹਿੰਦੀ
ਔਰੰਗ ਬੰਬਈ
ਔਰੰਗ ਕਿਲੰਗ, ਔਰੰਗ ਮਦਰਾਸ
ਔਰੰਗ ਬੰਗਾਲੀ, ਔਰੰਗ ਬੰਗਾਲਾ
ਔਰੰਗ ਬ੍ਰਹਮਾ
ਔਰੰਗ ਜਪੁਨ
ਔਰੰਗ ਜਾਵਾ
ਔਰੰਗ ਸਿਯਾਮ
ਔਰੰਗ ਪੂਲੋ ਪਰਚਾ
ਤੁਰਕ, ਔਰੰਗਤੁਰਕੀ
ਔਰੰਗ ਗਰੀਕਾ

ਪੰਜਵਾਂ ਬਾਬ

ਆਮ ਬੋਲ ਚਾਲ	ਰਕਪ ਰਕਪ
ਉਰਦੂ	ਮਲਾਈ
੧ ਤੁਮ ਕੌਨ ਹੋ ? (ਯਾ ਆਪ ਕੌਨ ਹੈਂ ?)	ਹੈਂਗ ਔਰੰਗ ਸਯਾਪਾ? ਹੈਂਗ ਕਾਊ ਸਯਾਪਾ?
੨ ਮੈਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਹੂੰ	ਸਾਹਯਾ ਔਰੰਗ ਹਿੰਦੀ ਲਾ
੩ ਯਹਾਂ ਕਿਉਂ ਆਏ ਹੋ ?	ਕਨਾਪਾ ਹੈਂਗ ਮਾਰੀ ਸੀਨੀ ?
੪ ਨੌਕਰੀ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ	ਸਹਯਾ ਮਾਊਂ ਕਿਰਜਾ
੫ ਕੈਸੀ ਨੌਕਰੀ ਚਾਹਤੇ ਹੋ ?	ਆਪਾ ਮਾਰਮ ਕਿਰਜਾ ਮਾਊਂ ?
੬ ਕੋਈ ਦਰਬਾਨ ਕੀ ਜਗਹ	ਕਿਰਜਾ ਔਰੰਗ ਜਾਗਾ

੭ ਏਕ ਜਗਹ ਖਾਲੀ ਹੈ	ਸਾਤੂ ਤਮਪਾ ਆਡਾ ਕੋ ਸੈਗ
੮ ਕੌਲ ਬਾਰਾਂ ਬਜੇ ਆਨਾ	ਝੋ ਸੌ ਪੁਕੁਲ ਕੂਆ ਬਲਾਸ ਮਾਰੀ
੯ ਯਹਾਂ ਮਾਹਵਾਰੀ ਤਨਖਾਹ ਕਿਆ ਹੈ	ਸੀਨੀ ਥ੍ਰਪਾ ਗਾਜੀ ੮ ਲੇਡਪਤ ਸਾਤੂ ਬੁਲਨ
੧੦ ਬਹੁਤ ਕਮ ਹੈ ਗਿਆਰਾ ਰੰਗੀ	ਆਡਾ ਥਾਯਾਂ ਕੋਰਾਂਗ ਸਾ ਬਲਾਸ ਰੰਗੀ
੧੧ ਮੈਂ ਨਜਾ ਹੂੰ ਮਜ਼ੂਨਰ ਕਰੂੰਗਾ	ਸਹਯਾ ਔਰੰਗ ਝਰੂਲਾ ਬੁਲੇ ਤਰੀਮਾ
੧੨ ਪੁਰਾਨੇ ਦਰਬਾਨੋਂ ਕੋ ੧੫ ਮਿਲਤੀ ਹੈ	{ ਲਾਮਾ ਪਿਯਾ ਔਰੰਗ ਜਾਗਾ ਡਪਤ ਲੀਮਾ ਬਲਾਸ ਰੰਗੀ
੧੩ ਯੇਹ ਤਨਖਾਹ ਬਹੁਤ ਅੱਛੀ ਹੈ	{ ਈਨੀ ਗਾਜੀ ਆਡਾ ਥਾਯਾਂ ਥਾਗੁਸ ਈਨੀ ਗਾਜੀ ਆਡਾ ਚੁਕੁਥ
੧੪ ਯਿਹ ਨੌਕਰੀ ਕਿਸਕੇ ਇਖਤਯਾਰ ਮੇਂ ਹੈ	ਮਿਯਾਪਾ ਕੁਆਸਾ ਈਨੀ ਕਿਰਜਾ ਪਿਯਾਂ
੧੫ ਏਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਕੇ ਇਖ਼ਤਯਾਰ ਮੇਂ ਹੈ	ਸਾਤੂ ਔਰੰਗ਼ ਪੁਤੇ ਆਡਾ ਕੁਆਸਾ
੧੬ ਪਰਵਾਹ ਨ ਕਰੋ ਮੈਂ ਸਫ਼ਾਰਸ਼ ਕਰੂੰਗਾ	{ ਟੀਡਾ ਆਪਾ ਸਹਯਾ ਬੁਲੇ ਮਿਨਤਾ ਤੁਲੇਂ ਸਮਾ ਤੁਆਨ
੧੭ ਮੈਂ ਤੋ ਮਲਾਈ ਜ਼ਬਾਨ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ	ਸਹਯਾ ਤਤਾਉ ਚਕਪ ਮਲਾਯੁ
੧੮ ਮਲਈ ਜ਼ਬਾਨ ਕੀ ਕਤਾਬ ਖ਼ਰੀਦਲੋ	ਬਿਲੀ ਸਾਤੂ ਥਕੁ ਚਕਥ ਮਲਾਯੁ
੧੯ ਕਿਆ ਕੋਈ ਉਰਦੂ ਮੇਂ ਹੈ ?	ਬੁਲੇ ਡਪਤ ਡਾਲਮ ਭਾਸਾ ਉਰਦੂ

੨੦ ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਉਰਦੂ ਦੋਨੋਂ ਮੇਂ ਹੈ

੨੧ ਕਹਾਂ ਸੇ ਮਿਲੇਗੀ ?

੨੨ ਬੜੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੀ ਨੰ: ੫੯ ਦੁਕਾਨ ਸੇ

੨੩ ਆਪਕੀ ਬੜੀ ਮੇਹਰ ਬਾਨੀ ਹਈ
੨੪ ਮੈਂ ਆਜ ਹੀ ਖਰੀਦੂੰਗਾ ?

੨੫ ਅਗਰ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਗਈ ਤੋ
ਬਖ਼ੂਬੀ ਕਰੂੰਗਾ

੨੬ ਬਿਲਕੁਲ ਕੁਛ ਫ਼ਿਕਰ ਮਤ ਕਰੋ
੨੭ ਪੈਹਲੇ ਕਹਾਂ ਕਹਾਂ ਕਾਮ ਕੀਆ ਹੈ
੨੮ ਮੈਹਕਮਾ ਪੁਲੀਸ ਮੇਂ ਚਾਰ ਬਰਸ
੨੯ ਕਿਆ ਕੋਈ ਸਾਰਟੀ ਫ਼ਿਕੇਟ ਹੈ ?
੩੦ ਤੀਨ ਹੈਂ ਪਰਸੋਂ ਲੇਤਾ ਆਊਂਗਾ
੩੧ ਕਿਆ ਲਿਖਨਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਜਾਨਤੇ ਹੋ ?

{ਯਾ ਆਡਾ ਡਾਲਮ ਗੁਰਮੁਖੀ ਡਾਨ
ਉਰਦੂ ਦੋਆ ਦੋਆ ਭਾਸਾ}
ਡੀ ਮਾਨਾ ਬੁਲੇ ਡਪਤ ?
{ਦੁਲੇ ਡਪਤ ਡੀ ਕਿਤੇ ਨੰਬਰ ਲੀਮਾ
ਪੂਲੇ ਲਾਪਨ ਡਾਲਮ ਜਾਲਨ ਬੁਸਾਰ}
ਹੰਗ ਸੁਭਾਹ ਬੀਕਨ ਬਾਂਯਾਂ ਭੂਲੂਨ
ਸਹਯਾ ਬੁਲੇ ਖਿਲੀ ਈਨੀ ਹਾਰੀ
{ਕਲੁਸਹਯਾ ਆਡਾ ਡਪਤ ਕਿਰਜਾ
ਵਕ ਈਤੂ ਸਹਯਾ ਬੁਲੇ
ਕਿਰਜਾ ਬਾਈ ਬਾਈ}
ਤੈਸਾ ਫ਼ਿਕਰ ਆਪਾ ਆਪਾ
ਭੂਲੋਹੰਗਮਾਨਾ ਮਾਨਾ ਸੂਡਾ ਬੀਕਨਕਿਰਜਾ
ਅਮਪਾ ਤਾਹੂੰ ਡਾਲਮ ਲਸ਼ਕਰ ਪੋਲੀਸ
ਕਿਰਜਾ ਪਿਯਾਂ ਰਤ ਆਡਾ ?
ਆਡਾ ਤੀਗਾ ਸਹਯਾ ਬੁਲੇ ਬਾਵਾ ਲੂਸਾ
ਹੰਗ ਤਾਊ ਬਾਚਾ ਡਾਨ ਤੁਲੂਸ ?

੩੨ ਜੀ ਹਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵ ਉਰਦੂ
੩੩ ਰੇਲ ਕੇ ਦਫਤਰ ਮੇਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦੋ
੩੪ ਬੜਾ ਦਫਤਰ ਕਿਸ ਜਗਹ ਹੈ ?
੩੫ ਬੜੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕੋਠੀ ਕੇ ਪਾਸ ਹੈ
੩੬ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕਰਨਾ ਵਾਜਬ ਹੈ
੩੭ ਪਰਦੇਸ ਮੇਂ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਯਾਰ ਨਹੀਂ
੩੮ ਹੁਨਰ ਮੰਦ ਕੋ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ
੩੯ ਅਜ ਕਲ ਨੌਕਰੀ ਕੀ ਕਮੀ ਹੈ
੪੦ ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਮੇਂ ਭੀ ਯਹੀ ਹਾਲ ਹੈ
੪੧ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੇਨਾ ਵ ਦੇਨਾ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੈ
੪੨ ਯੇਹ ਸਾਹਿਬ ਬਹੁਤ ਨੇਕ ਦਿਲ ਹੈਂ
੪੩ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਗਰੀਬੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਵਰਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈਂ

ਯਾ ਇੰਗਰਿਸ ਤਾਨ ਉਰਦੂ ਹਿੰਦੀ
ਥਾਗੀਪਿਟੀਸਨਪਡਆਫਿਸ ਕਰੀਤਾ ਆਪੀ
ਮਾਨਾ ਆਡਾ ਆਫਿਸ ਬੁਸਾਰ
ਭੀ ਮਾਨਾ ਅਫਿਸ ਬੁਸਾਰ
ਭਕਤ ਤੂਆਨ ਬੁਸਾਰ ਪਿਯਾਂ ਰੂਮਾ
ਹੋਥਾ ਮਸਤੀ ਪਾਤੂਤ
ਤਾਲਮ ਨਗਰੀ ਲਾਇਨ ਸਯਾਪਾ ਪੁਨ
ਤਾਡਾ ਤੂਲੋਂ
ਔਰੰਗ ਇਲਮੂ ਤਾਡਾ ਸੂਸਾ ਆਪਾ
ਆਪਾ
ਸਿਕਾਰਾਂ ਡਿਪਤ ਰਿਰਜਾ ਥਾਯਾਂ ਕੋਰਾਂਗ
ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਪੁਨ ਈਤੂ ਵਸਲ ਆਡਾ ਜੁਗਾ
ਥਿਰੀ ਸੇ ਆਪ ਆਤੂ ਮਾਕਨ ਸੇ ਆਪ
ਥਾਯਾਂ ਬੁਸੂ
ਈਨੀਤੋਆਨ ਆਡਾ ਥਾਯਾਂ ਥਾਈ ਹਾਤੀ
ਸਲਾਲੂ ਆਡਾ ਤੂਲੋ ਸਮਾ ਔਰੰਗਮਿਸਕੀਨ

੪੪ ਆਪਕੀ ਅਰਜ਼ੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੁਈ ਹੈ ਯਾ ਅਭੀ ਨਹੀਂ	ਹੈਗਪਿਯਾਂ ਪਿਟੀਸ਼ਨ ਸੂਡਾ ਤਰੀਮਾ ਆਤੂ ਬੁਲਨ
੪੫ ਮੈਂ ਅਗਲੇ ਮਾਹ ਕੀ ਯਕਮ ਸੇ ਨੌਕਰ ਹੋਗਿਆ ਹੂੰ	ਸਹਯਾ ਡਪਤ ਕਿਰਜਾ ਛਰੀ ਹਾਰੀ ਸਾਤੂ ਬੁਲਨ ਵਾਤੰਗ
੪੬ ਮੁਝੇ ਭੀ ਕਾਮ ਮਿਲਗਿਆ ਹੈ	ਸਹਯਾ ਪੁਨ ਡਪਤ ਕਿਰਜਾ ਸਹਯਾ ਜੁਗਾ ਆਡਾ ਕਿਰਜਾ
੪੭ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਹੂਆ ਕਾਮ ਆਪ ਕੋ ਮਿਲ ਗਿਆ	ਬਾਯਾਂ ਬਹੁਸ ਕਲੌਂਹੰਗ ਆਡਾ ਡਪਤ ਕਿਰਜਾ
੪੮ ਸਾਹਿਬ ਸੇ ਰੁਖਸਤ ਤਲਬਕਰੋ	ਮਿਨਤਾ ਛੁਟੀ ਸਮਾਤੂਆਨ
੪੯ ਵੁਹ ਆਦਮੀ ਦੋ ਦਿਨ ਸੇ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ	ਦੂਆ ਹਾਰੀ ਸੂਡਹ, ਡਿਯਾ ਔਰੰਗ ਤਾਡਾ ਹਾਜ਼ਰ
੫੦ ਤੁਮਾਰਾ ਬੜਾ ਭਾਈ ਕਹਾਂ ਹੈ ?	ਹੈਗ ਪਿਯਾਂ ਆਬੰਗ ਆਡਾ ਮਾਨਾ ?
੫੧ ਅਦਾਲਤ ਮੇਂ ਮੁਕਦਮਾ ਕੀ ਗਵਹੀ ਪਰ ਗਿਆ ਹੈ	ਡਿਯਾ ਪਿਗੀ ਕੋਰਟ ਬਰਸਾਕਸੀ ਸਾਤੂ ਬਿਚਾਰਾ
੫੨ ਆਜ ਮੇਰਾ ਸਾਮਾਨ ਚੋਰੀ ਹੋਗਿਆ	ਸਹਯਾ ਪਿਯਾਂ ਬਾਰੰਗ ਸੂਡਹ ਚੂਰੀ ਹਾਰੀ ਈਨੀ

੫੩ ਥਾਨਾ ਪੁਲੀਸ ਮੇਂ ਰਪੋਟ ਕਰੋ	ਬੁਲੇ ਰਪੋਟ ਥਾਲੇ ਖ਼ਬਰ ਕੁਨ ਡਾਲਮ ਰੂਮਾ ਪਾਸ੍ਰਿਗ
੫੪ ਮੇਰੀ ਰਪੋਟ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ	ਤੇ ਅ ਨ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਸੂਭਹ ਭੁਲਸ ਸਹਘਾ ਪਿਯਾਂ ਰਪੋਟ
੫੫ ਅਦਾਲਤ ਕਾ ਬਾਬੂ ਮੋਕੂਫ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ	ਕੋਰਟ ਪਿਯਾਂ ਕਰਾਨੀ ਸੂਭਾ ਕੁਲਵਾਰਕਨ ਕੋਰਟ ਪਿਯਾਂ ਕਰਾਨੀ ਨੂ ਭਹ ਬ੍ਰਆਂਗ ਡਰੀ ਕਿਰਸਾ
੫੬ ਉਸਨੇ ਕਿਆ ਕਸੂਰ ਕਿਯਾ ਥਾ ?	ਡਿਯਾ ਆਪਾ ਆਡਾ ਸਾਲਾ
੫੭ ਉਸਪਰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਸਾਬਤ ਹਈ ਥੀ	ਆਤਸਡਿਯਾਮਾਕਨ ਸੇ ਆਪਸੂਭਹ ਤਰਾਂਗ
੫੮ ਮੈਂ ਆਪ ਕੋ ਫਿਰ ਮਿਲਨਾ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ	ਸਹਯਾਮਾਉਂ ਨੂ ਮਪਾਮਸਾਂਹਿਗਲਿਗੀਸਕਾਲੀ
੫੯ ਅੱਛਾ ਸਲਾਮ ਕਲ ਮੁਝੇ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਨਾ	ਤਾਬੇ ਥਾਈ ਈਸੋਮਸਤੀ ਜੁਮਪਾ ਸਮਾ ਸਹਯਾ

ਮੁਲਾਕਾਤ

ਜੁਮਪਾ	ਜੁਮਪਾ ਜੁਮਪਾ
੧ ਆਈਏ ਸਾਹਿਬ ਸਲਾਮ ਅਰਜ਼	ਮਾਰੀ ਤੋਂਆਨ ਤਾਬੇ
੨ ਬੈਠੀਏ ਕਿਆ ਹਾਲ ਹੈ ?	ਡੂ, ਡੂ ? ਆਪਾ ਖ਼ਬਰ ਆਪਾ ਫਸਲ ਆਡਾ ?

੩ ਅੱਛੇ ਹੋ ਬਹੁਤ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋ ?	ਆਡਾ ਬਾਏੀ, ਬਾਜਾਂ ਬਾਏੀ, ਬਾਏੀ ਕਾ ?
੪ ਆਪਕੀ ਇਨਾਇਤ ਨਿਹਾਇਤ ਮੇਹਰਬਾਨੀ	ਬਾਯਾਂ ਡੁਲੋਂ, ਤਰੀਮਾ ਕਾਸੀ
੫ ਕਹਾਂ ਸੇ ਆਏ ਹੈਂ ?	ਡਰੀ ਮਾਨਾ ਮਾਹੀ, (ਹੰਗਮਾਰੀ ਡਰੀਮਾਨਾ)
੬ ਘਰ ਸੇ ਆਏ ਹੈਂ	ਸਾਹਯਾ ਵਾਤੰਗ ਡਰੀ ਸਹਯਾ ਪਿਯਾ ਰੂਮਾ
੭ ਕਹਾਂ ਜਾਏਂਗੇ ?	ਪਿਗੀ ਮਾਨਾ, ਮਾਨਾ ਝੁਲੋ ਪਿਗੀ ?
੮ ਦਫਤਰ ਕੋ ਜਾਤਾ ਹੂੰ	ਪਿਗੀ ਕਾ ਆਫਿਸ, ਪਿਗੀ ਕਾ ਗੁਡਾਂ
੯ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋਗਈ ਹੈ	ਸੂਡਾ ਬਾਯਾਂ ਲਾਮਾ
੧੦ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੀਜੀਏ ਕਿ ਜਾਊਂ	ਭਾਗੀ ਛੁਟੀ, ਸੀ ਪਾਯਾ ਸਹਯਾ ਪਿਗੀ ਸੂਹੋ ਸਹਯਾ ਮਾਊਂ ਪਿਗੀ
੧੧ ਥੋੜਾ ਹਾਲ ਮੈਨੇ ਪੂਛਨਾ ਹੈ	ਸਹਯਾ ਮਾਊਂ ਤਾਂਯਾਂ ਸਿਕੀ ਐਹਵਾਲ ਸਿਕੀ ਸਹਯਾ ਮਾਊਂ ਤਾਂਯਾਂ
੧੨ ਅੱਛਾ ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਜਵਾਬ ਦੂੰਗਾ	ਬਾਈਲਾ ਤੁਲੇ ਚਕਬ ਸਹਯਾ ਕਾਸੀ ਜਵਾਬ
੧੩ ਆਪਕਾ ਕਿਆ ਨਾਮ ਹੈ	ਆਪਾ ਨਾਮਾ ਹੰਸ ਕਾਓ ਹੰਗ ਆਪਾ ਨਾਮਾ ਤੂ ਆਪਾ ਨਾਮਾ ?
੧੪ ਅਬਦੁਲਕਾਦਰ ਨੰਬਰਦਾਰ ਕਿਨਤਹ	ਅਬਦੁਲਕਾਦਰ ਪਿੰਘੁਲੋ ਕਿਨਤਹ

੨੯ ਬੜਾ ਦਿਨ ਕਬ ਹੈ ?	ਬੀਲਾ ਆਡਾ ਹਾਰੀ ਭੁਸਾਰ
੩੦ ਦਸੰਬਰ ਕੀ ੨੫ ਤਾਰੀਖ਼ ਕੋ	ਦੂਆ ਪੁਲੋ ਲੀਮਾ ਹਾਰੀ ਦੂਲੁਨਦੁਸੰਬਰ
੩੧ ਘੋੜਾ ਤਯਾਰ ਹੈ ਲੇਜਾਓ	ਕੁੜਾ ਸਡਯਾ ਅਮਦੇਲਾ
੩੨ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਬਾਈਸੀਕਲ ਹੈ	ਟੀੜਾ ਸਹਯਾ ਅਮਾਡਾ ਕੁੱਡਾ ਥੀਸੀ
੩੩ ਮੋਟੋ ਗਾੜੀ ਸੇ ਬਚਨਾ	ਕਲੁਮੋਟੋ ਕਰੀਤਾ ਸਮਪੇ ਜਾਗਾ ਬਾਈਬਾਈ
੩੪ ਬਹੁਤ ਦੇਹਤਰ ਸਾਹਿਬ	ਬਾਈਲਾਨੁ ਆਨ
੩੫ ਬੜੇ ਰਈਸ (ਜਾਗੀਰਦਾਰ) ਕੋ ਸਲਾਮ ਕੇਹ ਦੇਨਾ	ਬਾਗੀ ਸਯਾਂ ਪਿਯਾਂ ਭਾਬੇ ਸਮਾ ਦਾਭੂ ਭੁਸਾਰ,
੩੬ ਵੁਹ ਮਦਰਸੇ ਮੇਂ ਆਪਕੋ ਮਿਲੇਂਗੇ	ਡਯਾ ਦੂਲੇ ਦੁਮਪਾ ਸਮਾਂਗਾ ਡਾਲਮ ਸਕੂਲਹ
੩੭ ਵੋਹ ਮਦਰਸੇ ਮੇਂ ਸਕੂਲ ਮਾਸਟਰਹੈਂ	ਛਿਯਾ ਆਡਾ ਕਿਰਜਾ ਹੋਰੁ ਡਾਲਮ ਮੰਦਰਸਾ (ਸਕੂਲਾ)
੩੮ ਜਬ ਆਉ ਉਨਕੋ ਸਾਥ ਲਾਓ	ਬੀਲਾ ਬੀਲਾ ਮਾਰੀ ਬਾਵਾ ਹੈਗ ਛਿਗਨ ਸਮਾੜਿਯਾ
੩੯ ਆਪਨੇ ਮੁਝੇ ਯਹਾਂ ਸੇ ਬੁਲਾ ਲੇਨਾ	ਬੁਲੇ ਪਾਂਗੇ ਸਮਾ ਸਹਯਾ ਛੁਰੀਸੀਨੋ
੪੦ ਵੁਹ ਕੌਨ ਸਾਹਿਬ ਆਤੇ ਹੈਂ	ਮਿਯਾਪਾ ਦੇ ਆਨ ਮਾਰੀ ਛੁਰੀਸਾਨਾ

੧੫ ਆਪਕਾ ਜ਼ਿਲਾ ਕੌਨਸਾ ਹੈ ?
੧੬ ਕਿਨਤਾ, ਇਲਾਕਾ ਪੇਰਾਕ
੧੭ ਕਿਸ ਗਾਓਂ ਮੇਂ ਰਹਿਤੇ ਹੋ ?
੧੮ ਬਾਤੂ ਗਾਜਾ ਕੇ ਪਾਸ ਹੈ
੧੯ ਬੜਾ ਸਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟਾ ਗਾਓਂ ?
੨੦ ਜਨਾਬ ਸਿਰਫ਼ ਚੰਦ ਮਕਾਨ ਹੈਂ
੨੧ ਆਪ ਸ਼ਾਦੀ ਸ਼ੁਦਾ ਹੈਂ ?
੨੨ ਮੈਂ ਕੰਵਾਰਾ ਹੂੰ
੨੩ ਲੇਕਨ ਮੰਗਨੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ
੨੪ ਕਿਆ ਆਪਕਾ ਕੋਈ ਭਾਈ ਹੈ ?
੨੫ ਏਕਛੋਟੀਬਹਿਨਔਰਏਕਬੜਾਭਾਈਹੈ
੨੬ ਬੜਾ ਭਾਈ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹੈ
੨੭ ਕਿਆ ਉਸਕੇ ਕੋਈ ਬੇਟਾ ਹੈ ?
੨੮ ਹਾਂ ਉਸਕੀ ਦੋ ਲੜਕੀਆਂ ਹੈਂ

ਫੀਗ ਮਾਨਾ ਹੀਗ ਪਿਯਾਂ ਦਾਇਰਹ
ਆਪਾ ਨਾਮਾ ਹੀਗ ਪਿਯਾਂ ਜਾਜਹਨ
ਕਿਨਤਾ ਜਾਜਹਨ ਪੇਰਾਕ
ਫੀਗ ਮਾਨਾ ਕਮਪੋਂਗ ਹੀਗ ਤੂਤੂ ?
ਆਡਾ ਡਕਤ ਬਾਤੂ ਗਾਜਾ,
ਆਡਾ ਬੰਦਰ ਬੁਸਾਰ ਆਤੂ ਕਮਪੋਂਗ ਕਿਚੀ
ਤੋ ਆਨ ਆਡਾ ਸਡੀਕਤ ਰੂਮਾ
ਹੀਗ ਸੂਡਹ ਕਾਵੀ ?
ਸਹਯਾ ਬੁਜੰਗ, ਸਹਯਾ ਆਡਾ ਤੂ ਜੰਗ
ਤਾਪੀ ਸੂਡਹ ਬਰ ਤੂਨੰਗ
ਹੀਗ ਅਡਾ ਆਦੰਗ
ਆਡਾ ਸਾਤੂ ਆਦੇ, ਪੁਰਮ ਪੁਨ ਭਾਨ
ਸਾਤੂ ਆਬੰਗ
ਆਦੰਗ ਸੂਡਾ ਬਰ ਨਿਕਾਹ (ਬਰ ਕਾਵੀਂ)
ਡਿਯਾ ਆਡਾ ਅੱਨਾ ?
ਯਾ ਡਿਯਾ ਆਡਾ ਦੂਆ ਅੱਨਾ ਪੁਰਮ ਪੁਨ

੨੪ ਇਸ ਮੁਲਕਮੇਂ ਬੈਲ ਕਹਾਂ ਸੇ ਆਤੇਹੈਂ	ਤਰੀ ਮਾਨਾ ਲਮਬੂ ਮਾਰੀ ਭਾਲਮ ਨਗਰੀ ਈਨੀ
੨੫ ਮਦਰਾਸ ਔਰ ਸਿਯਾਮ ਸੇ	ਤਰੀ ਨਗਰੀ ਮਦਰਾਸ ਭਾਨ ਸਿਯਾਮ
੨੬ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਗ ਮਦਰਾਸੀ ਬੈਲ ਪਸੰਦ ਕਰਤੇ ਹੈਂ	ਔਰੰਗ ਬੰਗਾਲ ਸੂਕਾ ਲਮਬੂ ਮਦਰਾਸ
੨੭ ਯੇਹ ਬੈਲ ਖੂਬ ਸੂਰਤ ਔਰ ਲਮਬ ਸੀਂਗਵਾਲੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ	ਲਮਬੂਈਨੀ ਆਡਾ-ਬਾਂਧਾਂ ਮੂਲੇਭਾਨ ਵੈਜੂ ਤਿੰਗੀ
੨੮ ਆਮਲ ਔਰ ਮਲਾਈ ਲੋਕ ਸਿਯਾਮੀ ਬੈਲ ਪਸੰਦ ਕਰਤੇ ਹੈਂ	ਔਰੰਗ ਕਿਲੰਗ ਭਾਨ ਮਲਾਯੂ ਸੂਕਾਲਮਬੂ ਨਗਰੀ ਸਿਯਾਮ
੨੯ ਮੈਂ ਆਜ ਬੈਲੋਂ ਕੋ ਨਾਹਲ ਲਗਵਾਨਾ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ	ਸਹਯਾਂ ਮਾਊਂ ਪੁਕੁਲ ਬੀਸੀ ਸਮਾਲਮਬੂ ਈਨੀਹਾਰੀ
੩੦ ਕਿਆ ਯਹਾਂ ਨਾਲ ਬੰਦ ਹੈਂ	ਆਡਾ ਸੀਨੀ ਔਰੰਗ ਪੁਕੁਲ ਬੀਸੀ
੩੧ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਔਰ ਕਿਲੰਗ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਹੈਂ	ਯਾਲਾ ਬੰਗਾਲੀ ਭਾਨ ਕਿਲੰਗ ਦੂਆ ਦੂਆ ਜੂਗਾ

੧੩ ਕਿਸ ਦੋਕਾਨ ਪਰ ਮਾਲ ਉਤਾਰਨਾ ਹੋਗਾ	ਸਿਯਾਪਾ ਪਿਯਾਂ ਕਿਡੇ ਮਾਊਂ ਭਾਰੋ ਬਾਰੰਗ ਬਾਰੰਗ
੧੪ ਦੁਕਾਨ ਨੰਬਰ ੯ ਕਲਾਲਖਾਨਾ ਬਾਜ਼ਾਰ	ਕਡੇ ਨੰਬਰ ਲਾਪਨ ਡਾਲਮ ਪਾਸਾਰ ਪਾਜਾ ਸਮਸੂ
੧੫ ਬੈਲੋਂ ਕੇ ਲੀਏ ਘਾਸ ਕਹਾਂ ਸੇ ਲੇਤੇ ਹੋ	ਡਰੀ ਮਾਨਾ ਅਮਬੇ ਰਮਪੁਤ ਆਕਨ ਲਮਬੂ
੧੬ ਕਭੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਸੇ ਭੀ ਖਰੀਦ ਲੇਤੇ ਹੈਂ	ਕਰਾਪ ਕਾਲੀ ਬਿਲੀ ਡਿਰੀ ਪਾਸਾਰ
੧੭ ਕਭੀ ਆਪ ਜੰਗਲ ਸੇ ਲੇ ਆਤੇ ਹੈਂ	ਕਰਾਪ ਕਾਲੀ ਸੰਡੀਰੀ ਬਾਵਾ ਡਰੀ ਜੰਗਲ
੧੮ ਪਹੀਏ ਮੇਂ ਤੇਲ ਡਾਲ ਦੋ	ਤਾਰੋ ਮਿਯਾਂ ਡਾਲਮ ਰੋਡਾ
੧੯ ਬੈਲੋਂ ਕੋ ਨਦੀ ਮੇਂ ਨੁਲਾਲੋ	ਮਾਂਡੀਕਨ ਲਮਬੂ ਡਾਲਮ ਅੱਨਾ ਆਇਰ
੨੦ ਯੇਹ ਗਾੜੀ ਈਂਟੇ ਸੇ ਭਰੀ ਹੁਈ ਹੈ	ਈਨੀ ਕਰੀਤਾ ਆਡਾ ਪੁਨੂ ਡੇਗਿਨ ਬਾਤੂ ਭਾਨਾ
੨੧ ਏਕ ਬੋਤਲ ਤੇਲ ਅਰਿੰਡ ਗਾੜੀ ਪਰ ਰਖਦੋ	ਤਾਰੋ ਸਾਤੂ ਬਾਟਲ ਮਿਯਾਂ ਜਾਰਾ ਆਤੁਸ ਕਰੀਤਾ
੨੨ ਕਰਾਯਾ ਯਹਾਂ ਮਿਲੇਗਾ ਯਾ ਵਹਾਂ	ਸੇਵਾ ਬੂਲੇ ਡਪਤ ਸੀਨੀ ਆਤੋ ਸਾਨਾ
੨੩ ਚਿਠੀ ਦਿਖਾ ਕਰ ਵਹਾਂ ਹੀ ਲੇ ਲੇਨਾ	ਤੂੰਜ ਸੂਰਤ ਬਲਾਕਨ ਅਮਬੇ ਸੇਵਾ ਸਾਨਾ

੪ ਅਗਰ ਪੂਰਾ ਮਹੀਨਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਤੋ ੭੦ ਰਿੰਗੀ	ਕਲੂ ਸੁਮਾ ਬੁਲੁਨ ਆਡਾ ਕਿਰਜਾ ਜੂਜੂ ਪੂਲੋ ਰਿੰਗੀ ਬੁਲੇ
੫ ਕਭੀ ਕਭੀ ਕਿਰਾਯਾ ਕਾ ਕਾਮ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਤਾ ਹੈ	ਕਡਾਂਗ ਕਡਾਂਗ ਕਿਰਜਾ ਪੁਨ ਤਾਡਾ ਡਪਤ
੬ ਅਕਸਰ ਬੈਲ ਭੀ ਬੀਮਾਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ	ਕਰਾਪ ਕਾਲੀ ਲਮਬੁਪੁਨ ਆਡਾ ਸਾਕੀ
੭ ਯੇਹ ਬੈਲ ਗਾੜੀ ਕਹਾਂ ਲੇਜਾਨੀ ਹੈ	ਮਾਨਾ ਮਾਊਂ ਅਮਬੇ ਈਨੀ ਕਰੀਤਾ ਲਮਬੂ
੮ ਗੋਪੰਗ ਕੋ ਦਸ ਮੀਲ ਪਰ	ਕਾ ਕਮਬੋਂਗ ਗੋਪੰਗ ਸਪੂਲੋ ਬਾਤੂ ਡਰੀ ਸੀਨੀ
੯ ਇਸ ਪਰ ਕਿਆ ਲਾਦਾ ਹੁਆ ਹੈ	ਆਪਾ ਆਡਾ ਮੂਆਤਨ ਆਤੂਸ ਈਨੀ ਆਤੂਸ ਈਨੀ ਆਪਾ ਮੂਆ ਤਨ
੧੦ ਤਖਤੇ ਔਰ ਸ਼ਹਿਤੀਰੀਆਂ ਹੈਂ	ਪਾਪਨਡਾਨ ਤਿਯਾਂਗ
੧੧ ਯੇਹ ਜਲਾਨੇ ਕੀ ਲਕੜੀਆਂ ਕਿਸਕੀ ਲਾਦੀ ਹੈਂ	ਈਨੀ ਕਾਯੂ ਆਪੀ ਸਿਯਾਪਾ ਪਿਯਾਂ
੧੨ ਤੋਕੀ ਹੋਦੂਨਲੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਚੀਨਾ ਕੀ	ਤੋਕੀ ਹੋਦੂਨਲੀ ਕਨਟਰੇਕਟਰ ਬੰਗਸਾ ਚੀਨ ਪਿਯਾਂ

੩੮ ਗਾੜੀ ਜਲਦ ਚਲਾਓ
੩੯ ਗਾੜੀ ਆਹਿਸਤਾ ਆਹਿਸਤਾ ਚਲਾਓ
੪੦ ਗਾੜੀ ਕੋ ਚਕਰ ਦੋ
੪੧ ਇਸ ਗਾੜੀ ਕੋ ਰੰਗ ਕਰਾ ਲੋ
੪੨ ਰਕਾਬ ਔਰ ਹਲਕਾ ਲਾਓ
੪੩ ਨੰਬਰ ਮਿਲਨੇ ਕਾ ਦਫਤਰ ਕਹਾਂ ਹੈ
੪੪ ਚਾਰਟਨਡ ਬੈਂਕ ਕੇ ਪਾਸ
੪੫ ਸਾਲ ਮੇਂ ਗਾੜੀਓਂ ਕੋ ਦੋ ਦਫਾ
ਨੰਬਰ ਲੇਨੇ ਪੜਤੇ ਹੈਂ

ਬੈਲ ਗਾੜੀ

੧ ਆਪ ਕਿਆ ਕਾਮ ਕਰਤੇ ਹੈਂ
੨ ਮੈਂ ਬੈਲ ਗਾੜੀ ਚਲਾਤਾ ਹੂੰ
੩ ਮਹੀਨੇ ਕੀ ਆਮਦਨੀ ਕਿਆ ਹੋਤੀ ਹੈ

ਜਾਲਨ ਕਰੀਤਾ ਲਕਸ ਲਕਸ
ਜਾਲਨ ਕਰੀਤਾ ਪਲਾਂ ਪਲਾਂ
ਪੂਸੰਗ ਕਰੀਤਾ
ਸਾਪੂ ਚਤ ਈਨੀ ਕਰੀਤਾ
ਬਾਵਾ ਤਮਪਾ ਜੀਜਾ ਕਾਕੀ ਡਾਨ ਅਲਕਾ
ਡੀਮਾਨਾ ਨੰਬਰ ਪਿਯਾਂ ਆਫਿਸ
ਡੀਮਾਨਾ ਸੀਂਟਰੀ ਬੋਰਡ ਆਫਿਸ
ਡਕਤ ਚਾਰਟਰਡ ਬੈਂਕ
ਡਾਲਮ ਸਾਤੂ ਤਾਹੂਨ ਮਾਊਂ ਦੂਆ ਕਾਲੀ
ਨੰਬਰ ਸੁਮਾ ਕਰੀਤਾ

ਕਰੀਤਾ ਲਮਬੂ

ਹੰਗ ਆਪਾ ਬੀਕਨ, ਹੰਗ ਆਪਾ ਕਿਰਜਾ
ਸਹਯਾ ਆਡਾ ਕਿਰਜਾ ਕਰੀਤਾ ਲਮਬੂ
ਬਰਾਪਾ ਉਨਤੂੰਗ ਸਾਤੂ ਬੂਲਨ

੨੮ ਵੁਹ ਘੋੜੀ ਕਾਲੀ ਹੈ	ਈਤੂ ਕੁਡਾ ਬਤੀਨਾ ਆਡਾ ਸਾਤੂਮਾਭਾ ਬੂਡਾ
੨੯ ਘੋੜੇਂ ਕੋ ਚਨਾ ਵ ਪਾਣੀ ਖਿਲਾਓ	ਬਰੀ ਮਾਕਨ ਕਾਓਗ ਕੁਡਾ ਡਾਨ ਪਾਣੀ ਸਮਾ ਕੁਡਾ
੩੦ ਵੁਹ ਘੋੜਾ ਖ਼ੂਬ ਮੋਟਾ ਹੈ	ਈਤੂ ਕੁਡਾ ਬਾਯਾਂ ਗੁਮੂੰ ਈਤੂ ਕੁਡਾ ਬਾਂਯਾਂ ਤਮਬੂਨ
੩੧ ਆਪ ਘੋੜੇ ਕਹਾਂ ਸੇ ਖਰੀਦਤੇ ਹੈਂ	ਹੰਗ ਬਿਲੀ ਕੁਡਾ ਡਰੀ ਮਾਨਾ
੩੨ ਦਿਲੀ ਇਲਾਕਾ ਸੋਮਾਟਰਾ ਸੇ	ਡਰੀ ਬੰਦਰਦਿਲੀ ਦਾਇਰਹ ਸੋਮਾਟਰਾ
੩੩ ਕਿਆ ਵਹਾਂ ਕੇ ਘੋੜੇ ਅੱਛੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ	ਆਡਾ ਸੀਤੂ ਪਿਯਾਂ ਕੁਡਾ ਬਾਗੁਸ ਸੀਤੂ ਪਿਆਂ ਕੁਡਾ ਬਾਗੁਸ ਕਾ
੩੪ ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਉਮਦਾ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਵ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਯਾਬੂ	ਯਾ ਬਾਂਯਾਂ ਬਾਈ, ਚਿਨਤੇ, ਡਾਨ, ਡਰਾਸ ਕੁਡਾ ਕਿਦੀ
੩੫ ਅਸਟਰੇਲੀਆਕੇ ਘੋੜੇ ਬਹੁਤ ਖ਼ੂਬ ਸੂਰਤ ਔਰ ਕਦ ਆਵਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ	ਕੁਡਾ ਨਗਰੀ ਅਸਟਰੇਲੀਆ ਬਾਯਾਂ ਬਾਗੁਸ ਡਾਨ ਬੁਸਾਰ ਸਕਾਲੀ
੩੬ ਮੁਝੇ ਏਕ ਅੱਛੇ ਸਾਈਸਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤਹੈ	ਸਹਯਾਂ ਮਾਓਂ ਸਾਤੂ ਬਾਈ ਪਿਯਾਂ ਸਾਈਸ
੩੭ ਮੈਂ ਆਪਕੋ ਏਕ ਅੱਛਾ ਸਾਈਸ ਦੇ ਸਕਤਾ ਹੂੰ	ਸਹਯਾ ਬੁਲੇ ਕਾਸੀ ਸਾਤੂ ਔਰੰਗ ਬਾਈ ਸਮਾਹਿੰਗ

੧੬ ਕਭੀ ਏਕ ਸੈ ਕੇ ਕਰੀਬ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ	ਕਡਾਂਗ ਕਡਾਂਗ ਬੁਲੇ ਡਕਤ ਸਾਰਾਬੁਸ
੧੭ ਇਸ ਗਾੜੀ ਕਾ ਸਾਜ਼ ਬਹੁਤ ਮੈਲਾ ਪੁਰਾਨਾ ਔਰ ਫਟਾ ਹੈ	ਈਨੀ ਕਰੀਤਾ ਪਿਯਾਂ ਪਾਕਿਯਾਂਨਬਾਯਾਂ ਭਮਰ ਲਾਮਾ ਡਾਨ ਕੋਯਾ
੧੮ ਕਾਨਪੁਰ ਕਾ ਸਾਜ਼ ਚਰਮੀ ਅੱਛਾ ਹੈ	ਕਾਨਪੁਰ ਪਿਯਾਂ ਪਾਕਿਯਾਨ ਕੁਲੀਤ ਬਾਂਯਾਂ ਬਾਗੁਸ
੧੯ ਸਾਜ਼ ਸਾਫ ਕਰੋ	ਗੋਸੂ ਪਾਕਿਯਾਨ ਕੁਡਾ
੨੦ ਮੈਂ ਨਯਾ ਲੇਨਾ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ	ਸਹਯਾ ਮਾਊਂ ਬਿਲੀ ਬਾਰੂ / ਸਹਯਾ ਮਾਊਂ ਬਾਰੂ
੨੧ ਕਿਸ ਰੰਗ ਕਾ ਘੋੜਾ ਅੱਛਾ ਹੈ	ਆਪਾ ਵਰਨਾ ਪਿਯਾਂ ਕੁਡਾ ਆਡਾ ਮੂਲੇ
੨੨ ਕਾਲਾ ਸਫੇਦ ਲਾਲ ਯਾ ਭੂਸਲਾ	ਈਤਮ ਪੂਤੇ, ਮੀਰਹ ਆਤੂ, ਕੁਲਾਬੂ
੨੩ ਬਾਏਂ ਹਾਥ ਸੜਕ ਪਰ ਜਾਨਾ ਚਾਹੀਏ	ਜਾਲਨ ਸਿਬਲਾ ਕੀਰੀ ਆਤੁਸ ਜਾਲਨ ਪਾਤੂਤ
੨੪ ਦਾਈਂ ਤਰਫ ਹੋ ਜਾਓ	ਬਾਲੇ ਕਾਨਨ
੨੫ ਬਾਈਂ ਤਰਫ ਮੋੜੋ	ਬਾਲੇ ਕੀਰੀ
੨੬ ਯੇਹ ਨਈ ਜ਼ੀਨ ਹੈ	ਈਨੀ ਪਲਾਨਾ ਬਾਰੂਲਾ
੨੭ ਯੇਹ ਘੋੜਾ ਲੰਗਾ ਹੈ	ਈਨੀ ਕੁਡਾ ਚਾਪੇ, ਈਨੀ ਕੁਡਾ ਭਮ ਪਾਂਗ

੬ ਪਰਤਾਪਾ ਕੀ ਗਾੜੀ ਨਈ ਹੈ

੭ ਲੇਕਨ ਘੋੜਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ

੮ ਹਾਂ ਘੋੜਾ ਚੰਦ ਰੋਜ਼ ਸੇ ਬੀਮਾਰ ਹੈ

੯ ਫਤੂ ਕੀ ਅਬਲਕ ਘੋੜੀ ਬਹੁਤ ਖ਼ੂਬ ਸਰਤ ਔਰ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਹੈ

੧੦ ਇਸ ਘੋੜੇ ਗਾੜੀ ਕਾ ਕਿਆ ਕਾਮ ਹੈ

੧੧ ਇਕ ਸੌ ਨੜਿਨਵੇਂ ਰਿੰਗੀ

੧੨ ਯਹਾਂ ਘੋੜੇ ਗਾੜੀਓਂ ਕੇ ਕਿਤਨੇ ਅਸਤਬਲ ਹੈਂ

੧੩ ਪਾਂਚ ਯਾ ਸਾਤ ਕੇ ਕਰੀਬ ਹੈਂ

੧੪ ਏਕ ਅਸਤਬਲ ਮੇਂ ਕਿਤਨੇ ਘੋੜੇ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ

੧੫ ਕੋਈ ਠੀਕ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ

ਪਰਤਾਪਾ ਪਿਯਾਂ ਕਰੀਤਾ ਬਾਰੂ

ਤਾਪੀ ਕੁਡਾ ਆਡਾ ਲਮਹ
ਤਾਪੀ ਕੌਡਾ ਲਤੇ ਲਾ

ਯਾਲਾ ਕੋਡਾ ਸਾਕੀ ਡਰੀ ਪਿਡਾ ਸਡੀ-ਕਤ ਹਾਰੀ

ਫਤੂ ਪਿਯਾਂ ਬਲਾਂਗ ਕੋਡਾ ਬਤੀਨਾ ਬਾਂਯਾਂ ਮੂਲੇ ਡਾਨ ਡਾਰਸ

ਬਰਾਪਾ ਹਰਗਾ ਏਨੀ ਕਰੀਤਾ ਕੋਡਾ

ਸਾਹਾਤੂਸ ਸਮਬੀਲਾਨ ਪੂਲੋ ਸਮਬੀਲਾਨ

ਬਰਾਪਾ ਬੰਗਸਾਲ ਕੁਡਾ ਆਡਾਸੀਨੀ

ਲਿਥੇ ਕੋਰਾਂਗ (ਡਕਤ ਡਕਤ) ਲੀਮਾ ਆਦੂ ਤੁਜੂ

ਛਾਲਮ ਸਾਤੂ ਬੰਗਸਾਲ ਕੁਡਾ ਬਰਾਪਾ
ਕੁਡਾ ਬਰਨਡੀਬੁਤੁਲਬੁਤੁਲ ਤਾਡਾਕੀਰਾ

ਬੁਤੁਲ ਬੁਤੁਲ ਤਾਡਾ ਕੀਰਾ

੩੮ ਨਹੀਂ ਅਪਨੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਪਰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਲੇਨੀ ਹੋਗੀ

੩੯ ਮਲਾਹੀ ਚਾਰ ਆਦਮੀ ਕਾ ਕਿਨਾਰੇ ਤਕ ਕਿਆ ਲੇਗਾ

੪੦ ਫ਼ੀ ਆਦਮੀ ਪਾਂਚ ਸੇਂਟ

੪੧ ਨਹੀਂ ਤੀਨ ਪੈਸਾ ਲੋ

੪੨ ਅੱਛਾ ਚਾਰ ਚਾਰ ਦੋ

੪੩ ਯੇਹ ਜਹਾਜ਼ ਲਕੜੀ ਕਾ ਹੈ

੪੪ ਯੇਹ ਦੁਖਾਨੀ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ

ਘੋੜਾ ਗਾੜੀ

੧ ਯੇਹ ਘੋੜਾ ਗਾੜੀ ਕਹਾਂ ਸੇ ਆਈ ਹੈ

੨ ਲਾਹਟ ਸੇ

੩ ਯਹਾਂ ਸੇ ਲਾਹਟ ਤਕ ਕਾ ਕਿਆ ਕਰਾਯਾ ਹੈ

੪ ਕੁਛ ਮੁਕਰਰ ਨਹੀਂ

੫ ਪਚਾਸ ਸੇਂਟ ਕੇ ਕਰੀਬ

{ ਤਾਡਾ ਸੈਂਡੀਰੀ ਊਪਾ ਪਿਯਾਂ ਸਾਮਪਾ
ਮਾਊਂ ਅਮਪੇ

{ ਅੱਨਾ ਪਰਾਹੂ ਬਰਾਪਾ ਤਮਬੰਗ ਮਾਊਂ
ਆਕਨ ਅਮਪਾਔਰੰਗਕਾ ਤਿਪੀਲਾਊਤ

ਸਾ ਔਰੰਗ ਲੀਮਾ ਡੂਈ

ਤਾਡਾ ਬੁਲੇ ਤਰੀਮਾ ਤੀਗਾ ਡੂਈ

ਬਾਇਲਾ, ਕਾਸੀ ਅਮਪਾ ਅਮਪਾ

ਈਨੀ ਕਾਪਲ ਕਾਯੂਲਾ

ਈਨੀਕਪਲ ਆਪੀ, ਈਨੀ ਕਪਲ ਆਪੀਲਾ

ਕੁਡਾ ਕਰੀਤ, ਕਰੀਤਾ ਕੁਡਾ

ਡਰੀ ਮਾਨਾ ਈਨ ਕਰੀਤਾ ਕੁਡਾ ਮਾਰੀ

ਡਰੀ ਕਮਪੋਗ ਲਾਹਟ

ਬਰਾਪਾ ਸੇਵਾ ਡਰੀ ਸੀਨੀ ਕਾਲਾਹਟ

ਤਾਡਾ ਤਰਤਿੰਨਤੂ, ਤਾ ਤਿਨਤੂ ਲਾ

ਡਕਤ ਡਕਤ ਲੀਮਾ ਪੂਲੋ ਡੂਈ

੬ ਵਹਾਂ ਗਰਮਪਾਨੀ ਕਾ ਏਕ ਚਸ਼ਮਾ ਹੈ	ਸਾਨਾ ਆਡਾ ਸਾਤੂ ਮਾਤਾ ਆਇਰ ਪਾਂਸ
੭ ਦਰਯਾ ਚਲ ਰਹਾ ਹੈ	ਸੂੰਗੇ ਆਡਾ ਹ.ਾਂਲੀਰ ਸੂੰਗੇ ਜਾਲਨ
੮ ਯਿਹ ਜਗਹ ਬਹੁਤ ਫਲਵਾਨ ਹੈ	ਤਮਪਾ ਈਨੀ ਬਾਯਾਂ ਸਲੂਪ
੯ ਇਸ ਜੰਗਲਮੇਂ ਸ਼ੇਰ, ਚੀਤੇ, ਰੀਛ ਹਾਥੀ, ਗੈਂਡੇ, ਨੀਲ ਗਾਏ, ਹਰਨ, ਗੀਦੜ, ਭੇੜੀਆ, ਖਰਗੋਸ਼, ਲੂੰਬੜੀ ਭੀ ਹੈਂ	ਡਾਲਮ ਈਨੀ ਹੁਤਨ ਆਡਾ, ਸਿੰਗਾ, ਰੀਮੂ, ਬਰੂਆਂਗ, ਗਾਜਾ ਬਾਡਕ, ਕੀਜਾਂਗ ਲਮਬੂ, ਸਰੀਗਾਲਾ, ਸਰੀਗਾਲਾ ਬੰਗਾਲਾ, ਖ਼ਰਗੋਸਾ ਡਾਨ ਲੂਮੜ, ਅਡਾ ਜੂਗਾ,
੧੦ ਕੇਲਾ ਬਹੁਤ ਹੈ	ਪੀਸੰਗ ਆਡਾ ਬਾਂਯਾਂ
੧੧ ਔਰ ਕਿਸਮ ਕਿਸਮ ਕੇ ਫਲ ਭੀ ਬਹੁਤ ਹੈਂ	ਲਿਗੀ ਮਾਰਮ ਮਾਰਮ ਬੁਆਪਨ ਆਡਾ ਬਾਂਯਾਂ
੧੨ ਕਹੀਂ ਕਹੀਂ ਬੰਦਰ ਲੰਗੂਰ ਔਰ ਬਨਮਾਂਸ ਭੀ ਹੈਂ	ਮਾਨਾ ਮਾਨਾ ਤਮਪਾ ਮੂਯੀਂ, ਬੁਰੋਕ ਡਾਨਔਰੰਗ ਹੂਤਨ ਪੁਨ ਆਡਾ
੧੩ ਬੇਦ ਆਮ ਮਿਲਤਾ ਹੈ	ਹੂਤਨ ਡਪਤ ਬਾਂਯਾਂ
੧੪ ਇਸ ਜੰਗਲ ਮੇਂ ਘਾਸ ਬਹੁਤ ਉਮਦਾ ਹੈ	ਡਾਲਮ ਈਨੀ ਜੰਗਲ ਰੁਮਪੁਤ ਬਾਂਯਾ ਬਾਗੁਸ

੧੫ ਜਲਾਨੇ ਕੀ ਲਕੜੀਸਬਯਹਾਂਸੇਜਾਤੀਹੈ	ਕਾਯੂ ਆਪੀ ਕੁਲਵਾਰ ਡਰੀ ਸੀਨੀ ਕਾਯੂ ਆਪੀ ਅੰਤਰ ਕੁਲਵਾਰ ਡਰੀ ਸੀਨੀ ਪਿਗੀ ਸੁਮਾ ਤਮਪਾ ਤਮਪਾ
੧੬ ਸੁਪਾਰੀ ਔਰ ਨਾਰਯੇਲ ਕੇ ਦਰਖਤ ਬਹੁਤ ਊਂਚੇ ਹੈਂ	ਪੂਕੂ ਬੂਆ ਪਿਨਾਂਗ ਡਾਨ ਕਲਾਪਾ ਬਾਂਯਾਂ ਤ੍ਰਿੰਗੀਲਾ
੧੭ ਇਨ ਹੀ ਜੰਗਲੋਂ ਕੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਸਾਬੂਦਾਨਾ, ਰਬੜ, ਲੌਂਗ, ਲਾਚੀ ਦਾਰਚੀਨੀ, ਜਾਫਲ, ਕਾਹਵਾ, ਜਾਵਤਰੀ, ਕਾਫੂਰ, ਕਚੀ ਰਾਲ, ਹਰੜ, ਖਾਸਕਰ ਦੂਸਰੇ ਮੁਲਕੋਂ ਕੋ ਜਾਤੀ ਹੈਂ	ਡਰੀਉਨਤੰਗ ਹੁਤਨ ਈਨੀ, ਲਾਡਾ ਈਤਮ, ਸਾਗੂ, ਰਬੜ, ਬੂਆ ਚਿੰਗੇ ਬੂਆ ਪਿਲਾਗਾ, ਕੂਲੀਤ ਮਾਨੀਸ, ਬੂਆ ਪਾਲਾ, ਕੂਪੀ, ਬੁੰਗਾ ਪਾਲਾ, ਕਾਪੁਰ ਬਾਰੂਸ, ਡਾਮਰ, ਡਾਨ ਬੂਆ ਕਰਾਡਾ, ਆਡਾ ਕੁਲਵਾਰ ਨਗਰੀ ਲਾਇਨ ਲਾਇਨ
੧੮ ਮੁਖਤਲਿਫ ਕਿਸਮਕੇ ਫੂਲ ਭੀ ਹੈਂ	ਮਾਚਮ ਮਾਚਮ ਬੁੰਗਾ ਆਡਾ ਜੁਗਾ
੧੯ ਇਸ ਦਰਯਾ ਕਾ ਕਿਆ ਨਾਮ ਹੈ	ਸੁੰਗੇ ਈਨੀ ਨਾਮਾ ਆਪਾ
੨੦ ਦਰਯਾਏ ਬਰਨਾਮ	ਸੁੰਗੇ ਬਰ ਨਾਮ

੧੨ ਆਜ ਬਹੁਤ ਸਰਦੀ ਹੈ	ਹਾਰੀ ਈਨੀ ਬਾਂਯਾਂ ਸੂਜੂ
੧੩ ਪਾਨੀ ਜਮ ਗਿਆ ਹੈ	ਆਇਰ ਸੂਡਾ ਬੂਕੂ
੧੪ ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਮੇਂ ਬ੍ਰਫ ਪੜਤੀ ਹੈ	ਡਾਲਮ ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਜਾਤੂ ਸਲਜ
੧੫ ਕਲ ਰਾਤ ਕਿਤਨੇ ਜਾਨਵਰ ਸਰਦੀ ਸੇ ਮਰ ਗਏ	ਸਾਮਾਲਮ ਬਰਾਪਾ ਬਿਨਾਤੈਗ ਸੂਡਾ ਮਾਤੀ ਕਿਨਾ ਸੂਜੂ
੧੬ ਕੰਬਲ ਔਰ ਬੜਾ ਕੋਟ ਪਹਿਨ ਕਰ ਬਾਹਰ ਜਾਓ	ਕਾਇਨ ਸਲੀਮੂਤ ਡਾਨ ਓਵਰ ਕੋਟ ਪਾਕੇ ਬਲਾਕਨ ਬੂਲੈ ਕਲਵਾਰ
੧੭ ਮੇਰ ਪਾਓਂ ਸੁੰਨ ਹੋਤੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ	ਸਹਯਾ ਪਿਯਾਂ ਕਾਕੀ ਕਿਨਾ ਸੂਜੂ
੧੮ ਧੂਪ ਨਿਕਲ ਆਈ ਹੈ ਅਰਾਮਹੋ ਜਾਏਗਾ	ਪਾਂਸ ਮਾਤਾ ਹਾਰੀ ਆਡਾ ਬੂਲੇ ਸਿਨਾਂਗ ਮਾਤਾ ਹਾਰੀ ਸੂਡਾ ਨਾਇ ਬੂਲੇ ਸਿਨਾਂਗ

ਸਰਦੀ

ਊਜੂ

੧ ਮੁਝੇ ਸਰਦੀ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ
੨ ਆਗ ਕੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਜਾਓ
੩ ਗਰਮ ਕਪੜੇ ਪਹਿਨ ਲੋ
੪ ਚਾਹ ਕਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰੋ
੫ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰਨੇ ਸੇ ਸਰਦੀ ਨਹੀਂ ਆਤੀ
੬ ਸਰਦੀ ਮੇਂ ਦਿਨ ਛੋਟੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ
੭ ਮੁਝੇ ਜ਼ੁਕਾਮ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ
੮ ਬਾਰਸ਼ ਬਹੁਤ ਹੋਤੀ ਹੈ
੯ ਕਪੜੇ ਭੀਗ ਗਏ ਹੈਂ
੧੦ ਸੁਖਾ ਲੋ
੧੧ ਹਵਾ ਬਹੁਤ ਸਰਦ ਹੈ

ਸੂਜੂ ਸੂਜੂ

ਸਹਯਾ ਕਿਨਾ ਸੂਜੂ, ਸਹਯਾ ਆਡਾ ਸੂਜੂ
ਡੂ ਡੂ ਡਕਤ ਆਪੀ
ਧਾਕੇ ਕਾਇਨ ਪਾਂਸ
ਮਾਨੇਮ ਡੀਯ, ਮਾਕਨ ਡੀਯ
ਕਲੂ ਪਿਨਤੂ ਤੂਤਪ ਸੂਜੂ ਤਾਡਾ ਮਾਰੀ
ਤਾਲਮ ਮੌਸਮ ਡੀਂਗਨ, ਹਾਰੀ ਆਡਾ ਕੀਰੀ
ਸਹਯਾ ਕਿਨਾ ਸਲਾਸਮਾ
ਹੂਜਨ ਬਾਂਯਾਂ, ਹੂਜਨ ਵਾਤਿਗ ਬਾਯਾਂ
ਕਾਇਨ ਸੂਡਾ ਬਾਸਹ
ਆਂਗਨ ਕਨ, ਡੁਲੇ ਕਰੀਂਗ, ਜਮੂਰ
ਆਂਗਨ ਬਾਂਯਾਂ ਸੂਜੂ

੮੪ ਕਿਤਨੇ ਕਿਸਮ ਕਾ ਤੇਲ ਹੈ ?	ਬਰਾਪਾ ਮਾਚਮ ਮਿਯਾਂ ਆਡਾ
੮੫ ਤੇਲ 'ਮਟੀ, ਨਾਰਿਏਲ, ਸਰਸੋਂ, ਅਰਿੰਡੀ ਔਰ ਤਿਲਕਾ ਹੈ	ਮਿਯਾਂ ਕਤ੍ਰ, ਮਿਯਾਂ ਜਾਰਾ ਡਾਨ ਮਿਯਾਂ ਲਿੰਗਾ ਆਡਾ
੮੬ ਤੇਲਾ ਵ ਗੱਨਾ ਭੀ ਅੱਛਾ ਹੈ	ਪਸਿੰਗ ਡਾਨ ਤੀਬੂ ਆਡਾ ਬਾਗੁਸ
੮੭ ਏਕ ਸੂਈ ਵਾ ਧਾਗਾ ਦੋ	ਕਾਸੀ ਸਾਤੂ ਜਾਰੁਮ ਸਮਾ ਬਿਨਾਂਗ
੮੮ ਏਕ ਛੱਤਰੀ ਕਿਤਨੇ ਕੋ ਦੋਗੇ	ਸਾਤੂ ਪਾਯੋਂਗ ਬਰਾਪਾ ਹਰਗਾ
੮੯ ਏਕ ਰੰਗੀ ਸੈਤਰਾ ਪੈਸਾ	ਸਾਤੂ ਰੰਗੀ ਤੁਜੂ ਬਲਾਸ ਡੂਈ
੯੦ ਪਾਂਚ ਪੈਸੇ ਕੀ ਮਠਾਈ ਦੋ	ਕਾਸੀ ਲੀਮਾ ਡੂਈ ਮਾਨੀਸਨ
੯੧ ਬੜਾ ਸਾਹਿਬ ਔਰ ਛੋਟਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਰਹੇ ਹੈਂ	ਤੋ ਆਨ ਬੁਸਾਰ ਡਾਨ ਤੋਆਨ ਕੀਚੀ ਆਡਾ ਜਾਲਨ
੯੨ ਆਪ ਯਹਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ	ਆਪਾ ਆਪ ਹੰਗ ਜੁਅਲ ਸੀਨੀ ? ਹੰਗ ਆ ਜੁਅਲ ਸੀਨੀ
੯੩ ਸਲੇਟ, ਕਾਗਜ਼, ਕਲਮ, ਦਵਾਤ ਚਾਕੂ, ਪਿਨਸਲ, ਹੋਲਡਰ, ਰਬੜ ਸਿਯਾਹੀ, ਬਲਾਟਿੰਗਪੇਪਰ, ਕਾਪੀਆਂ ਨਿਬ, ਨਕਸ਼ੇ ਔਰ ਕਤਾਬੇਂ	ਪਾਪਨ ਬਾਤੂ, ਕਰਤਾਸ, ਕਲਮ, ਤਮਪਾ ਡਾਵਤ ਪੀਸੂ, ਪਿਨਸਲ, ਕਲਮ ਇੰਗਰਸ ਰਬੜ ਤਿਨਤਾ, ਕਰਤਾਸ ਕਮਬੰਗ, ਕਾਪੀ ਨਿਬ, ਪਟਾ, ਡਾਨ ਬੁਕੁ

੭੫ ਦੁਰਧਾਂ ਵਾਲੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਸੇ ਮਿਲ ਸਕਤੀ ਹੈਂ	ਬੁਲੋ ਡਪਤ ਡਾਲਮ ਪਾਸਾਰ ਦੁਰਧਾਂ
੭੬ ਦੁਰਧਾਂ ਬਹੁਤ ਗਰਮ ਔਰ ਨੁਕਸਾਨ ਰਸਾਂ ਹੈਂ	ਬੂਆ ਦੁਰਧਾਂ ਆਜਾ ਬਾਧਾਂ ਪਾਂਨਸ ਡਾਂ ਬਰ ਥਿਨ ਚਾਨਾ
੭੭ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਮੇਂ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਫਲੋਂ ਕਾ ਬਹਿਨਸ਼ਾਹ ਹੈ	ਨਾਮਾ ਈਨੀ ਡਾਲਮ ਭਾਸਾ ਔਰੰਗ ਪੂਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਧੰਗ ਬੂਆ ਆਪਾ ਆਪਾ
੭੮ ਕੌਨਸੀ ਸਬਜ਼ੀ ਲੇ ਚਲੇਂ	ਆਪਾ ਸਾਫੂਰ (ਸਾਪੁਰ) ਬੁਲੇ ਥਿਲੀ
੭੯ ਬੈਂਗਨ, ਕੱਦੂ, ਕਰੇਲਾ, ਪਿਆਜ਼, ਤੋਰੀ, ਆਲੂ ਯਾ ਗੋਭੀ	ਤੁਰੋਂਗ, ਲਾਬੂਮਾਨੀਸ, ਪਰੀਊ, ਬਾਵੰਗ, ਪਤੀ ਲਾਨ, ਊਬੀਬੇਗਾਲਾ ਆਤੂ, ਕੋਬੀਸ,
੮੦ ਕਿਆ ਘਰ ਮੇਂ ਧਨਯਾਂ, ਪੂਦੀਨਾ, ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ, ਲਾਲ ਮਿਰਚ, ਨਿਮਕ, ਹਲਦੀ, ਜ਼ੀਰਾ ਸੂਫੈਦ ਹੈਂ?	ਡਾਲਮ ਰੂਮਾ, ਕਤੂੰਬਾ, ਕਮਾਂਗੀਂ, ਲਾਡਾ ਈਤਮ ਚਾਬੇ, ਗਾਰਮ, ਕੂਨੀਂ, ਜਿਨਤਨ ਪੂਤੇ ਆਡਾ ਕਾ
੮੧ ਤਾਜ਼ਾ ਯਾ ਖੁਸ਼ਕ ਧਨਯਾਂ ਚਾਹੀਏ	ਮਾਊਂ ਕਤੂਮਬਾ ਸਾਫੂਰ ਆਤੂ ਕਰੀਂਗ
੮੨ ਤੀਨ ਤੀਨ ਪੈਸੇ ਕਾ ਦੋਨੋਂ ਚਲੋ	ਅਮਬੇ ਤੀਗਾ ਤੀਗਾ ਤੂਈ ਤੂਈ ਦੋਆ ਦੋਆ
੮੩ ਏਕ ਏਕ ਛਿਪਾ ਦਾਲ ਮੋਂਗ, ਮਾਂਹ ਔਰ ਚਨਾਂ ਭੀ ਲੇ ਚਲੋ	ਅਮਬੇ ਸਾਤੂ ਸਾਤੂ ਚਿਪਾ ਕਾਚੰਗ ਹੀਜੂ ਕਾਚੰਗ ਈਤਮ ਡਾਨ ਕਾਚੰਗ ਕੁਡਾ

੬੪ ਕਲ ਮੁਝੇ ਫੁਰਸਤ ਨਹੀਂ	ਫੀਨੁਸਹਯਾ ਤਾਡਾ ਸਿਨਾਂਗ
੬੫ ਪਰਸੋਂ ਆਊਂਗਾ	ਲੂਸਾ ਬੁਲੇ ਮਾਰੀ
੬੬ ਆਓ ਮਾਰਕੀਟ ਸੇ ਕੁਛ ਮੇਵਾ ਔਰ ਸਬਜ਼ੀ ਖਰੀਦੇਂ	ਮਾਰੀਲਾ, ਬੁਲੇ ਬਿਲੀ ਸਡੀਕਤ ਬੂਆ ਡਾਨ ਸਾਹੁਰ ਡਰੀ ਮਾਰਕੀਟ
੬੭ ਆਪ ਕੌਨਸਾ ਮੇਵਾ ਪਸੰਦ ਕਰਤੇਹੈਂ?	ਹੈਗ ਸੂਕਾ ਆਪਾ ਬੂਆ ?
੬੮ ਮੈਂ ਸੇਬ ਕੋ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕਰਤਾ ਹੂੰ	ਸਹਯਾ ਆਡਾ ਬਾਯਾਂ ਸੂਕਾ ਤੂਆ ਹਿੰਦੀ
੬੯ ਆਜ ਕਲ ਸੇਬ ਯਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਤੇ	ਸੇਕਾਰਾਂ ਬੂਆ ਹਿੰਦੀ ਤਾ ਬੁਲੇ ਡਪਤ ਸੀਨੀ
੭੦ ਯਿਹ ਫਲ ਬਹੁਤ ਮੀਠਾ ਲਜ਼ੀਜ਼ ਵ ਸਰਦ ਹੈ	ਬੂਆ ਈਨੀ ਆਡਾ ਬਾਂਯਾਂ ਮਾਨੀਸ ਸਿਡਾਪ ਛਾਨ ਸੂਜੂ
੭੧ ਇੰਦ ਅਨਾਰ ਭੀ ਖ੍ਰੀਦ ਲੇਂ	ਖਿਲੋ ਸਿਡੀਕਤ ਤੂਆ ਡਲੀਮਾ ਜੂਕਾ
੭੨ ਅਨਾਰ ਕੱਚੇ ਵ ਖੱਟੇ ਹੈਂ	ਬੂਆ ਡਲੀਮਾ ਆਡਾ ਮਨਤਾ ਮੂਡਾ ਡਾਨ ਮਾਸਮ
੭੩ ਪੈਸੇ ਜ਼ਾਇਆ ਨਾ ਕਰੋ	ਤੇ ਸਾਬੇ ਆਂਗ ਡੂਈ
੭੪ ਕਿਆ ਮਾਂਗਨੀ (ਮੰਗਤ ਸੀਨ) ਮਿਲ ਸਕਤੀ ਹੈਂ ?	ਬੂਆ ਮੁੰਗਸਤਾਨ ਬੁਲੇ ਡਪਤ ਕਾ ?

੫੩ ਸਬ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਿਹਾਇਤ ਉਮਦਾ ਹੈਂ	ਸੁਮਾਬਾਰੰਗ ਬਾਂਧਾਂ ਚਿਨਤੇ ਚਿਨਤੇ ਡਾਨ ਬਾਗੁਸ
੫੪ ਏਕ ਬਾਤ ਬੋਲੋ	ਬਕਬ ਸਾਤੂ
੫੫ ਸੱਚ ਹੈ ਝੂਠ ਨਹੀਂ	ਆਡਾ ਸੁੰਗੋਹ, ਤਿਯਾਡਾ ਬ੍ਰੋਹੰਗ
੫੬ ਲੈਮਪ ਕੀ ਚਿਮਨੀ ਔਰ ਵੱਤੀ ਹੈ ?	ਲਮਪੂ ਪਿਯਾਂ ਚਿਮਨੀ ਕਾਚਾ ਡਾਨ ਸੁੰਮਬੂ ਆਡਾ ?
੫੭ ਹਾਂ ਸਾਮਨੇ ਵਾਲੀ ਦੁਕਾਨ ਪਰ ਹੈ	ਯਾਲਾ ਆਡਾ ਡੀ ਕਿਡੇ ਹਾਡਾਪਨ
੫੮ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਭਾਈ ਸਲਾਮ	ਬਾਈ ਲਾ ਬਾਂਧਾਂ ਤਾਬੇ
੫੯ ਬੈਲ ਗਾੜੀ ਪਰ ਏਕ ਥੈਲਾ ਆਟੇ ਕਾ ਔਰ ਏਕ ਟੀਨ ਘੀ ਕਾ ਰਖਦੋ	ਡਾਰੋ ਆਟੂਸ ਕਰੀਤਾ ਲਮਬੂ ਸਾਤੂ ਸਾਕੂ ਤੁਪੁੰਗ ਗੀਦੁਮ ਡਾਨ ਸਾਤੂ ਟੀਨ ਘੀ
੬੦ ਏਕ ਬੋਰੀ ਆਲੂ ਔਰ ਦੋ ਬੋਮ ਟਪ ਰੋਬੀ ਭੀ ਰਖਦੋ	ਸਾਤੂ ਗੁਨੀ ਆਬੂਡਾਨ ਦੂਆ ਟਪ ਕਾਧੂ ਪੂਨ ਤਾਰੂ
੬੧ ਸਭ ਚੀਜ਼ ਰਖਦੀ ਹੈ	ਸੁਮਾਬਾਰੰਗ ਸੁਡਾ ਤਾਰੂ
੬੨ ਅਬ ਗਾੜੀ ਹਾਂਕੋ	ਜਾਲਨ ਕਰੀਤਾ, ਹਾਲਾਓ ਕਰੀਤਾ
੬੩ ਕਲ ਆਕਰ ਸਾਰਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰਜਾਓ	ਈ ਸੌ ਮਾਰੀ, ਬੁਲੇ ਸੋਮਾ ਕੀਰਾ

੪੩ ਇਹ ਦਾਮ ਮੇਰੇ ਹਿਸਾਬ ਮੇਂ ਲਿਖਲੋ	ਤੂਲਸਈਨੀ ਹਰਗਾਂ ਡਾਲਮ ਸਰਥਾ ਪਿਯਾ ਕੀਰਾ ਕੀਰਾ
੪੪ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ ਹਿਸਾਬ ਅਬੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਦੋ	ਤੁਕੁਨ ਸਲੀਸੇ ਸੈਕਾਰਾਂ ਸਹਯਾ ਪਿਯਾਂਕੀਰਾ
੪੫ ਇਹ ਲੋ ਦਸ ਪੈਸਾ ਬਾਕੀਦਾਰ ਪੈਸਾ ਕਲ ਦੂੰਗਾ	ਅਮਬੇ ਸਾਤੂ ਕੁਪਾਂਬਾਂਕੀ ਅਮਪਾ ਭੂਈ ਏਸੋਂ, ਤੂਨ ਕਾਸੀ
੪੬ ਏਕ ਕਾਟੀ ਚੀਨੀ (ਸੁਫ਼ੈਦ ਸ਼ੱਕਰ) ਕਾ ਕਿਆ ਦਾਮ ਹੈ ?	ਬਰਾਪਾ ਹਰਗਾ ਸਾਤੂ ਕਾਟੀ ਗੁਲਾ ਪੂਤੇ ?
੪੭ ਪਾਂਚ ਪੈਸਾ	ਲੀਮਾ ਭੂਈ
੪੮ ਏਕ ਪਿਕੁਲ ਮੇਂ ਕਿਤਨੀ ਕਾਟਿਆਂ ਹੋਤੀ ਹੈਂ ?	ਸਾਤੂ ਪਿਕੁਲ ਬਰਾਪਾ ਕਾਟੀ ?
੪੯ ਇਕ ਸੌ ਕਾਟੀ	ਸਾਰਾ ਓਤਸ ਕਾਟੀ (ਸਾਰਾਤੂਸ)
੫੦ ਕਿਆ ਦੂਸਰਾ ਭਾਓ ਭੀ ਹੈ ?	ਆਡਾ ਲਾਇਨ ਹਰਗਾ ?
੫੧ ਨਹੀਂ ਬਸ ਯਹੀ ਦਾਮ ਹੈ	ਬੁਕੁਨ ਈਨੀ ਹਰਗਾ ਸੂਡਹ ਬੁਤੂਲ
੫੨ ਅਭੀ ਤਾਜ਼ਾ ਮਾਲ ਵਲਾਇਤ ਸੇ ਮੰਗਵਾਯਾ ਹੈ	ਸੈਕਾਰਾਂ ਸਹਯਾ ਆਡਾ ਪਾਂਗੀ ਬਾਰੋ ਬਾਰੰਗ ਡਰੀ ਨਗਰੀ ਯੂਰਪਾ

੩੩ ਦੁਕਾਨੇਂ ਕਥਬੰਦ ਕਰਤੇ ਹੈਂ?	ਬੀਲਾ ਤ੍ਰੁਤਪ ਕਿਡੇ, ਕਿਡੇ ਬੀਲਾ ਤ੍ਰੁਤਪ ?
੩੪ ਸਾਡੇ ਨੌ ਬਜੇ ਰਾ੍ਰ ਕੋ	ਮਾਲਮ ਪੁਕੁਲ ਸਮਬੀਲਾਨ ਸਤਿੰਗਾ ਪੁਕੁਲ ਸਮਬੀਲਾਨ ਸਤਿੰਗਾ ਮਾਲਮ ਮਾਲਮ
੩੫ ਦਰਜ਼ੀ ਲੁਹਾਰਕੀ ਦੁਕਾਨੇਂ ਕਹਾਂ ਹੈਂ?	ਮਾਨਾ ਆਡੇ ਕਿਡੇ ਤੁਕੰਗ ਜਾਈ ਡਾਨ, ਤੁਕੰਗ ਬੀਸੀ?
੩੬ ਚੋਰੰਗੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੇ ਦੋਨੋਂ ਸਿਰੋਂ ਪਰ	ਆਡਾਪਿਛਾ ਦੂਆ ਦੂਆ ਹੁਜੋਂਗ ਚੋਰੰਗੀ ਪਾਸਾਰ
੩੭ ਮੋਚੀ ਕਹਾਂ ਬੈਠਤੇ ਹੈਂ ?	ਮਾਨਾ ਡੂ ਡੂ ਤੁਕੰਗ ਕਾਸੂਤ ?
੩੮ ਰੋਟੀ ਖਾਨੇ ਕੀ ਦੁਕਾਨ ਕਹਾਂ ਹੈ ?	ਡੀ ਮਾਨਾ ਕਿਡੇ ਰੋਟੀ ?
੩੯ ਬੜੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੇਂ ਥਾਨੇ ਕ ਪਾਸ	ਡਾਲਮ ਜਾਲਨ ਬੁਸਾਰਡਕਤ ਤਮਪਾਬਾਲੇ
੪੦ ਏਕ ਰੋਟੀ ਵ ਏਕ ਬੋਤਲ ਦੂਧ ਕਾ ਕਿਆ ਦਮ ਹੈ ?	ਬਰਾਪਾ ਹਰਗਾ ਸਾਤੂ ਰੋਟੀ ਡਾਨ, ਸਾਤੂ ਬੋਤਲ ਸੂ ਸੂ ?
੪੧ ੨ ਪੈਸਾ ਰੋਟੀ ਔਰ ੧੨ ਪੈਸਾ ਬੋਤਲ ਦੂਧ	ਦੂਆ ਡੂਈ ਸਾਤੂ ਰੋਟੀ, ਲਿਗੀ ਦੂਆ ਬਲਾਸ ਡੂਈ ਸਾਤੂ ਬੋਤਲ ਸੂ ਸੂ
੪੨ ਯੇਹ ਬਹੁਤ ਸਸਤਾ ਹੈ	ਦੀਨੀਬਾਯਾਂ ਮੌਰਹ ਲਾ

੨੩ ਏਕ ਕਾ ਦੋ ਫਿਲਮ ਦਸਕੀ ਏਕਫਰੈਗੀ	ਸਾਤੂ ਦੁਆ ਕਪੋ, ਸਪੂਲੂ ਰਿਆਂ ਸਾਤੂ ਸਤਿਗਾ ਰੈਟੀ
੨੪ ਬਹੁਤ ਮੈਂਹਗੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਮੇਂ ਦੋ ਪੈਸੇ ਕਾ ਮਾਲ ਹੈ	ਥਾਯਾਂ ਮਹਲ ਡਾਲਮ ਨਗਰੀ ਬੈਰਾਲ ਆਡਾ ਦੂਆ ਦੂ ਈ ਹਰਗਾ
੨੫ ਏਕ ਕੇ ੧੫ ਪੈਸੇ ਲੋ	ਏਮਾ ਸਾਤੂ ਰੁਪਾਨ ਲੀਮਾ ਡੂਈ ਸਾਤੂ ਬਾਸੀ
੨੬ ਬਸ ਯੇਹ ਮੁਕਰਰ ਦਾਮ ਹੈ ਏਕ ਪੈਸਾ ਕਮ ਨਹੀਂ	ਸੂਡਾਈਨੀ ਹਰਗਾ ਦੂਡੂਲਲਾ, ਸਾਤੂ ਡੂਈ ਪੁਨ ਤਾਡਾ ਕੋਰਾਂਗ
੨੭ ਏਕ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਵ ਏਕ ਕੰਘੀਭੀ ਖ਼ੀਦਲੋ	ਬਿਲੀ ਸਾਤੂ ਚਿਰਮੀਨ ਮੂਕਾ ਡਾਨ ਸਾਤੂ ਸੀਕਤ ਜੂਗਾ
੨੮ ਮਾਰਕੀਟ ਸੇ ਵਾਪਸ ਹੋਕਰ ਲੇਲੇਂਗੇ	ਬੀਲਾ ਬਾਲੇ ਡਰੀ ਮਾਰਕੀਟ ਬੁਲੇ ਅਮਬੇ
੨੯ ਇਸ ਬਜ਼ਾਰ ਕਾ ਕਿਆ ਨਾਮ ਹੈ	ਆਪਾ ਨਾਮਾ ਈਨੀ ਪਸਾਰ (ਪਾਸਾਰ)
੩੦ ਭਿੰਡੀ ਬਾਜ਼ਾਰ	ਭਿੰਡੀ ਪਾਸਾਰ
੩੧ ਦੁਕਾਨੇ ਕਬ ਖੁਲਤੀ ਹੈਂ	ਕਿਤੇ ਬੀਲਾ ਆਡਾਂ ਬੁਕਾ
੩੨ ਪੌਨੇ ਛੇ ਬਜੇ ਸੁਬਹ ਖੁਲਤੀ ਹੈਂ	ਆਡਾ ਬੁਕਾ ਪੁਕੁਲਲੀਮਾ ਤੀਗਾ ਸੁਕੂ ਪਾਗੀ ਪਾਗੀ

੧੦ ਅੱਛਾਹਮ ਦੂਸਰੀਦੁਕਾਨਸੇ ਲੇਲੇਵੇਂਗੇ	ਬਾਈਲਾ ਕੀਤਾ ਬੁਲੇਅਮ ਬੇਲਾ ਅਨ ਕਿਡੇ
੧੧ ਆਪ ਕੀ ਖੁਸ਼ੀ ਜਹਾਂ ਸੇ ਚਾਹੇਂ ਖ੍ਰੀਦਲੇਂ	ਹੇਂਗ ਪਿਯਾਂ ਸੂਕਾ ਮਾਨਾਮਾਓਂ ਕਿਲੀ ਸਾਨਾ
੧੨ ਇਸ ਮੁਲਕਮੇਂ ਗਰਮ ਕਪੜਾ ਬਹੁਤ ਮੇਂਹਗਾ ਹੈ	ਡਾਲਮ ਨਗਰੀ ਈਨੀ ਕਾਇਨ ਪਾਂਸ ਬਾਯਾਂ ਮਹਲ
੧੩ ਸਰਦ ਕਪੜਾ ਸਸਤਾਮਿਲਤਾ ਹੈ	ਕਾਇਨ ਸੂਜੂ ਡਪਤ ਮੂਰਾ
੧੪ ਯੇਹ ਕਪੜਾ ਬਹੁਤ ਮੋਟਾ ਹੈ	ਈਨੀ ਕਾਇਨ ਬਾਯਾਂ ਕਾਸਰ
੧੫ ਨਹੀਂ ਯੇਹ ਤੋ ਮਹੀਨ ਹੈ	ਟੀਡਾ ਈਨੀ ਆਡਾ ਹਾਲੂਸ
੧੬ ਕਿਆ ਰੁਮਾਲ ਔਰ ਜੁਰਾਬੇਂ ਭੀ ਹੈਂ	ਆਡਾ ਸਾਪੂ ਤਾਂਗਨ ਡਾਨ ਸਾਰੋਂਗ ਕਾਕੀ
੧੭ ਜੀ ਹਾਂ, ਹੈਂ	ਯਾਲਹ, ਆਡਾ
੧੮ ਦਿਖਲਾਈਏ	ਤੂੰਜੂ ਕਾਸੀ ਤਿੰਗੂ
੧੯ ਏਕ ਏਕ ਦਰਜਨ ਖਰੀਦ ਲੇਂ	ਬਿਲੀ ਸਾਤੂ ਸਾਤੂ ਡਜ਼ਨ (ਡੂਜ਼ਨ)
੨੦ ਜੇਬ ਘੜੀਆਂ ਕਹਾਂ ਸੇ ਮਿਲਤੀ ਹੈਂ	ਮਾਨਾ ਆਡਾ ਡਪਤ ਜਾਮ ਕੋਚੀ (ਕਿਰੇ)
੨੧ ਠੀਕੀ ਹੋ, ਦੁਨਲੀ ਕੀ ਦੁਕਾਨ ਵਾਕਿਅ ਬੇਲ ਫੀਲਡਸਟ੍ਰੀਟ ਮੇਂ	ਡਰੀ ਕਿਤੇ ਠੇਕੀ, ਹੋ, [illegible] ਡਾਲਮ
੨੨ ਫਿਰ [illegible] ਰੁਮਾਲ [illegible] ਜੁਰਾਬ ਔਰ [illegible]	ਸਾਤੂ ਸਾਪੂਤਾਂਗਨ, ਸਾ[illegible] ਪਾਸੋਂ ਗ ਸਾਰੋਂਗ [illegible] ਬਲੇ ਬਾਵਾ [illegible]

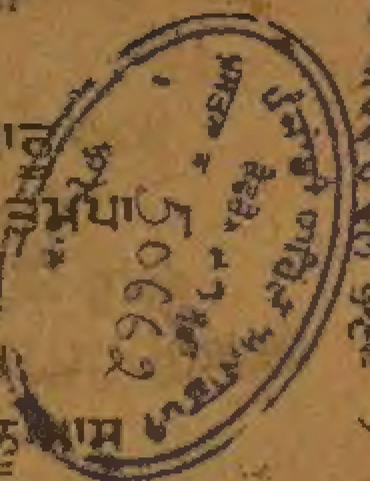
੧੮ ਰੇਸ਼ਮੀ [illegible] ਸੂਤਲੀ ਕੀ ਦੁਕਾਨ [illegible] ਮਿਲਤੀ ਹੈਂ, [illegible] ਨਿਸਬਤ ਸੁਫੈਦ ਸਾਦਾ ਅਛਾ ਹੈ	[illegible] ਡਬਨ (ਢੂਬਨ) ਮਾਨਾ ਆਡਾ ਡਪਰ ਜਾਮ ਕੋਠੀ (ਕਿਰ) ਡਰੀ ਪਡਾ [illegible] ਹੈ, [illegible] ਨਗਾ
੧੯ ਏਕ ਰੁਮਾਲ ਜੋੜਾ ਜੁਰਾਬ ਔਰ ਏਕ ਸਾਰੰਗ ਮੰਝਲਾ ਲੁੰਗੀ ਯਾ ਚਾਦਰ ਜੋ ਬਜਾਏ ਪਾਜਾਮਾ ਇਸਤੇ ਮਾਲ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਲੇਆਓ	ਸਾਤੂ ਸਾਪੂਤਾਂਗਨ, ਸਾਤੂ ਪਾਸੋਂਗ ਸਾਦੋਂਗ ਕਾਕੀ ਡਾਨ ਸਾਤੂ ਸਾਰੋਂ ਬੁਲੇ ਬਾਵਾ

ਆਸਾਇਸ਼ ਮਕਾਨ	**ਫਸਲ ਰੂਮਾ**
੧ ਬੜਾ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਮਕਾਨ ਹੈ	ਬਾਂਯਾਂ ਈਲੂਰੂਮਾ ਲਾ, ਬਾਂਯਾਂ ਈਲੋ ਰੂਮਾ
੨ ਯੇਹ ਕਿਸ ਕਾ ਹੈ	ਈਨੀ ਸਿਯਾਪਾ ਪਿਯਾਂ
੩ ਏਕ ਮਲਾਈ ਰਈਸ ਕਾ ਹੈ	ਸਾਤੂ ਮਲਾਯੂ ਕਾਤੂ ਪਿਯਾਂ
੪ ਕਿਤਨੇ ਦਰਵਾਜੇ ਵ ਖਿੜਕੀਆਂ ਹੈਂ	ਬਰਾਪਾ ਆ ਡਾ ਪਿਨਤੂ ਡਾਨ ਜੇਂਡੀਲਾ
੫ ਕੁਛ ਠੀਕ ਹਿਸਾਬ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ	ਤਤਾਉ ਬੁਤੂਲ ਬੁਤੂਲ ਕੀਰਾ, ਤਾਡਾ ਕੀਰਾ ਬੁਤੂਲ
੬ ਨਾਲਿਯਾਂ ਪੁਖ਼ਤਾ ਵ ਸਾਫ ਹੈਂ	ਪਾਰੀਤ ਆਡਾ ਬਾਤੂ ਪਿਯਾਂ ਡਾਨ ਰਿੰਤੇ
੭ ਟਟੀ ਜਾਏ ਜ਼ਰੂਰ ਬਾਹਰ ਕੀ ਤਰਫ ਹੈ	ਜਾਮਬਨ ਆਡਾ ਮਖ਼ਲਾਫ ਲੂਆਰ

੮ ਸਬ ਮਕਾਨੋਂ ਕੇ ਗੁਸਲ ਖਾਨਾ ਅੰਦਰ ਹੈਂ	ਸੁਮਾ ਰੂਮਾ ਪਿਯਾ ਭਮਪਾ ਮਾਂਝੀ ਆਡਾ ਡਾਲਮ
੯ ਬਾਵਰਚੀ ਖਾਨਾ ਮੇਂ ਚੂਲ੍ਹਾ ਹੈ	ਆਡਾ ਅਡਾਪੁਰ ਡਾਲਮ ਭਮਪਾ ਮਾਸਾ
੧੦ ਦੀਵਾਰੇਂ ਤਖਤੋਂ ਕੀ ਹੈਂ	ਡਿੰਡਿੰਗ ਪਾਪਨ ਪਿਯਾਂ ਲਾਂ
੧੧ ਫਰਸ਼ ਈਂਟੋਂ ਕੇ ਬਨੇ ਹੁਏ ਹੈਂ	ਲਾਨਤੇ ਆਡਾ ਬੀਕਨ ਬਾਤਾ ਪਿਯਾਂ
੧੨ ਪਲੰਗ ਪਰ ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਲਗੀ ਹੁਈ ਹੈ	ਕਲਾਂਬੂ ਆਡਾ ਪਾਕੇ ਆਤੁਸ ਭਮਪਾਟੀਡੂ
੧੩ ਮੇਜ਼ ਵ ਕੁਰਸੀ ਅਲਮਾਰੀ ਕੇ ਪਾਸ ਪੜੇ ਹੈਂ	ਮੇਜਾ ਡਾਨ ਕੁਰੋਸੀ ਆਡਾ ਡਕਤ ਅਲਮਾਰਹ
੧੪ ਮੇਜ਼ ਪਰ ਏਕ ਘੜੀ ਔਰ ਆਈਨਾ ਪੜਾ ਹੈ	ਆਤੁਸ ਮੇਜਾ ਆਡਾ ਸਾਤੂ ਜਾਮਡਾਨ ਚਿਰਮੀਨ ਮੂਕਾ
੧੫ ਕਾਗਜ਼, ਕਲਮ, ਦਵਾਤ, ਰੂਲ ਔਰ ਬੁਰਸ਼ ਭੀ ਰਖਾ ਹੈ	ਕਰਤਾਸ, ਕਲਮ, ਤਮਪਾ ਤਿਨਤਾ, ਰੂਲਰ ਡਾਨ ਬੁਰੁਸ਼ ਆਡਾ ਤਾਰੋ ਜੁਗਾ
੧੬ ਛਤ ਲਕੜੀ ਟੀਨ ਯਾ ਖਪਰੇਲ ਕਾ ਹੈ	ਬਮਬੋਂਗ ਆਡਾ ਕਾਯੂ, ਟਿਨ, ਆਤੂ ਗਿਨਤੰਗ ਪਿਯਾਂ
੧੭ ਨਹੀਂ ਘਾਸ ਔਰ ਪਤੋਂ ਕਾ ਹੈ	ਤਾਡਾ ਰੁਮਪਤ ਡਾਨ ਆਤਪ ਪਿਯਾਂ
੧੮ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ ਦੋ	ਬੁਕਾ ਪਿਨਤੂ

१९ [illegible]	[illegible]
२० ਕਿਤਨਾ ਕਿਰਾਯਾ ਮਾਹਵਾਰ ਹੈ ਔਰ ਕਿਤਨਾ ਸਾਲਾਨਾ	ਬਰਾਪਾ ਸੇਵਾ ਸਾਬੁਲਨ ਭਾਨ ਸਾਤਾ ਹੁਨ
२१ ਪਚਾਸ ਰਿੰਗੀ ਮਾਹਵਾਰ ਔਰ ਪਾਂਚ ਸੌ ਸਾਲਾਨਾ	ਲੀਮਾ ਪੁਲੋ ਸਾਬੁਲਨ, ਭਾਨ ਲੀਮਾ ਰਾਤੁਸ ਸਾਤਾ ਹੁਨ
२२ ਆਪਕਾ ਘਰ ਕਿਤਨਾ ਦੂਰ ਹੈ	ਹੇਗ ਪਿਯਾਂ ਰੁਮਾ ਬਰਾਪਾ ਜੌ
२३ ਯਹਾਂ ਸੇ ਢਾਈ ਮੀਲ	ਦੂਆ ਸਤੀਂਗਾ ਬਾਤੂ ਭਰੀ ਸੀਨੀ
२४ ਵਹ ਬੰਗਲਾ ਬੜਾ ਊਂਚਾ ਹੈ	ਈਤੁ ਰੁਮਾ ਬਾਂਯਾਂ ਤਿੰਗੀ
२५ ਕਿਆ ਸਰਕਾਰੀ ਮਕਾਨ ਹੈ	ਆਡਾਕੰਪਨੀਪਿਯਾਂਕਾ, ਗੌਰਨਮਿੰਟਪਿਯਾਂਕਾ
२६ ਨਹੀਂ ਚੀਨੀ ਲੋਗੋਂ ਕਾ ਮੰਦਰ ਹੈ	ਬੁਕੁਨ ਈਤੁ ਔਰੰਗ ਚੀਨ ਪਿਯਾਂ ਛਿਨਛਾ (ਤਮਪਾ ਸਮਾਯੁ)
२७ ਇਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਬੜੇ ਬੁਤ ਰਖੇ ਹੈਂ	ਡਾਲਮ ਈਤੁ ਆਡਾ ਭਾਰੁ ਬਾਯਾਂ ਬੁਸਾਰ ਬਰਹਾਲਾ
२८ ਇਸਕੇ ਅੰਦਰ ਬੜੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਔਰ ਨਕਾਸ਼ੀ ਹੁਈ ਹੁਈ ਹੈ	ਡਾਲਮ ਈਤੁ ਆਡਾ ਬਾਂਯਾਂ ਕਾਪਾਂਡੇ ਅਨ (ਕਪਾਂਡੇ ਅਨ) ਕਿਰਜਾ ਭਾਨ ਤੁਲੁਸ ਗਾਮਬਰ ਗਾਮਬਰ

੨੯ ਚੀਨਾ ਲੋਗ ਫੰਨ ਇਮਾਰਤ ਮੇਂ ਨਿਹਾਇਤ ਮਾਹਿਰ ਹੈਂ	ਔਰੰਗ ਚੀਨ ਆਡਾ ਬਾਂਯਾਂ ਪਾਂਡੇ ਡਾਲਮ ਕਿਰਜਾ ਬੀਕਨ ਰੂਮਾ
੩੦ ਏਕ ਮੁਖੜਾ ਕੂਆਂ ਭੀ ਹੇ	ਸਾਤੂ ਪਾਰੀਗੀ ਬਾਤੂ ਪੂਨ ਆਡਾ ਜੂਰਾ
੩੧ ਜ਼ੀਨਾ ਸੇ ਊਪਰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਓ	ਨਾਇ ਆਰੂਸ ਊਲਿਯਾ ਡਿੰਗਾ
੩੨ ਪੰਖਾ ਹਿਲਾਓ, ਪੰਖਾ ਦੇਂਹੇ	ਤਾਰੇ ਪੰਖਾ
੩੩ ਯੇਹ ਨਈ ਇਮਾਰਤ ਬਨੀ ਹੈ	ਈਨੀ ਰੂਮਾ ਸੂਡਾ ਬੀਕਨ ਬਾਰ
੩੪ ਤਾਮਲ ਲੋਗੋਂ ਕਾ ਮੰਦਰ ਬੜਾ ਪੁਰਾਨਾ ਹੈ	ਔਰੰਗ ਕਿਲੰਗ ਪਿਯਾਂ ਡੂਮਪਾ ਸਮਾਯੂ ਬਾਂਯਾਂ ਲਾਮਾ
੩੫ ਯੇਹ ਮਕਾਨ ਬੜਾ ਤੰਗ ਹੈ	ਰੂਮਾ ਈਨੀ ਬਾਂਯਾਂ ਸਿਮਪਤ
੩੬ ਉਸਕਾ ਮਕਾਨ ਬੜਾ ਫਰਾਖ ਔਰ ਹਵਾਦਾਰ ਹੈ	ਡਿਯਾ ਪਿਯਾਂ ਰੂਮਾ ਬਾਂਯਾਂ ਲੂਆਸ ਡਾਨ ਆਗਨ ਨਿਯਾ
੩੭ ਕਿਆ ਕੋਈ ਮਕਾਨ ਖਾਲੀ ਹੈ	ਆਡਾ ਆਪਾ ਆਪਾ ਰੂਮਾ ਡੋਸੋਂਗ ਆਡਾ ਰੂਮਾ ਕੋਸੋਂਗ ਕਾ
੩੮ ਨਹੀਂ ਜਬ ਖਾਲੀ ਹੋਗਾ ਇਤਲਾਹ ਦੂੰਗਾ	ਤਾਡਾ ਸੇਕਾਰਾਂ ਬੀਲਾ ਕੋਸੋਂਗ ਸਹਯਾ ਬੂਲੇ ਬੀਲੰਗ



ਦਾਸ--ਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਸ਼ੈਹਰਾਲ

